Gaston Leroux

Fantóm opery

Přeložil Jiří V. Svoboda, 1967

předmluva,
v níž autor tohoto jedinečného díla vypráví čtenáři, Jak dospěl k jistotě, že fantóm Opery skutečně existoval

Fantóm Opery existoval. Vůbec to nebyla, jak se dlouho věřilo, jen inspirace umělců, pověra ředitelů a směšný výtvor vznětlivých mozků slečen z baletního sboru, jejich matek, uvaděček, šatnářek a vrátné. Ano, existoval, z masa a kostí, ačkoli budil všechna zdání opravdového fantómu, totiž stínového přízraku. Od samého počátku svého bádání v archívech Národní akademie hudby jsem byl ohromen překvapivou časovou shodou neobyčejných jevů připisovaných *fantómovi* a jednoho z nejtajemnějších, nejfantastičtějších dramat. Brzy jsem musel přijít na to, že by se možná dalo rozumově vysvětlit jedno druhým. Od události uplynulo sotva třicet let a nebylo by vůbec těžké potkat ještě dnes, přímo v baletním foyeru, velmi úctyhodné a důvěryhodné starce, kteří na to všechno vzpomínají, jako by se to odehrálo včera: na tajemné a tragické okolnosti, provázející únos Christiny Daaé, na zmizení vikomta de Chagny a na smrt jeho staršího bratra, hraběte Filipa, jehož tělo bylo nalezeno na srázném břehu jezera, rozprostírajícího se v podzemí Opery směrem k Scribově ulici. Nikoho z těchto svědků však až do dneška nenapadlo, aby spojoval tuto strašnou událost s víceméně legendární postavou fantóma Opery. Pravda pomalu pronikala do mého rozumu, zmateného pátráním, které naráželo každou chvíli na události, jež na první pohled jako by nebyly z tohoto světa. Nejednou jsem málem zanechal dřiny, když jsem se do úmoru pídil za nějakou marnou představou a nikdy se jí nezmocnil. Konečně jsem našel důkaz, že mě mé předtuchy neklamaly, a za všechno své úsilí jsem byl odměněn toho dne, kdy jsem získal jistotu, že fantóm Opery byl něčím víc než pouhým přízrakem. Toho dne jsem strávil dlouhé hodiny nad „Pamětmi ředitele“, lehkým dílkem toho příliš pochybovačného Moncharmina, který v době svého působení v Opeře vůbec nepochopil záhadné chování fantómovo. Vysmíval se mu jak mohl, i v okamžiku, kdy sám byl první obětí podivné finanční operace, jež se odehrávala uvnitř „tajemné obálky“. Když jsem celý zoufalý opouštěl knihovnu, zastihl jsem roztomilého správce naší Národní akademie, jak potlachává na odpočivadle s čilým a hezoučkým stařečkem, kterému mě s radostí představil. Správce dobře věděl o mém pátrání a také o tom, s jakou netrpělivostí jsem se marně snažil odhalit, co se stalo s vyšetřujícím soudcem proslulé aféry Chagny — s panem Faurem. Nikdo nevěděl, kam se poděl, zda je ještě naživu; a najednou ho, po návratu z Kanady, kde si pobyl patnáct let, vedly první kroky Paříží do sekretariátu Opery, aby si tam zajistil volné křeslo. Ten stařeček byl sám pan Faure.

Strávili jsme spolu hodnou část večera a on mi vyprávěl o celé aféře Chagny tak, jak ji kdysi chápal. Pro nedostatek důkazů musel případ uzavřít

konstatováním vikomtovy pomatenosti a nahodilé smrtí staršího bratra, ale v nitru zůstal přesvědčen, že se mezi oběma bratry odehrálo strašné drama kvůli Christině Daaé. Nedovedl mi říci, co se stalo s Christinou a s vikomtem. Když jsem s ním mluvil o fantómovi, samozřejmě se tomu jen smál. Také on byl obeznámen s neobyčejnými událostmi, které tehdy zdánlivě svědčily o existenci výjimečné bytostí, sídlící v jednom z nejtajemnějších koutů Opery. Znal také příběh s „obálkou“, ale nespatřoval v tom všem nic, co by mohlo poutat pozornost úřední osoby, pověřené vyšetřováním aféry Chagny, a to tím spíš, že jen tak letmo poslouchal výpověď svědka, jenž se o své vůli přihlásil, aby vypověděl, jak fantóma potkal. Tímto svědkem byl člověk, kterému celá Paříž říkala Peršan a znali ho dobře všichni předplatitelé Opery. Soudce ho považoval za podnapilého, Dovedete si představit, jak úžasně mě tahle historka s Peršanem zajímala. Chtěl jsem, nebude-li ještě pozdě, tohoto vzácného a osobitého svědka vyhledat. Štěstí mi znovu přálo. Objevil jsem ho v malém bytě v ulici Rivoli, odkud již drahnou dobu nevycházel a kde také potom pět měsíců po mé návštěvě zemřel.

Zprvu jsem byl nedůvěřivý, ale když mi Peršan s dětskou prostotou vyprávěl všechno, co z vlastní zkušenosti o fantómovi věděl, a se vší přesností mi snesl důkazy o jeho existenci, a především podivnou korespondenci Christiny Daaé, (korespondenci, která vnesla tak oslnivé světlo do jejího hrozného osudu), nemohl jsem déle pochybovat. Ne! ne! Fantóm nebyl mýtem!

Pamatuji se dobře, jak mi namítali, že celá ta korespondence nemusí být pravá a že všechny ty dopisy mohly být vymyšleny někým, jehož obrazotvornost byla zajisté živena nejpůsobivějšími pohádkami. Měl jsem však štěstí a našel jsem Christinino písmo ještě jinde než ve znamenitém svazku dopisů. Pečlivé srovnání zaplašilo pak všechny mé pochybnosti.

Ověřil jsem si také fakta o Peršanovi a zjistil jsem, že je to čestný člověk, který by nebyl schopen vymýšlet si nějaké pletichy na oklamání soudu.

Tak usuzují i nejdůležitější osoby, blíž či vzdáleněji zapletené do aféry Chagny — rodinní přátelé, jimž jsem předložil všechny své dokumenty a objasnil všechny své vývody. Povzbudili mě co nejušlechtileji a dovolím si zveřejnit o tom několik řádek, které mi poslal generál D.

> *Pane,*
>
> *nechtěl bych na Vás příliš naléhat, abyste zveřejnil výsledky svého pátrání. Vzpomínám si dokonale, že několik týdnů před zmizením velké pěvkyně Christiny Daaé a před dramatem, jež zahalilo do smutku celé šlechtické předměstí Saint-Germain, mluvívalo se v baletním foyeru hodné o fantómovi. Tyto řeči, myslím, ustaly až po této aféře, jež zaměstnávala všechny mysli. Je-li vsak možné vysvětlit drama existencí fantómovou — a po tom, co jsem Vás slyšel, myslím, že ano — prosím Vás, pane, vyprávějte nám o fantómovi znovu. Ač se to může zdát zprvu*

sebetajemnější, jistě to lépe osvětlí temnou událost, v níž chtěli povolní lidé spatřovat smrtelnou roztržku dvou bratří, kteří se celý život zbožňovali...

Veřte opravdu atd.

Se svazkem listin v ruce jsem posléze nanovo prošel rozlehlé panství fantómovo, děsivý monument, z něhož učinil své království, a všechno, co viděly moje oči, všechno, co objevovala moje mysl, obdivuhodně potvrzovalo Peršanovy dokumenty. Úžasný nález pak korunoval mé práce s konečnou platností.

Je ještě v živé paměti, jak naposled kopali v podzemí Opery, aby tam uložili fonografické záznamy, a krumpáč dělníků tam odhalil mrtvolu. Měl jsem nyní najednou důkaz, že to byla mrtvola fantóma Opery! Zmínil jsem se o tom hned za tepla samému správci a je mi nyní lhostejné, když v novinách píší, že tam byla nalezena oběť Komuny. Nešťastníci, kteří byli masakrováni ve sklepích Opery za Komuny, nejsou vůbec pohřbeni v těchto místech; jejich kostry jsou hodně daleko od rozlehlé krypty, kde se hromadily při obléhání všechny zásoby jídla. Šel jsem tudy právě, když jsem hledal ostatky fantóma Opery, které bych . byl nenašel, kdyby čirou náhodou tenkrát neukládali do země záznamy pěveckých hlasů.

K této mrtvole a ke všemu, co z jejího nálezu vyplývá, se však vrátíme později. Nyní považuji za důležité ukončit svou nadmíru důležitou předmluvu poděkováním velice skromným pamětníkům — jako je pan policejní komisař Mifroid (povolaný kdysi po zmizení Christiny Daaé k prvnímu vyšetřování), dále bývalý sekretář pan Rémy, bývalý správce pan Mercier, bývalý režisér pan Gabriel, a zvláště paní baronka de Castelot-Barbezac, která byla tenkrát „malou Meg“ (a nečervená se za to), nejkouzelnější hvězdou našeho obdivuhodného baletního sboru, starší dcerou ctihodné nebožky paní Giryové, bývalé uvaděčky do fantómovy lóže. Ti všichni mně v mnohém pomohli a díky jim budu moci se čtenářem znovu prožít do nejmenších podrobností tyto hodiny čisté lásky i hrůzy.[1]

[1] Byl bych nevděčný, kdybych zároveň nepoděkoval na prahu této hrůzné a pravdivé historie nynějšímu ředitelství Opery, které tak laskavé umožnilo všechna moje pátrání, a zvláště pak panu Messagerovi; dále také velmi sympatickému správci panu Gabionovi a velmi laskavému architektovi, jemuž je svěřena péče o udržování významné budovy a který mi bez váhání půjčil díla Charlese Garniera, ačkoli si byl tak trochu jist, že mu je nikdy nevrátím. Konečně mi zbývá vyslovit veřejné uznání za šlechetnost mému příteli a bývalému spolupracovníkovi panu J. L. Crozeovi, který mi dovolil čerpat ze své obdivuhodné divadelní knihovny a půjčovat si odtud unikátní svazky, na kterých velmi lpěl.

I

Je to fantóm?

Ten večer — bylo to tenkrát, kdy pánové Debienne a Poligny, odstupující ředitelé Opery, pořádali svůj poslední slavnostní večer na rozloučenou — vzalo náhle útokem šatnu paní Sorelliové, jedné z předních tanečnic, půl tuctu slečen z baletního sboru, které vyběhly ze scény, když dotančily výstup v opeře *Polyeucte*. Spěchaly tam o překot, jedny s hlasitým a strojeným smíchem, druhé s výkřiky hrůzy.

Sorelliová, jež chtěla být okamžik sama, aby si „vybrousila“ slavnostní řeč, kterou měla za chvíli proslovit ve foyeru k pánům Debiennovi a Polignymu, dívala se na ten ztřeštěný houf s nelíčenou mrzutostí. Obrátila se ke svým kolegyním a vyjádřila svou nevoli také nahlas. V té chvíli malá Jammes — s nosíkem jako z Grévinových obrazů, s pomněnkovýma očima, s tvářemi jako růže a s liliovým hrdlem — vysvětlila všechno třemi slovy, chvějícím se hlasem, v němž se tajila úzkost:

„Byl to fantóm!“

A zamkla dveře. Šatna paní Sorelliové měla strohou a banální eleganci. Otáčivé zrcadlo, divan, toaletní stolek a skříně — to byl nezbytný nábytek. Na stěnách několik rytin po matce, která pamatovala slavné dny bývalé Opery na ulici Le Peletier. Portréty Vestrise, Gardela, Duponta a Bigottiniho. Tato šatna se dívkám z baletního sboru zdála palácem. Samy měly šatny společné, kde trávily čas prozpěvováním, hádkami, nadáváním na kadeřníky a garderobiérky a popíjením rybízového likéru nebo piva či dokonce rumu až do zazvonění na scénu. Sorelliová byla velice pověrčivá. Když zaslechla, jak Jammes mluví o fantómovi, otřásla se a řekla:

„Ty hlupáčku!“

A protože sama věřila na fantómy vůbec a na toho z Opery zvláště, chtěla hned všecko vědět.

„Vy jste ho viděly?“ zeptala se.

„Tak jako vidím teď vás!“ odpověděla plačky malá Jammes, která se už neudržela na nohou a sesula se na židli. A malá Giryová — se švestkovýma očima, s vlasy jako inkoust, s pletí jakoby ukoptěnou a s ubohoučkou kůží na drobných kostičkách — ihned dodala:

„Ano, byl to on, je hrozně šeredný!“

„Ach ano!“ souhlasily sborem baletky. A mluvily jedna přes druhou. Fantóm se jim zjevil jako muž v černém plášti a vztyčil se před nimi zčistajasna v chodbě, aniž měly tušení, odkud se vzal. Objevil se tak nenadále, jako by vystoupil přímo ze zdi. „Ale jděte!“ řekla jedna z nich, která si zachovala jasnou hlavu, „vy vidíte fantóma všude.“

A je to pravda, že se už několik měsíců v Opeře nemluvilo o ničem jiném než o fantómovi v černém plášti, který se procházel jako stín shora dolů po

budově, nikdy nikoho neoslovil, ale také na něho se nikdo neodvážil promluvit. Ostatně, jakmile ho někdo zahlédl, zmizel neznámo kudy a jak. Pohyboval se naprosto bezhlučně, jak se sluší na pravého fantóma. Nejprve všichni jen žertovali a vysmívali se tomu strašidlu, oblečenému jako muž z lepší společnosti nebo jako funebrák, ale v baletním sboru nabyla legenda o fantómovi brzy ohromných rozměrů. Všecky baletky se předháněly v líčení, že potkaly tuto nadpřirozenou bytost a že je uhranula. A ty, které se tomu smály nejvíc, nebyly zdaleka nejklidnější. Když se fantóm nezjevil, dokazoval, že někde je nebo že tudy prošel, všelijakými šprýmovnými či zlověstnými kousky, které mu téměř všeobecná pověra připisovala. Muselo se něco oplakat? Provedla kamarádka něco některé baletce? Ztratila se labutěnka z pudřenky? Všechno zavinil fantóm, fantóm Opery! Kdo ho vlastně viděl? V Opeře potkáváte tolik černě oblečených mužů, a nejsou to fantómové. On se však něčím zvláštním odlišoval. Jeho černý šat přikrýval kostru. Aspoň ty slečny to říkaly. A měl samozřejmě umrlčí lebku.

Dalo se to všechno brát vážně? Pravda je, že představu kostlivce vyvolal Josef Buquet tím, jak fantóma popsal. Tento vrchní kulisák jej doopravdy viděl. Vrazili do sebe — nedá se říci „nosem“, protože fantóm žádný nos neměl — na úzkém schodišti, které nedaleko jevištní rampy vedlo přímo do podzemí. Buquet měl čas si ho na vteřinku všimnout — než fantóm uprchl — a uchoval si na tento přízrak nesmazatelnou vzpomínku. A tohle vyprávěl Josef Buquet o fantómovi každému, kdo ho chtěl poslouchat:

„Je úžasně hubený a černý kabát se mu plandá kolem kostry. Oči má tak hluboké, že skoro ani nerozeznáš nehybné zřítelnice. Je vidět zkrátka jen dvě velké černé díry jako na lebkách mrtvol. Kůži má na kostře napjatou jako kůži na bubnu. K tomu ještě ne bílou, ale odporně žlutou. Nos má tak maličký, že není z profilu vidět, a *neviditelnost* tohoto nosu je na pohled něco hrozného. Tři nebo čtyři dlouhé hnědé kadeře na čele a za ušima, to je celý jeho účes.“ Josef Buquet marně pronásledoval podivné zjevení. Zmizelo jakoby kouzlem a po jeho stopě nebylo ani vidu. Vrchní kulisák byl člověk vážný, spořádaný, bez fantazie — a byl střízlivý. Jeho slovům naslouchali všichni s úžasem a se zájmem a hned se našli lidé, kteří vyprávěli, že také oni potkali černý přízrak s umrlčí lebkou. Rozumné osoby, které vyslechly tuto příhodu, tvrdily nejprve, že Josef Buquet se stal obětí žertu někoho ze svých podřízených. Pak se však stávaly jeden za druhým případy tak podivné a nevysvětlitelné, že i ti největší vtipálkové se začínali znepokojovat.

Ale poručík hasičů, to je hrdina: ten se nebojí ničeho, zvláště ohně ne!

Poručík hasičů, o němž je řeč,[2] vydal se na obchůzku do podzemí a odvážil se patrně dále než obvykle. Náhle přiběhl zpátky na jeviště bledý, vyděšený a rozechvělý, s vytřeštěnýma očima — a divže neomdlel v náručí šlechetné matky malé Jammes. A proč? Protože viděl, jak se proti němu blíží *ve výši hlavy, ale*

[2] Vyprávím příhodu, zřejmě zcela autentickou, kterou zaznamenal sám pan Pedro Gailhard, bývalý ředitel Opery.

bez těla, ohnivá hlava! A opakuji: poručík hasičů se ohně nebojí. Tento poručík se jmenoval Papin.

V baletním sboru zavládla zděšení. Ohnivá hlava především vůbec neodpovídala tomu, jak fantóma popsal Josef Buquet. Baletky se důkladně vyptávaly hasiče, znovu se dotazovaly vrchního kulisáka a na základě toho všeho dospěly k přesvědčení, že fantóm má několik hlav a že je střídá, jak se mu zachce. Samozřejmě si hned vymýšlely, v jaké velikánské nebezpečí se vydávají. Když i takový poručík hasičů málem padl do mdlob, mohly si tanečnice dobře vymýšlet výmluvy pro hrůzu, která je poháněla, aby utíkaly, co jim drobné nožky stačily, kolem temných koutů ve špatně osvětlené chodbě.

Proto sama paní Sorelliová shromáždila kolem sebe druhý den všechny tanečnice a sledována i celým hejnem baletních žákyň z nižších tříd mířila do vestibulu vrátnice, kudy se chodí ke kancelářím. Aby pokud možno ochránila budovu, postiženou tak hrůznými čáry, položila na stůl ve vestibulu podkovu. Každý, kdo přicházel do Opery jinak než jako divák, musel se jí dotknout, dříve než vstoupil na první schod schodiště. A to pod trestem, že bude vydán na pospas tajemné síle, která se zmocnila budovy ód sklepení až po podkroví.

Tuto podkovu, právě tak jako celý ten příběh, jsem si bohužel nevymyslel. Podkovu můžete spatřit ještě dnes na stole vestibulu před domovníkovým okénkem, když do Opery vcházíte služebním vchodem. Nastínil jsem zběžně, co určovalo duševní stav dívek ten večer, kdy jsme s nimi vnikli do šatny paní Sorelliové. „Byl to fantóm!“ vykřikla tedy malá Jammes. A neklid baletek vzrůstal. V šatně nyní vládlo úzkostné ticho. Bylo slyšet jen těžké oddechování. Konečně se Jammes s nelíčenou hrůzou vrhla do kouta co nejdál od chodby a zašeptala jediné slovo:

„Poslouchejte!“

Všem se skutečně zdálo, že je za dveřmi slyšet nějaký šelest. Nikoli kroky. Jako by po výplni klouzalo lehké hedvábí. Pak nic. Paní Sorelliová se snažila projevit méně zbabělosti než její družky. Přistoupila ke dveřím a zeptala se bezbarvým hlasem:

„Kdo je tam?“ Ale nikdo jí neodpověděl. Protože cítila na sobě všechny oči, které se upíraly ke každému jejímu sebenepatrnějšímu gestu, sebrala usilovně všechnu odvahu a řekla velmi hlasitě:

„Je někdo za dveřmi?“

„Ach ano! Ano! Určitě je někdo za dveřmi!“ opakovala malá Meg Giryová a tahala paní Sorelliovou za gázovou sukni. „Hlavně neotvírejte! Proboha, neotvírejte!“ Ale paní Sorelliová, ozbrojená krátkou dýkou, kterou měla vždy při sobě, odhodlala se otočit klíčem v zámku a otevřít dveře. Baletky mezitím couvaly až k umývárně a Meg Giryová vzdychala:

„Maminko! Maminko!“

Paní Sorelliová se podívala odvážně do chodby. Byla prázdná; plynový plamínek vrhal ze svého skleněného vězení třaslavý červený záblesk do hluboké

tmy a nedařilo se mu ji rozptýlit. Tanečnice zavřela prudce dveře a zhluboka si oddechla. „Ne," řekla, „není tam nikdo!"

„Ale my ho přece opravdu viděly!" ujišťovala ještě Jammes a vracela se ustrašenými krůčky na své místo vedle paní Sorelliové. „Musí se tam někde potulovat. Já se nepůjdu ani převlékat. Měly bychom jít dolů do foyeru na to rozloučení všechny společně, teď hned, a nahoru bychom měly jít zase společně."

Přitom si Meg zbožně pohladila úlomek korálu, který ji měl ochraňovat před zlými čáry. A Sorelliová nakreslila potají konečkem růžového nehtu pravého palce kříž svatého Ondřeje na dřevěný prsten, který obepínal prsteník její levé ruky.

„La Sorelli," napsal slavný kronikář, „je tanečnice velká, krásná, s obličejem vážným i rozkošnickým, s postavou tak pružnou jako vrbová větev; říká se o ní obecně, že je »krásné stvoření«. Její světlé vlasy, ryzí jako zlato, věnčí matné čelo, pod nímž jsou zasazeny dva smaragdy očí. Její hlava se kolébá na dlouhém krku měkce jako egreta, elegantní a hrdá. Když tančí, má pevný, nepopsatelný pohyb kyčlí, který dodává celému jejímu tělu nevýslovnou vláčnost. Když zvedne paže a nakloní se, aby začala piruetu, rýsuje se plně kresba jejích ňader, a když ukloň těla dává vyniknout kyčli této rozkošné ženy, zdá se člověku, že je to podívaná, při níž by přišel o rozum."

Když už jsem u toho rozumu, zdá se, že ona sama jím příliš neoplývala. Nikdo jí to nevyčítal. Řekla ještě baletkám:

„Děvčátka, musíte se vzpamatovat!... Jakýpak fantóm? Nikdo ho možná nikdy neviděl!..."

„Ale ano! Ano! My jsme ho viděly! My jsme ho viděly před chvílí!" spustila děvčata. „Měl hlavu jako smrt a ten frak jako ten večer, co ho zahlédl Josef Buquet!"

„A Gabriel ho viděl taky!" dodala Jammes. „A právě včera! Včera odpoledne... za bílého dne..."

„Gabriel, učitel zpěvu?"

„Ano, ten!... Jak to, že vy to nevíte?"

„A on měl frak za bílého dne?"

„Kdo? Gabriel?"

„Ale ne! Fantóm?"

„Určitě měl černý frak!" tvrdila Jammes. „Sám Gabriel mi to říkal... Právě podle toho ho poznal. Poslouchejte, jak to bylo. Gabriel byl v kanceláři u režiséra. Najednou se otevřely dveře. Vešel Peršan. Vy víte, jaký má Peršan uhrančivý pohled..."

„Ach ano!" odpověděly sborem baletky, které sotva si vybavily představu Peršana, udělaly hned ochranné znamení : natáhly ukazováček a malíček, sevřely v dlani prostředník a prsteník a přidržovaly je palcem. „...a jak je Gabriel povědčivý!" pokračovala Jammes. „Ale je vždycky zdvořilý, a když vidí Peršana, dá si jen ruku do kapsy a dotkne se klíčů... Sotva se tedy před Per-

šanem otevřely dveře, Gabriel vyskočil z křesla ke skříni, aby se dotkl železa. Přitom si roztrhl o hřebík celý šos u kabátu. Ve zmatku narazil čelem na věšák a udělal si hroznou bouli; a pak, jak rychle couval, odřel si ruku o paraván vedle piana; chtěl se opřít o piano, ale udělal to tak nešťastně, že mu víko spadlo na ruce a potlouklo mu prsty; vyrazil jako blázen z kanceláře a nakonec v tom úprku sletěl jak dlouhý tak široký po schodech celé patro až dolů. Šla jsem tudy právě s maminkou. Hned jsme ho šly zvednout. Byl celý potlučený a obličej měl plný krve, že z něho šel strach. Ale z ničeho nic se na nás začal smát a křičet: »Děkuju vám, zaplať pánbu! Vyváznout z toho tak lacino!“ Nato jsme se ho vyptávaly a on vyprávěl o svém hrozném strachu. Padl na něho, když spatřil za Peršanem fantóma! *Fantóma s umrlčí lebkou*, jak ho popsal Josef Buquet.“ Vzrušený šepot doprovázel závěr tohoto vyprávění. Jammes je dokončila celá udýchaná, protože mluvila tak rychle, jako by ji pronásledoval fantóm. Pak nastalo ticho, které přerušila polohlasně malá Meg Giryová, zatímco velmi rozčilená Sorelliová si lakovala nehty. „Josef Buquet by byl udělal líp, kdyby mlčel,“ poznamenala Meg.

„A proč by měl vlastně mlčet?“ ptaly se jí. „Maminka to říká...,“ odpověděla Meg tentokrát úplně šeptem a rozhlížela se kolem dokola, jako by měla strach, že ji slyší jiné uši než ty v místnosti. „A proč to říká tvoje matka?“

„Pst! Maminka říká, že fantóm nemá rád, když ho někdo obtěžuje.“

„A proč si to tvoje matka myslí?“

„Protože... protože... ale ne, nic!...“ Tato zamlčená nápověd snadno vydráždila zvědavost tanečnic. Natlačily se kolem malé Giryové a snažně prosily, aby jim to vysvětlila. Byly namačkané jedna na druhou a nakláněly se všecky stejně prosebně a vyděšeně. Spojoval je strach, z něhož se v nich rozlévala ostrá slast a běhal jim mráz po zádech.

„Přísahala jsem, že nic neřeknu!“ povzdechla znovu Meg. Nenechaly ji však ani chvilku na pokoji a slibovaly tak naléhavě mlčenlivost, že Meg, hořící touhou vyprávět o tom, co věděla, spustila s očima upřenýma na dveře:

„Víte... je to kvůli lóži...“

„Jaké lóži?“

„Fantómově lóži!“

„Cožpak má fantóm lóži?“

Při pomyšlení na to, že fantóm má svou lóži, nemohly baletky utajit zlomyslný úžas. Hlasitě se divily. Naléhaly:

„Ach, proboha, vypravuj... vypravuj...“

„Tišeji!“ okřikla je Meg. „Je to lóže číslo pět na prvním balkóně. Znáte ji dobře, první proscéniová lóže nalevo.“

„To není možné!“

„Je to tak, jak říkám... Maminka je tam uvaděčkou... Ale slibte na mou duši, že opravdu nic neřeknete.“

„Jistě, platí!“

„Tak tedy, to je fantómova lóže... Už přes měsíc tam nikdo nepřišel, jen fantóm ovšem, a správa divadla dostala rozkaz, aby lóže nebyla nikdy obsazována...“

„A fantóm tam opravdu chodí?“

„No ano...“

„Tak přece tam chodí někdo, ne?“

„Ale ne!... *Fantóm tam chodí, a není tam nikdo.*“ Baletky se na sebe podívaly. Kdyby fantóm chodil do lóže, muselo by ho být vidět, vždyť nosí černý šat a má umrlčí lebku. Řekly to Meg, ale ta jim namítla:

„To je právě to! Fantóm je neviditelný. A nemá ani šaty, ani hlavu!... Všechno, co se vyprávělo o jeho umrlčí lebce i o jeho ohňové hlavě, všechno to jsou povídačky! Nemá vůbec nic... Je ho jen slyšet, když je v lóži. Maminka ho nikdy neviděla, ale slyšela ho. Maminka to dobře ví, protože mu dává program.“ Sorelliová se domnívala, že musí zasáhnout:

„Milá Meg, ty se nám vysmíváš.“

Nato se Meg rozplakala.

„Měla jsem raději mlčet... kdyby se to mamá někdy dozvěděla!... Josef Buquet ale opravdu nedělá dobře, když se plete do věcí, do kterých mu nic není... na to doplatí... mamá to říkala ještě včera večer...“

V té chvíli zaduněly z chodby spěšné kroky a udýchaný hlas, který křičel:

„Cecilie! Cecilie, jsi tu?“

„To je maminka!“ poznamenala Jammes. „Co se děje?“ A otevřela dveře. Do šatny se vecpala ctihodná dáma, mohutná jako pomořanský granátník, a naříkavě dopadla do křesla. Vzrušeně vytřeštěné oči osvětlovaly truchlivě její cihlovou tvář.

„To je neštěstí!“ hořekovala. „To je neštěstí!“

„Co je? Co se stalo?“

„Josef Buquet...“

„Co je s Josefem Buquetem?“

„Josef Buquet je mrtev!“

Šatna se naplnila výkřiky, užaslými protesty, zděšenými prosbami o vysvětlení... „Ano... právě ho našli oběšeného dole ve třetím suterénu!... *Ale nejstrašnější je to,*“ pokračovala udýchaně ubohá ctihodná dáma, *„nejstrašnější je to, že kulisáci, co našli jeho tělo, tvrdí, že slyšeli šum, který se podobal zpěvu umrlců!“*

„To fantóm!“ uklouzlo malé Giryové, ale vzápětí se vzpamatovala s rukou na ústech:

„ne!... ne!... já jsem nic neřekla!... já jsem nic neřekla!...“

Kolem ní opakovaly všechny její zastrašené družky šeptem:

„Určitě! To fantóm...“ Sorelliová byla bledá...

„Vůbec ze sebe nevypravím ten svůj slavnostní pozdrav,“ řekla.

Jammesina maminka řekla, co si o tom myslí, když dopíjela skleničku likéru, kterou si vzala z jednoho stolku:

„Tam dole určitě musí být fantóm...“ Pravda je, že nikdo nikdy dobře nevěděl, jak zahynul Josef Buquet. Vyšetřování přineslo v souhrnu jediný výsledek: obyčejná sebevražda. V Pamětech ředitele od pana Moncharmina, který byl jedním ze dvou ředitelů, nastoupivších po pánech Debiennovi a Polignym, píše se o případu oběšeného:

> *Nepříjemná událost narušila malou slavnost, kterou uspořádali pánové Debienne a Poligny na rozloučenou. Byl jsem v ředitelské kanceláři, když náhle vstoupil správce Mercier. Velmi rozrušen mi oznamoval, že právě našli tělo jednoho kulisáka, oběšeného dole v třetím suterénu pod jevištěm mezi dvěma dekoracemi z Krále lahorského. Vykřikl jsem: „Pojďme ho sundat!“ Ale dřív, než jsem seběhl po schodišti a slezl po žebříku, nemel už oběšený provaz!*

Jak si pan Moncharmin vyložil tuto situaci: Někdo se oběsil na provaze, sundali ho a provaz zmizel. Ó! Pan Moncharmin našel vysvětlení velice jednoduché. Toto:

„*Bylo to v době tanečních zkoušek a tanečnice i baletní žákyně si honem vzaly každá kousek, aby je chránil před uhranutím.*“ Jen kousíček, nic víc. Podle toho by musel baletní sbor slézt dolů po žebříku a rozdělit si provaz oběšencův rychleji, než se to dá napsat. Tak to být samozřejmě nemohlo. Když uvážím naproti tomu přesné místo, kde bylo tělo nalezeno — v třetím suterénu pod jevištěm — myslím si, že tu mohl mít někdo jakýsi zájem, aby provaz zmizel, když už vykonal, co bylo třeba. Uvidíme později, zda jsem se v tomto závěru mýlil.

Neblahá zpráva se brzy rozlétla po celé Opeře, kde měli Josefa Buqueta velice rádi. Šatny se vyprazdňovaly a baletky, shromážděné kolem Sorelliové jako ustrašené ovečky kolem pastýře, pospíchaly do foyeru špatně osvětlenými chodbami a schodišti, co jim růžové nožky stačily.

II

Nová Markéta

Na prvním odpočívadle střetla se Sorelliová s hrabětem de Chagny, který šel nahoru. Hrabě, obyčejně tak klidný, byl celý u vytržení.

„Šel jsem za vámi,“ řekl hrabě a pozdravil mladou ženu velmi galantně. „Ach, Sorelli! Jaký krásný večírek! A Christina Daaé — ten triumf!“

„To není možné!“ namítla Meg Giryová. „Před půl rokem kdákala jako slepice! Ale nechtě nás projít, *drahý hrabě*,“ žádal zabeč s vyzývavou poklonou, „chceme se dovědět něco nového o tom chudákovi, co ho našli oběšeného.“

V té chvíli šel kolem uspěchaný správce a jen zaslechl, co říká Meg, prudce se zastavil.

„Jak to?! Vy už to víte, slečny?“ pravil dost přísným tónem... „Nechtě si to tedy pro sebe... a hlavně, ať se

o tom nedozvědí pánové Debienne a Poligny! Bylo by to pro ně velice nepříjemné, dnes, kdy se s Operou loučí.“ Všichni spěchali do baletního foyeru, kde bylo již sotva k hnutí.

Hrabě de Chagny měl pravdu; žádný slavnostní večer se nedal srovnávat s tímhle; vybraní hosté vzpomínali na něj s pohnutím ještě před svými dětmi a vnuky. Představte si, že Gounod, Reyer, Saint-Saëns, Massenet, Guiraud, Delibes, ti všichni vystupovali střídavě za dirigentský pult a sami dirigovali svá díla. Mezi jinými interprety byli tu i Faure a Kraussová a právě tento večer ohromila a uchvátila celou Paříž Christina Daaé, o jejímž tajemném osudu chci vyprávět v této knize.

Gounod dirigoval *Pohřební pochod loutky*, Reyer svou krásnou ouverturu k *Sigurdovi*, Saint-Saëns *Umrlčí tance* a jedno z *Orientálních snění*, Massenet poprvé vůbec svůj *Maďarský pochod*, Guiraud svůj *Karneval*, Delibes *Pomalý valčík Sylviin* a *piccicato z Coppélie*. Slečna Kraussová zpívala bolero ze *Sicilských nešpor* a Denisa Blochová brindisi z *Lucrecie Borgie*.

Všechen triumf však patřil Christině Daaé, která zazpívala nejprve několik árií z *Romea a Julie*. Mladá zpěvačka zpívala poprvé toto Gounodovo dílo, které ostatně dosud v Opeře nebylo provedeno a Komická opera je znova inscenovala až dlouho potom, co je uvedla paní Carvalhová v bývalém Lyrickém divadle. Ach, škoda pro každého, kdo. neslyšel Christinu Daaé v roli Julie, kdo nepoznal její nelíčený půvab, nechvěl se za zvuků jejího nebeského hlasu a nepocítil, že jeho duše vzlétá s její duší nad hroby milenců z Verony: „*Pane! Pane! Pane, odpusť nám!*“

A to všechno nebylo ještě nic proti jejím nadpozemským tónům ve vězeňském dějství a v závěrečném triu Fausta, když nastoupila za indisponovanou Carlottu. Nikdo nikdy neslyšel a neviděl něco takového!

Daaé objevila „novou Markétku“, Markétku dosud netušené nádhery a záře.

Celý sál zdravil tisíci výkřiky nevýslovného pohnutí Christinu, která vzlykajíc omdlela v náručí svých kamarádek. Museli ji do šatny odnést. Jako by vydechla duši. Velký kritik P. de St. V. vypsal nezapomenutelnou vzpomínku na tuto podivuhodnou chvíli v článku, který nazval výstižně *Nová Markétka*. Jako velký umělec poznal prostě, že krásné a něžné děvče přineslo ten večer na prkna Opery něco víc než své umění, totiž: své srdce. Všichni přátelé Opery dobře věděli, že Christinino srdce zůstalo čisté jako v patnácti letech a P. de St. V. prohlásil, že to, co se nyní odehrálo s Daaé, *může pochopit jen při představe, že se pravé poprvé zamilovala!* „Jsem možná nediskrétní,“ dodal, „ale jedině láska je schopná uskutečnit takový zázrak, tak ohromující proměnu. Slyšeli jsme před dvěma lety Christinu Daaé při soutěži na konzervatoři a působila na nás jako půvabná naděje. *Odkud se vzala dnešní vznešenost? Jestliže nesestoupila z*

nebes na křídlech lásky, musel bych si myslet, že vystoupila z pekla a že Christina uzavřela smlouvu s ďáblem, jako mistr pěvec Ofterdingen! Kdo neslyšel zpívat Christinu závěrečné trio z *Fausta*, nezná *Fausta*: nadšení hlasu a svaté opojení čisté duše dosáhly tu vrcholu.“

Někteří předplatitelé však protestovali. Jak mohli před nimi tak dlouho ukrývat takový poklad? Christina Daaé bývala až dosud obstojným Siebelem vedle té trochu příliš okázale smyslné Markétky, jak ji představovala Carlotta. A bylo zapotřebí Carlottiny nepochopitelné a nevysvětlitelné nepřítomnosti na tomto slavnostním večeru, aby mladičká Daaé v části programu, rezervované pro španělskou hvězdu, mohla na pódiu ukázat všechno, co umí. Proč se vlastně páni Debienne a Poligny, když jim Carlotta odřekla, obrátili na Daaé? Věděli snad o jejím skrytém géniu? A jestliže o něm věděli, proč jej skrývali? A proč jej skrývala ona? Bylo podivné, že nikdo neznal jejího současného profesora. Prohlásila několikrát, že by chtěla nadále pracovat úplně sama. To všechno bylo opravdu nevysvětlitelné.

Hrabě de Chagny byl přítomen tomu třeštění; povstal ve své lóži a hlasitě tleskal.

Hraběti de Chagny (Filipovi Jiřímu Mariovi) bylo tehdy právě jedenačtyřicet roků. Byl to vznešený pán a hezký muž. Byl vyšší postavy a měl příjemný obličej, třebaže čelo přísné a poněkud chladné. K ženám byl přejemně zdvořilý a k mužům trochu povýšený. Muži mu někdy neradi odpouštěli jeho úspěchy ve společnosti. Měl dobré srdce a byl čestný a důsledný. Po smrti starého hraběte Filiberta se stal hlavou jedné z nejproslulejších a nejstarších francouzských rodin, jejíž původ sahal až k Ludvíku Svárlivému. Jmění rodiny de Chagny bylo značné, a když starý ovdovělý hrabě zemřel, nebylo pro Filipa žádnou maličkostí spravovat tak obrovské dědictví. Jeho dvě sestry a bratr Raoul nechtěli o rozdělení dědictví ani slyšet. Setrvávali na nedílnosti majetku a nechávali všechno na starosti Filipovi, jako by právo prvorozenectví vůbec nepřestalo platit. Když se sestry vdaly — obě v týž den — převzaly své podíly z bratrových rukou ne jako věc, která jim náleží, ale jako věno, za které mu vyjádřily svou vděčnost.

Hraběnka de Chagny — rozená de Monrogis de la Martynière — zemřela při Raoulově narození. Filipovi bylo tenkrát dvacet let. Když zemřel starý hrabě, bylo Raoulovi dvanáct. Filip se pečlivě věnoval výchově dítěte. V této práci mu obdivuhodně pomáhaly zprvu obě sestry a později stará teta, vdova po námořníkovi, která bydlela v Brestu a vnukla mladému Raoulovi lásku k moři. Raoul vstoupil jako žák na cvičnou loď, absolvoval jako jeden z nejlepších a vykonal úspěšně cestu kolem světa. Díky vlivným přímluvcům byl nedávno vybrán k účasti na oficiální expedici s lodí „Žralok“. Měli vyhledat v polárních ledech trosečníky z lodi „d’Artois“, o níž nebylo už tři roky zpráv. V očekávání odjezdu užíval Raoul dlouhých prázdnin, které měly skončit až za půl roku. Urozené vdovy ze vznešeného předměstí litovaly tohoto hezkého mládence, jenž se zdál na pohled tak křehký, a přitom ho čekaly tak hrubé práce.

Nesmělost tohoto námořníka — skoro mě to svádí říci: jeho prostoduchost — byla nápadná. Vypadal, jako by večer utekl z chůviných rukou. Protože byl oběma sestrami i starou tetou hýčkán, zůstaly mu z této čistě ženské výchovy mravy téměř nevinné a půvab dosud neposkvrněný. Bylo mu v té době něco málo přes jedenadvacet let, a vypadal na osmnáct. Měl světlý knírek, krásné modré oči a dívčí pleť.

Filip se v Raoulovi viděl. Především byl na něho velmi pyšný a s potěšením předvídal mladšímu bratru slavnou kariéru v námořnictvu. Jeden z jejich předků, proslulý Chagny de la Roche, byl admirálem. Filip využil mladíkových prázdnin, aby mu ukázal Paříž, jakou Raoul téměř neznal — Paříž marnotratných zábav a umělecké rozkoše. Hrabě měl za to, že v Raoulově věku přehnaná počestnost není už vůbec počestná. Filipova povaha byla velmi vyvážená; byl rozvážný v práci i v zábavě, jeho chování bylo vždycky dokonalé a nemohlo dávat bratrovi špatný příklad. Vodil ho všude s sebou. Dokonce ho zavedl i do baletního foyeru. O hraběti se říkalo, že „má něco“ se Sorelliovou. Ale co na tom! Což se dalo vytýkat tomuto šlechtici, který zůstal svobodný a měl tedy zvláště potom, co se jeho sestry provdaly, dost volných chvil, že přicházel trávit po obědě hodinku nebo dvě ve společnosti tanečnice, zdaleka ne tak duchaplné, ale s nejhezčíma očima na světě? A pak, jsou místa, kde se pravý Pařížan, má-li takové postavení jako hrabě de Chagny, musí ukazovat, a jedním z těchto míst byl v té době baletní foyer Opery. Filip by možná koneckonců svého bratra ani nezavedl do zákulisí Národní hudební akademie, kdyby bratr sám o to několikrát s jemnou umíněností nepožádal. Na to si hrabě musel vzpomínat až později.

Když Filip toho večera složil potleskem hold Christině Daaé a obrátil se k Raoulovi, spatřil, jak je bledý. Polekal se. „Vy vůbec nevidíte,“ řekl Raoul, „že ta žena omdlévá?“ Na scéně skutečně museli Christinu Daaé podpírat. „Ty, ty mi tu omdléváš...,“ pravil hrabě a naklonil se k Raoulovi. „Co je ti?“ Ale Raoul již vstal. „Pojďme!“ řekl třesoucím se hlasem. „Kam chceš jít, Raoule?“ ptal se hrabě, užaslý nad rozčilením mladšího bratra.

„Ale pojďme se na ni podívat! To dnes poprvé takhle zpívala!“

Hrabě upřel zvědavě oči na svého bratra a v koutku jeho rtů se začal lehce rýsovat pobavený úsměv. „Ale, ale!...“ a dodal hned „Tak pojďme, pojďme!“ Zřejmě se bavil.

Brzy došli ke vchodu pro předplatitele, kde byl velký nával. Při čekání, až bude moci proniknout na scénu, roztrhal Raoul bezděky své rukavice. Dobrý Filip se jeho netrpělivosti nevysmíval. Ale bylo mu už jasné, na čem je. Věděl teď, proč býval Raoul roztržitý, když s ním mluvil, a také proč s takovým živým zájmem stáčel všechny rozhovory na Operu. Pronikli na jeviště.

Dav v černém se valil k baletnímu foyeru nebo mířil k hereckým šatnám. Do křiku kulisáků se mísily rázné pokyny dekoratérů. Odcházející kompars z posledního obrazu, statistky, které do vás strkají, přenášený stojan, zadní kulisa, klesající z klenby, praktikábl upevňovaný mocnými ranami kladiva — věčný

„rynk divadla“, který hřmí do vašich uší a jako hrozba nějaké nové katastrofy útočí na vaše smysly, nebo vám dokonce uštědří pořádný štulec do beder. Takový je běžný obraz přestávek a vždycky vzrušuje nováčky, jako byl mladík se světlým knírkem, s modrýma očima a dívčí pletí, který se co nejrychleji prodíral návalem na scéně, kde Christina Daaé triumfovala a pod níž Josef Buquet zemřel.

Ten večer byl dokonalý zmatek, ale Raoul měl odvahu jako nikdy předtím. Odstrkoval silným ramenem každého, kdo mu stál v cestě, nestaral se, co si okolo něho povídají, ani se nepokoušel porozumět zděšeným slovům kulisáků. Byl plně zaujat přáním spatřit tu, jejíž kouzelný hlas mu vyrval srdce.

Ano, Raoul zřetelně cítil, že jeho ubohé, úplně nezkušené srdce mu již nepatří. Dost se je pokoušel chránit od toho dne, kdy se mu v Paříži znova zjevila Christina, kterou znal jako docela maličkou. Pociťoval při pohledu na ni velmi slastné rozechvění, ale chtěl je po zralé úvaze potlačit. Zapřisáhl se totiž, z úcty k sobě a k danému slovu, že bude milovat jen tu, jež by mohla být jeho ženou, a nemohl přirozeně ani na vteřinu pomyslit na sňatek se zpěvačkou. Nyní však velmi něžné rozechvění ustoupilo krutému pocitu. Pocitu? Citu? Bylo v tom něco tělesného i duševního. Prsa ho bolela, jako by mu je někdo otevřel a vzal mu srdce. Cítil tam hroznou díru, skutečnou prázdnotu, která nemohla být už nikdy ničím jiným zaplněna než druhým srdcem. Tak je tomu v případech zvláštní psychologie a mohou to snad pochopit jen ti, co byli zasaženi láskou, touto zvláštní ranou, nazývanou běžně „rána blesku“. Hrabě Filip mu stěží stačil. Pořád se ještě usmíval. V pozadí scény prošel Raoul dvojitými dveřmi, za nimiž vede jedno schodiště k foyeru a druhé k přízemním šatnám vlevo. Pak se musel zastavit před skupinkou „myšek“ — mladičkých baletek, které právě scházely ze své „sýpky“ a zatarasily mu cestu. Nalíčené rtíky na něho namířily nejedno žertovné slovo, ale on neodpovídal. Konečně mohl projít a vnikl do šera chodby, v níž se rozléhaly výkřiky nadšených obdivovatelů. Jedno jméno přehlušovalo všechen povyk: Daaé! Daaé! Hrabě, který spěchal za Raoulem, si říkal pro sebe:

„Ten čtverák zná cestu!“ a přemýšlel, jak se ji mohl dozvědět. On sám přece nikdy Raoula k Christině nevedl. Raoul tam zašel nejspíš sám od sebe, když hrabě zůstával jako obyčejně ve foyeru na kus řeči se Sorelliovou. Sorelliová ho často prosila, aby s ní setrval až do jejího odchodu na scénu, a občas mívala tyranskou mánii, aby jí hlídal kamaše, v nichž vycházela ze své šatny a chránila si tak lesk satinových střevíčků a čistotu trikotu. Měla jednu omluvu: ztratila matku. Hrabě odložil o několik minut návštěvu u Sorelliové a šel chodbou, která vedla k Daaé; zjišťoval cestou, že tu nikdy nebyl takový nával jako tento večer, kdy celé divadlo jako by bylo vzhůru nohama nad úspěchem této umělkyně a také nad tím, že omdlela. Protože nepřišla ještě k sobě, poslali pro divadelního lékaře, který právě přicházel, prorážeje si cestu postávajícími skupinkami, těsně v patách sledován Raoulem,

Tak se octli lékař a zamilovaný v témž okamžiku u Christiny; jeden z nich jí poskytl první pomoc a v náručí druhého otevřela oči. Hrabě zůstal stát na prahu dveří, před nimiž byla tlačenice.

„Nemyslíte, pane doktore, že by mohli tito pánové odejít?“ zeptal se Raoul s neuvěřitelnou smělostí. „Nedá se tu ani dýchat.“

„Jistě, máte úplnou pravdu,“ souhlasil lékař a vykázal ze dveří všechny kromě Raoula a pokojské. Ta pozorovala Raoula očima rozšířenýma nelíčeným údivem. Ještě nikdy ho neviděla. Neodvážila se však vyptávat.

A lékař si myslil, že mladý muž tak jedná, protože na to má právo. Vikomt tedy zůstal v šatně a pozorně sledoval, jak Daaé přichází k sobě, zatímco i oba ředitelé, pánové Debienne a Poligny, kteří přišli vyjádřit obdiv své chovance, museli zůstat v chodbě s ostatními pány v černém. Hrabě de Chagny, také vystrčený s ostatními za dveře, se hlasitě smál.

„Ach, ten šibal! Ten šibal!“ A doplnil *in petto:* „Pak věřte těmhle mladíčkům.“

Zářil. Řekl si: „Je to opravdový Chagny!“ a zamířil k šatně Sorelliové; ta však šla po schodech se svým stádečkem, tetelícím se strachy, dolů do foyeru, a hrabě ji potkal na cestě, jak jsem již vyprávěl.

Christina Daaé ve své šatně zhluboka vzdechla; na její vzdech odpovědělo zasténání. Otočila hlavu, spatřila Raoula a zachvěla se. Pohlédla na lékaře a usmála se na něho, pak se podívala na svou pokojskou, pak znovu na Raoula.

„Pane,“ zeptala se ještě slaboučkým hlasem, „kdo jste?“

„Slečno,“ odpověděl mladík, který poklekl jednou nohou . na zem a horce políbil zpěvaččinu ruku, „slečno, *já jsem ten chlapec, který vám vylovil stuhu z moře*.“

Christina se podívala znovu na lékaře a na pokojskou avvšichni tři se rozesmáli. Raoul povstal celý ruměný.

„Slečno, protože mě bohužel nepoznáváte, rád bych vám řekl něco o samotě, něco velice důležitého.“

„Až mi bude lépe, pane, ano?...“ Její hlas se chvěl. „Jste velmi laskav...“

„Ale musíte odejít...,“ dodal lékař s nejpřívětivějším úsměvem. „Dovolte, abych slečnu ošetřil.“

„Já nejsem nemocná!“ řekla náhle Christina s rázností právě tak podivnou jako nečekanou.

A pozvedla se a promnula si spěšně oči.

„Děkuji vám, pane doktore... Chci zůstat sama... Odejděte všichni, prosím vás... nechtě mě... Jsem dnes večer strašně nervózní...“

Lékař chtěl něco namítnout, ale při pohledu na její vzrušení uvážil, že jí nejlíp pomůže, když jí nebude odporovat. A odešel za Raoulem, který stál v chodbě úplně opuštěn. Lékař mu řekl:

„Vůbec ji dnes večer nepoznávám... ona, vždycky tak mírná...“

A opustil ho.

Raoul zůstal sám. Kolem dokola bylo v té chvíli pusto. Všichni odešli na slavnostní rozloučení do baletního foyeru. Raoul myslel, že tam Daaé možná také půjde, a čekal o samotě a v tichu. Ukryl se dokonce do příhodného úkrytu po jedné straně dveří. Cítil pořád tu hroznou bolest u srdce. A právě proto chtěl mluvit s Christinou bez meškání. Náhle se šatna otevřela a Raoul viděl, jak vychází jen pokojská a odnáší nějaké balíky. Zastavil ji a zeptal se, co je s její paní. Odpověděla mu se smíchem, že se jí daří úplně dobře, ale že ji nesmí nikdo vyrušovat, protože si přeje zůstat sama. A utekla. Raoulovým vzrušeným mozkem prolétla myšlenka: Christina chce jistě zůstat sama *kvůli němu!*... Cožpak jí neřekl, že s ní chce mluvit

o samotě, a což jestli právě proto poslala všechny pryč? Se zatajeným dechem se přiblížil k šatně, naklonil se uchem ke dveřím, aby slyšel, co mu odpoví, a chystal se zaklepat. Ruka mu však klesla. Ze šatny k němu dolehl *mužský hlas*, který říkal neobyčejně panovačným tónem:

„Christino, musíš mě milovat!“

A Christina bolestným hlasem, provázeným pravděpodobně slzami, rozechvěle odpovídala:

„Jak mi tohle můžete říkat? *Vždyť zpívám jenom pro vás!“* Raoul se opřel o výplň. Trpěl. Srdce, o němž si myslel, že je navždy ztratil, vrátilo se znovu do jeho prsou a hlasitě tlouklo. Celá chodba jím zněla a Raoulovy uši jím byly jako ohlušené. Kdyby jeho srdce dále takhle nahlas tlouklo, určitě by je slyšeli, otevřeli by dveře a mladého muže s hanbou odehnali. Jaké postavení pro muže z rodu Chagny! Poslouchat za dveřmi! Přitiskl srdce oběma rukama, aby je umlčel. Ale srdce, to není psí tlama, a dokonce i když stisknete oběma rukama psí tlamu — a pes nesnesitelně štěká — je slyšet jeho štěkot dál. Mužský hlas se znovu ozval:

„Jste jistě hodně unavená?“

„Ach, dnes večer jsem vám dala svou duši a jsem úplně mrtvá.“

„Tvá duše je velmi krásná, mé dítě,“ pokračoval hluboký mužský hlas, „a já ti děkuji. Žádný císař nikdy nedostal takový dar! *Dnes večer plakali andělé*.“

Po slovech. *Dnes večer plakali andělé* neslyšel vikomt nic víc.

Přesto však neodešel, ale ze strachu, aby nebyl přistižen, vtiskl se zase do temného kouta a rozhodl se počkat tam, až muž opustí šatnu. Naučil se právě v jedné hodině lásce i nenávisti. Věděl, že miluje. Chtěl poznat toho, koho nenávidí. K jeho velkému úžasu se otevřely dveře a Christina Daaé, v kožichu a s krajkou přes tvář, vyšla sama. Zavřela za sebou dveře, ale Raoul si všiml, že nezamyká. Odešla. Ani ji nesledoval očima, protože je měl upřené na dveře, které se již neotevřely. Chodba byla znovu prázdná; přešel ji. Otevřel dveře šatny a hned je za sebou zavřel. Kolem něho byla tma tmoucí. Plynová lampa byla zhasnutá.

„Je tu někdo?“ řekl Raoul hlasitě. „Proč se schováváte?“

Při těch slovech se stále opíral zády o zavřené dveře. Noc a ticho. Raoul slyšel jen šum vlastního dechu. Jistě si ani neuvědomoval, jak opovážlivě se

chová. „Neodejdete odtud, dokud to nedovolím!“ vykřikl. „Když mi neodpovídáte, jste zbabělec! Ale já už si vás najdu!“ A rozškrtl zápalku. Plamínek osvětlil šatnu. V šatně nebyl nikdo! Raoul nejprve pečlivě zamkl, pak rozžal lampy. Nahlédl do umývárny, zotvíral skříně, hledal, ochablýma rukama ohmatával zdi. Nic! „K čertu!“ řekl nahlas. „Copak jsem blázen?“ Deset minut tak zůstal v tichu opuštěné šatny a naslouchal sykotu plynu; ani ho, zamilovaného, nenapadlo, aby si vzal nějakou stuhu, která by mu přinášela vůni té, kterou miloval. Vyšel a nevěděl už ani co dělá, ani kam jde. V jedné chvíli zmateného bloudění zavál mu do tváře ledový závan. Byl na dolním konci úzkého schodiště, po něm scházela skupina dělníků skloněných nad jakýmisi nosítky, přikrytými bílým plátnem.

„Prosím vás, kde je tu východ?“ zeptal se jednoho z mužů.

„Podívejte se dobře! Před vámi!“ odpověděli mu. „Dveře jsou otevřené. Ale nechtě nás projít.“ Zeptal se bezděčně, ukazuje na nosítka:

„Co je to?“ Dělník odpověděl:

„To, to je Josef Buquet, kterého našli oběšeného v třetím suterénu mezi dekoracemi z *Krále lahorského*.“ Uhnul před nosiči, smekl a pak vyšel ven.

III

Pánové Debienne a Poligny poprvé v tajnosti sdělují novým ředitelům Opery, pánům Armandu Moncharminovi a Firminu Richardovi, pravý a tajemný důvod svého odchodu z Národní akademie hudby

V té době se konalo obřadné rozloučení. Řekl jsem již, že celá ta velkolepá slavnost byla uspořádána pány Debiennem a Polignym na rozloučenou s Operou; chtěli, jak my dnes říkáme:

„umřít s pompou“. Na uskutečnění tohoto neobyčejného smutečního programu se podíleli všichni, kdo ve společnosti a v uměleckém světě tehdejší Paříže něco znamenali.

Ti všichni se shromáždili v baletním foyeru, kde Sorelliová očekávala odstupující ředitele s číší šampaňského a s malým proslovem. Za ní se tísnily její mladé i starší kamarádky z baletního sboru, některé šeptem hovořily

o událostech dne, jiné dávaly diskrétní znamení svým ctitelům, jejichž povídavé hejno obléhalo již bufet, postavený na vyvýšené podlaze mezi *Tancem válečným a Tancem venkovským* od M. Boulengera.

Některé tanečnice se již převlékly do společenských šatů; většina měla ještě sukně z lehkého gázu, ale všem bylo jasné, že se musí chovat, jak se na takovou chvíli sluší. Jen malá Jammes zřejmě při svých patnácti letech — šťastný to věk!

— již bezstarostně zapomněla na fantóma i na smrt Josefa Buqueta a bez přestání brebentila, štěbetala, poskakovala a prováděla všelijaké čtveračiny, takže ji znervóznělá Sorelliová musela přísně napomenout, jakmile se objevili pánové Debienne a Poligny na schodech baletního foyeru.

Všichni si všimli, že se páni odstupující ředitelé tváří vesele, což by se zdálo na venkově každému nepřirozené, ale v Paříži se to pokládalo za něco vybraného. Nebyl by to pravý Pařížan, kdyby si nedovedl nasadit radostnou masku na své bolesti a škrabošku smutku, trápení nebo lhostejnosti na svou vnitřní radost. Víte-li, že některý váš přítel je v nesnázích, nepokoušejte se ho nikdy utěšovat; řekne vám, že má utěšování ažaž; když se mu však přihodí něco radostného, střežte se mu blahopřát; pokládá své velké štěstí za tak přirozené, že se bude divit, proč mu o něm povídáte. V Paříži jsme pořád jako na maškarním plese a nebylo by možné, aby se pánové tak „obezřelí“ jako Debienne a Poligny dopustili chyby a dali na sobě znát v baletním foyeru zármutek, který opravdu cítili. Patřičně se usmívali na Sorelliovou, když začala přednášet přání na rozloučenou; vtom však výkřik té hloupoučké Jammes rozehnal úsměv pánů ředitelů tak zprudka, že se místo něho objevil přede všemi kormutlivý a zděšený výraz, který byl dosud zakryt úsměvem. „Fantóm Opery!“

Jammes to vykřikla s nevýslovnou hrůzou a její prst mířil do zástupu černě oděných hostů na obličej, jenž byl tak zsinalý, tak truchlivý a tak ohyzdný, s tak hlubokými černými dírami pod obočnicovými oblouky, že si tato umrlčí hlava, ukázaná Jammesiným prstem, dobyla okamžitě bláznivého úspěchu. „Fantóm Opery! Fantóm Opery!“

Hosté se smáli, strkali jeden do druhého a chtěli nabídnout fantómu Opery něco k pití; ten však zmizel! Proklouzl davem a hledali ho marně, zatímco se dva staříci pokoušeli utišit malou Jammes a malá Giryová křičela jako páv. Sorelliovou lomcoval vztek; nemohla dokončit svůj proslov; pánové Debienne a Poligny ji objali, poděkovali jí a zmizeli tak rychle jako sám fantóm. Nikdo se nad tím nepozastavoval, protože bylo známo, že pánové musí ještě podstoupit stejný obřad v hořejším poschodí v pěveckém foyeru a že potom ještě přijmou naposled své důvěrné přátele ve velkém vestibulu ředitelské pracovny, kde je čekala slavnostní večeře.

A právě tady je nacházíme s novými řediteli, pány Armandem Moncharminem a Firminem Richardem. Ti první sotva znali ty druhé dva, ale rozplývali se v horlivém ujišťování o přátelství a druzí zase jim opláceli mnoha poklonami, takže pozvaní, kteří se obávali poněkud strojeného večírku, začali se hned tvářit rozradostněně. Večeře byla téměř veselá, a když přišla chvíle různých přípitků, proplétal vládní komisař s tak nevšední obratností minulou slávu s úspěšnou budoucností, že mezi stolovníky zavládla záhy největší srdečnost. Převzetí ředitelských funkcí bylo provedeno co nejjednodušeji již v předvečer a záležitosti, které zbývalo vyřešit mezi bývalým a novým vedením, se odbyly za předsednictví vládního komisaře s takovou touhou po dohodě z obou stran, že se na tomto památném večírku při pohledu na čtyři tak usměvavé

tváře ředitelů nebylo opravdu čemu divit. Pánové Debienne a Poligny odevzdali již pánům Armandu Moncharminovi a Firminu Richardovi dva klíčky — zvláštní paklíče, jimiž se daly otevřít všechny dveře v Národní akademii hudby — a těch bylo několik tisíc! A zatímco tyto klíčky, na něž byl každý zvědavý, putovaly čile z ruky do ruky, obrátilo náhle několik hostů pozornost ke konci tabule k té podivné, bledé a nepřirozené tváři s vpadlýma očima, která se už jednou objevila v baletním foyeru a malá Jammes ji tam přivítala výkřikem:

„Fantóm Opery!“

Seděl tu jako nejpřirozenější stolovník, jenomže nejedl ani nepil. Ti, kteří se na něho začali dívat s úsměvem, odvraceli posléze tvář, protože ten přízrak záhy vyvolával nejchmurnější myšlenky. Nikdo nezačal znovu s žerty jako ve foyeru, nikdo nevykřikl:

„Podívejte, fantóm Opery!“ Nepromluvil jediné slovo a ani jeho sousedé nemohli říci, kdy přesně si k nim přisedl; každý však myslel na to, že jestliže se mrtví občas vracejí přisednout ke stolu živých, nemohou mít hrůznější tvář. Přátelé pánů Firmina Richarda a Armanda Moncharmina měli za to, že tento na kost vyzáblý stolovník je důvěrným známým pánů Debienna a Polignyho, a přátelé pánů Debienna a Polignyho si naopak mysleli, že tato mrtvola patří k hostům pánů Richarda a Moncharmina. Nikdo se proto neodvážil urazit tohoto záhrobního hosta nějakou žádostí o vysvětlení, nepříjemnou úvahou nebo nechutným žertem. Někteří stolovníci, kteří znali legendu o fantómovi a věděli, jak jej popsal vrchní kulisák — o smrti Josefa Buqueta nevěděli — shledávali v duchu, že muž na konci stolu by mohl být velmi dobře pokládán za živé ztělesnění osoby, vytvořené podle jejich mínění nenapravitelnou pověrčivostí operního personálu; nicméně podle legendy neměl fantóm nos, a tato osoba jej měla; pan Moncharmin však dotvrzuje ve svých „pamětech“, že stolovníkův nos byl průsvitný. „Jeho nos,“ píše, „byl dlouhý, tenký, a průsvitný“ — a já bych dodal, že to mohl být nos umělý. Pan Moncharmin možná pokládal za průsvitné to, co se jen lesklo. Každý ví, že věda dovede vytvořit podivuhodné umělé nosy pro ty, kteří o ně byli připraveni přírodou nebo při nějaké operaci. Přišel si fantóm opravdu ten večer přisednout bez pozvání k banketu ředitelů? A můžeme si být jisti, že tato bytost byla skutečně fantóm Opery? Kdo by se to odvážil tvrdit? Nevyprávím tu o tomto případu proto, že bych chtěl třebas jen na vteřinu přesvědčit nebo se pokoušel přesvědčit čtenáře, že fantóm byl schopen tak zpupné odvážlivosti, ale zkrátka proto, že se to docela dobře mohlo stát.

A to je snad postačující důvod. Pan Armand Moncharmin, opět ve svých „pamětech“, říká v jedenácté kapitole doslova:

„Když vzpomínám na tento první večírek, nemohu vynechat to, co nám ve své pracovně sdělili pánové Debienne a Poligny o té přízračné osobě, kterou nikdo z nás neznal a jež byla přítomna na naší večeři.“ Stalo se následující:

Pánové Debienne a Poligny, sedící uprostřed stolu, zpozorovali člověka s umrlčí hlavou teprve tehdy, když se dal pojednou do řeči.

„Baletky mají pravdu," řekl, „smrt toho nebohého Buqueta není možná tak přirozená, jak si lidé myslí." Debienne a Poligny nadskočili.

„Cože, Buquet je mrtev?" vykřikli.

„Ano," odvětil klidně muž či spíše stín muže. „Našli ho teď večer oběšeného v třetím suterénu mezi dekoracemi z *Krále lahorského*."

Oba ředitelé nebo spíše bývalí ředitelé okamžitě vstali a podívali se na mluvícího podivným pohledem. Byli rozrušeni více, než se dalo čekat, to je: více, než se dalo čekat při zprávě o oběšení vrchního kulisáře. Dívali se jeden na druhého. Byli bledší než stěna. Konečně pokynul Debienne pánům Richardovi a Moncharminovi, Poligny pronesl několik omluvných vět hostům a všichni čtyři odešli do ředitelské kanceláře. Dávám slovo panu Moncharminovi:

„Pánové Debienne a Poligny vypadali čím dále rozrušenější," vypráví ve svých pamětech, „a nám se zdálo, že nám chtějí říci něco, co je velmi stísňuje. Nejprve se nás ptali, zda známe toho, který seděl na kraji stolu a oznámil jim smrt Josefa Buqueta, a po naší záporné odpovědi byli ještě znepokojenější. Poprosili nás o klíčky od všech dveří, chvíli je zkoumali, kroutili hlavou a pak nám radili, abychom dali v největší tajnosti udělat nové zámky k pokojům, kancelářím a objektům, které bychom chtěli mít spolehlivě uzavřené. Byli přitom tak komičtí, že jsme se jich se smíchem ptali, jestli jsou v Opeře zloději. Odpověděli nám, že je tu cosi horšího, a to *fantóm*. Rozesmáli jsme se, přesvědčeni o tom, že začíná nějaký žert, který má být korunou této malé intimní slavnosti. A pak jsme na jejich prosbu zase nasadili „vážné tváře" a rozhodli jsme se, že jim uděláme radost a přistoupíme na hru. Řekli nám, že by s námi byli nikdy nemluvili o fantómu, kdyby nedostali od něho samého výmluvný rozkaz, aby nás přinutili k laskavému jednání s ním a k plnění všeho, co on bude žádat. Příliš šťastní, že opouštějí panství, kde vládne tento tyranský přízrak, a že se ho rázem zbaví, — váhali nám až do poslední chvíle povědět o tomto tak kuriózním dobrodružství, na jaké nebyly jistě naše pochybovačné smysly vůbec připraveny; zpráva o smrti Josefa Buqueta jim však rázně připomněla, že pokaždé, když nevyhověli fantómovu přání, vždy je nějaká neobyčejná nebo zlověstná událost rychle znovu přivedla k vědomí jejich závislosti.

Při těchto nečekaných proslovech, pronesených tónem nejdůvěrnějšího a nejzávažnějšího sdělení, hleděl jsem na Richarda. Richard měl ve studentských letech pověst šprýmaře, to znamená, že mu nebyla cizí žádná z tisíce a jedné možností, jak někomu něco provést, a domovníci na bulváru Saint-Michel to zažili sdostatek. Také teď se zdálo, že dokonale vychutnává pořádné sousto, které mu bylo předkládáno. Neztrácel z něho ani drobek, přestože sousto bylo hrůzně kořeněno Buquetovou smrtí. Pokyvoval smutně hlavou, a jak ti dva hovořili, tvářil se čím dál žalostněji, jako by hořce litoval, že má řídit Operu teď, když se dozvěděl, jak ji ovládá fantóm. Nemohl jsem dělat nic lepšího než otrocky napodobovat tento zoufalý výraz. Přece jsme se však přes všecko úsilí nemohli udržet a nakonec jsme propukli v smích do oči pánům Debiennovi a

Polignymu, kteří když viděli, jak jsme z nejhlubšího pohnutí přešli do nejnevázanějšího veselí, zatvářili se, jako by měli před sebou dva blázny.

Když už fraška trvala trochu dlouho, zeptal se Richard napůl žertem a napůl doopravdy:

„Ale co vlastně chce ten fantóm?“

Pan Poligny zamířil ke svému psacímu stolu a vrátil se s opisem služební smlouvy.

Služební smlouva začíná slovy:

Ředitelství Opery se zavazuje dát představením Národní akademie hudby lesk, který odpovídá postavení nejpřednější francouzské lyrické scény.

a končí článkem 98, znějícím takto: Nárok na funkci se ztrácí:

1) Jestliže ředitel přestoupí tato ustanovení obsažená v smluvních podmínkách. Následují ustanovení.

„Tento opis,“ říká pan Moncharmin, „byl psán černým inkoustem a plně souhlasil s tím, který jsme měli my. Ale když nám pan Poligny tuto smlouvu předložil, viděli jsme, že obsahuje na konci nový odstavec, psaný červeným inkoustem. Písmo bylo bizarní a kostrbaté, jako by bylo po kouscích kreslené konečky sirek, nebo jako by to bylo kostrbaté písmo dítěte, které ještě neumí spojovat písmena. A tento odstavec, doplňující tak podivně článek 98, říkal doslova:

5) Jestliže ředitel zdrží o více než dva týdny měsíční plat, který je povinen platit fantómu Opery. Pokud nebude dán nový příkaz, je měsíční plat stanoven na 20.000 franků — ročně 240.000 franků.

Pan de Poligny nám váhavě ukazoval prstem tuto poslední klauzuli, jež nás opravdu překvapila.

„To je všechno, co *on* chce? Nic jiného?“ zeptal se Richard s největší chladnokrevností.

„Ale ano!“ — namítl Poligny.

Zalistoval znovu v sešitu smluvních podmínek a četl:

Článek 63 — velká proscéniová lóže č. 1 na prvním balkóne vpravo je vyhrazena pro všechna představení hlavě státu.

Lóže i. 20 v přízemí vždy v pondělí a lóže č. 30 na prvním balkóně ve středu a v pátek jsou k dispozici ministrovi.

Lóže č. 27 na druhém balkóně je vyhrazena každý den prefektům seinského departementu a policii.

A konečně pod tímto článkem nám ukázal pan Poligny řádek připsaný červeným inkoustem:

Lóže č. 5 na prvním balkóně je k disposici pro všechna představeni fantómu Opery.

Po této poslední ráně jsme mohli už jen vstát, vřele stisknout ruce oběma svým předchůdcům a blahopřát jim k takovému rozkošnému žertu, který dokazuje, že stará francouzská veselost se nikdy neztratí. Richard se cítil dokonce ještě povinen připojit, že teď chápe, proč pánové Debienne a Poligny

opouštějí ředitelství Národní akademie hudby. S tak náročným fantómem to už nešlo dál.

„Jistě," odvětil pan Poligny a nehnul ani brvou, „240.000 franků nenajdete na ulici. A spočítali jste si to, co nás stálo, když jsme neobsazovali lóži číslo pět, rezervovanou fantómovi pro všechna představení? Nejen to, že jsme za ni museli zaplatit předplatné, ale bylo to prostě strašné! Opravdu, nepracujeme proto, abychom vydržovali fantómy!... Raději odcházíme!"

„Ano," opakoval pan Debienne, „raději odcházíme! Pojďme!"

A vstal.

Richard řekl:

„Ale mně se při tom všem zdá, že jste nějak moc hodní na toho fantóma. Kdybych já měl fantóma, který by mi byl tak na obtíž, neváhal bych a dal bych ho zavřít..."

„Ale kam? A jak?" vykřikli dvojhlasně, „nikdy jsme ho neviděli!"

„Ale kdy přichází do své lóže?"

„*Nikdy jsme ho neviděli v jeho lóži.*"

„Tak ji prodejte!"

„Prodat lóži fantóma Opery? Tak to tedy, pánové, zkuste!"

Nato jsme všichni čtyři vyšli z ředitelské kanceláře. Richard a já jsme se ještě nikdy „tak nenasmáli".

IV

Lóže číslo pět

Armand Moncharmin napsal tak objemné paměti, že pokud jde zejména o poměrně dlouhé údobí jeho spoluředitelství, dalo by se pochybovat, zda měl vůbec kdy zabývat se Operou jinak než zapisováním toho, co se tam odehrálo. Pan Moncharmin neznal z hudby ani notu, ale tykal si s ministrem veřejného školství a krásných umění, dělal tak trochu bulvárního novináře a měl pořádné štěstí. Byl to koneckonců roztomilý chlapík a rozumu měl dost; když se totiž rozhodl podílet na řízení Opery, dovedl si zvolit toho, kdo mohl být druhým užitečným ředitelem, a šel rovnou za Firminem Richardem. Firmin Richard byl znamenitý hudebník a řádný muž. Takto jej vylíčila *Divadelní revue* v době, kdy přebíral úřad:

„Panu Firminu Richardovi je asi k padesátce, je vysoké postavy, robustní, ale ne tělnatý. Má impozantní postoj a vybrané způsoby, brunátnou tvář, bujné vlasy, trochu krátké a střižené na ježka, vousy v souladu s vlasy; výraz jeho obličeje má v sobě jakousi vážnost, kterou vzápětí mírní upřímný a přímý pohled, doprovázený půvabným úsměvem.

Pan Firmin Richard je velmi znamenitý hudebník. Je dobrý znalec harmonie a zasvěcený kontrapunktista; hlavním charakteristickým znakem jeho skladeb je

vznešenost. Publikoval komorní hudbu vysoce ceněnou jejími milovníky, klavírní skladby, velmi originální sonáty a fugy a písňový soubor. Jeho *Herkulova smrt*, provedená na koncertech konservatoře, nabírá epický dech, který připomíná Glucka, jednoho z uctívaných mistrů pana Firmina Richarda. To že zbožňuje Glucka, neznamená však, že by méně miloval Pucciniho; pan Richard čerpá svou radost tam, kde ji najde. Pln obdivu k Puccinimu, sklání se před Meyerbeerem, kochá se Cimarosou a nikdo neoceňuje lépe než on nenapodobitelného génia Weberova. Konečně pokud jde o Wagnera, činí si pan Richard nároky na to, že on byl první ve Francii, a možná i jediný, kdo mu porozuměl.“ Končím svou citaci, z níž, jak se mi zdá, vyplývá dosti jasně, že jestliže pan Firmin Richard miloval téměř všechatu hudbu a všechny komponisty, museli všichni komponisté milovat pana Firmina Richarda. Řekněme na dokreslení tohoto zběžného portrétu, že pan Richard byl, jak se běžně říká, autoritářský, to znamená, že měl velmi špatnou povahu.

První dny, které oba společně trávili v Opeře, byly ve znamení radosti z pocitu, že vládnou takovému rozsáhlému a krásnému podniku, a oba už zřejmě zapomněli na podivný a bizarní příběh o fantómovi. Tu se však stalo něco, co jim dokázalo, že — jestliže to byla fraška — pak ještě vůbec neskončila.

Pan Firmin Richard přišel toho dne v jedenáct hodin do své kanceláře. Jeho sekretář, pan Rémy, mu podal půl tuctu dopisů, které sám neotevřel, protože na nich byla poznámka „osobně“. Jeden z dopisů upoutal rázem Richardovu pozornost nejen adresou na obálce, napsanou červeným inkoustem, ale také proto, že se mu zdálo, jako by toto písmo již někde viděl. Nevzpomínal dlouho: bylo to červené písmo, kterým byly tak podivně doplněny smluvní podmínky. Poznal to podle kostrbatých a dětských tahů. Otevřel dopis a četl:

Vážený pane řediteli,

prosím o prominutí, že Vás vyrušuji v těchto tak vzácných chvílích, kdy rozhodujete o osudu nejlepších umělců Opery, kdy obnovujete důležitá angažmá a uzavíráte nová; a to všechno cílevědomé ve prospěch divadla, se znalostí obecenstva a jeho zálib, s vážností, která málem ohromila mou starou zkušenost. Vím, co jste udělal pro Carlottu, pro Sorelliovou i pro malou Jammes a pro některé jiné, u nich jste rozpoznal vynikající kvality, talent nebo génia. (Víte dobře, o kom mluvím, když píši tato slova; nejde samozřejmě o Carlottu, která zpívá jako stroj a která nemela nikdy opouštět podnik „Ambasador“ ani kavárnu „Jacquin“; nejde ani o Sorelliovou, která má úspěch především svou fasádou; ani o malou Jammes, která tancuje jako koza na ledě. Nejde také o Christinu Daaé, o jejímž géniu není pochyb, ale které vy s žárlivou péčí nedáváte žádnou příležitost k významnější tvůrci práci.) — Máte koneckonců volnost spravovat si své drobné záležitosti, jak uznáte za dobré, že ano? Nicméně bych rád využil

toho, že jste Christinu Daaé ještě nepropustil, a poslechl si ji dnes večer v roli Siebela, protože role Markétky jí není po někdejším triumfu svěřována. Prosím Vás, abyste nedisponoval mou lóží dnes ani v dalších dnech. *Nemohu totiž ukončit tento dopis, aniž bych se nepřiznal, jak nepříjemné jsem byl v těchto dnech překvapen, když jsem se při návštěvě Opery dozvěděl, že moje lóže byla dána do předprodeje —* na Váš příkaz. *Neprotestoval jsem, jednak jsem nepřítelem skandálu, a pak: myslel jsem si, že Vaši předchůdci, pánové Debienne a Poligny, kteří ke mne byli vždy vlídní, opomněli s Vámi před svým odchodem promluvit o mých drobných požadavcích. Nyní jsem právě dostal od pánu Debienna a Polignyho odpověď na žádost o vysvětlení — odpověď, která mi dokazuje, že víte* o mých smluvních podmínkách *a že mě tedy urážliví neberete vážně.* Chcete-li se mnou žít v míru, nesmíte začínat s tím, že mi berete lóži! *S výhradou těchto drobných připomínek pokládejte mě, vážený pane řediteli, za svého velmi pokorného a velmi poslušného služebníka.*

Podepsán: F. Opery

K tomuto listu byl přiložen výstřižek z malého oznamovatele *Divadelní revue*, kde bylo psáno toto:

„**F.O.: Pro R. a M. není omluvy. Zpravili jsme je a odevzdali jsme jim do vlastních rukou vaše smluvní podmínky. Mnoho pozdravů!“**

Sotva pan Firmin dočetl, otevřely se dveře jeho pracovny a vešel mu vstříc pan Armand Moncharmin, v ruce dopis úplně podobný tomu, který obdržel jeho kolega. Dívali se jeden na druhého a rozesmáli se.

„Šprýmování pokračuje,“ řekl pan Richard, „ale nemá to vtip!“

„Co tím sledují?“ ptal se pan Moncharmin, „snad si nemyslí, že když byli řediteli Opery, tak jim teď my budeme dávat lóži na věčné časy?“

Oba totiž nepochybovali o tom, že dvojí list je ovocem šprýmovné spolupráce jejich předchůdců.

„Nemám vůbec náladu, aby si mě dlouho dobírali!“ prohlásil Firmin Richard.

„Je to neškodné,“ připomněl Armand Moncharmin. „Co vlastně chtějí? Lóži na dnešní večer?“ Pan Firmin Richard dal svému sekretáři příkaz, aby poslal lístky do lóže číslo pět, nejsou-li prodány, pánům Debiennovi a Polignymu.

Lóže byla ještě volná. Okamžitě jim poslali vstupenky. Pan Debienne bydlel ha rohu Scribovy ulice a Kapucínského, bulváru, pan Poligny v Auberově ulici. Oba dopisy fantóma Opery byly podávány u poštovní přepážky na Kapucínském bulváru. Povšiml si toho Moncharmin, když prohlížel obálky. „Tak vidíš!“ řekl Richard.

Pokrčili rameny s politováním, že lidé takového věku se ještě baví něčím tak prostoduchým.

„Aspoň by mohli být zdvořilí!“ podotkl Moncharmin. „Všiml sis, jak nás častují kvůli Carlottě Sorelliové a malé Jammes?“

„To víš, můj drahý, ti chlapíci jsou nemocní žárlivostí!... Když si uvědomím, že šli tak daleko a zaplatili zprávičku do *Divadelní revue!*... Cožpak nemají nic jiného na práci?“

„Mimochodem,“ řekl ještě Moncharmin, „zdá se, že se hodně zajímají o mladou Christinu Daaé...“

„Víš stejně dobře jako já, že má pověst počestné dívky!“ odpověděl Richard.

„Pověst se tak často dá udělat,“ namítl Moncharmin. „Cožpak nemám já pověst hudebního znalce, a přitom nevím, jaký je rozdíl mezi notou *sol* a notou *fa*?“

„Nikdy jsi takovou pověst neměl,“ prohlásil Richard, „to si můžeš být jistý!“

Nato Firmin Richard přikázal zřízenci, aby vpustil dovnitř Umělce, kteří se již dvě hodiny procházeli po velké chodbě divadelní správy a čekali, až se otevřou ředitelské dveře, ty dveře, za nimiž je čekala sláva a peníze... nebo výpověď. Celý tento den proběhl v rokování, vyjednávání, podepisování nebo rozvazování smluv; prosím vás proto, abyste uvěřili, že ten večer — večer 25. ledna — šli si naši dva ředitelé záhy lehnout, unavení trpkým dnem, plným rozčilování, intrik, přímluv, hrozeb, protestů z lásky nebo z nenávisti. Nenapadlo je ani zaběhnout ze zvědavosti do lóže číslo pět, aby se dověděli, jestli se pánům Debiennovi a Polignymu představení líbí. Od odchodu bývalých ředitelů nepřerušila Opera vůbec provoz a pan Richard zařídil provedení některých nutných prací, aniž narušil chod představení.

Druhý den ráno našli pánové Richard a Moncharmin ve své poště od fantóma děkovný lístek tohoto znění:

> *Vážení pane řediteli,*
>
> *dekuji. Rozkošný večer. Daaé výtečná. Pečujte o sbory. Carlotta — nástroj velkolepý i banální. Píšu zavčas o těch 240.000 franků — přesně 233.424 fr 70, protože pánové Debienne a Poligny mi poslali 6.576 fr 30, což je můj plat za prvních deset dní letošního roku; jejich závazky končily 10. ledna večer.*
>
> *S úctou F.O.*

Dále našli v poště tento dopis od pánů Debienna a Polignyho:

> *Pánové,*
>
> *dekujeme Vám za Vaši milou pozornost. Jistě vsak pochopíte, že možnost uslyšet znovu Fausta, jakkoli pro bývalé ředitele Opery lákavá, nemůže nám dát zapomenout, že nemáme žádné právo na lóži číslo pít. Náleží výhradně tomu, o němž jsme měli příležitost s Vámi hovořit, když jsme posledně spolu procítali smluvní podmínky — poslední odstavec článku 63.*

„K čertu! Ti chlapi mi už lezou na nervy!“ prohlásil prudce Firmin Richard a trhal přitom dopis od pánů Debienna a Polignyho.

Na ten večer byla lóže číslo pět prodána.

Když přišli pánové Richard a Moncharmin druhý den do svých pracoven, našli tam hlášení od dozorčího inspektora o událostech, které se seběhly večer v lóži číslo pět. Tu je podstatná pasáž ze stručného hlášení, které psal inspektor ještě v noci: „Musel jsem žádat dnes, večer městského strážníka, aby dvakrát — na začátku a uprostřed druhého dějství — vyklidil lóži číslo 5. Její návštěvníci, kteří přišli na začátku druhého jednání, způsobili tam opravdový skandál svým smíchem a podivnými hovory. Ze všech stran se ozývalo „pst!“, a když sál začal protestovat,, přišla pro mne uvaděčka. Vešel jsem do lóže a náležitě jsem těm výtržníkům vyčinil. Ale oni jako by neměli rozum a vedli hloupé řeči. Varoval jsem je, bude-li se to opakovat, že dám lóži vyklidil. Sotva jsem vyšel, zaslechl jsem znovu jejich smích a protesty sálu. Vrátil jsem se s městským strážníkem, který je vyvedl. Stěžovali si, pořád se smíchem, a prohlašovali, že neodejdou, jestli jim nebude vráceno vstupné. Konečně se uklidnili a já je znovu pustil do lóže. Smích vypukl v zápětí nanovo, a proto jsem je nadobro vykázal.“

„Ať zavolají inspektora!“ křikl Richard na svého sekretáře, který již předtím hlášení četl a podškrtal je modrou tužkou.

Sekretářem byl pan Rémy — čtyřiadvacetiletý, s tenkým knírkem, elegantní, uhlazený a vybraně oblečený — v této denní době měl nezbytný redingot. Byl inteligentní a před ředitelem ponížený, měl služné 2400 ročně, které mu platil ředitel; vedl knihy, vyřizoval dopisy, přiděloval čestné lóže a vstupenky, zařizoval setkání, hovořil s těmi, kdo přicházeli k audienci, navštěvoval nemocné herce, hledal za ně náhradu, udržoval spojení s vedoucími personálu, ale především byl závorou ředitelské kanceláře. Mohl být bez jakékoli náhrady na hodinu propuštěn, protože nebyl schválen správním úřadem. Tento sekretář poslal pro inspektora již dříve a nyní přikázal, aby ho vpustili.

Inspektor vešel poněkud rozčileně.

„Vyprávějte nám, co se stalo,“ řekl zprudka Richard.

Inspektor zadrmolil a hotovil se k hlášení.

„Především, proč se ti lidé vlastně smáli?“ zeptal se Moncharmin.

„Pane řediteli, zřejmě dobře povečeřeli a byli asi spíše pro nějakou legraci než pro vážnou hudbu. Sotva vstoupili do lóže, zase vyběhli a volali uvaděčku, která se jich, ptala, co si přejí. Řekli jí: »Podívejte se do lóže, není tam někdo?...“ — »Ne,« odpověděla uvaděčka. — »No jo,“ přikyvovali, »ale když jsme tam vešli, slyšeli jsme hlas, který říkal, *že tam někdo je*.«“

Pan Moncharmin nemohl pohlédnout na pana Richarda bez úsměvu, ale pan Richard se nesmál vůbec. Příliš kdysi „pracoval v tomto oboru“, aby nezachytil ve zprávě, kterou inspektor co nejnaivněji přednášel, všechny známky těch zlomyslných šprýmů, jimiž se zprvu postižení baví, ale nakonec dostanou vztek.

Pan inspektor by se byl rád vlichotil usměvavému panu Moncharminovi a domníval se proto, že šelma usmívat také. Nešťastný úsměv! Pohled pana Richarda zdrtil úředníka tak, že se ihned zatvářil úžasně zděšeně. „K věci!“ spustil příkře hrozivý Richard. „Když přišli ti lidé, nebyl v lóži nikdo?“

„Nikdo, pane řediteli! Nikdo! Ani v lóži napravo, ani v lóži nalevo, nikdo, přísahám vám! Ruku na to dám do ohně! A to všechno právě svědčí o tom, že šlo o legraci.“

„A co uvaděčka, co ta říkala??“

„Ach, pro uvaděčku je to docela prosté. Říká, že tam byl fantóm Opery! Copak ta!“

A inspektor se ušklíbl. Pochopil však opět, že úšklebek nebyl na místě, protože než dořekl slova:

„Říká,že tam byl *fantóm Opery*,“ dosud zachmuřený pan Richard se rozlítil. „Ať mi najdou uvaděčku!“ poručil. „Ihned! A ať mi ji přivedou! A všechny ostatní vyhodit!“ Inspektor chtěl něco namítnout, ale Richard mu zavřel ústa hrozným:

„Mlčte!“ Když se pak rty nešťastného podřízeného zdály navěky zavřené, poručil pan ředitel, aby se inspektor opět ozval.

„Co to má znamenat fantóm Opery?“ zeptal se bručivě Richard po chvilce rozvažování.

Inspektor však nebyl nyní schopen slova. Dával zoufalými posunky na srozuměnou, že o něm nic neví, nebo spíš, že o něm nechce nic vědět.

„Vy jste ho viděl na vlastní oči — toho fantóma Opery?“ Inspektor prudkým pohybem hlavy popřel, že by ho kdy viděl.

„Tím hůř!“ prohlásil chladně pan Richard. Inspektor vyvalil ohromné oči. Lezly mu z důlků, jako by se chtěly zeptat, proč pronesl pan ředitel to neblahé:

„Tím hůř!“

„Protože si chci vyrovnat účet se všemi, kdo ho neviděli!“ vysvětlil pan ředitel. „Když je všude, není možné ho nevidět nikde! Já osobně mám rád, když každý koná svou povinnost!“

V

Pokračování „Lóže číslo pět“

Povězme nejprve, že pan Richard se již přestal zabývat panem inspektorem a zařizoval všelijaké záležitosti se správcem, který za ním právě přišel. Inspektor si myslil, že může odejít, a pomaloučku potichoučku, ach Bože, tak potichoučku... couval ke dveřím. Vtom zpozoroval jeho manévr pan Richard a přibil ho na místě hromovým: „Stát!“

Pan Rémy poslal pro uvaděčku, která byla zároveň domovnicí v ulici de Provence, dva kroky od Opery. Přišla brzy.

„Jak se jmenujete?“

„Giryová. Znáte mě dobře, pane řediteli; jsem přece matka malé Giryové, Meg, víte!“

Řekla to drsným a slavnostním tónem, který zprvu na pana Richarda zapůsobil. Podíval se na paní Giryovou (vyrudlá šála, sešlapané střevíce, staré taftové šaty, klobouk černý jako saze). Z jeho chování bylo úplně jasné, že ji vůbec nezná, nebo si na ni nevzpomíná, ani na její dceru, na tu „malou Meg“! Paní Giryová si však při své hrdosti myslela, že ji zná každý.

„Neznám!“ prohlásil s konečnou platností pan ředitel... „Přesto však, paní Giryová, bych se rád od vás dozvěděl, co se vám přihodilo včera večer. Proč jste se museli vy a pan inspektor dovolávat pomoci městského strážníka?...“

„Chtěla jsem jít právě za váma, pane řediteli, jen kvůli to mu, abyste neměl stejnou mrzutost jako pánové Debienne a Poligny... Ti mě taky nejprv nechtěli ani slyšet...“

„Na to všechno se vás neptám. Ptám se vás, co se vám přihodilo včera večer!“

Paní Giryová zčervenala rozhořčením. Nikdo s ní nikdy nemluvil takovým tónem. Vstala, jako by chtěla odejít, rovnala si už záhyby sukně a natřásala důstojně péra svého klobouku, černého jako saze; náhle si to však rozmyslela, znovu si sedla a řekla povýšeně:

„Co se přihodilo? Zase dopálili fantóma!“

Protože pan Richard málem vybuchl, zasáhl pan Moncharmin a řídil další rozhovor sám. Paní Giryová podle své výpovědi pokládala za docela přirozené, když nějaký hlas v lóži prohlašuje, že tam někdo je — a lóže je přitom prázdná. Nebylo to pro ni nic nového a vysvětlovala si to jedině zásahem fantómovým. Nikdo toho fantóma v lóži neviděl, ale každý ho mohl slyšet. Ona ho slýchala často, a jí se přece dalo věřit, protože nikdy nelhala. Mohli jste se zeptat pánů Debienna a Polignyho a všech, co znali ji, a také pana Isidora Saacka, kterému fantóm zpřelámal nohu!

„Cože?“ přerušil ji Moncharmin. „Fantóm zpřelámal nohu tomu nebohému Isidorovi Saackovi?“

Paní Giryová vyvalila oči, v nichž se zračilo překvapení, pociťované nad takovou nevědomostí. Rozhodla se posléze, že ty dva nešťastné lehkovážníky poučí. Isidoru Saackovi se to stalo za ředitelování pánů Debienna a Polignyho právě v té lóži číslo pět a také při představení *Fausta*.

Paní Giryová odkašlává, zesiluje hlas... začíná... vypadá, jako by se chystala přezpívat celou Gounodovu partituru. „To bylo tak, pane. Ten večer seděl na předních sedadlech v lóži pan Maniera a jeho choť — ti, co mají brusičství drahokamů v ulici Mogador — a za paní Manierovou seděl její důvěrný přítel, pan Isidor Saack. Mefisto právě zpíval *(paní Giryová zpívá):* »Vy, která konejšíte«, když vtom zaslechl pan Maniera pravým uchem (jeho žena seděla vlevo) hlas, který říkal: »Ach, ach! to nekonejší Julie!« (Jeho choť se jmenovala právě julie). Pan Maniera se otáčí napravo, aby viděl, kdo mu to říká. Nikdo!

Tře si ucho a říká si v duchu: »Copak blouznim?“ Vtom Mefisto pokračoval ve svém zpěvu... Ale já možná pány ředitele nudím, ne?“

„Ne, ne. Pokračujte...“

„Páni ředitelé jsou moc hodní! *(Úšklebek paní Giryové)*

Tak tedy: Mefisto pokračoval ve svém zpěvu *(Paní Giryová zpívá):*

Ach, Kateřino drahá,
já mám vás k smrti rád.
Proč jen se cit váš zdráhá
mi políbení dát?...

A vzápětí slyší pan Maniera, zase pravým uchem, hlas, který mu říká: »Ach! Ach! Neodmítá to Julie políbení Isidorovo?« Prudce se otočil, ale tentokrát ke své paní a k Isidorovi — a co nevidí!: Isidora, jak vzal zezadu jeho paní za ruku a jak ji pokrývá polibky nad rukavičku... takhle, milí pánové. (Paní Giryová pokrývá polibky kousíček nahé ruky při okraji své hedvábné rukavice). Dovedete si tedy představit, že to neprošlo jen tak. Plesk! Plesk! Pan Maniera, vysoký a silný jako vy, pane Richarde, uštědřil pár facek panu Isidorovi Saackovi, a ten je s odpuštěním drobný a křehký jako pan Moncharmin. Byl to skandál! V sále křičeli: »Dost! Dost... Zabije ho!“ Konečně se podařilo panu Isidorovi Saackovi utéct...“

„Fantóm mu tedy nezpřelámal nohu?“ zeptal se pan Moncharmin, trochu rozmrzelý, že jeho zevnějšek udělal na paní Giryovou tak malý dojem.

„Ale jo, pane,“ namítla paní Giryová zvysoka (protože pochopila urážlivý úmysl). „Zpřelámal mu ji, to je úplně jasné, na velkém schodišti, po kterém pan Saack tak spěchal dolů, pane! a tak povedeně, na mou věru, že ten ubožák hned tak po tom schodišti nahoru nepůjde!...“

„To vám fantóm vyprávěl ty povídačky, které našeptal do pravého ucha pana Maniery?“ vyptával se naléhavě Moncharmin pořád s tou vážností, která jemu samému připadla spíše směšnou.

„Ne, pane. To pan Maniera osobně. Tak...“

„Ale vy, milá paní, vy už jste s fantómem mluvila, ne?“

„Tak jako s váma, milý pane...“

„A když s vámi fantóm mluví, co vám povídá?“

„No tak třeba mi říká, abych mu přinesla odkládací lavičku!“

Po těchto slavnostně pronesených slovech jako by se tvář paní Giryové proměnila v mramor, v žlutý, červeně žilkovaný jako ten, z něhož jsou nosné sloupy velkého schodiště a jemuž se říká sarrancolinský. Tentokrát se rozesmál s Moncharminem a sekretářem Rémym i Richard; jen inspektor, který dostal za vyučenou, se nesmál. Opřený o zeď, přebíral si nervózně v kapse klíče a ptal se sám sebe, jak tohle všechno dopadne. A čím dále mluvila paní Giryová „zvysoka“, tím více se on bál, že ředitel Richard znovu vybuchne. A jak si paní Giryová dovolila být při veselosti pánů ředitelů hrozivá, vpravdě hrozivá!

„Místo abyste se fantómovi smáli," vykřikla rozhorleně, „udělali byste líp, kdybyste se zachovali jako pan Poligny, když osobně poznal..."

„Co osobně poznal?" zeptal se Moncharmin, který se ještě nikdy tak nebavil.

„Fantóma!... Protože, říkám vám to... Počkejte!... *(náhle se uklidnila, protože usoudila, že chvíle je vážná) Počkejte!...* Vzpomínám si na to, jako by to bylo včera. Dávali tenkrát Židovku. Pan Poligny chtěl být na představení úplně sám ve fantómově lóži. Paní Kraussová měla šílený úspěch. Právě dozpívala tu známou árii z druhého jednání *(Paní Giryová zpívá polohlasně):*

Ať hrozí lidská zloba,
chci se svým milým žít,
a ani smrt nás oba
nemuče rozdělit!

„Dobrá, dobrá, rozumím...," podotkl s odstrašujícím úsměvem pan Moncharmin.

Paní Giryová však pokračovala polohlasně a pohupovala přitom pérem na svém klobouku, černém jako saze:

Prchneme! Slyšme jen našeho srdce hlas,
jediným osudem oba dva spojí nás...

„Áno! Áno! Rozumíme!" opakoval Richard zase již netrpělivý."

„A pak? Co pak?"

„A pak? V okamžiku, kdy Leopold vykřikne: »Utečme,« víte, a kdy je Eleazar zastaví a ptá se: »Kam běžíte?«, právě v tom okamžiku pan Poligny, kterého jsem pozorovala z jedné prázdné sousední lóže, vstal, napřímil se a vyšel strnulý jako socha. Stačila jsem se ho jen zeptat jako Eleazar: »Kam jdete?« On mi však neodpověděl a byl bledší než mrtvola! Dívala jsem se na něho, jak sestupuje ze schodů, ale nohu si nezpřelámal... Šel jako ve snách, jako v nějakém špatném snu, a nedovedl ani najít cestu... on, který byl známý tím, jak se v Opeře dobře vyzná!" Tak se paní Giryová vypovídala a odmlčela se, aby zvážila dojem, který vyvolala. Moncharmin kroutil hlavou. „To všecko mi však neříká, za jakých okolností a jak vás fantóm Opery žádal o lavičku?" naléhal Moncharmin a díval se na matku Giryovou upřeně jako „mezi čtyřma očima", jak se říká.

„No přece právě od toho večera... protože od té doby ho nechali na pokoji, našeho fantóma... už se s ním víc nehandrkovali o jeho lóži. Pánové Debienne a Poligny dali příkaz, aby mu byla ponechána pro všechna představení. A když potom přicházel, žádal mě o tu lavičku..."

„Ó! O! Fantóm, který žádá o lavičku? To je tedy žena, ten váš fantóm, ne?" vyptával se Moncharmin. „Ne. Fantóm je muž."

„Jak to víte?"

„Má mužský hlas, takový jemný mužský hlas!... Řeknu vám, jak to bývá: Když přijde do Opery — přichází obyčejně uprostřed prvního jednání — zaklepe třikrát tiše, ale jasně na dveře lóže číslo pět. Když jsem slyšela tato tři zaklepání poprvé a věděla jsem dobře, že v lóži ještě nikdo není, představte si, jak jsem byla vyjevená! Otevřu dveře, poslouchám, rozhlížím se: nikdo! a pak zčistajasna slyším hlas, který mi říká: »Paní Giryová, prosím vás o lavičku.« Prosím za prominutí, pane řediteli, krev se mi nahrnula do hlavy, že jsem byla jako pivoňka... Ale hlas pokračoval: »Nebojte se, paní Giryová, to jsem já, — fantóm Opery!!!“ Dívala jsem se, odkud ten hlas přichází — a byl to po pravdě řečeno hlas tak dobrý a tak přívětivý, že mi už skoro ani nenaháněl strach. Ten hlas, pane řediteli, *seděl v prvním křesle první řady vpravo.* Přestože jsem v křesle nikoho neviděla, mohla bych přísahat, že tam někdo je a mluví, a to někdo na mou věru velmi zdvořilý.“

„Lóže napravo od lóže číslo pět byla obsazená?“ zeptal se Moncharmin.

„Ne; lóže číslo sedm i lóže číslo tři nalevo nebyly ještě obsazené. Byl teprve začátek představení.“

„A co jste udělala?“

„No, přinesla jsem lavičku. Nebyla zřejmě pro něho, ale pro jeho dámu! Ale tu jsem nikdy neviděla ani neslyšela...“

Jakže? Cože? Fantóm má už i ženu! Dvojí pohled pánů Moncharmina a Richarda vzlétl od paní Giryové k inspektorovi, který za uvaděčkou mával rukama a chtěl na sebe upoutat pozornost svých představených. Ťukal si zoufale na čelo, aby dal ředitelům na srozuměnou, že matka Giryová je jasný blázen. Tato němohra přiměla pana Richarda definitivně k rozhodnutí, že se zbaví inspektora, který ponechává ve službách pomatenou uvaděčku. Dobrá žena pokračovala, zaujatá cele svým fantómem, a vychvalovala právě jeho šlechetnost.

„Po představení mi dává vždycky čtyřicet sous, někdy sto sous, někdy dokonce deset franků, když několik dní za sebou nepřijde. Ale od té doby, co ho začali znovu obtěžovat, nedává mi už ani pětník...“

„Promiňte, matičko... (Péra na klobouku černém jako saze se znovu napřímila na protest proti té neustálé důvěrnosti). Promiňte!... Ale jak to ten fantóm dělá, když vám chce dát čtyřicet sous?“ vyzvídal Moncharmin, od přírody zvědavý.

„No jak?! Nechá je na stolku v lóži. Leží vedle programu, který mu každý den přináším; některý večer tam najdu i květiny, růžičku, která zřejmě vypadla z výstřihu jeho dámy... jistě někdy přichází s dámou, protože jednou tam zapomněli vějíř.“

„O jé! Fantóm zapomněl vějíř? A co jste s ním udělala?“

„No, přinesla jsem mu ho druhý den.“ Vtom zazněl hlas inspektorův:

„Nezachovala jste se podle předpisů, paní Giryová, dostanete pokutu.“

„Mlčte, hlupáku!“ *(Basový hlas pana Firmina Richarda.)*

„Přinesla jste tedy vějíř zpátky. A pak?“

„A pak si ho odnesli, pane řediteli; na konci představení jsem ho už nenašla, ale nechali tam místo toho krabici anglických bonbónů, které já tak ráda, pane řediteli. To je jedna z fantómových pozorností...“

„To stačí, paní Giryová... Můžete odejít.“ Když paní Giryová pozdravila — uctivě, ale s určitou důstojností, která ji nikdy neopouštěla — prohlásili oba její ředitelé panu inspektorovi, že se rozhodli dát této bláznivé stařeně výpověď. A s tím inspektora propustili. Když se inspektor s ujišťováním oddanosti svým nadřízeným vzdálil, dali páni ředitelé pokyn správci, aby osobní konto pana inspektora uzavřel. Jakmile ředitelé osaměli, sdělili si navzájem tutéž myšlenku, která je napadla oba najednou: aby se šli trochu podívat k lóži číslo pět. Brzy tam půjdeme za nimi.

VI
Čarovný houslista

Christina Daaé, oběť úkladů, k nimž se vrátíme později, nedočkala se ani zdaleka v Opeře nového takového triumfu jako ten pověstný slavnostní večer. Měla však od té doby možnost vystoupit ve městě u vévodkyně z Curychu, kde zpívala nejkrásnější árie ze svého repertoáru. Velký kritik X.Y.Z., který byl mezi vybranými hosty, vyjádřil se o ní takto:

„Když ji slyšíte v *Hamletovi*, ptáte se, zda právě nepřišel z Elysejských polí Shakespeare, aby si dal přezpívat *Ofélii*... Když si nasadí Daaé hvězdnou čelenku Královny noci, musí Mozart opustit svá věčná sídliště, aby si ji přišel poslechnout. Ale ne, nemusí se namáhat, protože pronikavý a rozechvělý hlas čarovné interpretky jeho *Kouzelné flétny* ho vyhledá v nebesích, kam Daaé vzlétá tak lehce, jako se přenesla ze své vesnické chaloupky ve Skotelofu do paláce ze zlata a mramoru — do paláce, vystavěného panem Garnierem.“

Po tomto večírku u vévodkyně z Curychu Christina však již ve společnosti nezpívá. Odmítá v té době opravdu všechna pozvání, všechny odměny. Bez věrohodného vysvětlení odříká účast na dobročinné slavnosti, kde měla podle předběžného slibu vystoupit. Jedná, jako by už nebyla svou paní, jako by se bála nového triumfu. Věděla, že hrabě de Chagny v touze udělat radost svému bratrovi se za ni velmi naléhavě přimluvil u pana Richarda. Poděkovala mu dopisem a zároveň ho poprosila, aby o ní více s řediteli nemluvil. Jaké jen mohla mít důvody k tak divnému jednání? Jedni tvrdili, že je to přemrštěná pýcha, druzí mluvili o božské skromnosti. U divadla taková skromnost nebývá. Opravdu nevím, nemám-li prostě napsat to slovo: hrůza. Ano, myslím si, že Christina Daaé měla tehdy strach z toho, co se s ní stalo, a že tím byla stejně užaslá jako všichni kolem ní. Užaslá? To snad ne! Mám tu jeden Christinin dopis z Peršanovy sbírky, který se vztahuje k událostem z této doby. A když jsem si jej znovu přečetl, nenapíši, že byla Christina užaslá nebo třeba i

polekaná svým triumfem, ale že byla úplně *zděšená*. Ano, ano... zděšená! „Nepoznávám se už, když zpívám," píše.

Nebohé, čisté, sladké dítě!

Neukazovala se nikde a vikomt de Chagny se ji marně snažil vyhledat. Žádal ji dopisem o svolení k návštěvě a nedoufal již, že přijde odpověď. Jednou zrána mu však poslala tento lístek:

> *Pane, nikdy jsem nezapomněla na malého chlapce, který mi vylovil z moře stuhu. Nedá mi to, abych Vám to nenapsala dnes, kdy odjíždím do Perrosu za posvátnou povinností. Zítra je výročí smrti mého ubohého tatínka, kterého jste znal a který vás mel opravdu rád. Je tam pohřben se svými houslemi na hřbitove u kostelíka na úpatí kopce, kde jsme si my dva jako malí tolikrát hrávali; při té cestě, kde jsme si jako trochu vetší dali poslední sbohem.*

Když obdržel vikomt de Chagny tento lístek od Christiny Daaé, vrhl se k jízdnímu řádu, kvapně se oblékl, napsal několik řádek, které měl sluha odevzdat jeho bratrovi, a vsedl do kočáru. Kočár však přijel na nádraží Montparnasse příliš pozdě a Raoul nestihl dopolední vlak, s nímž počítal. Prožil mrzutý den a dostal znovu chuť do života až večer, když se usadil ve vagóně. Po celou dlouhou cestu si opět pročítal lístek od Christiny, vdechoval jeho parfém; oživoval si něžnou představu svých dětských let. Strávil celou tu hroznou noc na kolejích v horečném snu, na jehož začátku i konci byla Christina Daaé. Když vystupoval v Lannionu, svítalo. Běžel na dostavník do Perros-Guirecu. Byl jediným cestujícím. Vyptával se kočího. Ten věděl, že večer se dala dovézt do Perrosu nějaká mladá dáma, která vypadala jako Pařížanka a vystoupila před hostincem U zapadajícího slunce. To mohla být jedině Christina. Přijela sama. Raoul si zhluboka oddechl. Bude moci mluvit s Christinou v této samotě zcela nerušeně. Miloval ji až k zalknutí. Tento velký chlapec, který podnikl cestu kolem světa, byl čistý jako panna, jež nikdy neopustila dům své matky.

Jak se blížil k ní, vybavoval si cestou nábožně příběh mladé švédské zpěvačky. Mnohé jeho podrobnosti nejsou ještě obecně známé.

Žil jednou v malém městečku v okolí Uppsaly sedlák se svou rodinou. Celý týden obdělával půdu a po nedělích zpíval v kostele. Tento sedlák měl malou dcerku, kterou naučil rozumět notám mnohem dřív, než uměla číst. Otec Daaé byl, aniž to možná tušil, velkým hudebníkem. Hrál na housle a byl považován za nejlepšího sumáře v celé Skandinávii. Jeho pověst se rozšířila široko daleko a odevšad se na něho obraceli, aby roztančil páry při veselkách i hodech. Churavá matka Daaé umřela, když šlo Christině na šestý rok. Otec, který miloval jen svou dceru a hudbu, prodal vzápětí svůj ždibec půdy a šel hledat štěstí do Uppsaly. Našel tam bídu s nouzí.

Vrátil se proto na venkov, putoval od jarmarku k jarmarku, vyhrával skandinávské melodie a jeho dcerka, která ho nikdy neopouštěla, naslouchala mu u vytržení nebo ho doprovázela zpěvem. Jednoho dne je na jarmarku v Limby slyšel profesor Valérius a vzal je s sebou do Goteborgu. Tvrdil, že otec je jeden z nejlepších houslistů na světě a že jeho dcera má fond veliké umělkyně. Postaral se o její výchovu a vzdělání. Christina udivovala každého krásou, půvabem a žíznivou touhou po dobrých skutcích. Dělala rychlé pokroky. Profesor Valérius a jeho žena se mezitím museli přestěhovat do Francie. Vzali s sebou otce Daaé i Christinu. Paní Valériusová jednala s Christinou jako s vlastní dcerou. Dobrák Daaé však začínal chřadnout steskem po domově. V Paříži nikdy nevycházel ven. Žil v jakémsi snu a setrvával v něm hrou na housle. Zavíral se na celé hodiny ve svém pokoji s dcerou a bylo je slyšet tichounce, tiše hrát na housle a zpívat. Paní Valériusová si někdy chodívala poslechnout za dveře, vzdychávala zhluboka, otírala si slzu a vracela se po špičkách. Také ona pociťovala stesk po skandinávské obloze. Otec Daaé nabyl, jak se zdálo, svých sil zase až v létě, kdy celá rodina odjela na letní byt do Perros-Guirecu v koutu Bretaně, který byl tenkrát pro Pařížany skoro neznámý. Daaé si zamiloval moře v tomto kraji; říkával, že má stejnou barvu jako tam u nich, často mu hrával na pláži nejtesknější melodie a tvrdíval, že moře se utišuje a naslouchá mu. Později uprosil paní Valériusovou, aby mu nebránila a nechala ho šumařit jako dřív.

V době bretaňských poutí, posvícení, tancovaček a maškarád odcházel jako kdysi s houslemi a mohl brát s sebou svou dceru na celý týden. Všude je rádi vítali. Roznášeli na celý rok pohodu do nejmenších vesniček, odmítali nocleh v hostincích a přespávali ve stodolách, přitisknuti k sobě na slámě jako v dobách své chudoby ve Švédsku. Byli nyní oblečeni velmi slušně, nevybírali nikdy od vesničanů za své vystoupení peníze, a když jim je nabízeli, odmítali je. Lidé kolem nemohli pochopit chování tohoto houslisty, který se potuloval s krásným dítětem, zpívajícím jako anděl z ráje. Provázeli je od vesnice k vesnici. Jednoho dne přemluvil městský chlapec svou vychovatelku k dlouhému putování, protože se nemohl odtrhnout od děvčete, jehož něžný a čistý hlas jako by mu učaroval. Došli tak až k zátočině, které dosud říkají Trestraou. V té době bylo na tomto místě jen nebe a moře a pozlacený břeh. A všemu tomu vévodil prudký vítr, který odnesl Christininu stuhu do moře. Christina vykřikla a vztáhla ruce, ale stuha byla už daleko na vlnách. Christina slyšela hlas, který jí říkal:

„Nebojte se, slečno, vylovím vám stuhu z moře.“ A spatřila malého chlapce, jak udatně běží navzdory rozhořčenému volání a varování ctihodné dámy v černém. Chlapec vběhl oblečený do moře a přinesl Christině stuhu. Ale jak chlapec i stuha vypadali! Dáma v černém se nemohla uklidnit, ale Christina se smála z celého srdce a objímala chlapce. Byl to vikomt de Chagny. Bydlil v té době s tetou v Lannionu. Během sezóny se pak s Christinou vídali skoro každý den a hráli si spolu. Na tetinu žádost a prostřednictvím profesora Valériuse uvolil se dobrák Daaé, že bude učit mladého vikomta hrát na housle. Tak se Raoul naučil milovat melodie, které okouzlovaly Christinino dětství.

Měli téměř stejné duše, snivé a klidné. Jejich největším potěšením byly báje, staré bretaňské pohádky, a jejich hlavní hrou bylo chodit si pro ně od prahu k prahu jako žebráci. „Paní nebo milý pane, prosím vás, můžete nám vyprávět nějakou pohádku?“ Jen zřídka odcházeli s nepořízenou. Jaká by to byla bretaňská babička, kdyby neviděla aspoň jednou v životě tančit duchy za svitu měsíce na vřesovišti?

Velkým svátkem však bylo, když si k nim za soumraku ve velkém klidu večera po západu slunce přisedl na stránku u okraje cesty otec Daaé. Tiše — jako by se bál, že zastraší přeludy, které vyvolával — vyprávěl jim krásné, něžné nebo hrůzostrašné legendy severské země. Někdy byly krásné jako Andersenovy pohádky, jindy smutné jako zpěvy velkého básníka Runeberga, Když se odmlčel, žadonily obě děti:

„Ještě!“ Jedna z bájí začínala takto:

„Jeden král seděl v lodičce na klidné a hluboké vodě jezera, otvírajícího se jako jiskřivé oko uprostřed norských hor...“ A jiná takto:

„Malá Lotte myslela na všechno a nemyslela na nic. Vznášela se jako tažný pták ve zlatých paprscích slunce a na světlých kadeřích měla jarní věneček. Její duše byla tak jasná, tak modrá jako její pohled. Lnula ke své matce, starala se věrně o svou panenku, pečovala pozorně o své šaty, o červené střevíčky a o housle, ale ze všeho nejraději poslouchala při usínání Anděla hudby.“ Zatímco dobrý otec vyprávěl tyto báje, díval se Raoul na Christininy modré oči a zlaté vlasy. A Christina myslela na to, jak byla malá Lotte šťastná, když mohla při usínání poslouchat Anděla hudby. Anděl hudby vystupoval v nejednom vyprávění otce Daaé a děti se ptávaly donekonečna na všechno, co se Anděla týkalo. Otec Daaé tvrdil, že všechny velké hudebníky, všechny velké umělce navštíví alespoň jednou v životě Anděl hudby. Někdy se sklání nad jejich kolébkou, jako to bylo u malé Lotte, a odtud ty zázračné děti, které hrají na housle v šesti letech lépe než jiní lidé v padesáti, což je jistě nadmíru pozoruhodné. Někdy přichází Anděl mnohem později, protože děti nejsou hodné, nechtějí se cvičit ve hře a zanedbávají škály. V některých případech nepřijde Anděl nikdy, to tenkrát, když ho nečeká čisté srdce a klidné svědomí. Anděla nikdo nikdy nevidí, ale vyvolené duše ho slyší. Bývá to často ve chvílích, kdy to nejméně čekají, kdy jsou smutní a malomyslní. Tu náhle zaslechnou nebeskou harmonii, božský hlas, a vzpomínají na to po celý život, Lidé, které navštíví Anděl, jako by vzplanuli. Cítí rozechvění, jaké ostatní smrtelníci nikdy nepoznali. A vynikají tím, že sotva se dotknou nástroje nebo otevřou ústa ke zpěvu, vyluzují tóny, které svou krásou zahanbují všechny ostatní zvuky lidské. Kdo neví, že je navštívil Anděl, říká o nich, že jsou geniální. Malá Christina se ptala tatínka, zda on někdy slyšel Anděla. Otec Daaé však sklonil smutně hlavu. Poté pohlédl na dcerku, jeho oči se rozjasnily a Daaé řekl:

„Ty, dcerko, ty ho jednou uslyšíš! Až budu v nebi, pošlu ho za tebou, slibuji ti to.“

V té době začínal otec Daaé pokašlávat.

Přišel podzim, který rozloučil Raoula s Christinou. Viděli se znovu o tři léta později; byli už téměř dospělí. Setkali se opět v Perrosu a v Raoulovi zanechalo jejich setkání dojem, který jej provázel celý život. Profesor Valérius byl již po smrti, ale paní Valériusová zůstala ve Francii z vlastního zájmu i kvůli dobrákovi Daaé s dcerou. Zpěvem a houslemi strhli s sebou svou ochránkyni do harmonického snu, takže od té doby jako by žila jen hudbou. Vikomt přijel jen tak nazdařbůh do Perrosu a nazdařbůh také vešel do domu, kde kdysi bydlívala jeho malá přítelkyně. Spatřil nejprve staříka Daaé, který vstal se slzami v očích ze židle, objal ho a říkal mu, jak věrnou vzpomínku si na něho uchovali. Nebylo opravdu téměř dne, aby Christina nehovořila o Raoulovi. Stařík ještě vyprávěl, když se náhle otevřely dveře a vešla půvabná a úslužná dívka, nesoucí na podnosu kouřící čaj. Poznala Raoula a odložila podnos. Její roztomilá tvář lehce zahořela. Rozpačitě mlček. Tatínek si je oba prohlížel. Raoul se k dívce přiblížil a dal jí políbení, jemuž se nebránila. Položila mu několik otázek, ujala se půvabně úlohy hostitelky, vzala znovu podnos a vyšla z pokoje. Potom se utekla do samoty na lavičku v zahradě. Zakoušela pocity, které rozbouřily její dospívající srdce poprvé. Raoul přišel za ní a hovořili spolu velmi rozpačitě až do večera. Byli úplně proměnění a nepoznávali jeden druhého, jako by jejich bytosti nabyly nějaké mimořádné důležitosti. Byli obezřelí jako diplomaté a vyprávěli si věci, které neměly nic společného s jejich vznikajícími city. Když se na okraji cesty loučili, políbil Raoul způsobně Christininu rozechvělou ruku a řekl: „Nikdy na vás, slečno, nezapomenu!“ A odešel, lituje těchto velkých slov, protože si dobře uvědomoval, že Christina Daaé nemůže být ženou vikomta de Chagny. Christina se vrátila k otci a řekla mu: „Nezdá se ti, že Raoul není tak roztomilý jako dříve? Už ho nemám ráda!“ A pokoušela se na něho zapomenout. Dařilo se jí to dost těžko. Pohroužila se do svého umění, které jí zabralo všechen čas. Začala dělat úžasné pokroky. Každý, kdo ji slyšel zpívat, předpovídal jí velkou uměleckou budoucnost. Mezitím jí však zemřel otec a ona jako by tou ranou ztratila i svůj hlas, svou duši a talent. Ne však natolik, aby se přece jen nedostala na konzervatoř. Nevynikala v žádném ohledu, postupovala z jednoho ročníku do druhého bez nadšení a získala cenu jen pro radost stařičké paní Valériusové, s níž nadále bydlela. Když Raoul poprvé znovu viděl Christinu v Opeře, okouzlila ho krása mladé zpěvačky i něžné vzpomínky na dávné společné zážitky. Tím více byl však ke svému údivu zklamán jejím uměním. Jako by jí bylo všechno lhostejné. Přišel si poslechnout znovu. Šel za ní do zákulisí. Čekal na ni, zkoušel připoutat její pozornost. Nejednou za ní šel až k prahu její šatny, ale ona ho neviděla. Zdálo se, že nevidí vůbec nikoho. Přecházela kolem úplně netečně. Raoul tím trpěl, přitahovala ho její krása; bál se a neodvažoval se přiznat sám sobě, že ji miluje. A pak přišel jako úder blesku slavnostní večírek: roztrhla se nebesa a k zemi zazněl hlas anděla, který uchvacoval posluchače a stravoval jeho srdce...

A pak, a pak zazněl ten mužský hlas za dveřmi: „Musíš mě milovat!“ — a v šatně nikdo...

Proč se smála, když jí řekl ve chvíli, kdy znovu otevřela oči:

„Já jsem ten chlapec, který vám vylovil stuhu z moře?“ Proč dělala, že ho nezná? A proč mu psala?

Ach, tohle pobřeží je dlouhé... předlouhé... Tu jsou boží muka na rozcestí tří cest... Tady je pustá step, namrzlý vřes, nehybná krajina pod bílým nebem. Okenní tabulky drnčí, až z toho brní uši... Jaký hluk nadělá tenhle dostavník, a přitom se sune tak pomalu! Raoul poznává doškové chalupy... výběhy na pastvinách, náspy, stromy při cestě... Tady je poslední ohyb silnice a pak se sjede dolů a tam bude moře... velká Perroská zátoka...

Tak ona se ubytovala v hostinci U zapadajícího slunce. Ovšem! Jiný hostinec tu není. A pak, bydlí se tam velmi dobře. Vzpomíná si, jaké krásné příběhy se o tom hostinci vyprávěly. Jak mu tluče srdce! Co řekne, až ho uvidí?

Když vstoupil do starého začouzeného sálu hostince, spatřil matku Tricardovou. Poznává ho. Uctivě ho zdraví. Ptá se, co ho sem přivádí. Začervenal se. Říká, že vyřizoval nějakou záležitost v Lannionu a že „se mu jen tak zachtělo zajet až sem a říci jí dobrý den“. Chce mu dát oběd, ale on říká:

„Až za chvilku!“ Zdá se, že čeká na něco nebo na někoho. Dveře se otvírají. Raoul stojí. Nemýlil se: Je to ona! Chce jí něco říci, a nemůže. Zastavuje se před ním — usměvavá a ani trochu překvapená. Její tvář je svěží a růžová jako jahoda, která roste ve stínu. Děvče je bezpochyby uzardělé rychlou chůzí. Její oči — jasná a blankytně bledá zrcadla barvy jezer, jež nepohnutě sní tam nahoře na severu — ty oči klidně odrážejí její nevinnou duši. Polorozepjatý kožich přikrývá její pružnou postavu, harmonickou linii jejího mladého těla, plného půvabu. Raoul a Christina se na sebe dlouze dívají. Matka Tricardová se usmívá a ohleduplně odchází. Konečně Christina hovoří: „Přišel jste a mě to nepřekvapuje. Tušila jsem, že vás tu najdu, v tomto hostinci, až se vrátím ze mše. *Někdo* mi to řekl, tam. Ano, oznámil mi váš příjezd.“

„A kdopak?“ ptá se Raoul a bere do svých rukou její ručku a Christina se nebrání.

„Můj nebožtík tatínek.“

Mezi oběma mladými lidmi zavládlo ticho.

Za chvíli Raoul znovu navazuje rozhovor:

„Jestlipak vám tatínek řekl, že vás miluji, Christino, a že nemohu bez vás žít?“

Christina se červená až do konečků vlasů a odvrací hlavu. Říká chvějícím se hlasem:

„Beze mne? Vy jste se zbláznil, příteli.“

A vypukla smíchy, aby — jak se říká — „neztratila hlavu“.

„Nesmějte se, Christino, myslím to úplně vážně.“

Christina zvážní a odpovídá:

„Nepozvala jsem vás proto, abyste mi říkal takovéhle věci.“

„Pozvala jste mne, máte pravdu, Christino; předpokládala jste, že mi váš dopis nebude lhostejný a že do Perrosu přispěchám. A jak byste si to mohla myslet, kdybyste zároveň neusoudila, že vás miluji?“

„Myslela jsem si, že vzpomínáte na hry našeho dětství, jichž se můj otec tak často zúčastňoval. Po pravdě nevím, co jsem si vlastně myslela... Snad jsem udělala chybu, že jsem vám napsala... Když jste se tak zčistajasna objevil tenkrát večer v mé šatně, přeneslo mě to daleko, hodně daleko do minulosti a napsala jsem vám jako malé děvčátko, kterým jsem byla tenkrát, šťastná, že jsem ve chvíli smutku a samoty znovu vedle sebe uviděla svého malého kamaráda...“

Chvíli oba mlčí. V Christinině chování je něco, co se Raoulovi zdá nepřirozené, ale není schopen to určit. Necítí však dívčino nepřátelství, ani zdaleka... žalostná něha jejích očí mu říká dost. Ale proč je ta něha žalostná?... To potřebuje vědět, to ho ještě zneklidňuje...

„Když jste mě viděla tam v šatně, to jste si mě všimla poprvé za celou tu dobu, Christino?“

Christina neumí lhát. Říká:

„Ne. Viděla jsem vás už několikrát v lóži vašeho bratra. A pak také v zákulisí.“

„Tušil jsem to!“ odpovídá Raoul a svírá rty. „Ale proč jste mi tedy, když jste mě viděla v šatně u svých nohou a já vám připomínal, že jsem vylovil vaši stuhu z moře, proč jste mi tedy odpověděla tak, jako že mě neznáte, a ještě jste se smála?“

Tón těchto otázek je tak prudký, že se Christina dívá na Raoula překvapeně a neodpovídá mu. Mladý muž je sám ohromen tím, jak se náhle opovážil spustit na ni zhurta právě ve chvíli, kdy si sliboval, že bude hovořit k Christině laskavě, láskyplně a odevzdaně. Manžel nebo milenec, kteří by byli úplně v právu, nemluvili by jinak s ženou nebo s milenkou, kdyby je urazila. Raoul se však zlobí sám na sebe za ty výčitky, připadá si hloupý, a protože nevidí, jak se jinak dostat z této zesměšňující situace, pokračuje tvrdohlavě ve zlém tónu.

„Vy mi neodpovídáte!“ spouští vztekle i nešťastně. „Dobrá, tak tedy odpovím já vám! To proto, že byl v té šatně někdo, kdo vám v tom zabraňoval, Christino! Někdo, komu nechcete ukázat, že byste mohla mít zájem o jiného než o něho!...“

„Jestliže mi někdo překážel, příteli!“ přerušuje ho Christina ledovým tónem, „jestliže mi někdo překážel ten večer, tak jste to musel být vy, protože vás jsem poslala za dveře!...“

„Ano!... Abyste zůstala s jiným!...“

„Co říkáte, pane?“ ptá se Christina a těžce oddechuje, „a o koho jiného jde?“

„O toho, komu jste řekla: Zpívala jsem pro vás! Dnes večer jsem vám dala svou duši a jsem úplně mrtvá!“

Christina uchopila Raoula za ruku, sevřela ji s takovou silou, jakou by nikdo od bytosti tak křehké nečekal.

„Vy jste tedy poslouchal za dveřmi?“

„Ano, protože vás miluji... A slyšel jsem všechno...“

„A co jste slyšel?“

A dívka, která nabyla znovu zvláštního klidu, pouští Raoulovu paži.

„Řekl vám: Musíš mě milovat!“

Při těchto slovech se rozprostírá po Christinině obličeji mrtvolná bledost, pod očima se jí začínají modrat kruhy... Vrávorá, užuž padá. Raoul. spěšně rozpřahuje náruč. Christina však již překonala okamžitou slabost a říká tiše, sotva slyšitelně:

„Mluvte! Mluvte dál! Řekněte všechno, co jste slyšel!“ Raoul se na ni dívá, váhá, vůbec nechápe, co se děje.

„Tak mluvte přece! Copak nevidíte, jaké mi působíte utrpení?...“

„Slyšel jsem ještě, co vám odpověděl na to, že jste mu dala svou duši: »Tvá duše je velmi krásná, mé dítě, a já ti děkuji. Žádný císař nikdy nedostal takový dar! Dnes večer plakali andělé!«“

Christina se chytila rukou za srdce. Upírá na Raoula oči v nepopsatelném pohnutí. Její pohled je tak pronikavý, tak utkvělý, jako by zešílela. Raoul je zděšen. Náhle však Christininy oči vlhnou a po jejích zbledlých tvářích stékají dvě perly, dvě těžké slzy...

„Christino!...“

„Raoule!“

Vikomt ji chce sevřít, ale ona se mu vymyká z rukou a ve velkém zmatku prchá.

Zatímco se Christina zamkla ve svém pokoji, dělal si Raoul trpké výčitky za svou hrubost; na druhé straně se však jeho rozohněnými žilami znovu rozbušila žárlivost. Když se Christina tak rozechvěla, jakmile se dozvěděla, že její tajemství bylo prozrazeno, znamená to, že šlo o něco závažného! Přes všechno, co slyšel, nepochyboval Raoul samozřejmě o Christinině nevinnosti. Věděl, že má pověst velmi počestné dívky, a nebyl už tak nezkušený, aby nechápal, jak se může herečka někdy dostat do úzkých a musí přitom vyslechnout všelijaké milostné návrhy. Pravda, ujišťovala tenkrát v odpovědi, že dala svou duši, ale zcela jistě šlo při tom všem jen o zpěv a hudbu. Zcela jistě? Proč tedy to její pohnutí před chvílí? Panebože, jak byl Raoul nešťastný! A kdyby byl tehdy přistihl toho muže, ten hlas muže, mohl ho požádat o přesné vysvětlení.

Proč Christina utekla? Proč nejde dolů?

Odmítl oběd. Byl nadobro zkroušený a velmi ho bolelo, že ubíhají hodiny, kdy chtěl být s Christinou a v něž doufal, že budou tak milé — a zatím ona je tak daleko. Proč se s ním nejde projít po kraji, na který mají tolik společných vzpomínek? A proč, když nemá, jak se zdá, v Perrosu už co dělat a opravdu tu nic nedělá, neodjede hned zpátky do Paříže? Dozvěděl se, že ráno dala sloužit mši za pokoj otcovy duše a že celé hodiny dlela na modlitbách v kostelíku i na sumářově hrobě.

Smutný a malomyslný odešel Raoul k hřbitovu u kostelíka. Odstrčil vrata. Bloudil osaměle mezi hroby a luštil nápisy. Sotva však obešel apsidu, byl rázem upoután zářivým znamením květů, vydechujících na náhrobním granitu a spadajících až na bílou zem. Naplňovaly vůní celý tento ledový kout bretaňské zimy. Čarovné rudé růže jako by tu zrána vypučely ve sněhu. Byly kouskem života mezi mrtvými, protože smrt tu byla všude. Také ona přetékala ze země, jež vyvrhla svou přemíru mrtvol. Kostry a lebky byly po stovkách nakupeny ke kostelní zdi, přidržené jen lehkou drátěnou sítí, která nechávala celou tu hrůznou zeď obnaženou. Lebky mrtvých, nahromaděné a srovnané jako cihly, zpevněné v pravidelných odstupech úplně vybílenými kostmi jako by tvořily podezdívku, na níž byly zbudovány zdi sakristie. Dveře sakristie byly uprostřed této zídky z kostí, tak jak to často vídáme u starých bretaňských kostelů.

Raoul se pomodlil za nebožtíka Daaé a žalostně sklíčen věčnými úsměvy lebek vyšel pak ze hřbitova, vystoupil na návrší a usedl na okraj stepi, která vyčnívala nad mořem. Vítr se zle prohánět po písčitých březích a poštěkával na ubohé a bázlivé světlo dne. Světlo ustoupilo, uteklo a zůstala jen zsinalá čára na obzoru. Poté se vítr utišil. Nastal večer. Raoula obklopoval ledový stín, ale nebylo mu chladno. Všechny jeho myšlenky bloudily po pustém a žalostném břehu, všechny jeho vzpomínky. Právě sem, na toto místo chodíval často za soumraku s malou Christinou, aby viděli tancovat duchy při východu měsíce. On sám je neviděl nikdy a měl přitom dobré oči. Naproti tomu Christina, která byla trochu krátkozraká, tvrdívala, že jich vidí hodně. Usmál se při této myšlence a zčistajasna se zachvěl. Nějaká bytost, určitá bytost, která sem však přišla, aniž to pozoroval, bez nejmenšího hluku, kterým by na sebe upozornila, tato bytost stála vedle něho a řekla:

„Myslíte, že duchové dnes večer přijdou?“

Byla to Christina. Chtěl něco říci. Zavřela mu ústa rukou v rukavičce.

„Poslouchejte, Raoule, rozhodla jsem se vám říci něco vážného, něco velmi vážného!“ Hlas se jí třásl. Čekal. Pokračovala stísněně:

„Vzpomínáte si, Raoule, na legendu o Andělu hudby?“

„Jak bych si nevzpomínal!“ řekl, „myslím, že právě tady nám ji váš otec poprvé vyprávěl.“

„Á také tady mi řekl: »Až budu v Pánu, mé dítě, pošlu ho za tebou.« A teď, Raoule, je můj otec v Pánu a Anděl hudby mě navštívil.“

„Nepochybuji o tom,“ odpověděl vážně Raoul, protože si myslel, že si jeho milená ve zbožném rozjímání spojila vzpomínku na otce se svým nedávným zářivým triumfem. Christina se zdála trochu překvapená samozřejmostí, s níž vikomt de Chagny přijal sdělení, že ji navštívil Anděl hudby.

„Jak to myslíte, Raoule?“ řekla a naklonila bledý obličej tak blízko k jeho tváři, že se mohl domnívat, že ho chce políbit. Chtěla však jen i v té tmě číst v jeho očích.

„Myslím si,“ odpověděl, „že lidská bytost nezpívá tak, jako jste zpívala vy ten večer, bez nějakého zázraku, bez nějakého zásahu z nebe. Není na světě

žádný profesor, který by vás mohl naučit takovým tónům. Slyšela jste Anděla hudby, Christino.“

„Ano,“ řekla slavnostně, „*ve své šatně.* Přichází mě tam každý den učit.“

Tón, kterým to řekla, byl tak pronikavý a podivný, že na ni Raoul znepokojeně pohlédl, jako by se díval na někoho, kdo říká cosi nehorázného nebo bere za skutečnost pošetilé vidiny, jimž věří ze všech sil ubohého nemocného mozku, pna však ucouvla a ve své strnulosti byla jen malým stínem ve tmě.

„Ve vaší šatně?“ opakoval jako tupá ozvěna. „Ano, tam jsem ho slyšela. A neslyšela jsem ho jenom já...“

„A kdo ho ještě slyšel, Christino?“

„Vy, příteli!“

„Já? Já že jsem slyšel Anděla hudby?“

„Ano. To on mluvil tenkrát večer, když jste poslouchal za dveřmi mé šatny. To on říkal: »Musíš mě milovat!« Já jsem si však opravdu myslela, že jeho hlas slyším jen já sama. Považte tedy mé překvapení, když jsem se dnes dopoledne dozvěděla, že jste ho slyšel vy, vy také...“

Raoul se rozesmál. A vtom jako by se noc na pustém pobřeží rozplynula a první paprsky měsíce obestřely mladou dvojici. Christina se obrátila rozhněvaně k Raoulovi. Její oči, obyčejně tak něžné, vrhaly blesky.

„Proč se smějete? Myslíte si snad, že jste slyšel hlas muže?“

„Ovšem!“ odpověděl Raoul, jehož myšlenky se začínaly kalit při Christinině bojovném chování.

„Jste to vůbec vy, Raoule, vy mi říkáte tohle? Vy, můj dávný malý kamarád! Přítel mého otce! Nepoznávám vás. Co si vlastně myslíte? Jsem slušná dívka, víte, pane vikomte de Chagny, a nezavírám se s mužskými hlasy ve své šatně. Kdybyste byl otevřel dveře, viděl byste, že tam nikdo nebyl!“

„Máte pravdu. Když jste odešla, otevřel jsem dveře a nenašel jsem v šatně nikoho...“

„Tak vidíte... a co tedy?“

Vikomt sebral všechnu svou odvahu.

„Co tedy? Christino, myslím, že si z vás někdo dělá dobrý den!“

Prudce vykřikla a utekla. Běžel za ní, ale ona mu v podráždění příkře vmetla:

„Nechtě mě! Nechtě mě!“

A zmizela. Raoul se vrátil do hostince velice rozmrzelý, velice malomyslný a smutný.

Dozvěděl se, že Christina odešla právě nahoru do svého pokoje a oznámila, že nepřijde na večeři. Zeptal se, není-li nemocná. Dobrotivá hostinská mu odpověděla dvojsmyslně, že jestli Christina churaví, pak je to nějaká nemoc, která není tak zlá. Měla za to, že jde o hádku dvou zamilovavaných, pokrčila proto rameny a vzdálila se, vyjadřujíc potutelně soucit s mladými lidmi, kteří mrhají ve zbytečných rozmíškách hodiny, jež jim dobrý Pánbu na téhle zemi

uštědřil. Raoul večeřel úplně sám v rohu u krbu a byl — jak si dovedete představit — dokonale rozladěný. Potom se v pokoji pokoušel číst a nakonec spát. Z vedlejšího pokoje se neozýval žádný hluk. Co dělá Christina? Spí? A jestli nespí, nač myslí? A na co myslí vlastně on sám? Byl by vůbec schopen na to odpovědět? Podivný rozhovor, který měl s Christinou, ho dokonale zmátl... Spíše než na Christinu myslil na události okolo Christiny, a to „okolo“ bylo tak matné, tak mlhavé a tak nepochopitelné, že najednou pociťoval velice podivnou a tísnivou nevoli.

Tak míjely hodiny velmi pomalu; mohlo být půl jedenácté v noci, když zaslechl zřetelné kroky v sousedním pokoji. Byly lehké a kradmé. To tedy Christina ještě neleží? Navyklými pohyby se spěšně ustrojil a dával přitom pozor, aby nedělal nejmenší hluk. Čekal připravený na všechno. Na co připravený? Cožpak on věděl! Jeho srdce se splašeně roztlouklo, když slyšel, jak se Christininy dveře pomalu otáčejí ve veřejích. Kam odchází v tuto hodinu, kdy všechno v Perrosu spí? Pootevřel docela tiše dveře a zahlédl v měsíčním paprsku Christininu bílou postavu, jak se obezřetně plíží chodbou. Došla ke schodišti; šla dolů a on se nad ní nakláněl přes zábradlí. Náhle zaslechl dva hlasy, které se mezi sebou spěšně domlouvaly. Zachytil větu: „Neztraťte klíč.“ Byl to hlas hostinské. Dole se otevřely dveře vedoucí na rejdu. Zavřely se. A zase bylo všude ticho. Raoul se hned vrátil do svého pokoje, běžel k oknu a otevřel je. Christinina bílá postava se rýsovala na opuštěném pobřeží.

První patro hostince U zapadajícího slunce nebylo příliš vysoké; strom podal své pnoucí se větve nedočkavým pažím Raoulovým a umožnil mu dostat se ven, aniž to mohla hostinská tušit. Jaké bylo také zděšení té dobrotivé paní druhý den ráno, když jí přinesli mladého muže skoro zmrzlého, spíš mrtvého než živého, a když se dozvěděla, že ho našli ležet na schodech hlavního oltáře perroského kostelíku. Běžela zčerstva sdělit novinu Christině, která kvapně seběhla dolů a s pomocí hostinské vynaložila všechnu svou starostlivou péči na vzkříšení mladého muže, který pak záhy otevřel oči a přišel úplně k sobě, vida nad sebou něžnou tvář své milované.

Co se vlastně stalo? O několik týdnů později, když drama kolem Opery zatáhlo do věci policii, měl pan komisar Mifroid možnost vyslechnout vikomta de Chagny o tom, co se odehrálo té noci v Perrosu. Tyto události byly zapsány v záznamu o výslechu (pořadové číslo 150):

Otázka — Slečna Daaé vás neviděla odcházet z vašeho pokoje podivnou cestou, kterou jste si zvolil?

Odpověď — Ne, pane, ne, ne. Ale já ji dohonil a nesnažil jsem se jít nějak potichu. Přál jsem si tehdy jen jednu věc: aby se obrátila, aby mě viděla a aby mě poznala. Říkal jsem si opravdu, že mé pronásledování není vůbec správné a že takové špehování, do něhož se pouštím, mě není hodné. Ona však jako by mě neslyšela a opravdu dělala, jako bych tam nebyl. Odbočila zvolna z nábřeží a pak náhle rychle stoupala po cestě nahoru. Hodiny na kostele právě odzvonily

čtvrt hodinu před půlnocí a zdálo se mi, že jejich odbíjení ji přinutilo ke spěchu, protože se téměř rozběhla. Tak se dostala k hřbitovním vratům.

Otázka — Hřbitovní vrata byla otevřená?

Odpověď — Ano, pane, a to mě překvapilo. Vůbec se však nezdálo, že to udivuje slečnu Daaé.

Otázka — Na hřbitově nebyl nikdo?

Odpověď — Neviděl jsem nikoho. Kdyby tam někdo byl, musel bych ho vidět. Světlo měsíce bylo oslňující a sníh, který pokrýval zemi, odrážel měsíční paprsky a ještě více noc zjasňoval.

Otázka — Nebylo možné se schovat za náhrobky?

Odpověď — Ne, pane. Jsou to chudé náhrobní kameny, které zmizely pod sněhovou pokrývkou a paty jejich křížů byly zarovnány se zemí. Jedinými stíny tam byly stíny těch křížů a naše dva. Kostel byl celý v oslnivé záři. Nikdy jsem ještě neviděl takové noční světlo. Bylo velmi krásné, průhledné a velmi chladné. Nikdy jsem nechodil v noci na hřbitovy a nevěděl jsem, že je tam možné vidět takové světlo, „světlo, které nic neváží“.

Otázka — Jste pověrčivý?

Odpověď — Ne, pane, jsem věřící.

Otázka — V jakém stavu mysli jste byl?

Odpověď — Byl jsem velmi zdráv a velmi klidný, opravdu. Neobvyklý odchod slečny Daaé mě jistě zpočátku hluboce znepokojil; jakmile jsem ji však viděl vcházet na hřbitov, řekl jsem si, že tam přichází vyplnit nějaký slib k otcovskému hrobu, a považoval jsem to za tak přirozené, že jsem znovu nabyl úplného klidu. Byl jsem pouze překvapen, že ještě neslyšela, jak jdu za ní, protože pod mými kroky vrzal sníh. Bezpochyby však byla plně pohřížena do zbožných myšlenek. Rozhodl jsem se nakonec, že ji nebudu vyrušovat, a když přistoupila k otcovu hrobu, zůstal jsem stát několik kroků za ní. Klekla si do sněhu, pokřižovala se a začala se modlit. V té chvíli odbíjela půlnoc. V mých uších ještě zněl dvanáctý úder, když jsem spatřil, jak náhle zvedá hlavu; upřela pohled k nebeské klenbě, paže vztáhla k hvězdné noci; zdálo se mi, že je v extázi. Ptal jsem se ještě v duchu, co bylo tak náhlou a neodolatelnou příčinou této extáze, sám jsem pozvedl hlavu, podíval jsem se zmateně kolem sebe a celá má bytost se poddala neviditelnému, *neviditelnému, který nám hrál*. A jakou hudbu! Znali jsme ji. Christina i já jsme ji už slyšeli ve svém dětství. Nikdy však nebyla houslemi otce Daaé vyjádřena s uměním tak božským. Mohl jsem v tom okamžiku jen vzpomínat na všechno, co mi Christina předtím říkala o Andělu hudby, mohl jsem jen myslet na jeho nezapomenutelné tóny, které, nepřicházejí-li z nebes, dávají zapomenout na svůj pozemský původ. Nebyl tam nikde ani nástroj, ani ruka, která by vedla smyčec. Vzpomínám si na nádhernou melodii. Bylo to *Uzdravení Lazarovo*, které nám otec Daaé hrával v hodinách smutku a doufání. Kdyby existoval Christinin Anděl, nehrál by této noci lépe na houslích nebožtíka sumáře. Vzývání Krista nás tisklo k zemi, a na mou věru bych se byl nedivil tomu, kdybych spatřil, jak se zvedá kámen z hrobu Christinina otce.

Také mě napadlo, že Daaé byl pohřben se svými houslemi. Opravdu nevím, kam až v této smuteční a zářivé minutě uprostřed zastrčeného venkovského hřbitůvku vedle lebek, které se nám dokořán smály nehybnými čelistmi, ne, nevím, kam až zašla má obrazivost ani kde se zastavila.

Hudba však ztichla a znovu jsem přišel k sobě. Zdálo se mi, že slyším hluk odněkud z hromady lebek.

Otázka — Hm, tak vy jste slyšel hluk od kostnice?

Odpověď — Ano, zdálo se mi v té chvíli, že se lebky mrtvých posmívají. Nemohl jsem potlačit rozechvění.

Otázka — Nenapadlo vás hned, že se za kostnicí mohl ukrýt právě ten božský houslista, který vás tak okouzlil?

Odpověď— Byl jsem o tom tak přesvědčen, že jsem nemohl myslet na nic jiného, pane komisaři, a že jsem zapomněl jít za slečnou Daaé, která vstala a došla klidně k hřbitovním vratům. Byla tak pohroužena do sebe, že mě vůbec nezpozorovala. Nepohnul jsem se, upíral jsem oči ke kostnici a byl jsem rozhodnut podstoupit toto neuvěřitelné dobrodružství až do konce a přijít mu na kloub.

Otázka — A jak se to stalo, že vás našli ráno polomrtvého na schodech hlavního oltáře?

Odpověď — Všechno šlo tak rychle... Jedna z lebek se mi skutálela k nohám... pák další... a další... Jako bych byl terčem této smuteční hry koulí. Představoval jsem si, že nějaký neopatrný pohyb musel svrhnout narovnané lebky, za nimiž se skrýval náš houslista. Tato domněnka se mi zdála tím správnější, že jakýsi stín sklouzl náhle po osvětlené zdi sakristie.

Spěchal jsem. Stín strčil do dveří a vnikl do kostela. Měl jsem křídla, stín měl plášť. Rychle jsem uchopil cíp jeho pláště. V té chvíli jsme byli, stín a já, právě před hlavním oltářem a měsíční paprsky padaly velkým oknem apsidy přímo před nás. Protože jsem plášť nepouštěl, stín se obrátil. Plášť, do kterého byl oděn, se pootevřel a já jsem viděl, pane komisaři, tak jako teď vás, hroznou umrlčí hlavu. Vrhla na mne pohled, v němž hořely pekelné ohně. Myslel jsem si, že je to sám satan, a před tímto záhrobním zjevením mi srdce vzdor veškeré odvaze vypovědělo. Nevzpomínám si na nic jiného až do chvíle, kdy jsem se probral ve svém pokojíku v hostinci U zapadajícího slunce.

VII

Návštěva v lóži 5

Opustili jsme pány Firmina Richarda a Armanda Moncharmina ve chvíli, kdy se rozhodli vykonat malou obhlídku lóže číslo pět.

Prošli širokým schodištěm, které vede z vestibulu správy divadla na scénu a do přilehlých prostor; přešli jeviště, vešli do divadla vchodem pro předplatitele a

pak první chodbou vlevo do sálu. Dostali se tak mezi první řady přízemních křesel a dívali se na lóži číslo pět. Viděli ji špatně, protože byla ponořená do šera a přes červený samet opěradel byly přehozeny veliké povlaky.

V této chvíli byli v ohromné lodi téměř sami a obklopovalo je veliké ticho. Byla pracovní přestávka, kdy se kulisáři chodí posilnit douškem.

Skupina dělníků opustila dočasně jeviště a nechala tam napolo rozestavěné dekorace. Několik paprsků světla (mdlého, zlověstného, světla, které jako by vycházelo z umírající hvězdy) pronikalo bůhvíodkud až k staré věži, která na scéně tyčila svá cimbuří z lepenky. Věci nabývaly v této umělé noci, nebo spíše v tomto klamném dni, podivuhodných tvarů. Plátno, které pokrývalo křesla, vypadalo jako rozbouřené moře, jehož silné vlny na okamžik znehybněly na tajný příkaz obrovitého vládce bouří, který se jak známo jmenuje Adamastor. Pánové Moncharmin a Richard byli trosečníky v tomto nehybném chaosu moře z malovaného plátna. Blížili se k levým postranním lóžím . ráznými kroky jako námořníci, kteří opustili svůj člun a snaží se dosáhnout pobřeží. Osm velkých sloupů z hladkého mramoru se tyčilo v šeru jako osm zázračných pilot, určených k tomu, aby podpíraly hrozivé, sesouvající se a břichaté pobřežní skály, jejichž vrstvy tvořily okrouhlé, rovnoběžné a naklánějící se řady balkónů prvních, druhých a třetích lóží. Shora, úplně shora z útesu se pitvořily, pošklebovaly, ošklíbaly a vysmívaly starostem pánů Moncharmina a Richarda postavy ztracené v měděném nebi pana Lenepveua. Byly to přitom postavy obyčejně navýsost vážné. Jmenovaly se: Isis, Amfitrité, Hébé, Flora, Pandóra, Psýché, Thetis, Pomona, Dafné, Klytia, Galateia, Arethusa. Ano, právě Arethusa s Pandórou, kterou každý pozná podle její skříňky, shlížely na dva nové ředitele Opery, kteří se nakonec uchytili na nějaké trosce a odtud mlčky pozorovali lóži číslo pět. Řekl jsem, že byli zneklidněni. Alespoň si to myslím. Pan Moncharmin výslovně připouští, že byl rozrušen. Říká doslova: „Tahle »houpačka“ (ten styl!) o fantómovi, do které nás tak hezky »vysadili«, sotva jsme převzali následnictví po pánech Polignym a Debiennovi, porušila bezpochyby nakonec rovnováhu mé představivosti, zvláště zrakové... (Či nás tak rozrušila výjimečná kulisa, v níž jsme se pohybovali uprostřed neuvěřitelného ticha?... nebo jsme byli hříčkou nějakého přeludu, vyvolaného takřka tmou v sále a polostínem, v kterém tonula lóže číslo pět?) Viděl jsem prostě — a Richard v témž okamžiku také — nějakou siluetu v lóži číslo pět. Richard neřekl nic; já ostatně také ne. V té chvíli jsme se však navzájem chytili za ruce. Čekali jsme tak bez hnutí ještě několik minut s očima stále upřenýma na jediný bod: ale silueta zmizela. Vyšli jsme tedy a v chodbě jsme si sdělovali své dojmy o *siluetě*. Naštěstí silueta, kterou jsem pozoroval já, byla úplně jiná než ta Richardova. Já jsem viděl něco jako lebku, která spočívala na předním opěradle lóže, kdežto Richard pozoroval siluetu staré ženy, která se podobala paní Giryové. Tak jsme poznali, že jsme se stali skutečně obětí nějaké iluze, a běželi jsme bez váhání, smějíce se jako blázni, do lóže číslo pět. Vešli jsme do ní a nenašli jsme tam siluetu žádnou.“

A nyní jsme tedy v lóži číslo pět.

Je to lóže jako všechny ostatní lóže v prvním pořadí. Ničím se opravdu neodlišuje od sousedních. Pánové Moncharmin a Richard přehazovali ve zjevné zábavě a při obapolném smíchu nábytek v lóži, nadzvedávali povlaky i křesla a zkoumali zvláště to, na kterém *hlas měl ve zvyku sedět*. Zjistili však, že je to řádné křeslo, které nemá v sobě nic magického. Zkrátka, lóže byla obyčejná lóže, s červeným čalouněním, křesly, kobercem a opěradlem z červeného sametu. Když prozkoumali co nejdůkladněji koberec a neobjevili ani tam nic zvláštního, sestoupili dolů do přízemní lóže, která byla s balkónovou lóží číslo pět spojená. V přízemní lóži číslo pět, která je právě na rohu prvního levého východu od přízemních sedadel, nenašli také to, co by zasluhovalo pozornosti. „Všichni si z nás tropí žerty," vykřikl nakonec Firmin Richard; „v sobotu hrají *Fausta*, půjdeme na představení oba dva do lóže číslo pět!"

VIII

O opovážlivosti pánů Firmina Richarda a Armanda Moncharmina uvést Fausta v „prokletém" sále a o strašlivé události, kterou tím způsobili

Ale v sobotu ráno po příchodu do svých kanceláří našli ředitelé od F.O. dopisy tohoto znění:

Milí pani ředitelé
to znamená tedy boj?

Jestliže Vám ještě záleží na tom, abychom žili v míru, sděluji Vám své ultimátum.

Má tyto čtyři podmínky:

1) vrátit mi mou lóži — a chci, aby mi od nynějška byla volné k disposici;

2) roli Markétky bude dnes zpívat Christina Daaé. Nestarejte se o Carlottu, ta onemocní;

3) trvám důrazní na dobrých a oddaných službách paní Giryové, kterou neprodlení přijmete znovu do místa;

4) oznamte mi dopisem, který pošlete po pani Giryové, že přijímáte stejné jako Vaši předchůdci smluvní podmínky, týkající se mého měsíčního platu. Sdělím Vám potom, jakým způsobem mi jej budete proplácet.

Nesplníte-li to, *uvedete dnes večer Fausta v prokletém sále*
Moudrému napověz!

„Už mě doopravdy otravuje!... Otravuje mě!“ křičel Richard a zvedal přitom pomstychtivě pěsti a hřmotně jimi tloukl do desky svého stolu.

Mezitím vešel správce Mercier.

„Lachenal by rád mluvil s jedním z vás, pánové,“ řekl, „Jde asi o naléhavou věc a ten chlapík se mi zdá hrozně rozčilený.“

„Kdo je to ten Lachenal?“ zeptal se Richard.

„To je váš vrchní podkoní.“

„Cože?! Můj vrchní podkoní?“

„Jistěže, pane,“ vysvětloval Mercier, „v Opeře je více podkoní a pan Lachenal je jejich vedoucím.“

„A co vlastně dělá ten podkoní?“

„Je vedoucím ve stáji.“

„V jaké stáji?“

„Ale přece ve vaší, pane! V operní stáji.“

V Opeře je stáj? Na mou duši, o tom jsem vůbec nevěděl. A kde je?“

„V podzemí, směrem k Rotundě. Je to velmi důležité pracoviště. Máme dvanáct koní.“

„Dvanáct koní! A nač, proboha?“

„Přece na defilé v *Židovce*, v *Prorokovi* a tak dál, musíme mít cvičené koně, kteří se dovedou »pohybovat na prknech«. Podkoní je to učí. Pan Lachenal si počíná velmi zručně. Je to bývalý ředitel Franconiho stájí.“

„Dobrá!... Ale co mi chce?“

„Vůbec nevím... nikdy jsem ho neviděl v takovém rozpoložení.“

„Ať vejde!...“

Pan Lachenal vchází. Má v ruce bičík a šlehá si jím nervózně do boty.

„Dobrý den, pane Lachenale,“ řekl rozrušený Richard.

„Čemu vděčíme za vaši návštěvu?“

„Pane řediteli, jdu vás požádat, abyste vyhodil celou stáj.“

„Cože?! Vy chcete vyhodit naše koně?“

„Koně ne, ale čeledíny!“

„Kolik máte čeledínů, pane Lachenale?“

„Šest.“

„Šest čeledínů! To jsou přinejmenším dva navíc.!“

„Jsou to místa, která byla ustanovena,“ zasáhl Mercier, „a byla určena sekretariátem Krásných umění. Jsou obsazena chráněnci vlády, a kdybych se odvážil...“

„Vláda? Na tom mi houby záleží...,“ prohlásil Richard energicky. „Pro dvanáct koní nepotřebujeme víc než čtyři čeledíny.“

„Pro jedenáct koní!“ opravil ho vrchní podkoní.

„Dvanáct!“ opakoval Richard.

„Jedenáct!“ opakuje Lachenal.

„Hm, to tady pan správce mi říkal, že máte dvanáct koní.“

„Měl jsem jich dvanáct, ale teď mám jen jedenáct, co nám ukradli Césara.“

A pan Lachenal si prudce švihl bičíkem do boku.

Ukradli Césara!“ vykřikl správce. „Césara, bělouše z *Proroka?*“

„Nejsou dva Césarové,“ prohlásil suše vrchní podkoní. „Byl jsem deset let u Franconiových a viděl jsem pěkných pár koní! Proto říkám: nejsou dva Césarové! A ukradli nám ho.“

„Jak se to stalo?“

„Nevím o tom nic! Nikdo o tom nic neví! Proto vás jdu žádat, abyste všechny čeledíny vyhodil.“

„A co říkají vaši čeledíni?“

„Hlouposti... jedni obviňují statisty... druzí tvrdí, že to byla domovnice ze správy.“

„Domovnice ze správy? Za tu ručím jako za sebe!“ protestoval Mercier.

„Ale pane vrchní podkoní,“ vykřikl Richard, „přece musíte mít nějakou domněnku!...“

„Ale jistě, mám! Mám jednu domněnku!“ prohlásil ihned pan Lachenal, „a řeknu vám ji. Pro mne je to jasné!“ Pan vrchní podkoní přistoupil k pánům ředitelům a pošeptal jim: „*Udělal to fantóm!*“

Richard vyskočil.

„Tak vy taky! Vy taky?“

„Jak to: já taky? To je přece to nejpřirozenější...“

„Ale jak si to představujete, pane Lachenale! Ale jak si to představujete, pane vrchní podkoní...“

„... Že vám říkám, co si myslím, po tom, co jsem viděl...“

„A co jste viděl, pane Lachenale?“

„Viděl jsem na vlastní oči černý stín, který jezdil na bělouši, navlas podobném Césarovi.“

„A vy jste neběžel za tím běloušem a za tím černým stínem?“

„Běžel jsem a volal jsem, pane řediteli, ale uprchli velice rychle a zmizeli v temné chodbě...“ Pan Richard povstal:

„Dobrá, pane Lachenale. Můžete odejít... podáme žalobu na *fantóma*...“

„A propustíte čeledíny!“

„Ujednáno! Na shledanou, pane!“

Pan Lachenal pozdravil a odešel.

Richard soptil:

„Vyrovnejte účet s tím pitomcem!“

„Je to přítel pana vládního komisaře!“ osmělil se Mercier. „A chodí na aperitiv k Tortonimu s Lagréném, Schollem a s lovcem lvů Pertuisetem,“ dodal Moncharmin. „Poštveme proti sobě všechen tisk! Bude vyprávět historku o fantómovi a všichni se budou bavit na náš účet! Zesměšníme-li se, bude s námi konec!“

„Dobrá, nechme toho...," podvolil se Richard, který už myslel na něco jiného.

V té chvíli se otevřely dveře, které zřejmě nestřežil jako jindy jejich cerber. Vešla matka Giryová přímo jakoby nic, s dopisem v ruce, a spustila překotně:

„Pardon, prosím za odpuštění, pánové, ale dostala jsem dnes ráno dopis od fantóma Opery. Píše mi, abych se zastavila u vás, že prý máte něco pro...," nedokončila větu. Viděla obličej Firmina Richarda — a to bylo něco hrozného. Ctihodný ředitel Opery byl na pokraji výbuchu. Vztek, který jím zmítal, projevoval se zatím navenek jen nachovou barvou ve zběsilé tváři a blýskajícíma očima. Neříkal nic. Nemohl mluvit. Náhle se však rozehnal. Nejprve popadla jeho levá ruka směšnou postavu paní Giryové a opsala s ní tak nečekaně polokruh, tak rychlou piruetu, že paní vyrazila zoufalý pokřik, a pak pravá noha, pravá noha téhož ctihodného ředitele přitiskla svou podrážku na černý taft sukně, která jistě ještě nikdy neutrpěla na tom místě takovou potupu.

Všechno se udalo tak překotně, že když se matka Giryová zase ocitla na chodbě, byla z toho ještě jako zpitomělá a nic zřejmě nechápala. Náhle však si všechno uvědomila a Operou se rozlehly její rozhořčené výkřiky, divoké proklínání a zatracující hrozby. Tři zřízenci jí museli pomáhat dolů na nádvoří a dva strážníci ji vyváděli na ulici. Téměř ve stejnou hodinu zvonila la Carlotta v malém hotelu v ulici předměstí Saint-Honoré na svou pokojskou a dala si přinést do postele ranní poštu. V této poště našla anonymní dopis, v němž jí kdosi psal:

Budete-li dnes večer zpívat, dejte si pozor, aby se vám nepřihodilo velké neštěstí právě při árii..., neštěstí horší než smrt.

Tato hrozba byla napsána červeným inkoustem a písmo bylo roztřesené a kostrbaté.

Když si la Carlotta dopis přečetla, přešla ji chuť na snídani. Odstrčila podnos, na němž jí pokojská podala horkou čokoládu. Posadila se na posteli a hluboce se zamyslela. Nebyl to zdaleka první takový dopis, ale dosud žádný tolik nevyhrožoval.

Myslila si v té době, že je vystavena mnoha žárlivým útokům, a běžně vyprávěla o tom, že má tajného nepřítele, který jí přísahal záhubu. Tvrdila, že se proti ní zosnovalo nějaké zlé spiknutí, úklady, které mají propuknout některý z těchto dnů. Není však zdaleka ženou, která by se dala zastrašit, dodávala k tomu.

Jestliže se však opravdu nějaké úklady chystaly, pak byly osnovány právě Carlottou proti ubohé Christině, která to sotva tušila. Carlotta jí nikdy neodpustila triumf, kterého Christina dosáhla, když ji zastupovala.

Jakmile Carlottě oznámili, jakého mimořádného přijetí se dostalo její náhradnici, cítila se okamžitě vyléčená ze začínající bronchitidy i ze záchvatu trucovitosti proti správě divadla a neprojevovala nadále sebemenší choutky

odejít z místa. Pracovala od té doby ze všech sil k „umlčení“ své soupeřky a posílala vlivné přátele za řediteli, aby nedávali Christině příležitost k novému triumfu. Jisté noviny, které již začaly opěvovat Christinin talent, zabývaly se nadále jen Carlottinou slávou. Konečně i v divadle samém pronášela slavná hvězda o Christině nejurážlivější řeči a pokoušela se jí působit mnoho drobných nepříjemností.

Carlotta neměla srdce ani duši. Byla jen nástrojem. Jistě podivuhodným nástrojem. Její repertoár obsahoval všechno, k čemu mohla ctižádost svádět velkou umělkyni stejně dobře u německých mistrů jako u Italů nebo Francouzů. Až dosud nikdo nikdy neslyšel Carlottu zpívat falešně, nikdy jí nescházel hlasový objem, potřebný k vyjádření kterékoli pasáže jejího bohatého repertoáru. Zkrátka: nástroj měl širokou škálu, byl mocný a obdivuhodně přesný. Nikdo by však nemohl říci Carlottě to, co Rossini řekl Kraussové, když mu zazpívala německy „Temné lesy...": „Zpíváte celou duší, děvče, a vaše duše je krásná!“

Kde byla tvá duše, ó Carlotto, když jsi tancovávala v barcelonských špeluňkách? Kde byla, když jsi později v Paříži zpívala na smutných prknech cynické kuplety bakchantky music-hallu? Kde byla tvá duše, když jsi před pány, shromážděnými u jednoho z tvých milenců, rozeznívala tento poddajný nástroj, u něhož bylo nejpodivuhodnější, že vyzpíval s touž nestrannou dokonalostí vznešenou lásku právě tak jako nejnižší orgii? Ó Carlotto, kdybys ty byla vůbec kdy měla duši a ztratila ji, pak bys ji znovu nalezla ve chvílích, kdy ses měnila v Julii, kdy jsi byla Elvírou a Ofélií a Markétkou! Protože jiné vystoupily z hlubších propastí než ty a umění je očistilo za pomoci lásky! Když pomyslím skutečně na všechny nízkosti a sprostoty, které musela Christina Daaé v té době od Carlotty snášet, nemohu potlačit svůj hněv a vůbec mě neudivuje, že se mé rozhořčení projevuje v trochu obšírných úvahách o umění vůbec a o pěveckém umění zvláště, při nichž si Carlottini obdivovatelé určitě nepřijdou na své.

Když skončila Carlotta své úvahy o hrozbě podivného dopisu, který právě obdržela, vstala.

„Uvidíme,“ řekla... A několikrát nahlas španělsky zaklela.

Když přitiskla nos k oknu, uviděla prvním pohledem pohřební vůz. Pohřební vůz a dopis ji přesvědčily, že jí hrozí ten večer vážné nebezpečí. Zavolala si všechny své přátele a oznámila jim, že ten večer osnuje proti ní úklady Christina Daaé. Prohlásila, že by se mělo proti Christině něco podniknout a zaplnit sál jejími — Carlottininými — obdivovateli. Může se spolehnout? Počítala s tím, že budou připraveni na všechno a umlčí rušitele, kdyby chtěli, jak se ona obává, vyvolat skandál.

Osobní tajemník pana Richarda, který se přišel zpěvačky poptat na zdraví, přišel nazpět s ujištěním, že se jí daří výborně a že „i kdyby byla v agónii“, stejně bude večer roli Markétky zpívat. Protože sekretář jí jménem svého šéfa důrazně doporučil, aby se vyvarovala jakékoli neopatrnosti, aby nevycházela z domu a chránila se průvanu, nedalo to Carlottě a porovnávala si po jeho

odchodu tato výjimečná a nečekaná doporučení s hrozbami obsaženými v dopise.

V pět hodin dostala poštou nový anonymní dopis, psaný týmž písmem jako první. Byl krátký. Oznamoval pouze:

Jste nastydlá; kdybyste byla rozumná, pochopila byste, že chtít dnes večer zpívat je šílenství.

Carlotta se ušklíbla, pokrčila nádhernými rameny a přezpívala dva tři tóny, které ji upokojily. Její přátelé splnili svůj slib. Byli ten večer v Opeře všichni, ale marně hledali kolem sebe ty divoké spiklence, které měli umlčet.

Kromě několika nezasvěcených, několika počestných měšťanů, jejichž mírná tvář neodrážela jiný záměr než znovu si poslechnout hudbu, která si je již před delší dobou získala, byli tu jen stálí hosté.

Jejich uhlazené chování, pokojné a vybrané, vylučovalo jakékoli pomyšlení na demonstraci. Výjimečná se zdála jen přítomnost pánů Richarda a Moncharmina v lóži číslo pět. Carlottini přátelé si myslili, že páni ředitelé se možná také doslechli o zamýšleném skandálu a rozhodli se přijít na představení a náhodný skandál potlačit hned v zárodku. Byla to však, jak víte, domněnka neopodstatněná; pánové Richard a Moncharmin myslili jen na svého fantóma.

Nic?... Marné, hvězdy, ptám se vás,
marné, Bože, i tebe.
Do uší nešeptne mi žádný hlas,
útěšné slovo z nebe!...

Sotva slavný barytonista Carolus Fonta vyzpíval první výzvu doktora Fausta k pekelným mocnostem, naklonil se Firmin Richard, sedící přímo na fantómově židli (na pravé židli v první řadě), ke svému společníkovi a řekl mu v nejlepší náladě:

„A což tobě, pošeptal ti nějaký hlas něco do ucha?“

„Počkejme! Nebuďme tak nedočkaví,“ odpověděl stejně žertovným tónem pan Armand Moncharmin. „Představení sotva začalo, a ty víš dobře, že fantóm obvykle přichází až uprostřed prvního jednání.“

První jednání proběhlo bez incidentu, což Carlottiny přátele nijak neudivilo, protože v tomto jednání Markétka nezpívá. Když padala opona, pohlédli ředitelé na sebe s úsměvem.

„Tak vida!“ řekl Moncharmin.

„Tak, tak, fantóm má zpoždění,“ prohlásil Firmin Richard.

Moncharmin odvětil pořád ještě žertovně.

„Celkem vzato, na *prokletý sál* tu dnes není špatná společnost.“

Richard se blahovolně usmál. Ukázal svému spolupracovníkovi prostou, dobrácky zavalitou paní v černých šatech, která seděla v křesle uprostřed sálu, obklopená z obou stran staromódními muži v soukenných redingotech.

„Co to je za »honoraci«?“ zeptal se Moncharmin.

„Ta honorace, můj milý, to je má domovnice, její bratr a její muž.“

„Tys jim dal lístky?“

„Jistěže ano... Moje domovnice v Opeře ještě nebyla... je tu poprvé..., a protože sem má teď chodit každý večer, chtěl jsem, aby měla dobré místo, než bude sama na místa jiné lidi uvádět.“

Moncharmin se ptal na vysvětlení a Richard mu oznámil, že se rozhodl na nějaký čas přijmout tu svou domovnici, v níž měl plnou důvěru, na místo matky Giryové.

„Když mluvíš o Giryové,“ řekl Moncharmin, „víš, že si na tebe bude stěžovat?“

„U koho? U fantóma?“

Fantóm! Moncharmin na něj zapomněl.

Tajemná bytost nedělala ostatně nic pro to, aby se pánům ředitelům připomněla.

Náhle se dveře jejich lóže prudce otevřely a objevil se vyděšený režisér.

„Co se děje?“ zeptali se oba najednou, užaslí, že ho vidí v téhle chvíli tady.

„Chystají se nějaké úklady od přátel Christiny Daaé proti Carlottě,“ řekl režisér, „Carlotta zuří.“

„Co je to zase za povídačky?“ řekl Richard a stáhl obočí.

Opona se však zvedala k posvícenské scéně a ředitel pokynul režisérovi, aby se vzdálil.

Když režisér zmizel, naklonil se Moncharmin k Richardovu uchu:

„Daaé má tedy přátele?“ zeptal se.

„Ano,“ řekl Richard, „má.“

„Kohopak?“

Richard ukázal pohledem na lóži, v níž byli jen dva muži. „Hrabě de Chagny?“

„Ano, doporučoval mi ji... tak vřele, že kdybych nevěděl, že je přítelem Sorelliové...“

„Ale ale!“... zašeptal Moncharmin. „A kdo je to ten bledý mladík, co sedí vedle něho?“

„Jeho bratr, vikomt.“

„Udělal by líp, kdyby šel spát. Vypadá nemocně.“

Jeviště zaznívalo radostnými zpěvy. Opojení v hudbě. Triumf číší.

Pivo, víno,
víno, pivo.
Jen ať při džbánku
je živo!

Studenti, měšťané, vojáci, dívky i matrony vířili s rozjařeným srdcem před krčmou se štítem boha Bakcha. Vcházel Siebel.

Christina Daaé byla ve svém přestrojení půvabná. Její svěží mládí a zádumčivý půvab okouzlovaly na první pohled. Carlottiny stoupence hned napadlo, že bude uvítána ovacemi, které jim něco napovědí o záměrech jejích přátel. Takové přehnané ovace by byly samozřejmě nejapné. Neozvaly se.

Naopak, když jevištěm přešla Markétka a zazpívala jediné dva verše své role v tomto druhém dějství,

Ne, nejsem krásná, ani nejsem dáma,
a bez průvodce chodím vždycky sama!

uvítal Carlottu hlučný potlesk. Bylo to tak nepředvídané a tak zbytečné, že ti, kdo nebyli do ničeho zasvěceni, dívali se na sebe s tázavým pohledem, o co jde, — a dějství zase skončilo bez jakéhokoli incidentu. Každý si pak říkal:

Bude to zřejmě při příštím jednání. Ti, kteří byli, jak se zdálo, lépe informováni než ostatní, tvrdili, „že rodeo“ má začít při baladě o králi z Thule a spěchali ke vchodu pro abonenty Carlottu varovat.

Ředitelé vyšli o přestávce z lóže, aby se vyptali na ty úklady, o nichž jim říkal režisér. Vrátili se však brzy na své místo, krčíce rameny a pokládajíce to celé za pošetilost. Když vešli, padla jim hned do oka krabice anglických bonbónů na plošince opěradla. Kdo ji sem přinesl? Ptali se uvaděček. Nikdo jim to však nemohl říci. Když se obrátili znovu k opěradlu, spatřili tentokrát vedle krabice s anglickými bonbóny kukátko. Pohlédli na sebe. Nebylo jim do smíchu. Vytanulo jim na mysli všechno, co říkala paní Giryová... a pak... zdálo se jim, že je kolem nich nějaký zvláštní průvan... Sedli si mlčky v opravdovém rozrušení.

Jeviště představovalo Markétčinu zahradu...

Milé kvítky, povězte jí,
že mé srdce je jen její...

Když zpívala Christina tyto první dva verše s kyticí růží a šeříku v ruce, pozvedla hlavu a spatřila v lóži vikomta de Chagny. Od té chvíle se všem zdálo, že její hlas není už tak klidný, čistý a křišťálový jako obyčejně. Něco, o čem nevěděli, zatemňovalo a zneklidňovalo její zpěv... Byla v něm bázlivost a strach.

„Divná holka,“ poznamenal téměř nahlas jeden z Carlottiných přátel v přízemí... „Tuhle večer byla božská a dnes tu mečí! Žádná zkušenost, žádná metoda!“

Pozdravujte ji nastokrát

a povězte, jak mám ji rád!...

Vikomt si položil hlavu do dlaní. Plakal. Hrabě za ním si prudce kousal koneček kníru, krčil rameny a stahoval obočí. Kdo porozuměl z tolika vnějších známek jeho vnitřním pocitům, uvědomil si, že hrabě, obyčejně tak klidný a chladný, je pobouřen. Také byl. Viděl svého bratra, jak se vrátil z náhlé tajemné cesty v znepokojujícím zdravotním stavu. Vysvětlení, která následovala, nemohla zřejmě hraběte uklidnit. Ve snaze dozvědět se na čem je, požádal o setkání Christinu Daaé. Ta mu opovážlivě odpověděla, že ho nemůže přijmout — jeho, ani jeho bratra. Myslel si, že jde o ohavnou vypočítavost. Neodpouštěl Christině, že působí Raoulovi utrpení, ale hlavně neodpouštěl Raoulovi, že trpí pro Christinu. Opravdu nedělal dobře, že se kdy zajímal o tuhle dívku, jejíž triumf jednoho večera zůstal pro všechny nepochopitelný.

Aby každý květ
uměl aspoň políbiti
její ret.

„Prohnaná holka jistě!“ zabručel hrabě.

A ptal se, co vlastně chce... s čím může počítat... Byla ctnostná, říkalo se o ní, že nemá přítele ani ochránce žádného druhu... tenhle anděl severu musí být mazaný!

Raoulovy ruce ukrývaly jako rouška jeho dětské slzy. Myslel jen na dopis, který dostal po svém návratu do Paříže, kam Christina přijela dříve než on, když z Perrosu uprchlá jako zlodějka... „Můj drahý dávný příteli, musíte mít odvahu nespatřit mě víc, víc se mnou nemluvit... milujete-li mě trochu, udělejte to pro mne, nikdy na vás nezapomenu... můj drahý Raoule. Hlavně nechoďte nikdy do mé šatny. Jde o můj i o váš život. Vaše malá Christina.“

Hromový potlesk... Přichází Carlotta.

Dějství se rozvíjí dál jako obvykle.

Když Markétka dozpívala baladu o králi z Thule, byla bouřlivě aklamována; znovu pak, když skončila šperkovou árii:

Když podívám se sem
do toho zrcadla,
ach, jak v něm krásná jsem!...

Od té chvíle, jistá si sama sebou, přáteli v sále, svým hlasem i svým úspěchem, nebojíc se již ničeho, oddala se Carlotta zpěvu celá, se zápalem, s nadšením, s opojením. Její zpěv neměl žádnou zdrženlivost ani stud... To nebyla už Markétka, to byla Carmen. Tleskali jí tím víc a zdálo se, že její duo s Faustem jí přinese nový úspěch, když se náhle stalo... něco strašného.

Faust poklekl:

Nech mě, nech hledět na svou tvář
v mlhavém nočním jasu,
když noční hvězdy bledá zář
celuje tvoji krásu

A Markétka odpovídala:

Ó ticho! Ó ty štěstí přetajemné,
opojné, sladké, což já vím!
Vsak slyším hlas... hlas, který zpívá ve mně,
v mém srdci zpívá, já mu rozumím!

V tomto okamžiku tedy... právě v tomto okamžiku... se něco stalo... řekl jsem: něco strašného...

...Sál jediným pohybem povstal... Oba ředitelé ve své lóži nemohli zadržet výkřiky zděšení... Diváci se dívali jeden na druhého, jako by se jedni druhých ptali na vysvětlení něčeho tak nenadálého... Carlottin obličej vyjadřoval nejkrutější bolest, její oči jako by byly zakleté šílenstvím. Ubohá žena se vypjala, ústa ještě pootevřená, jak dozpívala:

...v mém srdci zpívá, já mu rozumím...

Tato ústa však dále nezpívala... *neodvažovala se už ani jediného slova, ani jediného tónu...*

To protože tato ústa, stvořená pro harmonii, tento tvárný nástroj, který nikdy neselhal, velkolepé ústrojí, vydávající nejkrásnější zvuky, nejobtížnější akordy, nejměkčí modulace, nejprudší rytmy, tento vznešený lidský mechanismus, kterému k božskosti chyběl jen nebeský oheň, schopný hluboce rozechvět mysli a pozvednout duše... tato ústa vypustila...

Z těchto úst vylezla...

...ropucha!

Hrozná, ohyzdná, šupinatá, zlolajná, slizká, zpěněná,

ječící ropucha!...

Odkud se vzala? Jak si dřepla na jazyk? Se skrčenýma zadníma nohama, aby mohla doskočit co nejvýš a co nejdál, vylezla potměšile z hrtanu a ... kvák!

Kvák! Kvák!... Ach, to hrozné Kvák!

Správně se domýšlíte, že se dá mluvit o ropuše jen obrazně. Nebylo ji vidět, ale zato slyšet ji bylo ažaž! Kvák!

Jako by někdo sál pocákal blátem. Žádná žába na pokraji ukřičených louží nerozťala nikdy noční ticho strašnějším zvukem.

A nikdo se opravdu něčeho takového ani nenadal. Carlotta ještě nevěřila ani svému hrdlu, ani svým uším. Kdyby jí byl udeřil k nohám blesk, nepřekvapilo by ji to víc než tahle kvákající ropucha, která právě vylezla z jejích úst...

A bleskem by nebyla zneuctěna. Zatímco ovšem ropucha, skrčená na jazyku, zneuctí zpěvačku vždycky. Některé z toho měly smrt.

Můj Bože, kdo by si to byl pomyslil?... Zpívala tak klidně:

v mém srdci zpívá, já mu rozumím

Zpívala nenuceně jako vždy, s takovou samozřejmostí, jako říkáte: „Dobrý den, paní, jak se máte?“

Nedá se popírat, že jsou domýšlivé zpěvačky, které dělají velkou chybu, že neodhadnou své síly a chtějí ve své pýše slabým hlasem, který jim dalo nebe, nadmíru oslňovat a vyzpívat noty, které jim byly odepřeny již od narození. Takové zpěvačky nebe potrestá a sesílá jim, aniž o tom vědí, do úst kvákající ropuchu! To ví každý. Ale nikdo nemohl připustit, že by takové Carlottě, která obsáhla hlasem nejméně dvě oktávy, hrozila ještě ropucha.

Nedalo se zapomenout na její pronikavé fis, na její jedinečné *staccato* v Kouzelné flétně. V živé paměti bylo představení Dona Juana, v němž zpívala Elvíru a dobyla nejbouřlivějšího triumfu, když vyzpívala ona jediná „h“ ve stupnici b moll, jež její kolegyně dona Anna nemohla vyzpívat.

Co tedy znamenalo to selhání hlasu na konci klidné, mírné, docela volné pasáže: *v mém srdci zpívá, já mu rozumím.*

To nebylo jen tak. Bylo v tom nějaké kouzlo. Ta ropucha byla podezřelá. Ubohá, nešťastná, zoufalá, zničená Carlotta!...

Povyk v sále vzrůstal. Kdyby se něco podobného stalo jiné zpěvačce, vypískali by ji. Ale Carlottin dokonalý hlas znal každý, proto sál neprojevoval hněv, ale ohromení a hrůzu. Podobné zděšení by asi prožili lidé, kdyby byli přítomni katastrofě, jež roztříštila ruce Venuši miloské!... a ještě by aspoň viděli úder, který ji zasáhl... a pochopili by to...

Ale tady? Ta ropucha byla nepochopitelná!...

Tak nepochopitelná, že Carlotta několik vteřin pochybovala, zda opravdu slyšela vlastní hlas, zda slyšela z vlastních úst tu notu — byl-li vůbec notou ten tón? — dal-li se vůbec ten pekelný jekot nazvat tónem? — tón, to je ještě něco hudebního. Chtěla se přesvědčit, že se nic nestalo; že to byl jen okamžik sluchového přeludu, a ne zločinná zrada hlasového ústrojí...

Vrhala kolem sebe zmatené pohledy, jako by hledala útočiště, ochranu nebo spíše spontánní ujištění o nevině svého hlasu. Třesoucí se prsty zdvíhala ke krku, jako by se chtěla bránit a protestovat. Ne, ne! To zakvákání nebylo její! A zdálo se opravdu, že téhož mínění byl i Carolus Fonta, který se na ni díval s nepopsatelným výrazem obrovského dětinského úžasu. Stál přece vedle ní. Neopustil ji. Možná, že on by jí mohl říci, jak se to všechno stalo. Ne, nemohl! Jeho oči se tupě upíraly na Carlottina ústa jako oči malých dětí, pozorujících

nevyčerpatelný klobouk eskamotérův. Jak mohlo z tak malých úst vyjít tak veliké zakvákání?

To všechno: ropucha, zakvákání, rozčilení, boží dopuštění v sále, zmatek na jevišti, v zákulisí (několik statistů odtud vyděšeně vyhlédlo), to všechno, co dopodrobna popisuji, trvalo několik vteřin.

Několik hrozných vteřin, které se zdály nekonečné zvláště dvěma ředitelům nahoře v lóži číslo pět. Moncharmin i Richard byli velmi bledí. Tato neslýchaná epizoda, kterou si nedovedli vysvětlit, naplňovala je úzkostí tím tajemnější, protože byli už chvíli pod přímým vlivem fantómovým.

Cítíli jeho dech. Několik Moncharminových vlasů se tímto dechem zježilo... A Richard si otíral kapesníkem zpocené čelo... Ano, byl tady... kolem nich... za nimi, vedle nich, cítili ho, aniž ho viděli!... Slyšeli, jak oddechuje... a tak blízko nich, tak blízko nich... *Člověk ví o přítomnosti někoho jiného*... Tak také oni teď věděli... *byli si jisti, že jsou v lóži tři*... Měli z toho strach... Napadlo je utéct... Neodvažovali se... Neodvažovali se ani pohnout, vyměnit si slovo, protože fantóm by se mohl dozvědět, že oni o něm vědí... Co bude dál? Co se bude dít?

Vtom ta pohroma s Carlottou! Nad všechen hluk v sále bylo slyšet jejich dvojí úděsný výkřik. *Cítili se ve fantómově moci.* Nakloněni přes opěradlo hleděli na Carlottu, jako by ji nepoznávali. Ta pekelnice musela dát svým zakvákáním znamení k nějaké katastrofě. Ach, katastrofa, čekali ji! Fantóm ji slíbil! Sál byl prokletý! Jejich ředitelská prsa šupěla pod tíhou katastrofy! Bylo slyšet Richardův přiškrcený hlas, volající na Carlottu:

„No tak pokračujte!“

Ne! Carlotta nepokračovala... Začala znovu statečně, hrdinsky osudný verš, na jehož konci se objevila ropucha. Po vší té vřavě zavládlo hrozivé ticho. Jen Carlottin hlas naplnil znovu zvučnou loď sálu.

Však slyším hlas...

Sál také poslouchal.

hlas, který zpívá ve mne (kvák!)
Kvák!... v mém srdci zpívá, já mu... kvák!

Také ropucha začala znova.

V sále vypukl úžasný hluk. Oba ředitelé dopadli znovu na sedadla a neodvažovali se ani obrátit; neměli k tomu sil. Fantóm se jim smál za zády. A nakonec slyšeli zřetelně pravým uchem jeho hlas, prapodivný hlas, hlas bez úst, hlas, který říkal:

Zpívá dnes večer, aby shodila lustr!

Společně zvedli hlavu ke stropu a vyrazili hrůzný výkřik. Lustr, nesmírná skleněná a kovová masa padala dolů na pokyn tohoto ďábelského hlasu. Urvaný lustr se řítil z výšek sálu a dopadl doprostřed přízemí, mezi tisíce výkřiků. Nastalo všeobecné zděšení a panika. Nechci oživovat tu historickou hodinu. Těm, kdo se o to zajímají, stačí otevřít noviny z té doby.

Lustr se roztříštil na hlavě oné nešťastnice, která přišla poprvé v životě do Opery a kterou pan Richard předtím označil za nástupkyni paní Giryové, fantómovy uvaděčky. Byla na místě mrtvá.

IX

Tajemný kočár

Ten tragický večer byl zlý pro všechny. Carlotta onemocněla. Christina Daaé po představení zmizela. Uplynulo čtrnáct dní a nikdo ji v divadle nespatřil a neukázala se ani mimo divadlo.

Nesmíme zaměňovat toto první zmizení, proběhnuvší bez skandálu, s pověstným únosem, který se udál o něco později za podmínek tak nevysvětlitelných a tak tragických. Na prvním místě Christininu nepřítomnost vůbec nechápal především Raoul. Psal jí na adresu paní Valériusové a nedostal odpověď. Nebyl tím zpočátku nijak zvlášť překvapen, protože znal její rozpoložení a rozhodnutí přerušit s ním všechny styky, i když ještě nedovedl uhádnout důvody.

Jeho bolest tím jen vzrůstala a nakonec se strachoval, když Christinu neviděl v žádném představení. Dávali bez ní *Fausta*.

Jednou odpoledne k páté hodině se šel na ředitelství vyptat na příčiny zmizení Christiny Daaé. Zastihl ředitele velmi znepokojené. Ani jejich přátelé je nepoznávali: ztratili všecku radost a chuť k práci. Procházeli divadlem se sklopenou hlavou, se starostlivým čelem a s bledými tvářemi, jako by je pronásledovala nějaká ohavná myšlenka nebo jako by byli obětí nějakého zlovolného osudu, který člověka uchvátí a už ho nepustí.

Po katastrofě nastalo velké pátrání po vinících, ale páni ředitelé se k této záležitosti těžko vyjadřovali. Při vyšetřování se usoudilo, že příčinou nehody bylo opotřebování materiálu v místě upevnění tělesa. Také bylo konstatováno, že jak bývalí, tak noví ředitelé měli včas zjistit závady a odstranit je dříve, než způsobily katastrofu.

Musím říci, že pánové Richard a Moncharmin se v této době zdáli tak změnění, tak neúčastní... tak tajemní... tak nepochopitelní; a mnozí předplatitelé vysvětlovali změnu duševního stavu pánů ředitelů něčím ještě hroznějším než pádem lustru.

V denním jednání s lidmi byli hodně netrpěliví; výjimkou byla ovšem paní Giryová, kterou znovu přijali do místa. Dá se předpokládat, jak přivítali vikomta

de Chagny, když se jich přišel ptát, co je s Christinou. Omezili se na odpověď, že má dovolenou. Ptal se, jak dlouho bude ta dovolená trvat; odpověděli mu dosti suše, že její dovolená není terminována, protože si ji Christina Daaé vyžádala ze zdravotních důvodů.

„Je tedy nemocná!“ vykřikl. „Co je jí?“

„Nic o tom nevíme.“

„Neposlali jste k ní divadelního lékaře?“

„Ne! Nežádala to, a protože jí důvěřujeme, dali jsme na její slovo.“

Raoulovi se celá záležitost vůbec nezdála přirozenou a opustil Operu, soužen nejchmurnějšími myšlenkami. Rozhodl se, že ať to dopadne tak či onak, zajde si pro vysvětlení k paní Valériusové. Připomněl si bezpochyby energická slova Christinina dopisu, jimiž mu zakazovala, aby se ji pokoušel jakkoli vyhledávat. Ale to, co viděl v Perrosu, co slyšel za dveřmi šatny, i rozhovor s Christinou na pokraji stepi, to všechno v něm vyvolávalo podezření na nějaké pikle, které byly tak trochu ďábelské, přitom však neméně lidské. Přepjatá obraznost děvčete, její jemná a lehkověrná duše, výchova v dětství, která uzavřela její mladá léta kruhem legend, ustavičná myšlenka na mrtvého otce a především stav vznešeného entuziasmu, do něhož ji uváděla za určitých výjimečných podmínek hudba (cožpak toho sám nebyl svědkem na hřbitově?), to všechno, jak se mu zdálo, vytvářelo morální půdu, příznivou pro zlovolné zásahy nějaké tajemné a nesvědomité osoby. Čí byla Christina Daaé obětí? To byla velmi rozumná otázka, kterou si Raoul kladl, když spěchal co nejrychleji k paní Valériusové.

Raoul měl totiž rozum nadmíru zdravý. Byl ovšem básníkem, miloval nejokřídlenější hudbu, byl velkým ctitelem starých bretaňských pohádek, v nichž tančili duchové, a ze všeho nejvíc byl zamilovaný do té severské víly Christiny Daaé; to však neznamenalo, že věřil nadpřirozenému jako jakémusi náboženství. Nejfantastičtější příběh na světě mu nemohl dát zapomenout, že dvě a dvě jsou čtyři.

Co se dozví u matky Valériusové? Bál se toho, když zvonil u dveří malého bytu na ulici Notre-Dame-des-Victoires. Přišla mu otevřít služebná, která kdysi večer vycházela před ním z Christininy šatny. Zeptal se, jestli je paní Valériusová doma. Služebná odpověděla, že paní je churavá, leží a nemůže přijímat návštěvy.

„Dejte jí mou navštívenku,“ řekl.

Nečekal dlouho. Komorná se vrátila a zavedla ho do dosti chmurného a spoře zařízeného salónku, kde visely naproti sobě portréty profesora Valériuse a otce Daaé.

„Paní se panu vikomtovi omlouvá,“ řekla služebná. „Může ho přijmout jen ve svém pokoji, protože jí už nohy neslouží.“

Pět minut poté byl Raoul uveden do pokoje téměř tmavého, kde rozeznal hned v polostínu alkovny dobrou tvář Christininy dobroditelky. Paní Valériusová měla už úplně bílé vlasy, ale oči jí nezestárly; naopak nikdy nebyl její pohled tak jasný, ani tak čistý a dětinský.

„Pane de Chagny,“ řekla radostně a natáhla k návštěvníkovi obě ruce... „Ach! Posílá vás samo nebe!... Budeme moci mluvit *o ní*.“

Tato poslední věta zněla v uších mladého muže téměř smutečně. Zeptal se vzápětí:

„Paní, kde je Christina?“ A stará dáma mu odpověděla klidně:

„Ale, je se svým »dobrým géniem«.“

„S jakým dobrým géniem?“ vykřikl ubohý Raoul.

„Přece s *Andělem hudby!*“

Ohromený vikomt de Chagny dopadl na židli. Tak Christina byla doopravdy s *Andělem hudby!* A matka Valériusová se na něho ze své postele usmívala, dávajíc prst na ústa, aby o tom mlčel. Dodala:

„Neříkejte to nikomu!“

„Můžete se na mne spolehnout!“ odpověděl Raoul, aniž dobře věděl, co říká, protože jeho myšlenky na Christinu, i tak již dost pošmourné, se mátly víc a víc a zdálo se mu, že všechno se začíná točit kolem něho, kolem pokoje, kolem té neobyčejné dobré dámy s bílými vlasy, s očima bledě modrého nebe, s očima čistého nebe... „Můžete se na mne spolehnout...“

„Já vím, já vím!“ řekla a šťastně se zasmála. „Ale pojďte ke mně blíž, jako když jste byl docela malý. Podejte mi ruce, jak jste to dělával, když jste mi povídal příběh malé Lotte, který vám vyprávěl otec Daaé. Mám vás moc ráda, víte, pane Raoule. A Christina vás má také moc ráda!“

„...Má mě moc ráda...,“ povzdechl si Raoul, který dával těžko dohromady své myšlenky na *génia*, jak říká paní Valériusová, na *Anděla*, o němž mu tak podivně vyprávěla Christina, na *umrlčí hlavu*, kterou zahlédl v jakémsi zlém snu na schodech hlavního oltáře v Perrosu, a také na *fantóma Opery*, jehož pověst se dostala jednou večer i k jeho uším. Opozdil se tehdy na jevišti, dva kroky od skupiny kulisářů, kteří mluvili o fantómově kostlivecké podobě, jak ho popsal před svým tajemným skonem Josef Buquet...

Zeptal se tiše:

„Proč si myslíte, paní, že mě má Christina ráda?“

„Vyprávěla mi o vás celé dny.“

„Opravdu?... A co vám říkala?“

„Řekla mi, že jste jí vyznal lásku...“

A dobrá stařena se hlasitě rozesmála, ukazujíc všechny své zuby, jež si starostlivě uchovávala. Raoul vstal se zrudlým čelem a s výrazem strašného utrpení.

„Kam jdete, prosím vás?... Nechtěl byste si raději šednout? Myslíte, že ode mne odejdete takhle?... Rozzlobil jste se, že jsem se smála, prosím vás, odpusťte mi to... Co se stalo, není konečně vaší vinou... Nevěděl jste... Jste mladý... a myslel jste, že Christina je volná...“

„Christina je zasnoubená?“ zeptal se nešťastný Raoul stísněné.

„Ale ne! Ale ne!... Víte dobře, že Christina, i kdyby chtěla, se nemůže vdávat...“

„Cože?! Ale já nic nevím!... A proč se nemůže Christina vdávat?“

„Ale kvůli *géniovi hudby!*...

„Zase...“

„Ano. Zakázal jí to!“

„Zakázal jí to!... Génius hudby jí zakázal svatbu!...“

Raoul se naklonil nad stařenku Valériusovou a vysunul čelist, jako by ji chtěl zakousnout. Mel chuť ji pohltit, aby se na ni nemusel dívat očima ještě divočejšíma.

Jsou chvíle, kdy se příliš velká prostoduchost zdá tak nestvůrná, až vzbuzuje nenávist.Raoul pokládal paní Valériusovou za příliš prostoduchou.

Ona ten hrozivý pohled, který na ni vrhal, vůbec netušila. Chopila se opět slova s výrazem naprosto přirozeným:

„Víte, zakazuje jí to... a přitom nezakazuje... Říká jí prosté, že když se vdá, už ho víc neuslyší! To je všechno!... A že odejde navždycky!... Rozumíte tedy, ona nechce nechat odejít *génia hudby.* To je docela přirozené.“

„Ano, ano,“ přitakal Raoul jedním dechem, „to je docela přirozené.“

„Myslela jsem si ostatně, že vám to Christina všechno řekla, když jste se potkali v Perrosu, kam jela se svým ‚dobrým géniem‘“.

„A, tak ona jela do Perrosu se svým ‚dobrým géniem‘?“

„Totiž, dal si s ní schůzku tam na perroském hřbitově u hrobu otce Daaé. Slíbil jí, že jí zahraje na housle jejího otce *Uzdravení Lazarovo*.“

Raoul de Chagny vstal a pronesl s velkou vážností tato rozhodná slova:

„Paní, řekněte mi, kde bydlí ten génius, slyšíte?!“

Stará dáma nebyla patrně nijak překvapená touto nediskrétní otázkou. Zvedla oči a odpověděla:

„V nebi!“

Tolik prostoty ho zmátlo. Tak prostoduchá a naprostá víra v génia, který každý večer sestupuje z nebe, aby navštěvoval šatny umělkyň v Opeře, ho omráčila.

Dovedl si teď představit duševní stav, v jakém může být děvče, vychované pověrčivým sumářem a dobrou „osvícenou“ dámou, a otřásl se při pomyšlení na následky toho všeho.

„Christina je pořád počestnou dívkou?“ nemohl si odpustit náhlou otázku.

„Při umučení Páně vám to přísahám!“ zvolala stařena, která tentokrát vypadala rozhořčeně, „a jestli o tom pochybujete, pane, nevím, co jste sem přišel pohledávat!“

Raoul žmoulal rukavice.

„Jak je to dlouho, co se seznámila s tím ‚géniem‘?“

„Asi čtvrt roku... Ano, je to dobrých čtvrt roku, kdy ji začal dávat hodiny.“

Vikomt rozpřáhl paže širokým, zoufalým gestem, a nechal je ochable poklesnout.

„Génius jí dává hodiny!... A kde?“

„Kde nyní, když s ním odjela, to vám nemohu říci, ale před čtrnácti dny jí je dával v Christinině šatně. Tady to bylo nemožné, v tomhle malém bytě. Slyšel by je celý dům. Ale v Opeře není ráno v osm hodin nikdo. Nikdo je nevyrušuje... Chápete?...“

„Chápu! Chápu!“ vykřikl vikomt a nakvap se rozloučil se stařenkou, která si o něm v té chvíli myslela, že je tak trochu potrhlý.

Když procházel Raoul salónem, potkal znovu služebnou a v první chvíli se jí chtěl na něco vyptat. Zdálo se mu však, že zahlédl na jejích rtech lehký úsměv. Myslel, že se mu vysmívá. Uprchl. Cožpak už toho není dost?... Chtěl vědět, co je s Christinou. Co si může přát víc?... Vrátil se do bratrova bydliště pěšky v bídném stavu...

Nejraději by ztrestal sám sebe, rozbil si hlavu o zeď! Uvěřit tak velké prostoduchosti, tak velké čistotě! Pokusil se jednu chvíli všechno vysvětlit naivitou, prostotou ducha, neposkvrněnou nevinností! Génius hudby! Ted ho zná! Viděl ho! Je to docela jistě nějaký strašný tenorista, hezký mládenec, který zpívá s našpulenou pusou. Připadal si střídavé směšný a nešťastný. Ach, ten ubohý, malý, nicotný a pošetilý mladík — vikomt de Chagny!, myslel si vztekle Raoul. A ona, jaké nebojácné a ďábelsky prohnané stvoření!

Chůze ulicemi mu však přece jen udělala dobře, ochladila jeho rozpálený mozek. Když vešel do svého pokoje, myslel jen na to, jak se vrhne na postel a vypláče se. Byl tam však jeho bratr a Raoul klesl do jeho náručí jako děťátko. Hrabě ho otcovsky těšil a nevyptával se na nic; Raoul by stejně váhal vyprávět mu historii o *géniu hudby*. Jsou věci, kterými se nevychloubáme, a jiné, pro něž být litován je velkým pokořením.

Hrabě zavedl bratra na večeři do krčmy. V takovém čerstvém zoufalství by byl Raoul asi odmítl ten večer všechna pozvání, kdyby mu hrabě záměrně neoznámil, že předešlý večer byla spatřena v jedné aleji Buloňského lesíka dáma Raoulova srdce v galantní společnosti. Vikomt tomu zprvu nechtěl vůbec věřit. Když se však dozvěděl přesné podrobnosti, neprotestoval už. Což to koneckonců nebyla ta nejbanálnější příhoda? Byla viděna v kočáře, který měl spuštěné okno. Zdálo se, že dlouze vdechuje mrazivý noční vzduch. Svítil nádherný měsíc. Poznali ji určitě. Jejího společníka zahlédli jen jako nejasnou siluetu ve stínu. Vůz jel krokem opuštěnou alejí za longchampskými tribunami.

Raoul se ve spěchu oblékl, rozhodnut zapomenout na svou tíseň a vrhnout se, jak se říká, do víru rozkoší. Byl bohužel špatným společníkem, záhy opustil hraběte a k desáté hodině jel drožkou za longchampskými tribunami.

Byla psí zima. Opuštěnou cestu jasně ozařoval měsíc. Raoul přikázal kočímu, aby ho trpělivě čekal na rohu jedné malé přilehlé aleje. Sám se ukrýval, jak to šlo, a začal podupávat.

Neuplynula ani půlhodina, co se pustil do tohoto zdravotního cvičení, a nějaký kočár, jedoucí z Paříže, zahnul na rohu silnice a blížil se zvolna k nim.

Pomyslel si hned: to je ona! A jeho srdce se rozbušilo velkými tlumenými údery, jaké zněly v jeho prsou už tehdy, kdy naslouchal mužskému hlasu za dveřmi Christininy šatny... Můj Bože, jak ji miluje!

Vůz jel stále kupředu. Raoul stál dál. Čekal... Bude-li to ona, skočí koním na hlavu!... Chtěl vědět stůj co stůj, jak je to s Andělem hudby...

Ještě několik kroků a kočár bude v úplné blízkosti. Nepochyboval vůbec, že je to ona... Nějaká žena vskutku sklonila hlavu k dvířkům.

A měsíc ji náhle osvětlil bledou aureolou.

„Christino!“

Posvátné jméno jeho lásky mu vytrysklo ze rtů a ze srdce. Nemohl je zadržet!... Vyskočil, aby je dohnal, protože toto jméno hozené do tváře noci, bylo jako očekávané znamení k bleskurychlému výpadu kočáru. Projel mu před očima a on nestačil provést svůj záměr. Okno nad dvířky se zase zavřelo. Tvář mladé ženy zmizela. A kočár, za nímž běžel, byl už jen černou tečkou na bílé cestě. Zavolal ještě: Christino! ...Žádná odpověď. Zastavil se uprostřed ticha.

Pohlédl beznadějně k obloze na hvězdy; udeřil se pěstí do rozohněných prsou; miluje a není milován!

Pozoroval zasmušilým pohledem žalostnou a chladnou cestu, bledou a mrtvou noc. Nic nebylo chladnější, nic nebylo mrtvější než jeho srdce: miloval anděla a pohrdal ženou!

Raoule, jakého blázna si z tebe udělala ta malá víla ze severu! K čemu, k čemu má tváře tak svěží, čelo tak bázlivé a vždy připravené pokrýt se růžovým závojem studu? K tomu, aby si jezdila osamělou nocí v hlubokém luxusním kočáře s tajemným milencem? Cožpak by neměla být posvátná hranice, přes níž by nepřešla přetvářka a lež?... A cožpak má mít jasné dětské oči ona, s duší kurtizány? ...Projela a neodpověděla na jeho volání...

Proč jí vlastně přišel zkřížit cestu?

Jakým právem jí najednou vytýká její nepřítomnost, jí, která ho žádala jen o to, aby na ni zapomněl?...

„Odejdi!... Zmiz!... Nechci tě vidět!!!“

Myslil na smrt a bylo mu dvacet let!... Sluha ho ráno zastihl sedícího na posteli a oblečeného. Když uviděl jeho zoufalou tvář, měl obavu, zda se nestalo nějaké neštěstí. Raoul mu vytrhl z rukou korespondenci, kterou sluha přinášel. Poznal jeden dopis, písmo. Christina mu psala:

> *Milý příteli,*
>
> *buďte pozítří o půlnoci na maškarním plese Opery v salónku, který je za krbem velkého foyeru; stůjte u dveří vedoucích k Rotundě. Neříkejte o této schůzce nikomu na světě. Oblecte si bílé domino, dobře se maskujte. Při mém životě, ať vás nikdo nepozná!*
>
> *Christina.*

X

Na maškarním plese

Na obálce, celé pošpiněné blátem, nebyla žádná známka. „Doručit panu vikomtu Raoulovi de Chagny“ a adresa tužkou. Dopis byl zřejmě někde hozený v naději, že ho nějaký mimojdoucí zvedne a doručí adresátovi. To se také stalo. Dopis byl nalezen na chodníku Náměstí Opery.

Raoul ho znovu horečně četl.

Znovu mu vysvitla naděje. Chvilkový chmurný obraz o Christině jako o dívce, která zapomněla, čeho je povinna sama k sobě, vystřídala prvotní představa nešťastného a nevinného dítěte, jež se stalo obětí nějaké zpozdilosti a své přílišné citlivosti. Do jaké míry byla v této chvíli obětí? Či byla zajatkyní? Do jaké propasti byla stržena? Kladl si tyto otázky s krutou úzkostí. I tato bolest se mu však zdála snesitelná oproti šílenství, do něhož ho uvrhlo pomyšlení na Christinino pokrytectví a její prolhanost! Co se stalo? Jakému vlivu byla dána na pospas? Jaký netvor ji uchvátil a jakými zbraněmi!...

..Jakými jen zbraněmi, ne-li zbraněmi hudby? Ano, ano, čím více o tom přemýšlel, tím více se utvrzoval v tom, že tudy vede cesta k odhalení pravdy. Cožpak zapomněl, jak mu v Perrosu oznamovala, že ji přišel navštívit nebeský posel? A cožpak samo to, co se dělo s Christinou v poslední době, nepomůže objasnit temnoty, v nichž tápal? Což neví o zoufalství, které se jí zmocnilo po smrti jejího otce, a o nechuti, kterou měla potom ke všem pozemským věcem, dokonce i ke svému umění? Konzervatoř vystudovala jako obyčejný zpívající stroj bez duše. A zčistajasna procitla jakoby závanem božského vnuknutí. Přišel Anděl hudby!... Kdo jen, kdo se jí vydával za tohoto úžasného génia?... Kdo jen věděl o drahé legendě starého Daaé a využil jí tak dovedně, že děvče je v jeho rukou jen bezbranným nástrojem, který on rozehrává, jak chce?

A Raoul uvažoval o tom, že něco takového není tak výjimečné. Vzpomínal si, co potkalo princeznu z Belmontu, která ztratila svého muže a zoufalství ji ochromilo... Za měsíc nemohla princezna ani mluvit, ani plakat. Toto fyzické i duševní ochrnutí se horšilo den ode dne a oslabení rozumu vedlo pomalu k nejvyššímu vysílení. Každý večer vynášeli nemocnou do zahrad, ale ona zřejmě ani nechápala, kde je. Neapolí projížděl Raff, největší německý zpěvák, který si chtěl prohlédnout tyto zahrady proslulé krásou. Jedna z princezniných služebných poprosila velkého umělce, aby zazpíval někde v úkrytu u hájku, v němž princezna ležela. Raff se uvolil a zazpíval prostou píseň, kterou princezna slýchala z úst svého muže v prvních dnech jejich manželství. Tato píseň byla cituplná a dojemná... Melodie, slova, podivuhodný hlas umělcův, to vše se spojilo a hluboce pohnulo princezninou myslí. Slzy jí vytryskly z očí... plakala, byla zachráněna a navždy zůstala přesvědčená, že její manžel ten večer sestoupil z nebe, aby jí zazpíval dávnou píseň.

Ano... Ten večer!... Jeden večer, myslel si nyní Raoul, jeden jediný večer... Ale tato krásná představa by přece nemohla přetrvat opakovaný pokus.

Kdyby se tam vracívala každý večer po tři měsíce, musela by nakonec romantická a přecitlivělá princezna z Belmontu objevit za svým hájkem Raffa...

Anděl hudby dával Christině hodiny tři měsíce... Byl to opravdu důsledný profesor!... A teď ji vozí na projížďky do Buloňského lesíka!...

Raoul si přejížděl prsty rozčileně po prsou, kde tlouklo jeho žárlivé srdce, a rozdíral si kůži. S hrůzou si teď kladl neodbytnou otázku, k jaké hře ho slečna zve na blízký maškarní ples? A jak dalece se může děvče z Opery vysmívat mladému muži, docela nezkušenému v lásce? Jaká muka!!!

Tak přecházel Raoul z krajnosti do krajnosti. Nevěděl už, má-li Christinu litovat nebo ji proklínat. Chvilku ji litoval, chvilku proklínal. Pro všechny případy si přece jen opatřil bílé domino.

Konečně nastala hodina schůzky. Vikomt v bílé masce a s obličejem zakrytým škraboškou s dlouhou a hustou krajkou připadal si v tomto úboru romantických maškarád velmi směšný. Člověk z vyšší společnosti se nepřestrojoval, když šel na ples v Opeře. Vzbuzoval by úsměšky. Jedna myšlenka vikomta utěšovala: že ho nikdo určitě nepozná! A pak, tento úbor a škraboška měly další výhodu: Raoul se tam bude moci procházet jako doma, docela sám, s rozháranou myslí a smutným srdcem. Nebude muset nic předstírat. Bude zbytečné nasazovat si na tvář nějakou masku, bude ji mít.

Tento ples byl výjimečnou slavností, pořádanou před masopustem k narozeninám proslulého kreslíře loňských radovánek, jehož tužka zvěčnila „harlekýny“. Měl také mít veselejší, hlučnější a bohémštější ráz, než mívají obvyklé maškarní plesy. Dali si tu schůzku mnozí umělci a obklopoval je celý dav modelek a uměleckého potěru, který spustil kolem půlnoci velký povyk.

Raoul vystoupil po hlavním schodišti pět minut před půlnocí. Nezdržoval se nijak podívanou na pestré masky, postávající po celé délce mramorových schodů v jednom z nejoslnivějších sálů světa. Vyhnul se vyzývavému škádlení žertovných masek, neodpovídal na žádné žerty a prchl před všemi důvěrnostmi několika již příliš rozjařených párků. Prošel velkým foyerem, proklouzl tanečníkům farandoly, kteří ho na okamžik zatáhli mezi sebe, a vnikl konečně do salónu, který mu označila Christina ve svém lístku. Byla tam na malém prostoru tlačenice, v níž se křižovali všichni ti, co šli večeřet do Rotundy, s těmi, kteří se vraceli na sklenku šampaňského. Prudká a veselá vřava. Raoul si pomyslel, že Christina dala pro jejich tajemnou schůzku přednost tomuto hlučnému místu před nějakým opuštěným koutem: lépe se tu ve svých maskách ztratí.

Opřel se o dveře a čekal. Nečekal dlouho. Přešlo černé domino, které mu spěšně stisklo konečky prstů. Pochopil, že je to ona.

Šel za ní.

„Jste to vy, Christino?“ zašeptal.

Domino se prudce obrátilo, zvedlo prst ke rtům a dávalo tak jasně na srozuměnou, aby neopakoval to jméno.

Raoul ji následoval dále mlčky.

Měl strach, aby ji neztratil, sotva ji tak podivně znova másel. Už se na ni nehněval. Ani dokonce již nepochyboval o tom, že ona si nemá „co vyčítat“, i když se její chování zdá tak bizarní a nevysvětlitelné. Chtěl být mírný, chtěl jí všechno odpustit, třeba i zbaběle. Miloval ji. A jistě mu hned docela věrohodně vysvětlí, proč tak podivně zmizela. Černé domino se čas od času obracelo, aby se podívalo, zda bílé domino jde pořád za ním.

Když Raoul takto znovu procházel za svou průvodkyní velkým foyerem pro obecenstvo, upoutal ho hlouček masek pokoušející se o co nejbláznivější výstřelky. Hlouček, tlačící se kolem osoby, jejíž maska, podivná chůze a hrůzný vzhled vzbuzovaly senzaci...

Tato osoba měla dlouhý šarlatový oděv a na umrlčí hlavě Ohromný klobouk s péry. Nápodoba umrlčí lebky byla výborná. Kumštýřská chasa jí holdovala a blahopřála... vyptávala se, u kterého mistra, v kterém ateliéru, často navštěvovaném Plutém, udělali, nakreslili a nalíčili tak krásnou umrlčí lebku. I sama „Smrtka“ to musela uznat. Člověk s umrlčí hlavou, s pernatým kloboukem a v šarlatovém odění vlekl za sebou ohromný plášť z rudého veluru, jehož plamen se táhl královsky po parketu. A na tomto plášti byl zlatými písmeny vyšitý nápis, který každý četl a opakoval nahlas:

„Nedotýkejte se mne. Jsem Rudá smrt!...“

A kdosi se jí chtěl dotknout..., ale kostlivcova ruka, vystrčená z purpurového rukávu, uchopila silně opovážlivcovo zápěstí. Opovážlivec ucítil kostlivcovo sevření, zběsilý stisk Smrti, která jako by ho už nikdy neměla pustit, a vyrazil výkřik bolesti a hrůzy. Když ho Rudá smrt konečně uvolnila ze sevření, utekl jako blázen, provázen uštěpačnými vtipy. Právě když Raoul míjel záhrobní postavu, obrátila se směrem k němu. Raoulovi uklouzl výkřik: „Umrlčí hlava z Perrosu!“ Poznal ji... Zapomněl na Christinu a chtěl se vrhnout dopředu, avšak černé domino, náhle také jakoby podivně rozčilené, ho vzalo za ruku a vleklo pryč z foyeru... dál od té démonické tlačenice, kudy procházela Rudá smrt...

Každou chvíli se černé domino obracelo a dvakrát se mu bezpochyby zdálo, že vidí cosi úděsného, protože zrychlili krok, jako by byli pronásledováni.

Tak vystoupili o dvě poschodí. Tam byly schody i chodby téměř pusté. Černé domino otevřelo dveře jedné lóže a dalo bílému dominu znamení, aby tam vešlo za ním. Christina (byla to opravdu ona, znovu ji poznal podle hlasu) okamžitě zavřela za ním dveře a přikazovala mu tiše, aby zůstal v pozadí lóže a vůbec se neukazoval. Raoul si stáhl masku. Christina si svoji ponechala. A když ji chtěl poprosit, aby škrabošku sňala, byl překvapen při pohledu na ni, jak se naklání k přepážce a pozorně naslouchá, co se děje vedle. Pak pootevřela dveře, podívala se do chodby a řekla tiše: „Šel zřejmě nahoru do lóže slepců...“ Pojednou vykřikla: „Jde zase dolů!“

Chtěla znovu zavřít dveře, ale Raoul jí v tom zabránil, protože viděl, jak se na nejvyšší schod schodiště, vedoucího z hořejšího patra, klade *rudá noha* a

vzápětí druhá... a jak se pomalu, majestátně sune dolů celý šarlatový plášť Rudé smrti. A znovu spatřil umrlčí hlavu z Perros-Guirecu.

„To je on!“ vykřikl. „Tentokrát mi neuteče!...“

Christina však ve chvíli, kdy se Raoul vrhal ven, zavřela dveře. Chtěl ji odstrčit...

„Kdo vlastně?“ zeptala se úplně změněným hlasem.

„Kdo vlastně vám neuteče?...“

Raoul se snažil násilím přemoci dívčin odpor. Ona ho však odstrčila s nečekanou silou... Pochopil nebo myslel, že chápe, a okamžitě se rozzuřil.

„Kdo?“ vyrazil vztekle. „Přece on! Muž, který se skrývá pod touto ohyzdnou umrlčí podobou!... Zlý duch ze hřbitova v Perrosu!... Rudá smrt!... Konečně, váš přítel, madam... *Váš Anděl hudby!* Ale já mu strhnu masku z obličeje, jako jsem strhl tu svou, a podíváme se na sebe tentokrát tváří v tvář, bez roušky a bez lži, a dozvím se, koho to milujete a kdo miluje vás!“

Propukl v bláznivý smích. Zpod Christininy škrabošky se ozvalo bolestné lkaní.

Rozpřáhla tragickým gestem obě paže, které vytvořily na dveřích mříž.

„Ve jménu naší lásky, Raoule, teď neprojdete!...“

Zastavil se. Co říkala?... Ve jménu jejich lásky?... Nikdy však, ještě nikdy mu neřekla, že ho miluje. A příležitostí měla přece dost!... Viděla ho před sebou již dost nešťastného, v slzách prahnoucího po dobrém slovu naděje, které nepřicházelo!... Což ho neviděla nemocného, napůl mrtvého hrůzou a napůl zmrzlého po noci na hřbitově v Perrosu? Zůstala alespoň u něho ve chvíli, kdy nejvíce potřeboval její péči? Ne! Utekla!... a to říká, že ho má ráda! Mluví „ve jménu jejich lásky“. Najednou! Nechce zřejmě nic jiného, než ho několik vteřin zdržet... Poskytnout čas Rudé smrti k útěku... Jejich láska? Lže!...

A řekl jí to s přízvukem dětské zášti:

„Lžete, madam! Protože mne nemilujete a nikdy jste mě nemilovala! To musí být člověk jen ubohým, nešťastným mladíčkem jako já, aby si nechal se sebou zahrávat, aby se dal napálit, jako jsem se dal já! Proč jste ve mně svým chováním, svým radostným pohledem, a dokonce svým mlčením při našem prvním rozhovoru v Perrosu vzbuzovala všechny naděje? Všechny počestné naděje, madam, protože já jsem čestný muž, a o vás jsem si myslel, že jste čestná žena, a vy jste si ze mne zatím tropila žerty. Bohužel, tropíte si žerty z každého! Hanebně jste oklamala dokonce upřímné srdce své dobroditelky, která přitom nepřestává věřit ve vaši upřímnost. A vy se mezitím procházíte na plese v Opeře s Rudou smrtí!... Pohrdám vámi!...“

A plakal. Nechala ho, aby jí vyčítal. Myslela jen na jedinou věc: zadržet ho.

„Jednou mě budete žádat o prominutí za všechna tato hrubá slova, Raoule, a já vám odpustím!...“

Zavrtěl hlavou.

„Ne! ne! Zbláznil jsem se z vás!... Když si pomyslím, že já, já měl už jen jediný cíl v životě: dát své jméno dívce z Opery!...“

„Raoule!... Nešťastníce!“

„Umřu z toho hanbou!“

„Žijte blaze, příteli,“ ozval se Christinin vážný a vzrušený hlas... „a sbohem!“

„Sbohem, Christino!...“

„Sbohem, Raoule!...“

Vikomt odcházel vrávoravým krokem. Opovážil se ještě posměšné poznámky:

„Snad mi laskavě dovolíte, abych vám přišel čas od času zatleskat.“

„Nebudu už zpívat, Raoule!...“

„Opravdu,“ dodal s ještě větší ironií. „Poprava vám volno, blahopřeji vám!... Ale uvidíme se někdy večer v Buloňském lese!“

„Ani v lese, ani jinde mě už nikdy víc neuvidíte, Raoule...“

„Mohl bych aspoň vědět, do jakých temnot se vracíte?... Do jakého pekla odcházíte, tajemná madam?... Nebo do jakého ráje?...“

„Přišla jsem, abych vám to řekla... milý příteli... ale nemohu vám už říci nic... Nevěřil byste mi! Ztratil jste ke mně důvěru, Raoule, je všemu konec!...“

Řekla „Je všemu konec“ tónem tak zoufalým, že se Raoul zachvěl a že ho začaly trápit výčitky svědomí za jeho krutost...

„Ale proboha,“ vykřikl. „Povíte mi už konečně, co to všechno znamená?... Jste volná, bez zábran... Projíždíte se městem... v přestrojení za domino jdete na ples... Proč se nevrátíte domů?... Co jste dělala těch čtrnáct dní?... Co má znamenat ta historka o Andělovi hudby, kterou jste vyprávěla paní Valériusové? Někdo vás mohl klamat, zneužívat vaší lehkověrnosti... Sám jsem toho byl svědkem v Perrosu... ale teď víte, proč jste zamilována... Myslím, že jste si všeho vědoma, Christino... Vy víte, co děláte!... a matka Valériusová vás zatím dál čeká a dovolává se vašeho „dobrého génia“! ... Vysvětlete mi to, Christino, prosím vás!... Každý by se cítil podveden!... K čemu tahle komedie?...“

Christina prostě sňala masku a řekla:

„Je to tragédie, můj drahý...“

Tu spatřil Raoul její obličej a nemohl zadržet výkřik překvapení a zděšení. Někdejší svěžest Christinina byla tatam. Smrtelná bledost pokrývala rysy, které bývaly tak rozkošné a něžné a v nichž se dříve odrážel tichý půvab a klidné svědomí. Jak byly nyní usouzené! Bolestná rýha je nemilosrdně vyhloubila a Christininy krásné jasné oči, kdysi čiré jako jezírka malé Lotte, odrážely této noci chmurnou, tajemnou a nevyzpytatelnou hloubku a pod nimi se modraly tmavé, hrozně smutné kruhy.

„Má drahá, moje drahá!“ naříkal a otvíral náruč, „slíbila jste, že mi odpustíte...“

„Možná... možná někdy...,“ pravila a nasadila si znovu masku. Odešla, zakazujíc mu výmluvným gestem, aby ji následoval.

Chtěl se vyřítit za ní, ale ona se obrátila a opakovala s tak rozhodnou autoritou své gesto na rozloučenou, že se již neodvážil udělat ani krok.

Díval se za ní, jak se vzdaluje... A potom se vrátil i on, nevěda vůbec pořádně, co dělá, s bušícími spánky a se srdcem rozervaným. V sále, kterým procházel, se ptal, zda tudy neviděli jít Rudou smrt. Ptali se ho: „Kdo je to Rudá smrt?“ Odpovídal: „Je to zakuklený muž s umrlčí lebkou a dlouhým rudým pláštěm.“ Říkali mu všude, že tudy právě prošla ta Rudá smrt, vlekoucí za sebou královský plášť. Nikde ji však nenašel a zamířil ve dvě hodiny s půlnoci do chodby za jevištěm, která vedla k šatně Christiny Daaé.

Kroky ho zavedly na toto místo, kde jeho utrpení začalo. Zaklepal na dveře. Nikdo mu neodpovídal. Vešel jako tenkrát, kdy všude hledal *mužský hlas*. Šatna byla prázdná. Tlumeně hořel plynový hořák. Na psacím stolku ležely dopisní papíry. Napadlo ho napsat Christině, ale z chodby se ozvaly kroky... Stačil se jen schovat v budoáru, který byl oddělen od šatny pouhým závěsem. Něčí ruka otevřela dveře šatny. Byla to Christina!

Zatajil dech. Chtěl vidět! Chtěl vědět!... Něco mu říkalo, že bude přítomen zlomku mystéria a že možná začne chápat...

Christina vešla, omrzelým pohybem sňala masku a hodila ji na stůl. Vzdychala, nechala poklesnout svou krásnou hlavu do dlaní... Na co myslela?... Na Raoula?... Ne!, protože Raoul slyšel, jak šeptá: „Ubohý Erik!“

Myslel zprvu, že špatně slyšel. Byl přesvědčen, že je-li někdo hoden lítosti, pak je to on, Raoul. Což by bylo něco přirozenějšího po tom, co se mezi nimi odehrálo, než kdyby řekla s povzdechem: „Ubohý Raoul?“ Ona však potřásla hlavou a opakovala: „Ubohý Erik!“ Jak se ten Erik dostal do Christinina vzdychání a proč ta severská rusalka lituje Erika, když Raoul je tak nešťastný?

Christina začala psát, beze spěchu, klidně, tak pokojně, že to na Raoula, rozechvělého ještě dramatem, jež je rozlučovalo, působilo podivně a nepříjemně. „Jaká chladnokrevnost!“ říkal si... Popsala tak již dva, tři, čtyři listy. Náhle zvedla hlavu a schovala papíry do záňadří... Zdálo se, že poslouchá... Raoul poslouchal také... Odkud přicházel ten podivný zvuk, ten vzdálený rytmus?... Tlumený zpěv, který jako by vycházel ze zdí... Ano, dalo by se říci, že zdi zpívají!... Zpěv se stával zřetelnější... bylo rozumět slovům... dal se rozeznat hlas... velmi krásný a velmi lahodný a velmi úchvatný hlas..., ale přestože v něm bylo tolik něhy, byla to mužná něha, nebyl to hlas ženy... Hlas se pořád přibližoval... prošel zdí... přicházel blíž... a nyní ten hlas *byl v místnosti*, před Christinou. Christina vstala a mluvila tak, jako by rozmlouvala s někým, kdo stojí vedle ní.

„Tady jsem, Eriku,“ řekla. „Jsem připravená. To vy jste se opozdil, příteli.“

Raoul vyhlížel opatrně z úkrytu za závěsem a nemohl věřit očím, nespatřil nikoho.

Christinina tvář se rozjasnila. Na jejích bezkrevných rtech se zjevil pokojný úsměv, takový, jakým se usmívají rekonvalescenti, když začínají doufat, že nemoc, která je postihla, je nesklátí.

Hlas bez těla se dal znovu do zpěvu a Raoul opravdu ještě nikdy na světě neslyšel takový hlas, spojující v jednom okamžiku jedním dechem takové

krajnosti: hlas co nejsvobodnější a bohatýrsky nádherný, co nejvítěznější, co nejjemnější v síle, co nejsilnější v jemnosti, a konečně co nejneodolatelněji triumfující. Dokonalé akcenty, zpívané mistrovsky, musely jistě při pouhém poslechu vzbuzovat vznešené pocity u smrtelníků, cítících, milujících a vnímajících hudbu. Byl v něm pokojný a čistý pramen harmonie, z něhož mohli věřící s plnou důvěrou nábožně pít, s jistotou, že pijí milost hudby. A jejich umění, které jako by se dotklo čehosi božského, se rázem proměnilo. Raoul horečně naslouchal tomuto hlasu a začínal chápat, proč se mohla Christina Daaé objevit tenkrát večer před užaslým publikem s tóny nepoznané krásy, s nadpřirozeným entuziasmem, bezpochyby ještě pod vlivem tajemného a neviditelného mistra. A chápal tím víc tuto nebývalou událost, když slyšel, jak výjimečný hlas nezpívá nic obzvlášť výjimečného: prach promenoval v blankyt, Otřepanost veršů a prostota téměř lidové melodie byly umocňovány a proměňovány v krásu dechem, který je pozvedával a povznášel do širého nebe na křídlech vášně. Neboť tento andělský hlas velebil pohanský hymnus. Tento hlas zpíval „svatební noc“ z *Romea a Julie*.

Raoul viděl Christinu, jak otvírá náruč k hlasu, jako ji rozvírala na hřbitově v Perrosu k neviditelným houslím, jež hrály *Uzdravení Lazarovo*...

Nic by nemohlo vystihnout vášeň, o níž hlas zpíval:

Osud té ke mní pojí bez návratu!...

Raoulovi to probodávalo srdce, bojoval proti kouzlu, ale to jako by podlamovalo všechnu jeho vůli a všechnu energii a téměř zatemňovalo mysl, kterou právě v té chvíli potřeboval mít co nejjasnější. Nakonec rozhrnul závěs, za nímž se skrýval, a kráčel k Christině. Ta šla právě k zadní stěně, kterou tvořilo velké zrcadlo, v němž viděla svůj obraz, ale nemohla spatřit Raoula, protože byl právě za ní a byl jejím tělem úplné zakryt.

Osud ti ke mni pojí bez návratu!...

Christina kráčela stále ke svému obrazu a její obraz sestupoval k ní. Obě Christiny — tělo i obraz — se nakonec dotkly, splynuly a Raoul rozevřel náruč, aby je objal obé zároveň. Ale jakýmsi omračujícím zázrakem, který ho rozkolísal, byl Raoul náhle vržen dozadu a mrazivý vítr mu ovál obličej. Neviděl již jen dvě, ale čtyři, osm, dvacet Christin, které se otáčely kolem něho s takovou lehkostí, vysmívaly se a tak rychle uprchlý, že jeho ruka se nemohla dotknout ani jediné. Konečně všechno znehybnělo a Raoul viděl v zrcadle sám sebe. Christina však zmizela. Vrhl se na zrcadlo. Opíral se do zdí. Nikdo! A šatna přesto ještě zvučela vzdáleným vášnivým rytmem:

Osud té ke mne pojí bez návratu!...

Tiskl ruce k zpocenému čelu, ohmatával si rozjitřené tělo, tápal v pološeru, rozsvítil plamen plynového hořáku naplno. Byl si jist, že nesní. Byl tělem i duší v osidlech nějaké strašné hry, v níž se nevyznal a která ho asi rozdrtí. Měl mlhavý dojem, jako by byl odvážným princem, který překročil hájenou hranici pohádky a nemá se již co divit tomu, že je kořistí čarovných jevů, jimž se nerozvážně stavěl na odpor a rozpoutal je svou láskou...

Kudy? Kudy odešla Christina?...

Kudy by se mohla vrátit?...

Vrátí se?... Běda, což ho neujistila, že je všemu konec!... a cožpak zeď neopakovala *Osud té ke mne pojí bez návratu?* Ke mně? Ke komu?

Tu vysílen, přemožený a otupělý usedl na totéž místo, kde seděla před chvílí Christina. Nechal si jako ona klesnout hlavu do dlaní. Když ji pozvedl, stékaly po jeho mladém obličeji hojné slzy, opravdové a těžké slzy, jaké vyplakávají žárlivé děti, slzy, které se prolévají nad neštěstím nikterak nadpřirozeným, ale společným všem milencům na zemi, a které on vyjádřil nahlas:

„Kdo je ten Erik?“

XI

Jméno mužského hlasu je třeba zapomenout

Nazítří potom, co mu zmizela Christina před očima způsobem tak omračujícím, že ještě pochyboval o svých smyslech, vydal se vikomt de Chagny k paní Valériusové, aby se dozvěděl, co je nového. Stal se svědkem půvabné podívané.

V hlavách postele staré dámy, která vsedě pletla, háčkovala Christina krajku. Nikdy se neskláněl rozkošnější ovál tváře, čistší čelo a něžnější pohled nad takovou panenskou prací. Svěží barvy se vrátily dívce do tváří. Zpod jasných očí zmizely namodralé kruhy. Raoul ani nepoznával obličej, noc předtím tak tragický. Kdyby se melancholická rouška, rozestřená po jejích roztomilých rysech, nejevila mladému muži jako poslední stopa neslýchaného dramatu, v němž se zmítalo toto tajemné děvče, mohl by si myslet, že Christina vůbec nebyla v tomto dramatu nepochopitelnou hrdinkou.

Vstala mu v ústrety bez zjevného rozčilení a podávala mu ruku. Raoul byl však tak užaslý, že zůstal strnule stát bez pohnutí a beze slova.

„Copak, pane de Chagny?“ zvolala paní Valériusová. „Vy ani nepoznáváte naši Christinu? Její ‚dobrý génius‘ nám ji vrátil!“

„Maminko,“ přerušila ji dívka spěšně a prudká červeň jí stoupala až k očím, „maminko, já myslila, že už o tom nikdy nebudeme mluvit!... Víte dobře, že žádný génius hudby není!“

„Dceruško, dával ti přece čtvrt roku hodiny!“

„Maminko, slíbila jsem vám, že vám všechno brzy vysvětlím, doufám. Ale vy jste slíbila, že o tom až do té doby budete mlčet a nikdy se mě nebudete vyptávat!“

„Když mi ty dáš slovo, že už mě víc neopustíš! Ale dalas mi to slovo, Christino?“

„Maminko, to všechno nemůže pana de Chagny zajímat...“

„V tom se mýlíte, slečno,“ přerušil ji Raoul, který se snažil mluvit pevně a odhodlaně, ale jeho hlas byl rozechvělý. „Jak mě zajímá všechno, co se vás týká, to snad jednou pochopíte. Nebudu před vámi skrývat, jak radostný je můj údiv, když vás znovu nacházím po boku vaší pěstounky. Co se odehrálo včera mezi námi, co jste mi mohla říci, i to, co jsem si mohl domyslet, nic z toho mi nedovolovalo předvídat tak náhlý obrat. Byl bych první, kdo by se radoval, kdybyste netrvala na svém a nezachovávala to všechno v tajnosti, jež pro vás může být neblahá... A jsem vaším příliš dávným přítelem, a proto mě znepokojuje, stejně jako paní Valériusovou, vaše neblahé dobrodružství, které se může stát tak nebezpečným, že už nerozmotáme jeho nit a skončíte jako jeho oběť, Christino.“

Při těchto slovech se paní Valériusová na loži zachvěla.

„Co to má znamenat?“ vykřikla. „Cožpak Christina je v nebezpečí?“

„Ano, paní...,“ prohlásil odvážně Raoul, nedbaje Christininých znamení.

„Můj bože!“ povzdechla bolestně dobrá a prostomyslná stařenka. „Musíš mi všechno říci, Christino! Proč mě chlácholíš? A o jaké nebezpečí jde, pane de Chagny?“

„Nějaký podvodník zneužívá její důvěřivosti!“

„Anděl hudby je podvodník?“

„Sama vám řekla, že žádný Anděl hudby není!“

„A kdo je to tedy, proboha?“ žadonila ochromená stařena. „Vy mě připravíte o život!“

„Kolem nás, paní, kolem vás, kolem Christiny, je pozemské tajemství, daleko nebezpečnější než všichni fantómové a všichni géniové.“

Matka Valériusová obrátila k Christině poděšený obličej, ale Christina již přispěchala ke své pěstounce a sevřela ji do náruče:

„Nevěř mu, milá maminko..., nevěř mu,“ opakovala a pokoušela se ji utěšit pohlazením, protože stará dáma usedavě naříkala.

„Tak mi řekni, že mě už neopustíš!“ prosila úpěnlivě.

Christina mlčela a Raoul se chopil opět slova:

„To byste měla slíbit, Christino... To je jediná věc, která by nás mohla upokojit, vaši matku i mne! My se zavážeme, že se vás nebudeme vyptávat na nic, co se stalo, když nám slíbíte, že budete do budoucna pod naší ochranou...“

„To od vás vůbec nechci a takový slib vám nedám!“ prohlásila dívka s hrdostí.

„Mohu jednat, jak já chci, pane de Chagny; nemáte žádné právo do mého jednání zasahovat a prosím vás, abyste si to napříště odpustil. Za to, co jsem

posledních čtrnáct dní dělala, měl by jen jeden člověk na světě právo vyžadovat; abych se mu odpovídala: můj muž! A já manžela nemám a nikdy se nevdám!“

Říkala to důrazně a napřáhla paži k Raoulovi, jako by chtěla dodat svým slovům slavnostnosti. Ještě více než pro slova, která slyšel, zbledl Raoul, když zpozoroval na Christinině prstu zlatý prstýnek.

„Nemáte manžela, a přece nosíte snubní prsten.“

A chtěl uchopit její ruku. Christina ji však hbitě odtáhla. „To je dárek!“ řekla, červenala se a snažila se marně zakrýt rozpaky.

„Christino! I když nemáte manžela, nemohl vám tento prsten darovat nikdo jiný než ten, kdo doufá, že se vaším manželem stane! Proč nás ještě dál klamete? Proč mé mučíte? Ten prsten je slib! A vy jste ten slib přijala!“

„Právě to jsem ji řekla!“ zvolala stará dáma.

„A co vám odpověděla, paní?“

„Co jsem chtěla!“ vykřikla rozhořčeně Christina. „Nezdá se vám, pane, že ten výslech trvá moc dlouho? Já myslím...“

Rozechvělý Raoul se obával, že Christina řekne něco o konečném rozchodu. Přerušil ji:

„Odpouštím vám, slečno, že jste takhle mluvila. Víte dobře, jaký poctivý cit mě vede k tomu, abych se mísil v této chvíli do věcí, které se mě bezpochyby netýkají! Ale dovolte mi, abych vám řekl, co jsem viděl... a viděl jsem toho víc, než si myslíte, Christino, nebo věřil jsem, že to vidím, protože to je vskutku to nejmenší, že člověk v takovémhle případě pochybuje o tom, co vidí na vlastní oči...“

„Co jste tedy viděl, pane, nebo čemu jste věřil, že vidíte?“

„Viděl jsem vaše hluboké pohnutí *při zvuku hlasu*. Hlasu, Christino, který vycházel ze zdi nebo z nějaké šatny nebo ze sousedního pokoje... ano, *vaše hluboké pohnutí!*... A právě to mě u vás děsí!... Jste v moci nejnebezpečnějších kouzel!... A přece se zdá, že jste si uvědomila ten podvod, když dnes říkáte, že *žádný Anděl hudby není*... Ale proč jste tam tedy, Christino, za ním znovu šla? Proč jste vstala s rozzářeným obličejem, jako byste opravdu slyšela anděly?... Ach, ten hlas je opravdu nebezpečný, Christino. Když jsem mu naslouchal, byl jsem jím sám tak uchvácen, že jste mi zmizela z očí, a já nemohu říci, kudy jste prošla!... Christino! Christino! Ve jménu Boha, ve jménu vašeho otce, který je v nebi a který vás tolik miloval a který miloval mne, Christino, řekněte nám, své dobroditelce i mně, čí je to hlas! A ať chcete, nebo ne, my vás zachráníme!... Jak se jmenuje ten muž, Christino?... Muž, který byl tak opovážlivý a navlékl vám na prst zlatý prsten!“

„Pane de Chagny,“ prohlásilo děvče chladně. „Nedozvíte se je nikdy!...“

Načež zazněl pronikavý hlas matky Valériusové, která se najednou přidala na Christininu stranu, když viděla, s jakým nepřátelstvím se její schovanka obrací k vikomtovi. „A jestli ho miluje, pane vikomte, toho muže, tak vám do toho nic není!“

„Bohužel, paní,“ odpověděl pokorně Raoul, který nemohl zadržet slzy. „Bohužel! Věřím vskutku, že ho Christina miluje... Všechno mi to dokazuje, ale to není zdaleka jediná věc, která mě přivádí do zoufalství; nejsem si totiž jist, jestli ten, kterého Christina miluje, je této lásky hoden!“

„To mohu posoudit jen já sama, pane!“ řekla Christina a pohlédla Raoulovi přímo do tváře s výrazem svrchovaně rozhořčeným.

„Když někdo používá k svádění dívky prostředků tak romantických...,“ pokračoval Raoul a cítil, že ho síly opouštějí.

„Musí být, viďte, ten muž ničema, nebo to děvče pořádně hloupé.“

„Christino!“

„Raoule, proč takhle zatracujete muže, kterého jste nikdy neviděl, kterého nikdo nezná a o němž vy sám nic nevíte?...“

„Ale vím, Christino... Ale vím... Vím přinejmenším to jméno, které jste mi chtěla zatajit provždy... Váš Anděl hudby, slečno, se jmenuje Erik!...“

Christina se ihned prozradila. Zbledla tentokrát jako křída. Koktala:

„Kdo vám to řekl?“

„Vy sama!“

„Jakto?“

„Když jste ho litovala včera v noci, po maškarním plese. Když jste přišla do své šatny, cožpak jste neřekla: *Ubohý Erik!* Tak vidíte, Christino, byl tam někde ubohý Raoul a slyšel vás.“

„To už jste zase poslouchal za dveřmi, pane de Chagny!“

„Nebyl jsem za dveřmi!... Byl jsem v šatně... ve vašem budoáru, slečno.“

„Nešťastníče!“ vzkřikla Christina nevýslovným zděšením. „Nešťastníce! Vy se chcete dát zabít?“

„Třeba!“

Raoul vyslovil toto „třeba!“ s takovou láskou a zoufalstvím, že Christina nemohla zadržet vzlykot.

Vzala ho za ruce a pohlédla na něho se vší čistou láskou, jíž byla schopná, a Raoul cítil při jejím pohledu, jak se jeho muka utišila.

„Raoule,“ řekla. „Musíte zapomenout na ten mužský hlas, nesmíte si vzpomínat ani na jeho jméno..., ani se kdy pokoušet vypátrat jeho tajemství.“

„To tajemství je tedy opravdu hrozné?“

„Není jiné strašnější na světě!“

Ticho rozdělilo oba mladé lidi. Raoul byl skleslý.

„Přísahejte mi, že nebudete vůbec pátrat,“ naléhala.

„Přísahejte mi, že nevkročíte víc do mé šatny, když vás tam nepozvu.“

„Slibujete, že mě tam někdy pozvete?“

„Slibuji vám to.“

„A kdy?“

„Zítra.“

„Tak vám to přísahám.“

To byla jejich poslední slova toho dne.

Políbil jí ruce a odešel. Proklínal Erika a umiňoval si, že bude trpělivý.

XII

Nad propadlišti

Nazítří ji opět spatřil v Opeře. Měla stále na prstě zlatý prsten. Byla něžná a hodná. Mluvila s ním o jeho plánech, o budoucnosti a o kariéře. Oznámil jí, že odjezd polární expedice byl uspíšen a že během tří týdnů, nejvýš měsíce, má opustit Francii.

Přiměla ho téměř vesele, aby se na tuto výpravu díval s potěšením jako na etapu své budoucí slávy. A když jí odpověděl, že sláva bez lásky nemá v jeho očích žádný půvab, chovala se k němu jako k dítěti, jehož zármutky bývají přelétavé.

Řekl jí:

„Jak můžete, Christino, hovořit tak lehkomyslně o věcech tak vážných? Možná, že se už nikdy neuvidíme!... Mohu při této expedici umřít!...“

„A já také,“ řekla prostě.

Neusmívala se, nežertovala. Zdálo se, že myslí na něco nového, co jí přišlo poprvé na mysl. Vyzařovalo to z jejího pohledu.

„Na co myslíte, Christino?“

„Myslím na to, že už se nikdy neuvidíme.“

„A proto tak zříte?“

„A že si za měsíc budeme muset říci sbohem... Provždy!...“

„Ledaže si dáme slovo, Christino, a budeme na sebe čekat.“

Položila mu ruku na ústa:

„Mlčte, Raoule!... O tom přece nemůže být řeč, vy to dobře víte!... A nikdy se nevezmeme! To je jasné!“

Náhle se zdálo, že stěží unese překypující radost. Tleskala rukama s dětskou veselostí... Raoul se na ni díval neklidně a nechápavě.

„Ale... ale...,“ řekla ještě a napřáhla ruce k Raoulovi, nebo spíše mu je podala, jako by se náhle rozhodla mu je darovat. „Ale když se nemůžeme vzít, můžeme se... můžeme se zasnoubit!... Nikdo jiný nebude o tom vědět, jen my dva, Raoule!... Uzavírají se přece tajné sňatky!... Může být i tajné zasnoubení!... Jsme zasnoubeni, příteli, na jeden měsíc!... Za měsíc odjedete a já budu moci se vzpomínkou na tento měsíc být šťastná celý život!“

Tato myšlenka ji uchvátila... Znovu zvážněla. Řekla:

„To je *štěstí, které nikomu neublíží*.“

Raoul pochopil. Chytil se tohoto nápadu. Chtěl ho okamžitě uskutečnit. Uklonil se před Christinou s neobyčejnou pokorou a řekl:

„Slečno, dovoluji si vás požádat o ruku!“

„Ale vždyť už máte obě dvě, můj drahý snoubence!... Ach, Raoule, jak budeme šťastní!... Budeme si hrát na budoucího manžela a na budoucí ženu!...“

Raoul si říkal: hloupost! — během měsíce budu mít dost času přimět ji, aby zapomněla, nebo odhalím a rozmetám „tajemství mužského hlasu“ a Christina svolí za ten měsíc stát se mou ženou. Vyčkávejme tedy a hrajme si!

Byla to nejkrásnější hra na světě a oni se jí oddali se vší dětskou opravdovostí. Ach, kolik si řekli báječných věcí! A kolik věčných přísah si vyměnili! Pomyšlení, že není nikdo, kdo by tyto přísahy plnil, až uplyne měsíc, přivádělo je do zmatku, který vychutnávali s mučivými rozkošemi mezi smíchem a slzami. Hráli si se srdcem, jako si jiní hrají s míčem; jenomže to byla jejich dvě srdce, kterými si „pohazovali“, a proto musili být velice, velice dovední, aby je „chytili“, a přitom jim neublížili. Jednoho dne — byl to osmý den jejich hry — se Raoulovi srdce velmi rozbolelo a přerušil hru těmito neuváženými slovy:

„Neodjedu k severnímu pólu.“

Christina, která ve své prostoduchosti s možností něčeho takového nepočítala, rázem odhalila nebezpečí hry a hořce si vyčítala. Neodpověděla Raoulovi a vrátila se domů.

To se odehrálo odpoledne ve zpěvaččině šatně, kde si s s ním dávala všechny schůzky a kde se bavili při „svačinkách“ nad třemi piškoty, dvěma skleničkami portského vína a kytičkou fialek.

Večer nezpívala. A Raoul nedostal obvyklý dopis, přestože se uvolili psát si ten měsíc každý den. Nazítří ráno běžel k matce Valériusové, která mu sdělila, že Christina nebude dva dny doma. Odjela den předtím kvečeru v pět hodin a řekla, že se asi nevrátí dřív než pozítří. Raoul byl rozčilen. Nenáviděl paní Valériusovou, která mu oznámila takovou zprávu s ohromujícím klidem. Pokoušel se z ní „něco vytáhnout“, ale bylo úplně zřejmé, že ta řádná dáma nic neví. Na vzrušené otázky mladého muže odpověděla blahosklonně jen:

„To je Christinino tajemství!“

Pozvedla prst a říkala to s působivou jímavostí, která doporučovala diskrétnost a zároveň chtěla uklidnit.

„Tak je to tedy!“ volal Raoul rozezleně, když scházel jako pomatený se schodiště. „Tak je to tedy! Takovéhle, jako je ta Valériusová, dovedou mladou dívku uhlídat, jen co je pravda!...“

Kde mohla Christina být?... Dva dny... Dva dny přinejmenším z jejich štěstí tak krátkého! A bylo to jeho vinou!... Cožpak se nedohodli, že musí odjet?... A když už si pevně usmyslel vůbec neodjet, proč o tom mluvil tak brzy? Obviňoval se z nešikovnosti. Těch osmačtyřicet hodin, než se Christina zase objevila, byl nejnešťastnějším mužem.

Objevila se s vítězoslávou. Dosáhla konečně zase takového neslýchaného úspěchu jako na slavnostním večírku. Carlotta se po příhodě s „ropuchou“ nemohla objevit na scéně. Hrůza z nového „zakvákání“ se usadila v jejím srdci a olupovala ji o všechny síly. Místa její nepochopitelné porážky i její svědkové se

jí zprotivili. Našla si záminku k rozvázání smlouvy. Požádali Daaé, aby zatím nastoupila na uprázdněné místo. Opravdový příval nadšení ji přivítal v *Židovce*.

Vikomt se samozřejmě zúčastnil tohoto představení, ale byl jediný, kdo trpěl při poslechu nesčíslných projevů tohoto nového triumfu; viděl totiž, že Christina má pořád zlatý prsten. Vzdálený hlas šeptal do mladíkova ucha: Dnes večer dala zase svou duši, ale ne tobě.

A hlas ho dále pronásledoval: Jestli ti nechce říci, co dělala ty dva dny..., jestli tají, kde byla, musíš se na to jít zeptat Erika!

Běžel na jeviště. Dal se obvyklou cestou. Viděla ho, protože její oči ho hledaly. Řekla mu: „Rychle! Rychle! Pojďte!“ A táhla ho do šatny a nezabývala se dál všemi těmi obdivovateli její nové slávy, kteří šeptali před jejími zavřenými dveřmi: „To je skandál!“

Raoul padl hned na kolena. Přísahal jí, že odjede, a snažně ji prosil, aby napříště neutrhávala ani hodinu z úžasného štěstí, které mu slíbila. Rozplakala se. Objímali se zoufale jako bratr a sestra, kteří byli zasaženi společným smutkem a scházejí se, aby oplakali mrtvého.

Náhle se vyprostila z vikomtova něžného a bázlivého sevření. Zdálo se, že něčemu naslouchá, bůhvíčemu... a spěšným posuňkem ukázala Raoulovi na dveře. Když byl na prahu, řekla mu tak tiše, že její slova spíše tušil, než slyšel:

„Zítra, můj drahý snoubence! A buďte šťastný, Raoule, dnes večer jsem zpívala pro vás!...“

Přišel tedy znovu.

Ale žel! Ty dva dny, kdy se neviděli, zpřetrhaly kouzlo jejich půvabné lži. Dívali se na sebe v šatně smutnýma očima a mlčeli. Raoul se přemáhal, aby nevykřikl:

„Žárlím! Žárlím! Žárlím!“ Ale ona mu stejně rozuměla.

Náhle řekla:

„Pojďme se projít, můj drahý, vzduch nám udělá dobře.“ Raoul myslel, že mu navrhne nějaký výlet za město, daleko od této budovy, kterou nenáviděl jako vězení a zlobně pociťoval, jak se tu zdmi prochází žalářník... žalářník Erik... Ona však Raoula zavedla na jeviště a usadila ho na dřevěné roubení kašny v tichu a pochybné svěžesti první dekorace, postavené pro příští představení. Jiný den s ním bloudila, držíc ho za ruku, opuštěnými stromořadími zahrady, jejíž pnoucí se rostliny byly vystřiženy obratnýma rukama dekoratéra. Jako by jí opravdová obloha, opravdové květy a opravdová země byly navždycky zakázané a jako by byla odsouzená nedýchat jinou atmosféru než divadelní! Raoul se neodvažoval na cokoli vyptávat, protože se mu okamžitě zdálo, že ona nebude moci odpovědět, a nechtěl jí působit zbytečné utrpení. Čas od času přešel hasič, který hlídal zpovzdáli jejich melancholickou idylu. Někdy se statečně pokoušela klamat sebe i jeho lživou krásou tohoto prostředí, stvořeného k vytváření iluzí. Její neustále bujná obrazotvornost zdobila tento rámec nejskvělejšími barvami, takovými, jaké nemůže podle ní příroda poskytnout. Vzrušovala se, zatímco Raoul zlehka tiskl její horečnatou ruku. Říkala: „Vidíte,

Raoule, tyhle stěny, tyhle lesy, tyhle altánky, tyhle obrazy z pomalovaného plátna — ty všechny byly svědky nejvznešenějších lásek. Lásky byly totiž vymyšleny básníky, kteří převyšují o sto loktů postavy lidské. Viďte, že naší lásce je tu dobře, milý Raoule, protože ona také byla vymyšlená a i ona je, žel jen iluzí!“

Byl sklíčený a neodpověděl.

„Naše láska je moc smutná na zemi,“ řekla Christina, „projděme se s ní nebem!... Vidíte, jak lehko je tady!“

A vlekla ho nad oblaka, do velkolepého zmatku trámoví, a bavila se tím, že dostával závrať, když běžela před ním po úzkých můstcích v klenbě, mezi spletí lan, navíjejících se na kladky, rumpály a bubny, uprostřed opravdového vzdušného lesa ráhen a stožárů. Když váhal, říkala mu s rozkošným našpulením:

„Vy — a námořník!“

A pak sestupovali zase na pevnou zem, to znamená do nějaké opravdu solidní chodby, která je vedla k smíchu, k tanci, k drobotině hubované přísným hlasem:

„Vláčněji, slečny!... Pozor na špičky!“... Byla to třída „žabců“, od těch sotva šestiletých až po děvčátka, kterým jde na devátý nebo desátý rok... Mají již dekoltovaný živůtek, lehkou baletní sukénku, bílé kalhotky a růžové punčochy, a tancují, co jim bolavé nožky stačí, v naději, že se stanou postupně baletkami ve sboru, že dostanou drobné role, že z nich budou první tanečnice, ověšené diamanty... O přestávce jim Christina rozdávala bonbóny.

Jiný den ho zavedla do prostorného sálu svého paláce, do sálu plného cetek, obnošených rytířských oděvů, kopí, štítů a chocholů a konala přehlídku všech přízraků nehybných a zaprášených válečníků. Hovořila k nim laskavě, slibujíc, že znovu spatří večery zářící světlem a hudební defilé před zvučnou rampou.

Prováděla ho tak celým svým královstvím, které bylo umělé, ale nesmírné, rozkládalo se v sedmnácti patrech od přízemí až po lomenici a bylo obydleno armádou rázovitých lidí. Procházela mezi nimi jako královna z lidu, povzbuzovala je při práci, sedávala v dílnách, dávala dobré rady dělnicím, které se neodvažovaly nastřihnout drahé látky, do nichž se měli obléci hrdinové. Obyvatelé tohoto království provozovali všechna řemesla. Byli tu příštipkáři i zlatníci. Všichni si ji zamilovali, protože se zajímala o trampoty i o drobné záliby každého z nich. Věděla o neznámých koutech, obydlených potajmu starými rodinami. Klepávala na jejich dveře a představovala jim Raoula jako pohádkového prince, který ji požádal o ruku, a oba dva, sedíce na nějaké červotočivé rekvizitě, naslouchali legendám Opery, jako kdysi ve svém dětství poslouchali bretaňské báje. Tito staří lidé si nevzpomínali na nic jiného než na to, co se udalo v Opeře. Bydlili tu odedávna. Bývalé správy divadla je tu zapomněly; palácové revoluce se jim vyhnuly; venku míjely dějiny Francie, aniž si toho oni povšimli, a na ně si zase nikdo nevzpomněl.

Tak míjely vzácné dny a Raoul i Christina se snažili přemrštěným zájmem, projevovaným naoko o vnější věci, neobratně zakrýt jeden před druhým to, čím

jedině tloukla jejich srdce. Bylo nepochybné, že Christina, jež se jevila až dosud silnější, upadávala náhle do nervozity, jakkoli maskované. Při jejich výpravách se bezdůvodně rozbíhala nebo se zprudka zastavovala a její ruka, vmžiku zledovatělá, zadržovala Raoula. Její oči jako by někdy sledovaly pomyslné stíny. Křičela:

„Tudy!“, pak:

„Tudy!“, pak:

„Tudy!“, smála se sípavým smíchem, který končíval často v slzách. V těch chvílích chtěl Raoul mluvit, ptát se bez ohledu na své sliby, na své závazky. Ale dříve než vůbec zformuloval otázku, Christina horečně odpovídala:

„To nic! Přísahám vám, že to nic není!“

Když šli jednou po jevišti kolem pootevřeného propadliště, nahnul se Raoul nad temnou propast a řekl: „Ukázala jste mi hořejšek svého království, Christino..., ale vyprávějí se podivné příběhy o podzemí... Nechcete sejít tam?“ Když to slyšela, stiskla ho v náručí, jako by se bála, že jí zmizí v černé díře, a zašeptala mu rozechvěle: „Nikdy!... Zakazuji vám tam chodit!... A pak, to není moje království!... *Všechno, co je pod zemí, patří jemu!“*

Raoul pohroužil své oči do jejích a řekl jí drsně:

„*On* tedy bydlí dole?“

„To jsem neřekla!... Kdo vám řekl něco takového? Jděme dál! Pojďte! Jsou chvíle, Raoule, kdy se ptám, zda máte zdravý rozum... Slyšíte vždycky nemožné věci!... Pojďte! Pojďte!“

Doslova ho vlekla, protože se zarputile zdržoval u propadliště, jež ho přitahovalo.

Padací dveře se najednou zavřely tak prudce, že Raoul s Christinou ani nezpozorovali ruku, která je přibouchla, a zůstali z toho celí vyjevení.

„To byl asi *on*, ne?“ řekl Raoul konečně.

Pokrčila rameny, ale nevypadala nikterak klidně.

„Ne! Ne! To jsou »zavírači propadlišť«. Tihle zavírači musí přece něco dělat... Otvírají a zavírají padací dveře jen tak bez důvodu... Jsou jako vrátní u dveří; musí nějak trávit čas.“

„A co když to byl *on*, Christino?“

„Ale ne! Ale ne! Je zavřený doma, *on* pracuje.“

„Ach, opravdu, *on* pracuje?“

„Ano, nemůže otvírat a zavírat propadliště a zároveň pracovat. Můžeme být úplně klidní.“

Při těchto slovech se chvěla.

„A na čem *on* pracuje?“

„Och, na něčem hrozném!... Proto můžeme být úplně klidní!... Když pracuje, nevidí, nejí, nepije, ani nedýchá... celé dny a noci... je to živý mrtvý a nemá kdy si hrát s propadlištěm!“

Zachvěla se znovu, sklonila se a naslouchala směrem k propadlišti... Raoul ji nevyrušoval. Mlčel. Obával se, aby ji zvuk jeho hlasu nepřiměl náhle k uvažování a aby nezastrašil její ještě plachou důvěřivost.

Neopustila ho... držela ho pořád v náručí... také ona vzdychla:

„Co když to byl *on!*“

Raoul se znepokojeně zeptal:

„Vy z *něho* máte strach?“

Řekla:

„Ale ne! Ne!“

Raoul se k ní zcela bezděčně choval soucitně jako k citlivé bytosti, která je soužena ještě živým snem. Jako by říkal: Abyste věděla, já jsem tady! A jeho gesto bylo téměř bezděky hrozivé. Christina pohlédla s údivem, jak Raoul projevuje neobvyklou odvahu a sílu, a v myšlenkách jako by zvažovala skutečnou hodnotu tak zbytečné a smělé rytířskosti. Objala nebohého Raoula jako sestra, která mu odplácí přívalem něhy za to, že sevřel svou bratrskou pěstičku, aby ji ochránil před všudypřítomnými nebezpečenstvími.

Raoul pochopil a zarděl se studem. Cítil se tak slabý jako ona. Říkal si: Předstírá, že nemá strach, ale táhne mě od propadliště celá rozechvělá. Bylo tomu skutečně tak. Nazítří a v dalších dnech se uchylovali se svou vzácnou a cudnou láskou téměř do podkroví, hodně daleko od propadlišť. Christinin nepokoj s každou hodinou jen vzrůstal. Konečně jednou odpoledne přišla velmi pozdě s obličejem tak bledým a s očima tak žalostivě zarudlýma, že se Raoul odhodlal ke všemu. Řekl jí například bez obalu, *že neodjede k severnímu pólu, když mu nesvěří tajemství mužského hlasu.*

„Mlčte! Proboha, mlčte! Kdyby vás slyšel, ubohý Raoule!“

A dívčiny vyplašené oči se dívaly pátravě kolem dokola. „Vyrvu vás z *jeho* moci, Christino, přísahám! A vy už na *něho* ani nepomyslíte; tak to bude dobře!“

„Je to možné?“

Vyřkla tuto povzbuzující pochybnost, táhnouc Raoula až do posledního poschodí divadla, do nadmořské výšky, odkud je velmi daleko, velmi daleko k propadlištím.

„Schovám vás do neznámého koutu světa, kde vás nikdy nebude hledat. Budete zachráněna a já pak odjedu, poněvadž jste přísahala, že se nikdy nevdáte.“

Christina zprudka uchopila Raoulovy ruce a sevřela je s neobyčejným nadšením. Znovu však zneklidněně otočila hlavu.

„Výš!“ řekla jen, „ještě výš!...“ a zavlékla ho až nahoru.

Sledoval ji s námahou. Byli záhy v podkroví, v bludišti trámoví. Proplétali se mezi skružím, krokvemi, nosnými pilíři, kusy zdiva a trámy; běhali od trámu k trámu, jako by běhali v lese od stromu ke stromu...

A přes obezřetnost, s níž se Christina každou chvíli otáčela za sebe, neviděla vůbec stín, který ji sledoval jako její vlastní. Zároveň s ní se zastavoval, rozbíhal

se dál, když se ona rozběhla, a nevydával větší hluk, než jaký může vůbec vydávat stín. Raoul si nevšímal ničeho, protože když měl před sebou Christinu, nezajímalo ho nic, co se dělo za ním.

XIII

Lyra Apollónova

Tak se dostali na střechy. Christina se po nich proplétala lehce a zdomácněle jako vlaštovka. Jejich pohled se upíral k volnému prostoru mezi třemi kupolemi a trojúhelníkovitým štítem. Christina zhluboka oddechovala nad Paříží, jejíž celé hemžící se údolí se objevovalo pod ní. Dívala se na Raoula s důvěrou. Přivolala ho docela blízko k sobě a bok po boku kráčeli tam nahoře po zinkových ulicích, po litinových třídách; zrcadlili se v prostorných vodojemech, plných nehybné vody, kde se za příhodného počasí koupávala a učila plavat dvacítka malých kluků z baletu. Vynořil se za nimi stín, který je věrně sledoval. Klouzal po střechách, rozvíral svá černá křídla na křižovatkách železných uliček, kroužil kolem vodních nádrží, obcházel mlčenlivě kupole. A nešťastná dvojice ani netušila jeho přítomnost, když se konečně důvěřivě posadila pod vysokou záštitu Apollóna, který pozvedal bronzovým gestem zázračnou lyru k srdci planoucí oblohy.

Obklopoval je ohnivý jarní večer. Oblaka, která západ slunce právě oblékl do lehkého šatu ze zlata a purpuru, táhla svou vlečku zvolna nad mladou dvojicí.

Christina řekla Raoulovi:

„Brzy půjdeme dále a rychleji než oblaka, na konec světa, a pak mě opustíte, Raoule. Ale nebudu-li svolná, až budeme mět odejít, měl byste mě, Raoule, unést!“

Říkala mu to s takovou silou, která jako by byla namířena proti ní samé, a nervózně se přitom k němu tiskla! Vikomt tím byl ohromen.

„Tak vy se bojíte, abyste si to nerozmyslela, Christino?“

„Nevím,“ řekla a podivně potřásla hlavou. „Je to démon!“ A zachvěla se. S nářkem se schoulila do jeho náruče.

„Mám teď strach vrátit se a bydlet s ním pod zemí!“

„Kdo vás nutí, abyste se tam vrátila, Christino?“

„Když se k němu nevrátím, může se stát něco hrozného! Ale já už nemohu!... Nemohu už!... Vím dobře, že máme mít soucit s lidmi, kteří bydlí »pod zemí«... Ale on je příliš strašlivý. A přece se ta chvíle blíží; zbývá mi jen jediný den. Když nepřijdu, přijde si pro mne on s tím svým hlasem! Odvleče mě s sebou, k sobě pod zem, a padne přede mnou na kolena se svou umrlčí lebkou! A řekne mi, že mě miluje! A bude plakat! Ach, ty slzy, Raoule! Ty slzy ve dvou černých dírách umrlčí lebky! Nemohu už vidět kanout ty slzy!“

Lomila poděšeně rukama a Raoul sám rozechvěn tímto zoufalstvím, tiskl ji k svému srdci:

„Ne! Ne! Už ho víc neuslyšíte říkat, že vás miluje! Neuvidíte už jeho slzy! Utečme!... Hned. Christino, utečme!“ A chtěl ji už odvést.

Ona ho však zarazila:

„Ne, ne,“ řekla a vrtěla bolestně hlavou, „teď ne!... To by bylo příliš kruté... Dovolte mu, ať mě slyší zpívat ještě zítra večer, naposled... a pak uprchneme. O půlnoci přijdete pro mne do mé šatny; přesně o půlnoci. V té chvíli bude na mne čekat v jídelně u jezera... budeme volní a vy mě unesete!... I když nebudu chtít. Musíte mi to přísahat, Raoule, protože cítím jasně, že vrátím-li se *tam* tentokrát, nevrátím se už možná nikdy zpátky...“

Dodala:

„Tomu vy nemůžete rozumět!...“

A povzdechla. Zdálo se jí, že na její povzdech odpověděl někde za ní povzdech jiný.

„Neslyšel jste?“

Jektala zuty.

„Ne,“ ujišťoval Raoul, „nic jsem neslyšel...“

„Je to hrozné, pořád se takhle třást!...“ přiznala. „A tady nám přece nehrozí žádné nebezpečí; jsme doma, jsme u mne doma, v nebi, pod širým nebem, za bílého dne. Slunce je v plamenech a noční ptáci se neradi dívají do slunce! Neviděla jsem *ho* nikdy za denního světla... To musí být strašné!...“ vyrážela ze sebe trhaně, obracejíc k Raoulovi plaché oči. „Ach, když jsem *ho* viděla poprvé!... Myslela jsem si, že umře!“

„Proč?“ zeptal se Raoul, opravdu polekán tónem, kterým pronesla toto podivné a strašné důvěrné sdělení... „Proč jste myslela, že umře?“

„Protože jsem ho viděla!!!“

Tentokrát se Raoul i Christina obrátili současně.

„Někdo tu naříká!“ řekl Raoul, „možná nějaký raněný... Slyšela jste?“

„Já, já vám nemohu říci,“ přiznala se Christina, „*i když tu není, mé uši jsou plné jeho vzdechů*... Ale když jste slyšel... Vstali, rozhlíželi se kolem sebe... Byli tu úplně sami na ohromné olověné střeše. Znovu se posadili. Raoul se zeptal:

„Jak jste ho uviděla poprvé?“

„Tři měsíce jsem ho slyšela, a neviděla. Když jsem ho poprvé »slyšela«, myslela jsem si jako vy, že ten rozkošný hlas, který se dával náhle do zpěvu *vedle mne*, zpívá v nějaké blízké šatně. Vyšla jsem ven a hledala jsem ho všude; ale moje šatna je v ústraní, jak víte, Raoule, a nemohla jsem najít hlas nikde jinde, a přitom zaznával právě v mé šatně. A nejenže zpíval, ale mluvil ke mně, odpovídal na mé otázky jako opravdový lidský hlas s tím rozdílem, že byl krásný jako hlas anděla. Jak vysvětlit něco tak neuvěřitelného? Nikdy jsem nepřestala snít o Andělu hudby, kterého mi můj nebohý otec slíbil po své smrti poslat. Odvažuji se mluvit s vámi o takové dětinskosti, Raoule, protože jste znal

mého otce a měl jste ho rád a věřil jste také jako já, když jste byl docela malý, na »Anděla hudby«. Jsem si tedy jistá, že se mi nebudete smát ani vysmívat. Uchovala jsem si, můj drahý, křehkou a lehkověrnou duši malé Lotte a společnost matky Valériusové ji ve mně posilovala. Nosila jsem tuto dušičku celou bílou ve svých naivních dlaních a naivně jsem ji otevřela, nabídla Andělovi. Chyba byla jistě zčásti na mé pěstounce, před níž jsem neskrývala nic o tom nevysvětlitelném jevu. Ona první mi řekla: »To musí být Anděl: v každém případě se ho můžeš vždycky zeptat.“ To jsem udělala a lidský hlas mi odpověděl, že je opravdu hlasem Anděla, na kterého čekám, jak mi otec slíbil, když umíral. Od té chvíle jsme si byli s Hlasem velice blízcí a já v něj měla naprostou důvěru. Řekl mi, že sestoupil na zem, aby mi dal zakusit svrchované radosti věčného umění, a požádal mě o dovolení, aby mi mohl dávat každý den hodiny hudby. Svolila jsem k tomu s horoucím zanícením a nevynechala jsem od první hodiny žádnou ze schůzek, které si se mnou ujednal. Scházeli jsme se v mé šatně v době, kdy ten kout Opery bývá úplné opuštěný. Jak vám říci, jaké to byly hodiny! Ani vy, který jste ten hlas slyšel, nemůžete si to představit.“

„Rozhodně ne! Nemohu si to představit,“ ujistil ji Raoul. „Co vás doprovázelo při zpěvu?“

„Hudba, kterou neznám, byla za zdí a přitom neporovnatelně přesná. A pak, můj drahý, Hlas jako by věděl podrobně, kam až jsem došla v učení s otcem před jeho smrtí a také, jaké jednoduché metody otec používal. A tak tím, že jsem si připamatovávala nebo spíše mé hlasové ústrojí si připamatovávalo všechny minulé hodiny a těžilo z nich a zároveň i z hodin právě probíhajících, dělala jsem úžasné pokroky, takové, jaké by za jiných podmínek vyžadovaly léta! Pomyslete na to, že mám dost útlý fond, můj drahý, a že můj hlas byl zprvu málo charakteristický; nízké tóny v něm byly samozřejmě málo vyvinuté; ostré tóny byly dost tvrdé a střední polohy zastřené. Právě proti všem těmto nedostatkům můj otec bojoval a na okamžik zvítězil; a Hlas tyto nedostatky přemohl definitivně. Pomalu jsem rozšiřovala objem tónů do škály, v níž mi má minulá křehkost nedovolovala doufat: naučila jsem se dávat dechu co nejširší rozpětí. Ale především mi Hlas svěřil tajemství, jak vytvářet prsní tóny v sopránu. A konečně, Hlas to všechno prodchnul svatým ohněm inspirace, probudil ve mně prudký, žíznivý a vznešený život.

Když mi Hlas zpíval, působil na mne tak silně, že mě pozvedával na svou úroveň, do unisona se svým hrdým vzletem. Duše Hlasu obývala má ústa a vnukala jim harmonii! Za několik týdnů jsem se už při zpěvu ani nepoznávala!... Byla jsem z toho dokonce zděšená... měla jsem jednu chvíli strach, že v tom jsou nějaké čáry. Ale matka Valériusová mě uklidnila. Říkala, že mě zná jako velmi prostou dívku na to, abych zavdala nějakou příčinu démonu. Moje pokroky zůstaly tajemstvím mezi Hlasem, matkou Valériusovou a mnou; na přímý rozkaz Hlasu. Bylo to zvláštní: mimo šatnu jsem zpívala jako vždycky předtím; nikdo si ničeho nevšiml. Dělala jsem všechno, co chtěl Hlas. Říkal mi: »Musíte počkat!... Uvidíte! Ohromíme Paříž!« A já čekala. Žila jsem jako v

nějakém vzrušeném snu, v němž velel Hlas. V té době, Raoule, jsem vás jednou večer spatřila v sále. Měla jsem takovou radost, že jsem ani nepomyslela na to, abych ji skrývala, když jsem se vracela do šatny. K našemu neštěstí tam Hlas již byl a vidci na mně dobře, že se stalo něco nového. Ptal se mě, co mi je, a já jsem neviděla žádnou překážku, proč mu nevyprávět naši minulou historii a proč mu tajit místo, které jste měl v mém srdci. Tu se Hlas odmlčel; volala jsem ho, vůbec mi neodpovídal; prosila jsem ho snažně, bylo to marné. Měla jsem šílený strach, že odešel navždy! Kdyby to Bůh dal, můj drahý!... Vrátila jsem se ten večer domů zoufalá. Vrhla jsem se matce Valériusové kolem krku a říkala jsem: »Víš, Hlas zmizel! Možná, že se už nikdy nevrátí!« Byla stejně poděšená jako já a ptala se mě na vysvětlení. Vyprávěla jsem jí všechno. Řekla mi: »Přísámbůh, Hlas je žárlivý!« To mě přimělo, můj drahý, k tomu, že jsem si uvědomila, jak vás mám ráda...“

Poté se Christina na chvíli odmlčela. Sklonila hlavu na Raoulova prsa a zůstali chvíli mlčky, jeden druhému v náručí. Vzrušení, které je ovládlo, bylo takové, že vůbec neviděli nebo spíše nepociťovali, jak se pohybuje několik kroků od nich plíživý stín s dvěma velkými černými křídly. Přibližoval se po okraji střechy tak blízko k nim, tak blízko, že by je mohl zardousit, kdyby se kolem nich sevřel...

„Druhý den jsem se vrátila do šatny všecka zamyšlená,“ pokračovala Christina s hlubokým povzdechem. „Hlas tam byl. Ach můj milý! Mluvil se mnou velmi smutně. Oznámil mi přímo, že jestliže musím dát své srdce někomu tady na zemi, nezbývá jemu, Hlasu, než vystoupit znovu na nebesa. Říkal mi to všechno s takovým výrazem *lidského* bolu, že jsem si musela od toho dne dávat pozor. Začala jsem chápat, že jsem se stala podivným způsobem obětí svých ošálených smyslů. Moje víra v toto zjevení Hlasu, v níž byla přimísena tak důvěrně myšlenka na mého otce, byla však ještě naprostá. Ničeho jsem se tak nebála jako toho, že už bych ho neuslyšela; na druhé straně jsem uvažovala o citu, který mě poutá k vám; zvažovala jsem všechna zbytečná nebezpečí; nevěděla jsem ani, jestli si na mne pamatujete. Ať by se dělo cokoli, vaše postavení ve společnosti mi zakazovalo navždycky pomyšlení na čestný svazek; přísahala jsem Hlasu, že jste byl pro mne jen bratrem a že nebudete nikdy ničím jiným a že mé srdce je prázdné pro všechnu pozemskou lásku... A to byl důvod, můj drahý, proč jsem na jevišti nebo na chodbách odvracela oči, když jste chtěl upoutat mou pozornost; to byl důvod, proč jsem vás nepoznávala..., proč jsem vás neviděla!... V té době probíhaly hodiny cvičení mezi Hlasem a mnou v božském deliriu. Nikdy mě krása tónů tak neuchvacovala. Jednoho dne mi Hlas řekl: »Jdi teď, Christino Daaé, můžeš přinést lidem trochu hudby nebes!« Jak se stalo, že Carlotta ten večer, kdy bylo slavnostní vystoupení, nepřišla do divadla? Jak to, že jsem byla zavolána, abych ji zastoupila? Nevím, ale zpívala jsem... zpívala jsem s neznámým povznesením; bylo mi tak lehko, jako by mi narostla křídla; myslela jsem si jednu chvíli, že moje vznícená duše ulétla z těla.“

„Ó Christino!“ řekl Raoul, jehož oči zvlhly při vzpomínce, „ten večer se mé srdce chvělo při každém zvuku vašeho hlasu. Viděl jsem vaše slzy, kanoucí po bledých tvářích, a plakal jsem s vámi. Jak jste mohla zpívat; zpívat a přitom plakat?“

„Síly mě opouštěly,“ řekla Christina, „zavřela jsem oči... Když jsem je znovu otevřela, byl jste u mne! Ale Hlas tam byl také, Raoule!... Měla jsem strach o vás a tenkrát jsem nechtěla dát najevo, že vás poznávám, a dala jsem se do smíchu, když jste mi připomněl, že jste vylovil mou stužku z moře!...

Bohužel, Hlas se nedá oklamat!... Dobře vás poznal!... A byl žárlivý!... Dva dny mi potom dělal kruté scény... Říkal mi: »Vy ho milujete! Kdybyste ho nemilovala, neutíkala byste před ním! Starému příteli byste stiskla ruku jako všem ostatním... Kdybyste ho nemilovala, nebála byste se být ve své šatně sama s ním a se mnou!... Kdybyste ho nemilovala, nevyháněla byste ho!«...

»Už dost!“ řekla jsem podrážděnému Hlasu. »Zítra musím jet do Perrosu, k hrobu svého otce; poprosím pana Raoula de Chagny, aby mě tam doprovázel.“

»Jak chcete,“ odpověděl, »ale abyste věděla, já také budu v Perrosu, protože jsem všude, kde jste vy, Christino, a jestli jste mne pořád hodná, jestli jste mi nelhala, zahraji vám úderem půlnoci na hrobě vašeho otce Uzdravení Lazarovo na nebožtíkových houslích.“

To mě přimělo, můj drahý, abych vám napsala dopis, který vás přivedl do Perrosu. Jak jsem mohla být tak velice oklamána? Jak to, že jsem se při tak osobních zájmech Hlasu vůbec nenadálá nějakého podvodu? Bohužel, neměla jsem už vládu nad sebou: byla jsem jeho nástrojem!... A prostředky, kterými vládl Hlas, musely snadno oklamat takové dítě, jako jsem já!“

„Ale vždyť!...“ vykřikl Raoul v tomto okamžiku, kdy vyprávějící Christina jako by se litovala pro naprostou nevinu zcela »nevědomé“ duše. „Ale vždyť vy jste brzy nato znala pravdu! ...Jak to, že jste se hned z těch hnusných osidel nevyprostila?“

„Poznat pravdu!... Raoule!... Vyprostit se z osidel!... Ale já jsem, vy bláhový, padla do těchto osidel až v ten den, kdy jsem poznala pravdu!... Mlčte! Mlčte! Nic jsem vám neřekla... a teď, až sestoupíme z nebes na zem, litujte mě, Raoule!... Litujte mě!... Jeden večer, osudný večer... víte... byl to ten večer, kdy se stalo tolik neštěstí... večer, kdy si Carlotta mohla myslet, že se na jevišti proměnila v ohyzdnou ropuchu, a kdy vydala že sebe takové zvuky, jako by byla zvyklá žít celý život na břehu močálů... večer, kdy se sál najednou propadl do tmy za hromové rány lustru tříštícího se o podlahu... Ten večer tam byla mrtvá žena a ranění a celým divadlem se rozléhaly nejžalostnější výkřiky.

Když nastala ta katastrofa, Raoule, patřila má první myšlenka zároveň vám i Hlasu, protože vy jste byli v té době stejné poloviny mého srdce. Pokud šlo o vás, uklidnila jsem se vzápětí, protože jsem vás viděla v lóži vašeho bratra a věděla jsem, že vám nehrozí žádné nebezpečí. Pokud šlo o Hlas, oznámil mi předtím, že bude na představení, a já o něj měla strach; ano, opravdu strach, jako kdyby byl »obyčejnou živoucí osobou, která může umřít«. Říkala jsem si:

»Proboha! Lustr možná rozdrtil Hlas.“ Byla jsem tehdy na jevišti a poblázněně, co mi nohy stačily, jsem běžela do sálu hledat Hlas mezi mrtvými a raněnými. Vtom mě napadlo, že jestli se mu nic zlého nestalo, měl by být již v mé šatně, kam by jistě spěchal, aby mě upokojil. Utíkala jsem k šatně. Hlas tam nebyl. Zavřela jsem se tam a se slzami v očích jsem ho úpěnlivě prosila, aby dal najevo, jestli je ještě naživu. Hlas mi neodpověděl, ale najednou jsem slyšela táhlé, podivuhodné zasténání, které jsem dobře znala. Byl to Lazarův nářek, když po slovech Ježíšových začíná Lazar pozvedávat víčka a znovu spatřovat denní světlo. Byl to pláč houslí mého otce. Poznávala jsem tah jeho smyčce, ten, který nás kdysi, Raoule, ohromoval na perroských cestách, ten, který »očaroval“ tu noc na hřbitově. A pak zazněl ještě na neviditelném a triumfujícím nástroji radostný výkřik života a Hlas, který se konečně dal slyšet, zazpíval dominující, vrcholnou větu: »Přijď a věř ve mne! Ti, kdo uvěří ve mne, znovu ožijí! Vstaň! Ti, kteří uvěřili ve mne, nemohou umřít!« Nedovedu vám vylíčit dojem, jímž na mne tato hudba působila; opěvovala věčný život ve chvíli, kdy vedle nás ubozí nešťastníci, zasažení osudným lustrem, vypouštěli duši... Zdálo se mi, že velí také mně, abych přišla, abych povstala, abych šla k němu. Vzdaloval se, já šla za ním. »Přijď a věř ve mne!« Věřila jsem v něj, šla jsem... šla jsem a moje šatna jako by se nějakým zvláštním kouzlem před mými kroky prodlužovala... prodlužovala... Patrně to bylo nějak působeno zrcadlem..., měla jsem totiž zrcadlo před sebou... A náhle jsem se ocitla venku z šatny a nevěděla jsem jak.“

Vtom Raoul dívku prudce přerušil:

„Jak to? Jak to, že jste nevěděla jak? Christino, Christino! Měla byste se pokusit už nesnít!“

„Ach, bláhový příteli, já jsem nesnila! Byla jsem venku z šatny a nevěděla jsem jak! Vy jste mě jednou večer viděl zmizet ze šatny, můj drahý, vy byste mi to mohl možná vysvětlit, ale já nemohu!... Mohu vám říci jen to, že když jsem byla těsně před zrcadlem, neviděla jsem je náhle již před sebou a hledala jsem je za sebou... ale nebylo tam ani zrcadlo, ani šatna... Byla jsem v temné chodbě... měla jsem strach a křičela jsem...!

Všechno kolem mne bylo černé; v dálce osvětlovala slabá červená záře okraj zdi, roh křižovatky. Křičela jsem. Jenom můj hlas narážel na zdi, protože zpěv a housle ztichly. A tu se náhle v té černi nějaká ruka položila na mou... nebo spíš nějaká kostnatá a ledová věc, která mi uvěznila zápěstí a už mě nepustila. Křičela jsem. Nějaká paže mě uchopila za pas a pozvedla mě... Zmítala jsem se okamžik hrůzou; mé prsty sklouzávaly po vlhkých kamenech, kde se neměly čeho chytit. A pak jsem se nehýbala, myslela jsem, že umřu zděšením. Byla jsem nesena k červenému světýlku; v jeho záři jsem pak viděla, že jsem v náručí muže, který byl zahalen ve velkém černém plášti a celý obličej mu zakrývala škraboška... Zkusila jsem se všemi silami vyprostit: mé údy ztuhly. Má ústa se ještě otevřela, aby vyjekla hrůzou, ale nějaká ruka je zavřela, ruka, kterou jsem cítila na rtech, na těle... a vanula z ní smrt! Omdlela jsem.

Jak dlouho jsem byla v bezvědomí? To nemohu říci. Když jsem znovu otevřela oči, byli jsme pořád potmě s černým mužem. Tlumená svítilna, položená na zemi, osvětlovala tryskající pramen. Šplouchající voda, prýštící ze zdi, mizela téměř ihned pod zemí, na níž jsem ležela; má hlava spočívala na koleně muže s černým pláštěm a černou maskou a můj tichý společník mi svlažoval spánky s péčí, pozorností a jemností, které se mi zdály strašlivější než násilí, s nímž mě před chvílí unesl. Z jeho rukou, ač lehkých, vanula smrt. Odstrkovala jsem je, ale bezmocně. Zeptala jsem se jedním dechem: »Kdo jste? Kde je Hlas?“ Odpověděl mi jen povzdech. Náhle mi zavál do obličeje teplý dech a mlhavě jsem ve tmě rozeznávala vedle černé siluety muže bílou siluetu. Černá postava mě zvedla a položila na tu bílou. A rázem dolehlo k mým užaslým uším radostné zaržání a já jsem zašeptala: »Césare!« Zvíře se zachvělo. Můj drahý, napůl jsem ležela v sedle a poznala jsem bílého koně z Proroka, kterého jsem tak často krmívala pamlsky. Jednou večer se rozkřiklo po divadle, že tento bělouš zmizel a že ho ukradl fantóm Opery. Já, já jsem věřila na Hlas; nevěřila jsem nikdy na fantóma, a přece jsem se rozechvěle ptala samy sebe, nejsem-li zajatkyní fantómovou! Volala jsem z hloubi srdce Hlas na pomoc, protože jsem si nikdy neuměla představit, že Hlas a fantóm jsou jedno a totéž! Slyšel jste mluvit o fantómovi Opery, Raoule?“

„Ano,“ odpověděl Raoul. „Ale řekněte mi, Christino, co se s vámi pak dělo, když jste jela na běloušovi z *Proroka?“*

„Ani jsem se nepohnula a nechala jsem se nést... Podivná malátnost vystřídala pomalu stav úzkosti a hrůzy, do něhož mě uvrhl ten pekelný únos. Černá silueta mě přidržovala a já už nedělala nic, abych se jí vymkla. Rozlil se ve mně zvláštní klid a myslela jsem si, že jsem pod blahodárným vlivem nějakého elixíru. Byla jsem úplně při smyslech. Mé oči přivykly tmě, která ostatně tu a tam prosvětlovala krátkými zásvity... Myslila jsem, že jsme v úzké kruhovité chodbě, a představovala jsem si, že tato chodba vede po dlouhém podzemním obvodu Opery. Jednou, můj drahý, jen jednou jsem předtím sestoupila do tohoto úžasného podzemí, ale zastavila jsem se ve třetím patře, protože jsem se neodvažovala jít hlouběji. A byla pode mnou ještě dvě patra, kam by se vešlo celé město. Ale bytosti, které se mi tam zjevily, mě obrátily na útěk. Jsou tam černí démoni před kotly a mávají lopatami, vidlemi, rozdmýchávají žár, zapalují plameny, hrozí, když se k nim přiblížíte, a otvírají na vás červené tlamy pecí!... A když mě tu zlou noc César klidně vezl na svém hřbetě, spatřila jsem náhle v dálce, ve velké dálce, maličké démony, tak maličké, jako bych se dívala obráceným zvětšovacím sklem; černí démoni stáli před červenými výhněmi pecí... Zjevovali se... Mizeli... Znovu se zjevovat podle podivných rozmarů naší jízdy... Konečně zmizeli úplně. Mužská postava mě pořád přidržovala a César kráčel bez opratí jistým krokem... Nemohla bych vám říci ani přibližně, jak dlouho tato cesta tmou trvala; domnívala jsem se jen, že jedeme dokola, pořád dokola, že sestupujeme po nějaké zákonité spirále až k samému srdci zemských hlubin. Nebo se mi jen tak točila hlava?... Ne, to ne.

Ne! Měla jsem v hlavě neuvěřitelně jasno. César v jedné chvíli pozvedl nozdry, zavětřil a přidal do kroku. Ucítila jsem vlhký vzduch a pak César zastavil. Tma se rozjasnila. Obklopovala nás modravá záře. Rozhlížela jsem se, kde to jsme. Byli jsme na břehu jezera, jehož olověné vody se ztrácely v dálce, v černi... tento břeh však osvětlovalo modré světlo a spatřila jsem malou loďku, uvázanou k železnému kruhu.

Věděla jsem opravdu, že všechno to existuje, že to jezero ani ta loďka nejsou žádnými nadpřirozenými vidinami. Pomyslete však na výjimečné podmínky, za nichž jsem dorazila k tomuto břehu. Duše zemřelých nemohou pocítit větší neklid, když dosáhnou Styxu. Charón nebyl jistě truchlivější ani němější než mužská postava, která mě odnášela do loďky. Cožpak elixír vyčerpal své účinky? Což svěžest těchto míst stačila, abych přišla úplně k sobě? Moje malátnost však zmizela a udělala jsem několik pohybů, které prozrazovaly nový příval mé hrůzy. Můj zlověstný společník si toho zřejmě povšiml a rázným gestem odvelel Césara. César odběhl do temné chodby a slyšela jsem údery jeho čtyř podkov o schody nějakého schodiště. Pak se muž vrhl do loďky, odvázal ji od železného kruhu, uchopil vesla a vesloval silnými a hbitými záběry. Upíral na mne své oči pod maskou; cítila jsem na sobě tíhu jeho nehybných zřítelnic. Voda okolo nás byla tichá. Lehce jsme se sunuli v té modré záři, o níž jsem vám povídala, a pak jsme se ocitli znovu v úplné tmě a přistáli jsme. Loďka narazila do něčeho tvrdého. A zase mě nesl v náručí. Zase jsem nabyla síly křičet. Křičela jsem, co jsem mohla. A pak jsem najednou ztichla, zasažena světlem. Ano, silným světlem, do kterého mě posadil. Rázem jsem byla na nohou. Cítila jsem se silná. Stála jsem uprostřed salónu a zdálo se mi, že tam jsou místo nábytku i veškerého zařízení jen květiny. Květiny nádherné, ale vyumělkované a hedvábnými stuhami svázané do košů, tak jak je prodávají ve stáncích na bulvárech; květiny příliš zušlechtěné, jako ty, které jsem obvykle nacházela v šatně po každé premiéře. Uprostřed této záplavy ryze pařížské vůně stál černě oděný maskovaný muž se zkříženými pažemi... a mluvil:

»Ujišťuji vás, Christino, nejste v žádném nebezpečí.«

Byl to Hlas!

Byla jsem pobouřená i ohromená. Vztáhla jsem ruku po masce a chtěla jsem ji strhnout, abych poznala obličej Hlasu. Mluvil dál:

»Nehrozí vám tu žádné nebezpečí, ale nesmíte se dotýkat masky!«

Uchopil mě něžně za zápěstí a přiměl mě, abych usedla. A pak se vrhl přede mne na kolena a neříkal už nic!

Pokora těchto gest mi znovu dodala trochu odvahy; světlo, které zvýrazňovalo všechny věci okolo mne, vrátilo mě do životní skutečnosti. Ať se dobrodružství zdálo sebevýjimečnější, obklopilo se nyní smrtelnými věcmi, které jsem mohla vidět a hmatat. Čalounění těch zdí, nábytek, svícny, vázy a ty květiny v pozlacených košících, o nichž jsem mohla téměř s jistotou říci, odkud pocházejí a kolik stály — to všechno osudově uzavíralo mou představivost do okruhu banálního salónu. Tak banálního jako mnoho ostatních, které měly

aspoň tu výhodu, že nebyly umístěny v podzemí Opery. Měla jsem asi co dělat s nějakým hrozným podivínem, který se tajemně usídlil ve sklepeních, tak jako jiní našli podle potřeby a s tichým souhlasem správy své trvalé přístřeší v podkroví této Babylónské věže, kde mluvili a zpívali ve všech jazycích a milovali ve všech nářečích.

A tak tedy *Hlas*, který jsem hned poznala a ani maska mi ho nemohla zakrýt, ten *Hlas — klečel teď přede mnou na kolenou: byl to muž!*

Nemyslela jsem na svou strašlivou situaci, neptala jsem se ani, co se mnou bude a s jakým temným a chladnokrevným záměrem mě přivedl do tohoto salónu jako vězně do žaláře, otrokyni do harému. Ne! Ne! Ne! říkala jsem si: Hlas, to je muž! a dala jsem se do pláče.

Muž, stále na kolenou, pochopil bezpochyby mé slzy a řekl:

»Je to tak, Christino!... Nejsem ani anděl, ani génius, ani fantóm... Jsem Erik!«

Vtom bylo Christinino vyprávění znovu přerušeno. Mladým lidem se zdálo, že ozvěna opakovala za nimi: Erik!... Jaká ozvěna?... Obrátili se a zpozorovali, že nastala noc. Raoul se pohnul, jako by chtěl vstát, ale Christina ho zadržela:

„Zůstaňte! Musíte se dozvědět všechno *tady!*“

„Proč tady, Christino? Bojím se o vás v tom nočním chladu.“

„Nemusíme se bát ničeho jiného než tajných dveří a propadlišť, můj drahý, a tady jejich svět končí... a já nemám právo setkat se s vámi mimo divadlo... Není teď vhodná chvíle, abychom se mu protivili... Nevzbuzujme jeho podezření...“

„Christino! Christino, něco mi říká, že není pro nás dobré čekat na zítřejší večer. Měli bychom uprchnout ihned!“

„Říkám vám, že jestliže mě neuslyší zítra večer zpívat, bude nekonečně trpět.“

„Je těžké utéci Erikovi navždy a nezpůsobit mu tím utrpení.“

„V tom máte pravdu, Raoule, protože určitě z mého útěku umře...“

Dívka dodala tlumeným hlasem:

„Ale hraje vyrovnaná, protože my riskujeme, že nás zabije.“

„Miluje vás tedy hodně?“

„Tak, že je schopen i zločinu!“

„Ale jeho dům se dá najít... Dá se tam jít za ním... Když není Erik fantómem, dá se s ním mluvit a také ho přimět k odpovědi!“

Christina zavrtěla hlavou:

„Ne! Ne! Proti Erikovi se nic nezmůže!... Můžeme jen prchnout!“

„A proč jste se k němu vrátila, když jste mohla utéct?“

„Protože to muselo být... A vy to pochopíte, až se dozvíte, jak jsem se dostala od něho...“

„Ach, jak ho nenávidím!...“ vykřikl Raoul... „a vy, Christino, řekněte mi... potřebuji to od vás slyšet, abych mohl klidněji poslouchat dál tuto neobyčejnou milostnou historii... a vy, vy ho nenávidíte?“

„Ne,“ řekla Christina prostě.

„Proč tedy tyhle všechny řeči!... Vy ho ovšem milujete! Váš strach, vaše hrůza, to všechno je také z lásky, a z té nejslastnější! Z takové, kterou si nepřiznáváme," dovozoval hořce. „Z takové lásky, při níž vám jde mráz po zádech, když na ni pomyslíte... Považte; muž, který obývá palác pod zemí!"

A ušklíbl se...

„Vy tedy chcete, abych se tam vrátila!" přerušila ho dívka zprudka.

„Dejte si pozor, Raoule, říkala jsem vám to: nikdy bych odtamtud už nepřišla zpátky!"

Nastalo strašné ticho mezi nimi třemi... dvěma, kteří mluvili, a stínem, který je zezadu poslouchal...

„Než vám odpovím," řekl konečně zvolna Raoul, „přál bych si vědět, jaký cit *on* ve vás probouzí, když ve vás nevyvolává nenávist?"

„Cit hrůzy!" řekla. A vyhrkla ta slova s takovou silou, že její hlas přikryl noční vzdechy.

„To je to strašné," pokračovala v horečném rozechvění... „Mám z něho hrůzu, ale necítím k němu nenávist. Jak ho mohu nenávidět, Raoule? Představte si Erika u mých nohou v domě u jezera, tam pod zemí. Obviňuje se, zatracuje se, žadoní o mé odpuštění!...

Přiznává svůj podvod. Miluje mě! Klade k mým nohám nezměrnou a tragickou lásku!... Unesl mě z lásky!... Zavřel mě k sobě tam pod zem z lásky... respektuje mě, plazí se, sténá, pláče!... A když vstanu, Raoule, když mu řeknu, že jím mohu jen pohrdat, nevrátí-li mi ihned volnost, kterou mi vzal, stane se něco neuvěřitelného... on mně ji nabízí... mohu klidně odejít... Je připraven mi ukázat tajemnou cestu... sotva však... sotva však vstane i on, musím si připamatovat, že není-li ani fantómem, ani andělem, ani géniem, je pořád Hlasem — on totiž zpívá!...

A já ho poslouchám... a zůstanu!

Ten večer jsme už nepromluvili ani slovo... Vzal si harfu a začal mi zpívat, on, hlas člověka, hlas anděla, Desdemoninu romanci. Když jsem si vzpomněla, jak jsem ji zpívala já sama, zastyděla jsem se... Můj drahý, v hudbě je jakási síla, působící, že přestane existovat všechen vnější svět a zůstanou jen tóny, které vám zasáhnou srdce. Zapomněla jsem na své prazvláštní dobrodružství. Ožil jen hlas a já ho opojeně sledovala na jeho harmonické pouti; byla jsem částí Orfeova stáda! Hlas mě provázel do bolesti i do radosti, do utrpení, do zoufalství, do jásotu, do smrti a do triumfujícího odevzdání... Naslouchala jsem... Zpíval... Zpíval mi neznámé skladby... a nechal mě naslouchat nové hudbě, která na mě působila zvláštním dojmem laskavosti, zemdlenosti, klidu... hudbě, která nejprve rozbouřila duši a pak ji pomalu utišovala a přivedla ji až na práh snu. Usnula jsem.

Když jsem se probudila, byla jsem sama, na lehátku v docela prostém pokojíku, v němž byla obyčejná postel z mahagonového dřeva a na zdech plátna od Jouyho. Pokojík byl osvětlen lampou postavenou na mramorové desce starého prádelníku ve slohu Ludvíka Filipa. Kde se tu vzala tahle nová

dekorace?... Přetřela jsem si rukou čelo, jako bych chtěla zahnat špatný sen... Bohužel netrvalo dlouho a uvědomila jsem si, že se mi to nezdálo! Byla jsem zajatkyní a z pokoje se dalo vyjít jen do nejkomfortnější koupelny s teplou i studenou vodou. Když jsem se vrátila do pokoje, zpozorovala jsem na prádelníku lístek psaný červeným inkoustem, který mě přesvědčivě poučil o mém smutném postavení a rozptýlil všechny mé možné pochybností o tom, co se stalo.

Moje drahá Christino, bylo psáno na lístku, nestrachujte se vůbec o svůj osud. Nemáte na svitl lepšího přítele, který by k vám měl více úcty než já. Jste v této chvíli sama v tomto domě, jenž vám patři. Jdu teď do obchodů nakoupit vám potřebné věci.

Už je to jisté, padla jsem do rukou nějakého blázna! Co se mnou bude! A jak dlouho mě hodlá ten bídník držet zavřenou ve svém podzemním žaláři?

Běhala jsem po pokoji jako smyslů zbavená a stále jsem hledala východ, ale vůbec jsem jej nenašla. Vyčítala jsem si hořce svou hloupou pověru a pociťovala jsem děsivou rozkoš vysmát se naprosté prostoduchosti, s níž jsem přijala skrze stěny Hlas génia hudby... Když jsem byla tak hloupá, musela jsem se nadat ještě neslýchanějších katastrof a všechny bych si zasloužila! Měla jsem chuť si něco udělat a začala jsem se sama sobě smát a zároveň nad sebou plakat. Pak mě našel Erik.

Když třikrát krátce a ostře zaťukal na stěnu, vešel klidně dveřmi, které jsem nemohla najít, a nechal je otevřené. Byl ověšený krabicemi a balíčky a položil je beze spěchu na mou postel, zatímco já ho zahrnovala urážkami a vyzývala jsem ho, aby si sundal tu masku, jestliže pod ní skrývá tvář čestného muže.

Odpověděl mi velice jasně:

»Erikův obličej neuvidíte nikdy.«

A vyčetl mi, že jsem se ještě neupravila, když je tolik hodin: — ráčil mi oznámit, že jsou dvě hodiny odpoledne. Dával tál půl hodiny, abych se upravila, a natáhl mi přitom pečlivě hodinky a nařídil na správný čas. — Potom mě pozval, abych přišla do jídelny, kde nás — jak mi oznámil — čeká výborný oběd. Měla jsem velký hlad, přibouchla jsem mu dveře před nosem a vešla jsem do koupelny. Vykoupala jsem se. Předtím jsem si však dala k ruce nádherné nůžky, jimiž jsem si chtěla vzít život, kdyby se Erik, dosud jen bláznivý, přestal chovat jako čestný muž. Svěží voda mi udělala ze všeho nejlíp, a než jsem se znovu Objevila před Erikem, předsevzala jsem si opatrně, že ho nebudu vůbec v ničem urážet ani popouzet, ale že mu budu lichotit, když na to přijde, abych se tak dostala co nejdříve na svobodu. Sám začal mluvit o svých záměrech se mnou a přesně mi je vyložil, aby mě upokojil, jak říkal. Je mu příliš dobře se mnou, než aby se toho ihned odříkal, jak k tomu přivolil jednu chvíli večer při pohledu na mou zděšenou tvář. Musela jsem prý nyní pochopit, že nemám

důvod být vyděšená, když ho vidím vedle sebe. Miluje mě, ale bude mi to říkat, jen pokud dovolím, a zbytek času strávíme hudbou.

»Co myslíte tím zbytkem času?“ zeptala jsem se ho.

Odpověděl mi pevně:

»Pět dní.“

»A pak budu volná?“

»Budete volná, Christino, protože než uplyne těch pět dnů, odnaučíte se mě bát a pak se přijdete čas od času na nebohého Erika znovu podívat!...“

Tón, kterým vyslovil tato poslední slova, mě hluboce dojal. Jako bych v něm odhalila tak skutečné a tak žalostné zoufalství, že jsem zvedla k masce soucitný obličej. Nemohla jsem vidět pod škraboškou oči a to jen zvyšovalo pocit stísněnosti, který jsem měla, když jsem kladla otázky tomu tajemnému čtverci černého hedvábí. Pod látkou na dolním konci škrabošky se však objevila první, druhá, třetí, čtvrtá slza.

Mlčky mi ukázal na protější místo u kulatého stolku uprostřed pokoje, kde mi večer předtím hrál na harfu. Sedla jsem si a cítila jsem se velice nesvá. Přesto jsem snědla s chutí několik raků, křídlo z kuřete, zalité trochou tokajského vína, které sám přinesl, jak mi říkal, ze sklepů Königsbergu, často navštěvovaných kdysi Falstaffem. Sám nic nejedl ani nepil. Zeptala jsem se ho, jaké je národnosti a jestli jméno Erik neprozrazuje skandinávský původ. Odpověděl mi, že nemá ani jméno, ani vlast a že si dal jméno Erik jen tak. Zeptala jsem se ho, proč mi nedal jinak najevo, že mě miluje, proč mě musel unést a zavřít pod zemí!

Je to opravdu těžké, řekla jsem, být milována v hrobě. Odpověděl zvláštním tónem:

»Každý má »schůzky« podle svého.«

Pak vstal a vztáhl ke mně prsty, protože mě chtěl, jak říkal, provést svým bytem. Já však odtáhla spěšně ruku a vykřikla jsem. To, co se mě dotklo, bylo chladné a kostnaté a připomnělo mi, že jeho ruce čpí smrtí.

»Odpusťte!« zasténal.

A otevřel přede mnou dveře.

»To je můj pokoj,« řekl. »Je dost zajímavý... nechcete si ho prohlédnout?“

Neváhala jsem. Jeho chování, jeho slova, celé jeho vzezření mi dodávalo důvěry... a pak, cítila jsem, že se nemám čeho obávat.

Vešla jsem. Zdálo se mi, že jsem vstoupila do umrlčí komory. Stěny byly celé černě čalouněné, ale namísto bílých slz, které doplňují obyčejně smuteční výzdobu, byly vidět ve velkých notových linkách noty refrénu z *Dies irae*. Uprostřed tohoto pokoje byla nebesa, kde splývaly záclony z červeného brokátu, a pod nebesy stála otevřená rakev.

Při pohledu na ni jsem couvla.

»V ní spím,“ řekl Erik. »Člověk si v životě musí zvyknout na všechno, i na věčnost.«

Odvrátila jsem hlavu, tak neblahý byl můj dojem z této podívané. Mé oči spatřily klaviaturu varhan, které zabíraly celou jednu stěnu. Na notovém pultu ležel sešit celý počmáraný červenými notami. Požádala jsem, abych se na něj směla podívat, a četla jsem na první straně: *Don Juan triumfující.*

»Ano,“ řekl mi, »někdy komponuji. Tuto práci jsem začal už před dvaceti lety. Až bude hotová, vezmu ji s sebou do této rakve a už se neprobudím.«

»Pracujete na ní tedy jen čas od času,“ řekla jsem.

»Pracuji na ní někdy čtrnáct dní a čtrnáct nocí bez přestání a žiji v té době jen hudbou. A pak léta odpočívám.“

»Nechcete mi přehrát něco ze svého *Dona Juana triumfujícího?*“ zeptala jsem se a v domnění, že mu udělám radost, překonávala jsem odpor z této komnaty smrti.

»Nikdy to ode mne nežádejte,« odpověděl chmurně. »Tento *Don Juan* nebyl komponován na slova Lorenza d’Aponte, nebyl inspirován vínem, milkováním a neřestmi, jež v závěru Bůh trestá. Zahraji vám Mozarta, jestli chcete. Při něm vám vytrysknou vaše krásné slzy a probudí se ve vás vznešené úvahy. Ale můj *Don Juan*, Christino, nehoří nebeským ohněm!...“

Pak jsme se vrátili do salónu. Všimla jsem si, že nikde v tomto bytě nejsou zrcadla. Přemítala jsem o tom, ale Erik si právě sedl ke klavíru. Řekl mi:

»Víte, Christino, je na světě tak hrozná hudba, že ničí každého, kdo se k ní přiblíží. Vy jste ještě naštěstí téhle hudbě nepropadla, protože byste ztratila svou svěží barvu, a až byste se vrátila do Paříže, už by vás nepoznali. Zazpívejme něco operního, Christino Daaé.“

Řekl mi:

»Zazpívejme něco operního, Christino Daaé,“ jako by mě tím znevažoval.

Neměla jsem však kdy myslet na to, jak to řekl. Začali jsme hned duo z *Othella*, úryvek, kdy se nad námi již vznášela katastrofa. Nechal mi tentokrát roli Desdemony. Zpívala jsem ji se skutečným zoufalstvím a s hrůzou, jakou jsem dosud nikdy nedokázala vyjádřit. Blízkost takového partnera místo aby mě rušila, vnukla mi velkolepý strach. Události, kterých jsem byla obětí, přibližovaly mi jedinečně básníkovu myšlenku. Našla jsem zvukové odstíny, jimiž by byl hudebník oslněn. Jeho hlas byl hromový, jeho mstivé srdce znělo v každém tónu a umocňovalo hrůzně jeho sílu. Láska, žárlivost, nenávist propukaly kolem nás mučivými nářky. Erikova černá škraboška mi připomínala přirozenou masku benátského maura. Byl ztělesněným Othellem. Věřila jsem, že mě zabije, že padnu pod jeho ranami... a přece jsem neudělala ani pohyb, abych mu utekla, abych se vyhnula jeho zuřivosti jako bázlivá Desdemona. Naopak, přiblížila jsem se k němu, přitahována, fascinována, nalézajíc půvab ve smrti uprostřed takové vášně. Před smrtí jsem však chtěla poznat ty neznámé rysy, jež musí být proměněny ohněm věčného umění. Uchvátit jejich vznešený obraz do svého posledního pohledu. Chtěla jsem vidět *tvář Hlasu* a mé hbité prsty, jimiž jsem nevládla, protože jsem byla takřka bez sebe, strhly masku...

Ó, hrůza!... Hrůza!... Hrůza!...“

Christina se při této představě zarazila a zdálo se, že ji chce ještě oběma chvějícíma se rukama odehnat. Mezitím ozvěna noci, právě tak jako předtím opakovala jméno Erikovo, opakovala nyní třikrát výkřik: Hrůza!... Hrůza!... Hrůza!... Raoul a Christina, přitisknutí k sobě pod dojmem úděsného vyprávění ještě těsněji, pozvedli oči ke hvězdám zářícím na pokojném a čistém nebi.

Raoul řekl:

„To je divné, Christino, jak je tato mírná a klidná noc plná nářků. Jako by naříkala s námi!“

Odpověděla mu:

„Ted, když budete znát tajemství, budou vaše uši, právě tak jako moje, plné nářků.“

Sevřela Raoulovy ochraňující ruce ve svých a ještě celá rozechvělá pokračovala:

„Ach ano! Kdybych žila sto let, uslyším pořád ten jeho nelidský řev, výkřik pekelné bolesti a hněvu, ve chvíli, kdy se objevila *ta věc* před mýma očima, rozšířenýma hrůzou právě tak jako má ústa, jež zůstala otevřená, ale už nekřičela.

Ach Raoule, *ta věc!* Jak nevidět už *tu věc*, když mé uši jsou navždy plné jeho výkřiků a mé oči jsou navždy zděšené *jeho tváří?* Ten pohled! Jak se ho zbavit a jak vám ho vylíčit?... Raoule, vy jste viděl hlavy mrtvých, vysušené staletími, a jestliže jste nebyl obětí děsných vidin, viděl jste možná jeho umrlčí hlavu té noci v Perrosu. Také jste viděl, jak se na posledním maškarním plese prochází Rudá smrt! Všechny tyto umrlčí hlavy byly však nehybné a jejich němá hrůza nežila! Ale představte si, můžete-li, že maska Smrti náhle ožije a vyjadřuje dírami svých očí, svého nosu a svých úst hněv nejvyššího stupně, svrchovanou zuřivost démona. A to *bez pohledu v očních děrách*, protože, jak jsem se dozvěděla později, jeho řeřavé oči jsou vidět ten v hluboké tmě... Přitisknuta ke zdi, byla jsem jistě pravým ztělesněním hrůzy, jako on byl ztělesněním hnusu. Přiblížil se ke mně s hrozným skřípěním zubů v ústech bez rtů, a když jsem padla na kolena, zasyčel na mne nenávistně něco nesmyslného, nějaké útržky slov, kletby, šílenosti... Co já vím!... Co já vím?...

Skloněn nade mnou křičel: »Podívej se! Chtěla jsi vidět! Dívej se! Napas své oči, přecpi svou duši mou prokletou šeredností! Podívej se na Erikův obličej! Ted znáš obličej Hlasu! To ti nestačilo mě slyšet? Chtělas vědět, jak vypadám. Jak jste zvědavé, vy, vy ženy!“

A dal se do smíchu a opakoval přitom: »Jak jste zvědavé, vy, vy ženy!...« smál se burácivým, chraptivým, zpěněným, hněvivým, strašným smíchem... Říkal ještě něco jako:

»Jsi spokojená? Jsem krásný, že?... Když mě uvidí nějaká žena tak jako ty, je moje. Miluje mě navždycky. Jsem něco takového jako Don Juan.«

Napřímil se celý s pěstí přitisknutou na kyčli a klátil mezi rameny tou ohyzdnou věcí — svou hlavou — a bouřil: »Podívej se na mne! *Jsem Don Juan triumfující!«*

A když jsem se odvrátila a prosila o odpuštění, otočil mou hlavu zase k sobě, surově, za vlasy, do nichž vjely jeho mrtvolné prsty.“

„Dost už! Dost!“ přerušil ji Raoul. „Já ho zabiju! Já ho zabiju! Proboha, Christino, řekni mi, kde je ten *dům u jezera!* Musím ho zabít!“

„Ach, mlč přece, Raoule, chceš-li vědět všechno!“

„Och ano! Chci vědět, jak a proč ses tam vracela! To je to tajemství, Christino, dej si pozor! Žádné jiné není! Ale tak jako tak ho zabiju!“

„Ach, Raoule, poslouchej přece! Chceš všechno vědět, tak poslouchej! Vláčel mě za vlasy a pak... a pak... Ach, to je ještě strašnější!“

„Tak honem! Řekni to!“ zvolal divoce Raoul. „Řekni to rychle!“

„Pak zasípal: »Co? Naháním ti strach? To je možné!... Myslíš si třeba, že mám ještě masku, ne? A že tohle... tohle, má hlava, že to je maska!« začal křičet. »Tak ji tedy strhni! Strhni ji jako tu druhou! Honem! honem! Ještě jednou! Ještě! Chci to! Tvé ruce! Tvé ruce!... Dej mi své ruce... jestli ti nestačí, půjčím ti svoje... a společně masku strhneme.“ Sesula jsem se mu k nohám, ale on mě uchopil za ruce, Raoule... a přitiskl je na svou ohavnou tvář... Mými nehty si drásal svou kůži, svou hnusnou mrtvolnou kůži!

»Ať poznáš! Ať poznáš!“ křičel z hloubi svého hrtanu, šupějícího jako výheň, »ať poznáš, že jsem stvořený skrz naskrz ze smrti!... od hlavy k patě!... a že tě miluje mrtvola, že tě zbožňuje a neopustí tě už nikdy! Nikdy!... Dám zvětšit rakev, Christino, až budeme v koncích se svou láskou!... Podívej, už se nesměju, pláču... pláču pro tebe, Christino; strhla jsi mi masku a nebudeš mě proto moci nikdy opustit!... Dokud sis mohla myslet, že jsem krásný, mohla ses znovu vracet... vím, že by ses vrátila... ale teď, když víš, jak jsem ohyzdný, uprchlá bys navždy... Ponechám si tě!!! Proč jsi mě vlastně chtěla vidět? Šílená! Pošetilá Christino, proč jsi mě chtěla vidět!... Ani můj otec mě nikdy neviděl a moje matka, aby mě už neviděla, darovala mi s pláčem první masku!“

Konečně mě pustil a ploužil se po podlaze a hrozně kvílel. A pak se jako had vyplazil z pokoje do své komnaty a dveře se za ním zavřely. Zůstala jsem sama se svým zděšením a s úvahami, ale osvobozená od pohledu na něho. Úžasné ticho, hrobové ticho zavládlo po této bouři a já jsem mohla přemýšlet, co všechno jsem způsobila, když jsem strhla neznámému masku. Netvorova poslední slova mě dostatečně poučila. Uvěznila jsem sama sebe navždy a příčinou všeho mého neštěstí byla moje zvědavost. Dost mě varoval... Opakoval, že mi nehrozí žádné nebezpečí, dokud se nedotknu jeho masky, a já jsem se jí dotkla! Proklínala jsem svou neopatrnost, ale zjišťovala jsem s hrůzou, že netvorovy úvahy byly logické. Ano, vrátila bych se, kdybych byla nespatřila jeho tvář... Tak už na mě zapůsobil, tak si mě získal a vzbudil mou soustrast i svými slzami pod maskou, že bych nemohla oslyšet jeho prosbu. Nebyla jsem také nevděčnice, a třebas byl tak podivný, nemohla jsem zapomenout, že je to Hlas a že mě uchvátil svým géniem. Byla bych se vrátila! Ted však, dostanu-li se z těch katakomb, určitě se nevrátím! Člověk se nevrací, aby se dal zavřít do hrobu s mrtvolou, která ho miluje!

Podle toho, jak byl zběsilý při té scéně, kdy se na mě díval nebo spíše ke mně přibližoval dvě černé díry svých neviditelných očí, mohla jsem měřit prudkost jeho vášně. Podle toho, že mě vůbec neobjímal, i když bych mu nemohla klást žádný odpor, musel mít tento netvor druhou, andělskou tvář, a dokonce možná byl tak trochu Andělem hudby a snad by jím byl úplně, kdyby ho Bůh obdařil krásou a nedal mu tu umrlčí tvář!

Šílená pomyšlením na osud, který mě čekal, vydána na pospas hrůze, že se znovu otevřou dveře komnaty s rakví a že znovu uvidím netvorovu tvář bez masky, vklouzla jsem do koupelny a zmocnila se nůžek, které mohly ukončit můj strašný úděl... když vtom se ozvaly zvuky varhan...

Tehdy jsem, můj drahý, začala chápat, proč říkal Erik tak opovržlivě: operní hudba. To, co jsem slyšela, nemělo už nic společného s tím, co mě až dosud okouzlovalo. Jeho *Don Juan triumfující* (nepochybovala jsem totiž ani na chvíli, že se utekl ke svému mistrovskému dílu, aby zapomněl na hrůzu přítomné chvíle), jeho *Don Juan triumfující* zdál se mi zprvu jen táhlým, hrůzným i velkolepým vzlykotem, do něhož nebohý Erik vložil všechna muka svého prokletí.

Viděla jsem v duchu znovu sešit s rudými notami a domýšlela jsem se samozřejmě, že tato hudba byla psána krví. Provázela mne všemi druhy mučednictví; vedla mě do všech koutů propasti, propasti obývané *ohyzdným člověkem*; ukazovala mi Erika, jak svou ohyzdnou hlavou krutě naráží na pohřební stěny tohoto pekla, jak se tam utíká před pohledy lidí, aby je nepoděsil. Zničená, rozechvělá, žalostná a přemožená, byla jsem přítomna zrodu těch gigantických akordů, v nichž byla zbožněna *Bolest*. Potom se tóny, které stoupaly z hlubin, náhle seskupily k zázračnému a hrozivému letu, jejich vířivé hejno zdolávalo oblohu jako orel, vzlétající k slunci. Zdálo se mi, že triumfální symfonie objímá svět, a pochopila jsem, že dílo bylo konečně naplněno a že Ošklivost, pozdvižená na křídlech Lásky, odvážila se pohlédnout tváří v tvář Kráse! Byla jsem jako opojená. Otevřela jsem s námahou dveře, které mě oddělovaly od Erika. Vstal, když mě uslyšel, *ale bál se obrátit*.

»Eriku,“ vykřikla jsem, »nebojte se mi ukázat svůj obličej. Přísahám vám, že jste nejbolestnější a nejvznešenější z lidí a Christina Daaé se nadále chvěje při pohledu na vás jen proto, že myslí na nádheru vašeho ducha!“

Nato se Erik obrátil, protože mi věřil, a já také, žel!... jsem si důvěřovala... Rozpřáhl ruce k nebi a padl k mým kolenům se slovy lásky...

...Se slovy lásky v ústech smrti... a hudba byla tatam... Objímal lem mých šatů; neviděl, že zavírám oči.

Co bych vám ještě řekla, můj drahý? Znáte nyní moje drama ... Opakovalo se celých čtrnáct dnů... čtrnáct dnů, kdy jsem mu lhala. Má lež byla tak strašná jako netvor, který mně ji vnukl. A za tuto cenu jsem mohla nabýt svobody. Spálila jsem jeho masku. A počínala jsem si tak dobře, že i když nezpíval, osměloval se vyhledat můj pohled jako bázlivý pes, který pobíhá kolem svého pána. Točil se kolem mne jako věrný otrok a zahrnoval mě pozornostmi.

Pomalu jsem v něm vzbudila takovou důvěru, že se odvážil provést mě po březích jezera a vyvézt mě loďkou na olověnou hladinu. V posledních dnech mého zajetí odváděl mě v noci mřížemi, které uzavíraly podzemní chodby do Scribovy ulice. Tam nás čekával kočár a odvážel nás do samoty Buloňského lesíka.

Noc, kdy jsme vás potkali, byla pro mne málem tragická, protože na vás hrozně žárlí. Mohla jsem jeho žárlivost potlačit jen tím, že jsem ho ujistila o vašem brzkém odjezdu... Konečně po čtrnácti dnech tohoto ohavného zajetí, kde jsem byla střídavě spalována soucitem, obdivem, zoufalstvím a hrůzou, uvěřil mi, když jsem mu řekla: *vrátím se!*“

„A vy jste se vrátila, Christino,“ zanaříkal Raoul.

„To je pravda, milý. A musím říci, že mi nepomohly dodržet slovo ty strašné hrozby, kterými doprovázel mé propuštění na svobodu, ale jeho rozdírající vzlykot na prahu jeho hrobu!“

„Ano, tento vzlykot,“ opakovala Christina, bolestně potřásajíc hlavou, „tento vzlykot mě připoutal k ubožákovi víc, než jsem sama předpokládala ve chvíli loučení. Ubohý Erik! Ubohý Erik!“

„Christino,“ řekl Raoul a povstal. „Vy říkáte, že mě milujete, ale uplynulo sotva několik hodin, co jste nabyla znovu své volnosti, a vy jste se už k Erikovi vracela!... Vzpomeňte si na maškarní ples!“

„Tak to bylo dohodnuté... vzpomeňte si také, že jsem těch několik hodin byla s vámi, Raoule... a že to bylo pro nás dva velmi nebezpečné...“

„V těch hodinách tenkrát jsem pochyboval, že mě milujete.“

„Ještě o tom pochybujete, Raoule?... Abyste tedy věděl: každá z mých cest za Erikem zesílila mou hrůzu z něho, protože každá z těchto cest místo aby ho uklidnila, jak jsem doufala, vyvolala v něm úplnou posedlost láskou!... A já mám strach! Mám strach!... Strach!...“

„Vy máte strach..., ale milujete mě?... Kdyby byl Erik krásný, milovala byste mě, Christino?“

„Nešťastníce! Proč pokoušíte osud?... Proč se mě ptáte na věci, které ukrývám hluboko ve svém svědomí, jako se ukrývá hřích?“

Vstala také, objala Raoulovu hlavu krásnými, rozechvělými pažemi a řekla mu:

„Ach, můj snoubence jednoho dne, kdybych vás nemilovala, nedala bych vám své rty. Poprvé a naposled, tady je máte.“

Dotkl se jich, ale okolní noc se náhle roztrhla vedví a oni jako by prchali před bouří. Než zmizeli v lese trámoví, objevil se před jejich očima, plnýma hrůzy z Erika, docela nahoře nad nimi nesmírný noční pták, který se na ně díval řeřavýma očima a zdálo se, že je zavěšen ve strunách Apollónovy lyry!

XIV

Mistrovský kousek milovníka tajných dveří

Raoul s Christinou běželi a běželi. Prchali ze střechy, kde řeřavěly oči, jež je vidět jen v hluboké tmě. A při sestupu k zemi se zastavili až v osmém poschodí. Ten večer nebylo představení a chodby v Opeře byly pusté. Náhle se před mladými lidmi objevila bizarní silueta a postavila se jim do cesty:

„Ne! Tudy ne!

A ukázala jim jinou chodbu, kudy se měli dostat do zákulisí.

Raoul se chtěl zastavit, požádat o vysvětlení.

„Jděte! Jděte rychle!...“ velela nejasná postava, zahalená do jakéhosi přehozu. Na hlavě měla špičatou čepici.

Christina Raoula táhla a nutila ho, aby běžel dál.

„Ale kdo je to? Kdo je to vlastně?“ zeptal se mladý muž.

Christina odpověděla:

„To je *Peršan!*“

„Co tu dělá?“

„To nikdo neví! Je v Opeře pořád!“

„To, k čemu mě tu nutíte, Christino, je zbabělé,“ řekl Raoul, velmi rozčilen. „Chcete, abych poprvé ve svém životě před někým utíkal.“

„Nemějte obavy!“ odpověděla Christina a sama se snažila nabýt dřívějšího klidu. „Myslím, že jsme utekli stínu svých představ!“

„Jestli jsme opravdu viděli Erika, měl jsem ho přibít na Apollónovu lyru, jako přibíjejí sovu na zdi našich bretaňských statků, a nemuseli bychom o něm víc mluvit.“

„Milý Raoule, to byste musel nejdřív vylézt až na Apollónovu lyru; to není tak snadné.“

„Ty řeřavé oči tam opravdu byly.“

„Ach, vy už jste jako já, vidíte ho všude. Ale když budete o tom tak trochu přemýšlet, řeknete si: to, co jsem pokládal za řeřavé oči, byly asi jen zlaté hřebíky dvou hvězd, které se dívaly na město strunami lyry.“

A Christina sestoupila ještě o poschodí níž. Raoul šel za ní. Řekl:

„Jestli jste se, Christino, opravdu rozhodla odjet, ujišťuji vás znovu, že by bylo lepší utéct hned. Proč čekat do zítřka? Třeba nás teď večer slyšel!“

„Ale ne! Ne! Říkám vám znovu, že pracuje na svém *Donu Juanovi triumfujícím* a nestará se o nás.“

„Jste si tím tak málo jistá, že se pořád ohlížíte.“

„Pojďme do mé šatny.“

„Sejdeme se raději venku.“

„Až do té chvíle, než utečeme, nikdy! Kdybych nedržela slovo, přineslo by nám to smůlu. Slíbila jsem mu, že se budeme vídat jen tady.“

„Ještě štěstí pro mě, že vám povolil aspoň to," řekl Raoul hořce. „Víte, že jste byla doopravdy odvážná, když jste povolila naši hru na zásnuby."

„Ale, můj milý, on o tom ví. Řekl mi: Důvěřuji vám, Christino. Pan Raoul de Chagny je do vás zamilovaný a musí odjet. Ale ať odjíždí tak nešťastný, jako jsem já!"

„A co to znamená, prosím vás?"

„To bych se měla zeptat já vás, můj drahý. Když člověk miluje, je proto nešťastný?"

„Ano, Christino, když člověk miluje a nemá žádnou jistotu, že je milován."

„To myslíte na Erika?"

„Na Erika i na sebe," řekl Raoul a potřásl zamyšleně a zarmouceně hlavou.

Přišli do Christininy šatny.

„Jak to, že se cítíte bezpečnější tady v šatně než jinde v divadle?" zeptal se Raoul. „Když jste ho slyšela skrze zdi vy, může slyšet i on nás."

„Ne! Dal mi slovo, že už tady za zdí nikdy nebude, já mu věřím. Moje šatna i můj pokoj v *domě u jezera* jsou moje, jenom moje, pro něho jsou svaté."

„Jak jste se odtud mohla dostat do té temné chodby, Christino? Nechcete, abychom to zkusili znovu?"

„To je nebezpečné, můj drahý. Zrcadlo by mě mohlo ještě odnést a místo útěku s vámi bych musela projít tou tajnou cestou ke břehům jezera a odtud volat na Erika."

„On by vás slyšel?"

„Všude, kde bych Erika volala, všude by mě slyšel... Sám mi to řekl, je to svým způsobem génius. Nesmíte si myslet, Raoule, že je to jen tak nějaký člověk, kterému se zalíbilo bydlet pod zemí. Dělá, co by žádný jiný nedovedl; ví, co nikdo na světě neví."

„Dejte pozor, Christino, uděláte z něho ještě fantóma."

„Ne, není to fantóm; je to člověk nebes a země, to je všechno."

„Člověk nebes a země... to je všechno!... Jak vy o něm mluvíte!... A jste pořád ještě rozhodnuta uprchnout!"

„Ano, zítra."

„Mám vám říci, proč jsem chtěl, abyste utekla dnes?"

„Řekněte, můj drahý."

„Protože zítra už nebudete rozhodnuta vůbec k ničemu!"

„Tak mě, Raoule, unesete proti mé vůli!... Cožpak jsme se tak nedohodli?"

„Zítra o půlnoci budu tady ve vaší šatně!" řekl mladý muž zasmušile. „Splním svůj slib, ať se děje cokoliv. Říkáte, že na vás bude po představení čekat v *jídelně u jezera?*"

„Ano, dal si tam se mnou schůzku."

„A jak byste mohla jít k němu, Christino, když odtud neumíte vyjít »zrcadlem«?"

„Šla bych přímo na břeh jezera."

„Celým tím podzemím? Schodišti a chodbami, kudy chodí kulisáci a všichni, co mají službu? Jak byste tam mohla projít potají? Každý by přece mohl jít za Christinou Daaé a přišla byste na břeh jezera s celým zástupem.“

Christina vytáhla ze skříňky ohromný klíč a ukázala ho Raoulovi.

„Odkud je to klíč?“ zeptal se Raoul.

„Od mříže v podzemí Scribovy ulice.“

„Rozumím, Christino. Tudy se jde rovnou k jezeru. Dejte mi ten klíč, nechcete?“

„Nikdy!“ odpověděla rozhodně. „To by byla zrada!“

Raoul postřehl v Christinině tváři náhlou změnu. V jejích rysech se rozprostřela smrtelná bledost.

„Ach můj Bože!“ vykřikla. „Eriku! Eriku, mějte se mnou slitování!“

„Mlčte!“ rozkázal vikomt. „Cožpak jste mi neřekla, že vás může slyšet?“

Její chování však bylo čím dál nevysvětlitelnější. Mnula si prsty a opakovala pomateně:

„Ach můj Bože! Ach můj Bože!“

„Ale co je vám? Co je?“ naléhal prosebně Raoul.

„Prsten!“

„Jaký prsten? Prosím vás, Christino, vzpamatujte se.“

„Ten zlatý prsten, který mi dal.“

„Ach tak! To Erik vám dal prsten!“

„Vy to dobře víte, Raoule! Ale nevíte, co mi řekl, když mi ho dával: »Vracím vám vaši svobodu, Christino, ale pod tou podmínkou, že budete pořád nosit tento prsten. Dokud jej budete mít, ochrání vás před každým nebezpečím a Erik zůstane vaším přítelem. Jestli se ho však zbavíte, běda vám, Christino, protože Erik se pomstí!«

Můj drahý, můj drahý! Nemám už prsten!... Jsme ztraceni!“

Marně hledali prsten kolem dokola. Nenašli ho. Christina se nemohla uklidnit.

„To když jsem vám dovolila, abyste mě políbil nahoře pod Apollónovou lyrou,“ pokoušela se vysvětlit a chvěla se přitom, „to tam mi musel prsten sklouznout a skutálel se dolů do města! Jak ho teď najít? A jaké nám hrozí neštěstí, Raoule! Ach, prchnout! Prchnout!“

„Prchnout teď hned!“ naléhal ještě jednou Raoul.

Váhala. Věřil, že řekne ano... Její jasné zřítelnice se však zakalily a řekla: „Ne! Až zítra!“

A chvatně ho opustila a cestou si dál zmateně mnula prsty, jako by doufala, že se tak prsten znovu objeví.

Raoul se vrátil domů velmi znepokojen vším, co vyslechl.

„Jestli ji nezachráním z rukou toho šarlatána, je ztracená,“ říkal si nahlas, když se ve svém pokoji ukládal k spánku. „Ale já ji zachráním!“

Zhasl lampu a potmě se mu zachtělo říci něco hanlivého o Erikovi. Vykřikl třikrát hlasitě: „Šarlatán!... Šarlatán!... Šarlatán!“

Náhle se však pozvedl a opřel se o loket; po spáncích mu stékal chladný pot. U nohou jeho postele se rozhořely dvě oči jako výhně. Hrozivě se na něho upíraly z černé tmy. Raoul nebyl ustrašenec, ale přece jen se chvěl. Natáhl tápavou, váhavou a nejistou ruku k nočnímu stolku. Když nahmátl krabičku zápalek, rozžehl světlo. Oči zmizely. Neuklidnil se. Myslil si:

„Říkala mi, že *jeho* oči jsou vidět jen potmě. Jeho oči ve světle zmizely, ale *on* je možná ještě tady.“

Vstal a hledal. Obezřele prohlížel všechno kolem dokola. Podíval se pod postel jako dítě. Připadal si najednou směšný. Řekl hlasitě:

„Čemu věřit? Čemu nevěřit v takové báchorce? Kde končí skutečnost a kde začíná fantazie? Co viděla opravdu? Co si jen myslela, že vidí?“

Dodal rozechvěle:

„A co já vlastně viděl? Viděl jsem opravdu ty řeřavé oči? Nesvítily jen v mé představě? Už si prostě nejsem ničím jist! A nemohl bych na ty oči přísahat.“

Znovu si lehl. V pokoji byla zase tma.

Oči se opět objevily.

Raoul povzdechl.

Pozvedl se v posteli a odvážil se do těch očí upřeně pohledět. Chvíli mlčel a sbíral všechny své síly. Náhle vykřikl:

„Jsi to ty, Eriku? Člověče, duchu nebo fantóme! Jsi to ty?“

Rozvažoval:

„Jestli je to on... je na balkóně!“

Běžel v košili k malé skříňce a vytáhl z ní poslepu revolver. Se zbraní v ruce otevřel skleněné dveře. Byla neobyčejně chladná noc. Raoul se na okamžik rozhlédl po opuštěném balkóně, vrátil se zpátky a dveře zase zavřel. Znovu si celý rozechvělý lehl a revolver položil na noční stolek, aby ho měl na dosah.

Ještě jednou sfoukl svíčku.

Oči byly pořád tam, v nohách postele. Byly mezi postelí a okenní tabulí nebo za oknem, na balkóně?

Právě to chtěl Raoul vědět. Chtěl také vědět, jestli ty oči patří nějaké lidské bytosti... chtěl vědět všechno...

Proto vzal rozvážně a chladně revolver a zamířil.

Zamířil na dvě zlaté hvězdy, které na něho stále hleděly s tak zvláštním nehybným leskem.

Zamířil o trochu výš, než byly ty hvězdy. Opravdu, jsou-li to oči a nad nimi čelo a není-li Raoul moc nemotorný... Zahřměl výstřel a protrhl ticho spícího domu... A zatímco se po chodbách řítily kroky, díval se Raoul pátravě ze své postele s napřaženou rukou, připraven znovu vystřelit... Dvě hvězdy tentokrát zmizely.

Světlo, lidé, úzkostlivě poplašený hrabě Filip.

„Co je s tebou, Raoule?“

„Myslím, že se mi něco zdálo,“ odpověděl mladý muž. „Vystřelil jsem na dvě hvězdy, které mi nedaly spát.“

„Proboha, vždyť mluvíš z cesty... Jsi nemocný!... Prosím té, Raoule, co se stalo?“ a hrabě vzal do ruky revolver. „Ne, ne, nemluvím z cesty! Ostatně uvidíme...“

Vstal, oblékl si župan, obul si trepky, vzal ze sluhových rukou světlo, otevřel skleněné dveře a vyšel znovu na balkón.

Hrabě zjistil, že okno bylo prostřeleno ve výšce člověka, Raoul byl skloněný se svíčkou na balkóně...

„Ano! ano!“ zvolal, „...krev...krev!... Tady... a tady... zase krev! Tím líp!... Fantóm, který krvácí... to není tak nebezpečné!“ zasmál se uštěpačně.

„Raoule! Raoule! Raoule!“

Hrabě jím zatřásl, jako by chtěl vzbudit náměsíčníka z blouznivého spánku.

„Ale, bratře, já nespím!“ ohradil se podrážděně Raoul. „Můžete se podívat na tuhle krev. Myslel jsem, že se mi něco zdálo a že jsem střílel na dvě hvězdy. Byly to Erikovy oči a tady je jeho krev!“

Náhle zneklidněl a dodal:

„Ale udělal jsem asi chybu, že jsem střílel, a Christina mně to možná nikdy neodpustí!... Nemuselo se to stát, kdybych byl opatrnější a stáhl před spaním rolety.“

„Raoule, cožpak ses najednou zbláznil? Probuď se!“

„Zase už! Udělal byste lépe, můj bratře, kdybyste mi pomohl najít Erika... vždyť přece fantóm, který krvácí, se musí najít...“

Hraběcí komorník řekl:

„Na balkóně, pane, je opravdu krev.“

Sluha přinesl lampu, a tak mohli všechno prozkoumat. Krvavá stopa vedla po zábradlí balkónu k okapu a po okapu nahoru.

„Můj milý,“ řekl hrabě Filip, „postřelil jsi kočku.“

„Naneštěstí je to docela dobře možné!“ uchechtl se Raoul znovu uštěpačným smíchem, který se hraběti zařezával do uší. „U Erika člověk nikdy neví. Je to Erik? Je to kočka? Je to fantóm? Je z masa a kůže nebo ze stínu? Ne, ne! U Erika člověk nikdy neví!“

Raoul pronášel tyto řeči, které odpovídaly věrně a logicky tomu, čím se v duchu zabýval, a byly jasným důsledkem Christinina důvěrného vyprávění, zároveň reálného i zdánlivě nadpřirozeného. Tyto řeči však nemálo přispěly k domněnce, že není duševně zdráv. Sám hrabě byl o tom přesvědčen a později potom vyšetřující soudce po hlášení policejního komisaře bez nesnází případ uzavřel.

„Kdo je to Erik?“ zeptal se hrabě a svíral bratrovu ruku. „Můj sok! A není-li mrtev, tím hůř!“

Raoul pokynul služebnictvu, aby odešlo.

Dveře pokoje se za bratry de Chagny zavřely. Služebnictvo se však nevzdálilo tak rychle, takže komorník hraběte zaslechl Raoula, jak zřetelně a důrazně říká:

„Dnes večer unesu Christinu Daaé.“

Tuto větu později opakovali vyšetřujícímu soudci Faurovi. Nikdo se však nikdy nedozvěděl, co jiného si bratři při této rozmluvě řekli.

Sluhové vyprávěli, že to tehdy nebyla zdaleka jejich první hádka.

Skrze zdi bylo slyšet křik a pokaždé šlo o nějakou herečku Christinu Daaé.

Při snídani, kterou si dával nosit do své pracovny, dal poslat Filip pro svého bratra. Raoul přišel zasmušilý a mlčenlivý. Výjev byl velmi krátký.

HRABĚ: „Přečti si tohle I“
Filip podává bratrovi nějaké noviny. Je to Doba. Prstem mu ukazuje lokálku. Vikomt ji s nechuti čte:
Velká novina ze šlechtické čtvrti.
Slečna Christina Daaé, operní umělkyně, a pan vikomt Raoul de Chagny se zasnoubili. Podle zákulisních řečí zapřisáhl se hrabě Filip, že Chagnyové poprvé svůj slib nedodrží. Protože láska je v Opeře víc než kde jinde vše mocná, vynořuje se otázka, jakými prostředky může hrabě Filip zabránit vikomtovi, svému bratru, odvést k oltáři „novou Markétku“. Říká se, že bratři se mají rádi. Hrabě se však kupodivu mýlí, když doufá, že velmi mladá láska ustoupí lásce bratrské!“
HRABĚ *(smutně):* „Vidíš, Raoule, zesměšňuješ nás!... To děvče ti svými historkami o strašidlu úplně popletlo hlavu.“
(Vikomt tedy zřejmě mluvil se svým bratrem o Christinině vyprávění.)
VIKOMT: „Sbohem, bratře!“
HRABĚ: „Tedy to platí? Odjíždíš „dnes večer? *(Vikomt neodpovídá.)* S ní?... Takovou hloupost neuděláš, vid? *(Vikomt mlčí.)* Dovedl bych ti v tom zabránit!“
VIKOMT: „Sbohem, bratře!“
(Odchází.)

Tuto scénu vylíčil vyšetřujícímu soudci sám hrabě, který viděl svého bratra naposled týž večer v Opeře, několik minut před Christininým zmizením.

Raoul věnoval opravdu celý den přípravám k únosu.

Koně, kočár, kočí, zásoby na cestu, zavazadla, potřebné peníze, výtisk průvodce (když chtěl zmást fantóma, nemohli jet vlakem) — to všechno mu zabralo čas až do devíti hodin večer.

V devět hodin postavil se do řady vozů u Rotundy krytý kočár se záclonkami staženými přes hermeticky uzavřená dvířka. Byli v něm zapraženi dva statní koně. Tvář kočího byla tak zahalená do dlouhých záhybů šálu, že ji bylo těžko rozeznat. Před tímto krytým kočárem stály tři vozy. Vyšetřováním se později zjistilo, že to byly kočáry Sorelliové a la Carlotty, která se náhle vrátila do Paříže, a v čele ekvipáž hraběte Filipa de Chagny. Z krytého kočáru nikdo nevystupoval. Kočí zůstal na kozlíku, stejně jako jeho tři kolegové.

Po chodníku mezi Rotundou a ekvipážemi přešel stín s plstěným kloboukem, zahalený do dlouhého černého pláště. Zdálo se, že pozorněji zkoumá krytý kočár. Přistoupil blíž ke koním, pak ke kočímu a posléze beze slova odešel.

Vyšetřující soudce se později domníval, že to byl vikomt Raoul de Chagny. Já si myslím, že ne, poněvadž vikomt de Chagny měl ten večer jako jindy cylindr, který se ostatně také našel. Myslím spíše, že to byl fantóm, který o všem věděl, jak hned zvíme.

Dávali jakoby náhodou *Fausta*. Obecenstvo bylo v plném lesku. Vybraná společnost byla zastoupena velkolepě. V té době předplatitelé nepřenechávali své lóže někomu jinému ani je nepronajímali, ani je nesdíleli s finančníky, obchodníky či cizinci. To dnes si lóže nějakého markýze sice udržuje název: lóže markýze toho a toho, protože markýz je podle smlouvy jejím držitelem, ale roztahuje se v ní třeba uzenář se svou rodinou. Zaplatí si ji, a proto na ni má právo. — Dříve se něco takového skoro vůbec nedělalo. Lóže v Opeře byly salónky, kde člověk mohl téměř s jistotou potkat nebo spatřit lidi z vyšších kruhů, kteří si občas rádi poslechli hudbu.

Všechna tato lepší společnost se znala, i když se třeba nijak často nestýkala. Znali se však od vidění a tvář hraběte de Chagny poznal každý.

Lokálka, která vyšla ráno v *Době*, jistě už zapůsobila, protože všechny oči se obracely k lóži, kde byl hrabě Filip úplně sám. Tvářil se nevšímavě a bezstarostně. Zvlášť podrážděné se zdály být ženy této vybrané společnosti a vikomtova nepřítomnost vyvolávala významný šepot za vějíři. Christina Daaé byla přijata dost chladně. Toto vybrané publikum jí neodpouštělo, že pošilhává tak vysoko.

Zpěvačka vycítila, že část obecenstva jí není nakloněna, a znepokojovalo ji to.

Denní hosté, kteří dávali najevo, že o vikomtově milostném vztahu všechno vědí, neodpustili si při některých pasážích Markétčiny role úsměšky. Tak se také nápadně obraceli k Filipově lóži, když Christina zpívala větu:

Ráda bych věru věděla, kdo tento mladík je,
zda je to velký pán a jak se jmenuje.

Hrabě seděl s podepřenou bradou a zdálo se, že těchto narážek vůbec nedbá. Upíral oči na jeviště; ale vnímal je vůbec? Byl jako nepřítomný duchem...

Christina ztrácela pomalu všechnu jistotu. Chvěla se. Řítila se do nějaké katastrofy... Carolus Fonta se v duchu ptal, zda není churavá a vydrží-li na scéně až do konce zahradního dějství. V sálu si připomínali neštěstí, které se v závěru tohoto dějství přihodilo Carlottě; pověstné selhání hlasu, které přervalo její pařížskou kariéru.

La Carlotta právě vcházela do jedné z čelních lóží a její příchod budil pozornost. Nebohá Christina pozvedla oči k původkyni nového vzrušení. Poznala svou sokyni. Zdálo se jí, že se ušklíbá. To ji zachránilo. Zapomněla na všechno a chtěla ještě jednou triumfovat.

Od té chvíle zpívala celou svou duší. Pokoušela se předčit všechno, co do té doby dokázala, a dařilo se jí to. Když začala v posledním dějství vzývat anděle a

povstávala ze země, strhla svým vzletem celý rozechvělý sál a každému jako by narostla křídla.

Při tomto nadpozemském vyzvání povstal uprostřed sálu jeden muž a zůstal stát tváří v tvář pěvkyni, jako by z téhož hnutí mysli opouštěl zemi... Byl to Raoul.

Andělé jasní, andělé krásní,
andělé, vyslyšte můj hlas:

A Christina s rozevřenou náručí, s šíjí obepjatou a zastřenou svatozáří vlasů padajících na její nahá ramena vyzpívala své božské zvolání:

Vemte mě do nebes, prosím vás!

V tom okamžiku se na scéně pojednou prudce zatmělo. Bylo to tak náhlé, že diváci neměli ani kdy vykřiknout ohromením, protože jeviště se znovu osvětlilo.

... Ale Christina Daaé tam už nebyla!... Co se s ní stalo?... Jaká záhada?... Všichni se na sebe dívali a vzrušení rázem dosáhlo vrcholu. Na jevišti byl stejný rozruch jako v sále. Ze zákulisí spěchali k místu, kde ještě před okamžikem zpívala Christina. Představení bylo přerušeno za největšího zmatku.

Kam jen, kam se poděla Christina? Jaké čáry ji unesly tolika nadšeným divákům a přímo z náručí Caroluse Fonty? Leckoho mohlo opravdu napadnout, že andělé vyslyšeli její zanícenou prosbu a skutečně ji unesli „na nebesa“, s tělem i duší...

Raoul v té chvíli vykřikl. Hrabě Filip ve své lóži povstal. Lidé se dívali na jeviště, dívali se na hraběte, dívali se na Raoula a ptali se zda tato neslýchaná věc nemá něco společného s lokálkou, která vyšla v ten den ráno v novinách. Raoul však spěchal ze svého místa, hrabě zmizel z lóže, a zatímco opona padala dolů, řítili se předplatitelé k vchodu do zákulisí. Obecenstvo čekalo za nepopsatelné změti hlasů na nějaké oznámení. Všichni mluvili najednou. Každý chtěl vysvětlit, jak se to seběhlo. Jedni říkali: „Spadla do propadliště“; druzí: „Vytáhli ji nahoru nad jeviště, byla to asi nějaká léčka, nastražená na tu nešťastnici novým ředitelstvím.“ Jiní zase tvrdili: „Je to úklad. Stalo se to potmě a to je jasný důkaz!“

Opona se konečně pomalu zvedla, Carolus Fonta přistoupil až k dirigentskému pultu a oznámil vážně a smutně: „Dámy a pánové, stalo se něco neslýchaného, co nás hluboce zneklidňuje. Naše kolegyně Christina Daaé zmizela před našima očima a nikdo neví jak!“

XV

Neobyčejná role zapínacího špendlíku

Na jevišti je nepopsatelná vřava. Herci, stavěči kulis, tanečnice, statisté i abonenti — všichni se vyptávají, křičí a strkají se. „Co se s ní stalo?“ — „Dala se unést!“ — „Zmocnil se jí vikomt de Chagny!“ — „Ne, hrabě ji unesl!“ — „Kdepak, Carlotta! Carlotta to udělala!“ — „Ne! Byl to fantóm!“

A někteří se smějí, zvláště když pečlivé prozkoumání propadlišť a podlah vyloučilo možnost nehody. V hlučném davu vzbuzuje pozornost skupinka tří lidí, kteří rozmlouvají potichu a zoufale gestikulují. Jsou to učitel zpěvu Gabriel, správce Mercier a sekretář Rémy. Uchýlili se do kouta, odkud vede z jeviště široká chodba k tanečnímu foyeru. Tam se dohadují za ohromnými rekvizitami:

„Klepal jsem! Neodpovídali! Asi už nejsou v kanceláři. Nedá se to prostě zjistit, protože v zámku není klíč.“

To prohlašuje sekretář Rémy a není vůbec pochyb, že mluvil o pánech ředitelích. Ředitelé v poslední přestávce nařídili, aby je nikdo za žádných okolností nevyrušoval. „Nejsou tu pro nikoho.“

„Ano, ale přece... únos zpěvačky na otevřené scéně, to se nestává každý den!...“ zdůrazňuje Gabriel.

„Zavolal jste to na ně?“ ptá se Mercier.

„Vrátím se tam,“ říká Rémy a odbíhá.

Vtom přichází režisér.

„Tak, pane Merciere, půjdete? Co tu děláte vy dva? Potřebují vás, pane správce.“

„Nechci nic dělat ani nic vědět, dokud nepřijde komisař,“ prohlašuje Mercier. „Poslal jsem pro Mifroida. Uvidíme, kdy tu bude!“

„Ale vy musíte jít hned dolů k »varhanům«.“

„Až přijde komisař...“

„Já už tam dole byl.“

„A co jste tam viděl?“

„Neviděl jsem nikoho! Slyšíte dobře: nikoho!“

„A co chcete, abych dělal?“

„Jistě, co byste dělal?!“ hartusí režisér a zběsile si mne ruce ve vzpurném postoji. „Jistě! Ale kdyby někdo u »varhan“ byl, mohl by nám možná vysvětlit, proč najednou světla na jevišti zhasla. Ale Mauclair není nikde, rozumíte?“

Mauclair byl vedoucí osvětlovač a podle potřeby vytvářel na operním jevišti světlo a tmu.

„Mauclair není nikde,“ opakuje rozechvělý Mercier. „A co jeho pomocníci?“

„Ani Mauclair, ani jeho pomocníci! Nikdo není u osvětlení, říkám vám to!“ křičí režisér. „Je vám jistě jasné, že se ta dívka neunesla sama. Byl to nějaký předem připravený kousek a my na to musíme přijít... A co že tu nejsou

ředitelé? Přikázal jsem, aby k osvětlení nikdo nepřistupoval, postavil jsem tam k výklenku jednoho hasiče! To jsem snad neudělal dobře?“

„Ale ano, ano, udělal jste dobře... A teď počkáme na komisaře.“

Režisér odchází, krčí rozzlobeně rameny a nadává bez okolků na adresu těch „zmoklých slepic“, které se klidně krčí někde v koutě, když je celé divadlo vzhůru nohama. Gabriel a Mercier klidní nebyli. Dostali však příkaz, který je spoutával. Nesměli rušit ředitele z žádného důvodu na světě. Rémy přestoupil tento příkaz a nevyplatilo se mu to.

Vrací se právě znovu od kanceláří. Vypadá strašně vyděšeně.

„Tak co, mluvil jste s nimi?“ ptá se Mercier.

Rémy odpovídá:

„Moncharmin mi nakonec otevřel. Oči mu lezly z důlků. Myslel jsem, že mě zabije. Nevypravil jsem ze sebe ani slovo, a víte, co on na mě křičel? »Nemáte zapínací špendlík? — Ne? — Tak mi vlezte na záda!“ Chci mu namítnout, co neslýchaného se děje v divadle... Křičí: »Zapínací špendlík! Dejte mi ihned zapínací špendlík!“ Křičel jak posedlý a zřízenec, který ho zaslechl, přiběhl se zapínacím špendlíkem. Moncharmin mi okamžitě přibouchl dveře před nosem. Tak vidíte!“

„A to jste mu nestačil říci: Christina Daaé...“

„Rád bych viděl, co byste dělal vy!... Soptil vztekem... Myslel jen na svůj zapínací špendlík... Myslím, že kdyby mu ho byli hned nepřinesli, ranila by ho mrtvice! To všechno není ovšem samo sebou, naši ředitelé začínají bláznit!...“

Pan sekretář Rémy není spokojený. Dává to najevo.

„Tak to nejde dál! Nejsem zvyklý, aby se mnou někdo takhle zacházel!“

Gabriel náhle šeptne: „V tom má zase prsty *fantóm Opery*.“

Rémy se ušklíbá. Mercier vzdychá a zdá se, že chce říci něco důvěrného... Jen však pohlédne na Gabriela, který mu naznačuje, aby mlčel, oněmí.

Mercier zatím cítí, jak jeho odpovědnost vzrůstá, když minuty utíkají, a ředitelé se neobjevují. Nemůže to vydržet:

„Ech co! Poběžím je sám zburcovat!“ rozhoduje se.

Gabriel, který se pojednou velice zachmuří a zvážní, ho zadržuje:

„Myslete na to, co děláte, Merciere! Když zůstávají ve své kanceláři, vědí asi proč! Fantóm Opery má víc kousků v zásobě!“

Mercier však vrtí hlavou:

„Tím hůř! Jdu tam! Jestli mě poslechnou, bude to právě vhod, aby řekli policii všechno!“

A odchází.

„Co všechno?“ ptá se ihned Rémy. „Co by měli říci policii? Á, vy mlčíte, Gabrieli!... Vy, vy jste také s těmi tajnůstkáři! Tak to byste udělal nejlíp, kdybyste mi to vyklopil, nebo budu křičet, že jste se všichni zbláznili!... Ano, doopravdy zbláznili!“

Gabriel vyvaluje oči a tváří se, že vůbec nerozuměl tomuto hrubému výpadu pana soukromého tajemníka.

„Jaké tajnůstkářství?“ bručí. „Nevím, co chcete říci.“ Rémy se rozhořčuje:

„Richard a Moncharmin se tu dnes o přestávce chovali pomateně.“

„Nevšiml jsem si,“ brumlá Gabriel velmi rozmrzele.

„To jste jediný!... Copak myslíte, že jsem je neviděl... a že pan bankovní ředitel Parabise si ničeho nevšiml?... A že pan vyslanec Borderie má oči v kapse?... Ale pane učiteli, všichni abonenti si na ně ukazovali prstem, na naše ředitele!“

„Co vlastně naši ředitelé udělali?“ ptá se Gabriel úplně nechápavě.

„Co udělali? Ale vy to víte nejlíp ze všech, co udělali!... Vy jste tam byl!... A pozoroval jste je, vy a Mercier!... A jedině vy dva jste se nesmáli...“

„Nerozumím!“

Gabriel velmi chladně a „distingovaně“ rozpřahuje paže a zase je spouští. Toto gesto patrně znamená, že ho to nezajímá... Rémy pokračuje.

„Jakou to mají mánii?... *Nechtějí, aby se k nim někdo přibližoval?“*

„Cože? *Nechtějí, aby se k nim někdo přibližoval?“*

„*Nechtějí, aby se jich někdo dotýkal.“*

„Vy jste opravdu pozoroval, *že nechtějí, aby se jich někdo dotýkal?* To je jistě podivné!“

„Vy to připouštíte! To brzy! *A že chodí pozpátku.“*

„Pozpátku? Vy jste viděl, že naši ředitelé chodí pozpátku! Myslel jsem, že pozpátku chodí jenom raci.“

„Nesmějte se, Gabrieli! Nesmějte se!“

„Nesměji se,“ protestuje Gabriel a tváří se vážně jako papež.

„Jste dobrý přítel ředitelů, Gabrieli, prosím vás, proč o přestávce, když jsem přistupoval ve foyeru k panu Richardovi a chtěl jsem mu stisknout ruku, zašeptal mi pan Moncharmin chvatně: »Jděte dál! Jděte dál! Hlavně se pana ředitele nedotýkejte!« Cožpak jsem prašivý?“

„To je neuvěřitelné!“

„A o několik okamžiků později, když také pan vyslanec Borderie mířil k panu Richardovi, to jste neviděl, jak se pan Moncharmin vrhl mezi ně a neslyšel jste ho, jak křičí: »Pane vyslance, proboha vás prosím, nedotýkejte se pana ředitele!«“

„To je strašné!... A co dělal mezitím pan Richard?“

„Co dělal? Vy jste ho dobře viděl! Udělal půlobrat a pak jako by *zdravil někoho před sebou, i když před ním nikdo nebyl,* a odešel *pozpátku.“*

„Pozpátku?“

„A Moncharmin se také napůl obrátil, udělal jakýsi rychlý polokruh za Richardem a také on odcházel *pozpátku!...* A šli tak až ke schodišti — pozpátku!... pozpátku!... Jestli tedy nejsou blázni, vysvětlete mi, co to znamená?“

„Učili se možná nějakou baletní figuru,“ poznamenává Gabriel nepřesvědčivě.

Pan sekretář Rémy se cítí uražen nejapným žertováním v tak dramatické chvíli. Stahuje obočí a svírá rty. Naklání se ke Gabrielovu uchu.

„Nedělejte ze sebe hlupáka, Gabrieli. Dějí se tu věci, za něž byste mohli být s Mercierem voláni k odpovědnosti.“

„A co?“ ptá se Gabriel.

„Dnes večer nezmizela jenom Christina Daaé.“

„Ale jděte!“

„Žádné »ale jděte«! Mohl byste mi říci, proč Mercier chytil za ruku matku Giryovou, která právě přicházela do foyeru, a horempádem ji odvlekl s sebou?“

„Ale ale!“ říká Gabriel. „Toho jsem si nevšiml.“

„Všiml jste si toho tak dobře, Gabrieli, že jste šel za Mercierem a matkou Giryovou až k Mercierově kanceláři. Od té chvíle je vás dva vidět, vás a Merciera ale paní Giryovou už nikdo neviděl...“

„Myslíte si tedy, že jsme ji snědli?“

„Ne! Ale zavřeli jste ji na dva západy do kanceláře a víte, co je slyšet, když se tam jde kolem dveří? Je slyšet slova: »Ti lupiči! Ti lotři!«“

Za tohoto podivného rozhovoru právě přichází celý udýchaný Mercier.

„Je to prostě hrozné!“ pronáší ponuře „Volal jsem na ně: »Jde o velmi vážnou věc! Otevřte! To jsem já, Mercier.« Slyšel jsem kroky. Dveře se otevřely a objevil se Moncharmin. Byl úžasně bledý. Zeptal se mě: »Co chcete?“ Odpověděl jsem: »Unesli Christinu Daaé!“ Víte, co mi odpověděl? »Tím líp pro ni!“ A dal mi tohleto do ruky a zavřel přede mnou dveře.“

Mercier rozvírá ruku; Rémy a Gabriel se dívají.

„Zapínací špendlík!“ křičí Rémy.

„To je divné! To je divné!“ pronáší šeptem Gabriel a nemůže potlačit rozechvění.

Náhle zaslechli nějaký hlas a všichni tři se otáčejí.

„Promiňte, pánové, neviděli jste Christinu Daaé?“

I přes vážné okolnosti byli by se bezpochyby nad takovou otázkou rozesmáli, kdyby nespatřili tvář tak žalostnou, že budila okamžitý soucit. Byl to vikomt Raoul de Chagny.

XVI

„Christino! Christino!“

Hned po fantastickém zmizení Christiny Daaé napadlo Raoula: udělal to Erik. Raoul už nepochyboval o téměř nadpřirozené moci Anděla hudby v budově Opery, kde si ďábelsky nastolil své království. V šíleném zmatku zoufalství a lásky vrhl se Raoul na jeviště. „Christino! Christino!“ naříkal celý bez sebe. Volal ji tak, jako ona jistě volá jeho z hloubky té temné propasti, kam

ji netvor unesl jako kořist, celou se ještě chvějící božským zanícením, celou oděnou do bílého rubáše, v němž se obětovala rajským andělům.

„Christino! Christino!“ opakoval Raoul... a zdálo se mu, že slyší dívčino volání skrz tenká prkna, která ho od ní oddělují. Skláněl se, naslouchal... bloudil po jevišti jako šílený. Ach, sestoupit, sestoupit, sestoupit do těch temných šachet, pro něho uzavřených!

Tato tenká překážka, která obyčejně sklouzává sama od sebe dolů tak lehce a odhaluje propast, kam se nyní upíná všechna jeho touha... tato prkna, která vržou pod jeho kroky a rozeznívají pod jeho vahou úžasnou prázdnotu podzemí... tato prkna se dnes večer ani sebeméně nepohnou, jako by byla naprosto nehybná... Vypadají jako pevná půda, která se nepohnula nikdy... a ke schodům, jež vedou pod jeviště, je přístup zakázán!...

„Christino! Christino!“... Se smíchem ho odstrkují... Vysmívají se mu... Domnívají se, že se pominul s rozumem, nebohý snoubenec!...

Kterou zběsilou cestou unesl Erik nevinnou dívku? Jakými temnými, tajuplnými chodbami, které zná jen on sám, ji odvlekl až do toho hrozného brlohu: do pokoje ve stylu Ludvíka Filipa, odkud vedou dveře k pekelnému jezeru?... „Christino! Christino! Ty neodpovídáš! Jsi ještě aspoň naživu, Christino? Nevydechla jsi naposled ve chvíli nadlidské hrůzy v netvorově náruči?“

Strašné myšlenky prolétají Raoulovým překrveným mozkem jako prudké blesky.

Erik zřejmě vyslídil jejich tajemství a věděl, že ho Christina zradila! Jak krutá bude jeho pomsta!

Čeho by se neodvážil Anděl hudby, uražený ve své pýše? Christina byla v netvorových všemocných rukou ztracená !

A Raoul myslí ještě na zlaté hvězdy, které bloudily v noci po jeho balkóně a on je svou bezmocnou zbraní nezabil. Určitě to byly dvě podivné lidské oči, jež se otvíraly ve tmě a svítily jako hvězdy nebo kočičí oči. (Každý ví, že někteří albíni, kteří ve dne jako by měli králičí oči, mají v noci oči kočičí!)

Ano, ano, Raoul vystřelil jistě na Erika! Že ho nezabil! Netvor prchl po okapu jako kočky nebo zločinci, kteří — jak také každý ví — by vylezli po okapu kolmo až k nebi. Erik bezpochyby zamýšlel nějaký rozhodný útok protiněmu, ale byl raněn a utekl a obrátil svůj hněv proti nebohé Christině.

Na to myslí nešťastný Raoul a běží přitom k zpěvaččině šatně...

„Christino!... Christino!...“ Hořké slzy ho pálí na víčkách, když vidí po nábytku rozhozené šatstvo, jež si měla jeho krásná snoubenka obléci k jejich útěku... Proč jen nechtěla uprchnout dřív! Proč museli tak čekat?... Proč si tak pohrávali s hrozící katastrofou?... S netvorovým srdcem?... Proč ze svrchovaného soucitu vydávala ještě naposled na pospas duši toho démona svůj božský zpěv...?

Andělé jasní, andělé krásní,

andělé, vyslyšte můj hlas:
vemte mě do nebes, prosím vás!...

Raoul, jehož hrdlo se svírá vzlyky, zapřísaháním i proklínáním, ohmatává bezmocnými dlaněmi velké zrcadlo, jež se tenkrát večer před jeho očima otevřelo a vpustilo Christinu do temnot tam dole. Opírá se, tlačí, tápe... ale zrcadlo, jak se zdá, poslouchá jenom Erika... Snad není třeba na takové zrcadlo tlačit... Možná, že by stačilo pronést jistá slova?... Když byl docela malý, vyprávěli mu, že jsou některé věci, které takto poslouchají na slovo.

Náhle si Raoul vzpomněl... „mříž, která vede pod Scribovu ulici... Podzemní chodba, stoupající od jezera přímo k Scribově ulici...“ Ano, Christina o tom přece mluvila!... A přestože bohužel zjistil, že těžký klíč už ve skříňce není, běží přece jen do Scribovy ulice. Tam venku ohmatává roztřesenýma rukama kyklopské kameny, hledá otvory... nahmatává mříže... jsou to tyhle?... nebo tyhle?... nebo není to tenhle sklepní otvor?... Hrouží bezmocné pohledy mezi mřížoví... Jak hluboká tma je za nimi!... Naslouchá... Jaké ticho!... Zabočí kolem budovy... Tady je široké zábradlí! Silné mříže!... Jsou to vrata nádvoří správního křídla.

... Raoul běží k domovnici:

„Prosím vás, paní, mohla byste mi ukázat zamřížovaná vrata, ano, vrata z mříží, z tyčí... ze železných tyčí... vrata, která ústí do Scribovy ulice... a vedou k jezeru? Znáte to jezero? Ano, jezero, ovšem! Jezero pod zemí... pod Operou.“

„Pane, vím dobře, že je pod Operou jezero, ale nevím, která vrata tam vedou... nikdy jsem tam nebyla!...“

„A Scribova ulice, paní? Scribova ulice? Tam jste také nikdy nebyla, ve Scribově ulici?“

Domovnice se směje. Směje se na celé kolo! Raoul zahučí a prchá, skáče do schodů, druhým schodištěm běží dolů, proběhne celým správním křídlem a ocitne se znovu ve světle jeviště.

Zastavuje se, srdce mu tluče o překot v udýchaných prsou: jestlipak našli Christinu Daaé? Spatří skupinku, ptá se:

„Promiňte, pánové, neviděli jste Christinu Daaé?“

A oni se mu smějí.

V té chvíli propuká na jevišti nový povyk, když se v tlačenici černě oděných návštěvníků objevuje nějaký muž. Ihned ho obklopí šermující paže. Muž vypadá velmi klidně a má laskavou tvář, růžovou a buclatou, rámovanou kadeřavými vlasy a ozářenou dvěma modrýma, podivuhodně jasnýma očima. Správce Mercier ukazuje vikomtovi de Chagny nového příchozího a říká:

„Tady je člověk, kterého se napříště ptejte. Představuji vám pana policejního komisaře Mifroida.“

„Á, pan vikomt de Chagny! Jsem rád, že vás vidím, pane,“ říká komisař. „Kdybyste se laskavě obtěžoval se mnou... A teď, kde jsou ředitelé?... Kde jsou ředitelé?...“

Protože správce mlčí, bere na sebe sekretář Rémy úlohu informovat komisaře, že páni ředitelé jsou zavřeni ve své kanceláři a ještě o celé věci nic nevědí.

„Jak je to možné!... Pojďme do jejich kanceláře!“

A pan Mifroid, sledovaný stále rostoucím průvodem, míří ke správě divadla. Mercier využívá vřavy a vsunuje do Gabrielovy ruky nějaký klíč:

„Všechno se obrací k horšímu,“ šeptá mu. „Jdi a pusť starou Giryovou na vzduch...“

Gabriel odchází.

Průvod došel záhy k ředitelským dveřím. Mercier opakuje marně své výzvy, dveře se neotvírají.

„Jménem zákona, otevřte!“ poroučí jasným a poněkud znepokojeným hlasem pan Mifroid.

Dveře se konečně otvírají. Všichni se vrhají za komisařem do kanceláří.

Raoul jde poslední. Když se chystá vstoupit do místnosti, ucítí nějakou ruku na rameni a slyší, jak mu kdosi šeptá do ucha:

„Do Erikových tajemství nikomu nic není!“

Obrací se a potlačuje výkřik. Ruka už není na jeho rameni, ale na rtech jakéhosi člověka s ebenovou pletí, nefritovýma očima a s hlavou pokrytou astrachánovou čapkou... Peršan!

Neznámý stále s rukou na rtech nabádá k mlčenlivosti a v okamžiku, kdy se ho chce překvapený vikomt zeptat na důvod jeho tajemného zásahu, odporoučí se a mizí.

XVII

Podivuhodná, odhalení paní Giryové o jejich osobních stycích s fantómem Opery

Dříve než budeme provázet policejního komisaře Mifroida k pánům ředitelům, dovolí mi čtenář laskavě, abych mu vyprávěl o jistých neobyčejných událostech, které se staly v té kanceláři, kam se snažili marně proniknout tajemník Rémy a správce Mercier. Pánové Richard a Moncharmin se tam nepřístupně uzavřeli s úmyslem, který čtenář ještě nezná. Je však mou historickou povinností — chci říci: povinností historika — netajit jej před ním.

Mel jsem už možnost říci, jak se nálada pánů ředitelů od určité doby nepříjemně pozměnila, a zmínil jsem se, že příčinou této změny nebyl pouze pád lustru za okolností, jež známe.

Navzdory všem přáním pánů ředitelů, aby tato příhoda byla navždy utajena, budu čtenáři přece jen vyprávět, jak si fantóm klidně přišel vyzvednout svých prvních dvacet tisíc franků. Vyvolalo to nářek a skřípění zubů! Celá záležitost však proběhla co nejjednodušeji:

Jednoho rána našli ředitelé na svých stolech připravenou obálku. Na obálce bylo místo adresy: Fantóm Opery *(osobně)* a bylo k ní přiloženo psaníčko od samého F.O.:

> *Nastala chvíle plnění smluvního ustanovení: vsunete dvacet tisícifrankových bankovek do této obálky, zapečetíte ji svou pečetí a odevzdáte ji paní Giryové, která provede všechno potřebné.*

Páni ředitelé se nedali dvakrát pobízet. Neztráceli čas, aby se alespoň zeptali, jak se tento ďábelský vzkaz mohl vůbec dostat do pracovny, kterou tak pečlivě zamykali. Našli prostě vhodnou příležitost, jak vztáhnout ruku na tajemného mistra pěvce. Když všechno vypověděli pod pečetí největšího tajemství Gabrielovi a Mercierovi, vložili dvacet tisíc franků do obálky a svěřili ji bez dohadování paní Giryové, která nastoupila znovu na své místo. Uvaděčka neprojevila žádné překvapení. Nemusím vůbec říkat, že byla sledována. Odešla ostatně hned do fantómovy lóže a položila vzácnou obálku na přední opěradlo. Oba ředitelé i Gabriel a Mercier byli schováni tak, aby ani na vteřinku nespustili tuto obálku z očí po celé představení a dokonce ani po něm. Obálka se totiž ani nepohnula a tím spíše se nehýbali ani její strážci, dokud se divadlo nevyprázdnilo. Odešla už i paní Giryová, ale páni ředitelé, Gabriel a Mercier tam zůstávali dál. Konečně je to už omrzelo, vzali obálku, zjistili, že její pečetě nejsou rozlomeny, a otevřeli ji.

Na první pohled myslili Richard a Moncharmin, že tam bankovky stále jsou, vzápětí však zjistili, že to nejsou ty pravé. Dvacet skutečných bankovek zmizelo a místo nich tam bylo dvacet bankovek z žertovných her. Bylo to k vzteku a zároveň to nahánělo hrůzu!

„To je horší než u Roberta Houdina!“ vykřikl Gabriel. „To je!“ odvětil Richard, „a je to dražší!“

Moncharmin chtěl, aby zavolali komisaře; Richard byl proti tomu. Měl bezpochyby svůj plán; řekl: „Nebuďme směšní! Celá Paříž by se nám smála! Fantóm vyhrál první kolo, my dobudeme vítězství ve druhém.“ Myslel zřejmě na příští plat.

Přesto však byli tak dokonale zklamáni, že nemohli v příštích týdnech přemoci jistou rozmrzelost. A bylo to opravdu pochopitelné. Nepovolali do té doby komisaře, také proto, jak nesmíme zapomínat, protože si v hloubi srdce mysleli, že taková bizarní příhoda může být jen mrzkým žertem, zosnovaným nepochybně jejich předchůdci, a dohodli se proto nic neroznášet, dokud nepoznají „konečné slovo“.

Na druhé straně kalilo chvílemi Moncharminovi tuto myšlenku podezření na samého Richarda, který míval občas fraškovité nápady. Připraveni na všechny možnosti vyčkávali tak příštích událostí a hlídali přitom a dali hlídat matku Giryovou, s níž na Richardovo přání nikdo o ničem nemluvil. „Jestli je

spoluvinicí,“ říkal Richard, „jsou bankovky už dávno kdovíkde. Ale já sám si myslím, že je jen hloupá!“

„Je v tom zapleteno dost hloupých!“ namítal přemýšlivý Moncharmin.

„Cožpak jsme to mohli tušit?“ naříkal Richard. „Ale neboj se... příště uděláme, co já navrhnu...“

A tak to „příště“ přišlo... připadlo na týž den, kdy zmizela Christina Daaé.

Ráno jim fantómův list připomínal splatnost.

„Udělejte to jako posledně,“ radil laskavě fantóm Opery.

„*To bylo velmi dobré.* Dejte obálku s dvaceti tisíci franky té znamenité paní Giryové.“

A k účtu byla připojena známá obálka. Zbývalo ji jen naplnit.

To se mělo stát ten večer půl hodiny před představením. Nahlížíme tedy do ředitelské svatyně zhruba půl hodiny předtím, než se zvedne opona před velice proslulým uvedením *Fausta*.

Richard ukazuje obálku Moncharminovi, pak před ním odpočítává dvacet tisíc franků a vkládá je do obálky, ale nezavírá ji.

„A teď mi zavolej matku Giryovou,“ říká.

Poslali pro stařenku.

Vešla s uctivou poklonou. Měla na sobě pořád šaty z černého taftu, jejichž barva přecházela do rezavé a fialové, a klobouk s péry, černý jako saze. Zdálo se, že má dobrou náladu. Řekla hned:

„Dobrý večer, pánové. To je jistě zase kvůli obálce, viďte?“

„Ano, paní Giryová,“ řekl Richard velmi roztomile.

„Je to kvůli obálce... A také kvůli jiné věci.“

„K vašim službám, pane řediteli. K vašim službám!... A jaká je to jiná věc, prosím vás?“

„Nejprve mám k vám, paní Giryová, malou otázku.“

„Prosím, pane řediteli, jsem vám k službám.“

„Vy jste s fantómem pořád zadobře?“

„Lépe být nemohu, pane řediteli, lépe být nemohu.“

„Och! Vidíte, jak nás to těší... Povězte nám, paní Giryová,“ pronesl Richard tónem závažné důvěrnosti. „Mezi námi, můžete to klidně říci... Nejste hloupá.“

„Ale pane řediteli!“ zvolala uvaděčka a přidržovala si přitom dvě rozverně se kývající péra svého klobouku, černého jako saze. „Prosím vás, abyste věřil, že o tom nikdo nikdy nepochyboval!“

„Souhlasíme a dohodneme se. Ta historie s fantómem je povedená legrace, viďte? Ale... pořád mezi námi... trvala už dlouho.“

Paní Giryová pohlédla na ředitele, jako by na ni mluvili čínsky. Přistoupila k Richardovu stolu a řekla rozrušeně: „Co tím chcete říci?... Nerozumím vám!“

„Ale vy nám rozumíte moc dobře. V každém případě byste nám měla rozumět... A nejprve nám řekněte, jak se jmenuje.“

„Ale kdo?“

„Ten, jehož jste spoluvinicí, paní Giryová!“

„Já že jsem fantómova spoluvinice? Já?... Spoluvinice v čem?“

„Děláte všechno, co on chce.“

„Vždyť není nijak náročný, jak víte.“

„A dává vám stále spropitné!“

„Nenařikám si.“

„Kolik vám dává, když mu přinášíte tuto obálku?“

„Deset franků.“

„Panečku! To není moc!“

„Jak to?“

„Povím vám to za chvilku, paní Giryová. Ted bychom rádi věděli, z jakého důvodu... zcela zvláštního... jste se dala tělem i duší tomuto fantómovi raději než nějakému jinému... Za sto sous nebo deset franků se přece nekoupí přátelství a oddanost paní Giryové.“

„Ano, to je pravda!... A ten důvod vám mohu na mou věru říci, pane řediteli! Není v tom zajisté žádná hanba!... Naopak.“

„O tom nepochybujeme, paní Giryová.“

„Tak tedy abyste věděli... fantóm nemá rád, když o něm vyprávím.“

„Ale ale!“ ušklíbl se Richard.

„Ale tato příhoda se týká jenom mne!“ pokračovala stařenka. „Tak tedy jednou večer najdu v lóži číslo pět dopis pro mne... jakýsi seznam psaný červeným inkoustem... Tento seznam, pane řediteli, vám nemusím číst... umím ho zpaměti... a nezapomenu ho nikdy... ani kdybych žila sto let!...“

A paní Giryová se celá napřímí a odříkává dopis s dojemnou výmluvností:

> *Paní,*
>
> *1825, Slečna Ménétrierová, primabalerína, stává se markýzou de Cursy. — 1832, Slečna Marie Taglionová, tanečnice, jmenovaná hraběnkou Gilbert des Voisins. — 1846, la Sota, tanečnice, bere si za chotě bratra španělského krále. — 1847 Lola Montesová, tanečnice, bere si v nerovném sňatku za chotě krále Ludvíka Bavorského a stává se hraběnkou von Landsfeld.— 1848, slečna Maria, tanečnice, stává se baronkou d'Hermeville. — 1870, Tereza Hesslerová, bere si za chotě dona Fernanda, bratra portugalského krále...*

Richard a Moncharmin naslouchají stařence, která s pokračujícím výčtem těchto slavných sňatků ožívá, napřimuje se, nabývá smělosti, a konečně, osvícená jako věštkyně na své třínožce, vykřikuje hrdě zářícím hlasem poslední větu prorockého dopisu: *1885, Meg Giryová, císařovna!*

Vyčerpaná tímto svrchovaným vypětím, dopadá uvaděčka na židli se slovy: „Pánové, bylo to podepsáno: *Fantóm Opery!* Slyšela jsem už předtím mluvit o fantómovi, ale věřila jsem tomu jen napůl. Od toho dne, kdy mi oznámil, že moje malá Meg, krev mé krve, ta, kterou jsem nosila pod srdcem, bude

císařovnou, uvěřila jsem tomu úplně.“ Opravdu, opravdu nebylo třeba dlouho zkoumat vzrušený obličej paní Giryové, aby člověk pochopil, co si její prostinký rozum představuje pod slovy: „*Fantóm a císařovna*“.

Ale kdo má v rukou drátky tohoto povedeného strašáka?... Kdo?

„Vy jste ho nikdy neviděla, on k vám mluví a vy věříte všemu, co vám říká, viďte?“ zeptal se Moncharmin.

„Ano, především mu vděčím za to, že se moje Meg stala sólistkou. Řekla jsem fantómovi: »Když má být v roce 1885 císařovnou, nemáte času nazbyt; musí se stát teď hned sólistkou.« Odpověděl mi: »Ujednáno!« A stačilo mu, aby řekl jedno slovo panu Polignymu, a bylo to...“

„Vidíte, pan Poligny ho tedy viděl!“

„Ne, právě tak jako já, neviděl, ale slyšel ho! Fantóm mu to řekl do ucha, víte! Tenkrát večer, když vyšel pan Poligny tak bledý z lóže číslo pět.“

Moncharmin si povzdechne:

„To je nadělení!“ úpí.

„Myslela jsem si vždycky,“ odpovídá paní Giryová, „že fantóm a pan Poligny mají nějaké tajnosti. Všechno, co fantóm od pana Polignyho žádal, pan Poligny vyplnil... Pan Poligny fantómovi nic neodmítl.“

„Slyšíš, Richarde, Poligny fantómovi nic neodmítl.“

„Ano, ano, slyším dobře!“ prohlásil Richard. „Pan Poligny je fantómovým přítelem, a protože paní Giryová je přítelkyní pana Polignyho, jsme u toho,“ dodal velice, přísně. „Pan Poligny mi však neleží na srdci, mně osobně... Jediná osoba, jejíž osud mě opravdu zajímá, a vůbec to neskrývám, to je paní Giryová!... Paní Giryová, víte, co je v této obálce?“

„Kdepak, proboha!“ odpovídá.

„Dobře, tak se dívejte!“

Paní Giryová do obálky zachmuřeně pohlédne, ale vzápětí se rozzáří.

„Tisícovky!“ vykřikne.

„Ano, paní Giryová!... Ano, tisícové bankovky!... A vy jste to dobře věděla!“

„Já, pane řediteli?... Já? Já vám přísahám...“

„Nepřísahejte, paní Giryová... A teď vám řeknu tu druhou věc, pro kterou jsem vás pozval... Paní Giryová, dám vás zavřít.“

Dvě černá péra na klobouku, černém jako saze, která tvořila obyčejně dva otazníky, změnila se rázem ve vykřičník. Klobouk sám se rozhoupal a málem spadl z rozbouřeného drdolu. Překvapení, rozhořčení, protest a zděšení projevily se ještě u matky malé Meg jakousi výstřední piruetou, jež ji útočnou silou přenesla jedním skokem až k panu řediteli, který bezděky odsunul své křeslo nazpět.

„Mě že chcete zavřít?!“

Ústa, jež to vyřkla, jako by vyplivla panu Richardovi do obličeje všechny tři zuby, které v nich ještě zbyly.

Pan Richard se zachoval hrdinsky. Neucouvl. Jeho výhružný ukazovák označoval nepřítomným soudcům uvaděčku lóže číslo pět.

„Dám vás zavřít, paní Giryová, pro krádež!“

„Opakuj to!“

A paní Giryová vrazila rozmachem paže panu řediteli Richardovi facku dříve, než měl pan ředitel Moncharmin kdy zakročit. Odveta jaksepatří! Na ředitelskou tvář však nedopadla vyschlá ruka prchlivé stařeny, ale obálka, příčina celého skandálu, magická obálka, která se úderem pootevřela a začaly z ní vypadávat bankovky a poletovaly jako fantastický rej obrovitých motýlů.

Oba ředitelé vykřikli a táž myšlenka je vrhla oba na kolena. Horečně sbírali a ve spěchu zkoumali vzácné papíry.

„*Jsou to porad ty pravé?*“ — Moncharmin.

„*Jsou to pořád ty pravé?*“ — Richard.

„Jsou to pořád ty pravé!!!“

Nad nimi hlasitě cvakaly tři zuby paní Giryové a drmolily hrozné citoslovce. Rozumět bylo však jen tomuto „leitmotivu":

„Já — a zlodějka! Zlodějka — já?“

Dusí se.

Křičí:

„Jsem z toho úplně zničená!“

A najednou znovu přiskakuje těsně k Richardovi.

„V každém případě vy, pane Richarde,“ ječí stařena, „vy *musíte vědět lépe než já, kam se podělo těch dvacet tisíc franků!*“

„Já?“ ptá se ohromený Richard. „A jak bych to mohl vědět?“

Přísný a neklidný Moncharmin žádá okamžitě, aby to žena vysvětlila.

„Co to znamená?“ vyptává se. „Proč tvrdíte, paní Giryová, že pan Richard musí vědět *lépe než vy*, kam se podělo těch dvacet tisíc franků?“

Richard, který cítí, jak mu tváře před Moncharminovýma očima červenají, uchopil ruku paní Giryové a prudce jí třese. Jeho hlas zní jako hrom. Duní, rachotí... hromuje...

„Jak to, že vím lépe než vy, kam se podělo těch dvacet tisíc franků? Jak to?“

„Protože se poděly do vaší kapsy!“ supí stařena a dívá se na něho jako na ďábla.

Přišla řada na pana Richarda; teď je on zdrcen, jednak touto nečekanou odpovědí, a pak čím dále podezíravějším pohledem Moncharminovým. Ztrácí rázem sílu, kterou by potřeboval v této těžké chvíli, aby vyvrátil tak opovržlivé obvinění.

Takhle ti nejnevinnější, zaskočení ve svém pokojném srdci, náhle blednou nebo se červenají, pod ranou, jež je zasáhne, napřimují se nebo se hroutí, protestují nebo mlčí, když mají mluvit, nebo mluví, když by měli mlčet, nebo zůstávají klidní, když se mají potit, anebo se potí, když nemají — a vypadají pak najednou jako viníci.

Moncharmin zarazil nevinného Richarda, který se chtěl s touhou po pomstě vrhnout na paní Giryovou, a sám se k ní honem kurážně obrací s vlídnou otázkou:

„Jak jste mohla podezřívat mého kolegu Richarda, že si strčil dvacet tisíc franků do kapsy?“

„To jsem nikdy neřekla,“ prohlašuje matka Giryová, protože já sama osobně jsem dala dvacet tisíc franků do kapsy pana Richarda.“

A dodala polohlasně:

„Tím hůř! Tak je to!... Ať mi fantóm odpustí!...“

A protože se Richard znovu vzpamatovává a chystá ke křiku, přikazuje mu Moncharmin důrazně, aby mlčel: „Promiň! Promiň! Promiň! Nech tuto ženu mluvit! Dovol, abych se jí ptal.“

A dodává:

„Je opravdu podivné, že s ní mluvíš takovým tónem!... Přichází okamžik, kdy se celé to tajemství vyjasní! Ty se vztekáš! Neděláš dobře... Já, já se dokonale bavím!“

Paní Giryová mučednicky pozvedá oči, z nichž vyzařuje nevinná upřímnost.

„Říkáte mi, že v obálce, kterou jsem dala panu Richardovi do kapsy, bylo dvacet tisíc franků, ale já — opakuji to — jsem o tom nic nevěděla... Ani pan Richard ostatně!“

„Ach! Ach!“ vzdychne Richard a zatváří se náhle povzneseně, což se nelíbí Moncharminovi. „Já o tom také nic nevěděl! Vy jste dala dvacet tisíc franků do mé kapsy a já jsem o tom nic nevěděl! To mě moc těší, paní Giryová.“

„Ano,“ souhlasila ta hrozná dáma „To je pravda!... Nevěděli jsme o tom jeden ani druhý!... Ale vy, vy jste to musel nakonec zpozorovat.“

Richard by byl určitě paní Giryovou roztrhal, kdyby tam nebyl Moncharmin. Ten ji však chrání. Urychluje výslech: „Jakou obálku jste vlastně dala do kapsy panu Richardovi? To přece nebyla ta, kterou jsme vám dali, ta, kterou jste před našima očima odnesla do lóže číslo pět, ale právě jenom v té bylo dvacet tisíc franků.“

„Pardon! Právě tu, kterou mi dal pan ředitel, jsem vsunula do jeho kapsy,“ vysvětluje matka Giryová. „Obálka, kterou jsem položila do fantómovy lóže, byla jiná, navlas podobná, a měla jsem ji připravenou v rukávu a dostala jsem ji od fantóma!“

Při těch slovech vytahuje paní Giryová z rukávu přichystanou obálku, totožnou i podle adresy s tou, která obsahuje dvacet tisíc. Páni ředitelé se jí zmocňují. Prohlížejí ji, zjišťují, že je zapečetěná pečetěmi s razítkem jejich vlastního ředitelského pečetítka. Otvírají ji... Obsahuje dvacet bankovek z žertovných her, stejných jako ty, které je tak ohromily před měsícem.

„Jak je to prosté!“ říká Richard.

„Nejproslulejší kousky byly vždy nejprostší,“ odpovídá Richard. „Stačí kmotr...“

„Nebo kmotra!“ dodává bezbarvým hlasem Moncharmin. A pokračuje s očima upřenýma na paní Giryovou, jako by ji chtěl hypnotizovat:

„To vám fantóm opravdu poslal tuto obálku a opravdu vám řekl, abyste ji vyměnila za tu, kterou vám dáme? A opravdu on vám řekl, abyste tu naši dala do kapsy panu Richardovi?“

„Ano, opravdu on!“

„Mohla byste nám tedy, paní, předvést malou ukázku svých vloh?... Tady je obálka. Dělejte, jako bychom nic nevěděli.“

„K službám, pánové!“

Matka Giryová opět uchopila obálku obtíženou dvaceti bankovkami a míří ke dveřím. Chystá se odejít.

Oba ředitelé jsou skokem u ní.

„Ó ne! Ó ne! Už nám to neprovedete! Máme toho dost! Nenaletíme znova!“

„Promiňte, pánové,“ omlouvá se stařena, „promiňte... Říkáte, abych dělala, jako byste nic nevěděli!... No a kdybyste neměli nic vědět, odešla bych s vaší obálkou!“

„A jak byste ji tedy vsunula do mé kapsy?“ namítá Richardy kterého Moncharmin pozoruje jedním okem. Druhým se upřeně dívá na paní Giryovou. Není to snadné takhle se dívat, ale Moncharmin je ochotný ke všemu, aby odhalil pravdu.

„Mám vám ji vsunout do kapsy ve chvíli, kdy to očekáváte nejméně, pane řediteli. Víte, že se během večera trochu projdu zákulisím a často doprovázím svou dceru do baletního foyeru, což je mé mateřské právo. Když mívá přestávku, nosívám jí trepky a také rozprašovač... Chodím si zkrátka volně, jak chci... Páni abonenti se také procházejí... Vy také, pane řediteli... Je tam dost lidí... Projdu za vámi a vsunu vám obálku do zadní kapsy vašeho kabátu... To nejsou žádné čáry!“

„To nejsou žádné čáry!“ křičí Richard a koulí očima hřímajícího Jupitera, „to nejsou žádné čáry! Ale já vás mám in flagranti při vaší lži, stará čarodějnice!“

Ctihodnou dámu nezraňuje tolik nadávka jako útok na její poctivost. Napřimuje se, naježí, vycení všechny tři zuby.

„Jak to?“

„Protože jsem byl celý ten večer v sále a hlídal jsem vytrvale lóži číslo pět a falešnou obálku, kterou jste tam položila. Nebyl jsem v baletním foyeru ani vteřinku!...“

„Já jsem vám také nedala tu obálku ten večer, pane řediteli!... Ale při příštím představení... Počkejte, byl to večer, kdy pan státní tajemník krásných umění...“

Při těchto slovech pan Richard prudce přerušuje paní Giryovou...

„Ano, to je pravda,“ říká zamyšleně, „vzpomínám si... teď si vzpomínám! Pan státní tajemník přišel do zákulisí. Přál si se mnou mluvit. Sešel jsem na chvíli do baletního foyeru. Byl jsem na schodech... Pan státní tajemník a jeho šéf kabinetu byli dole ve foyeru... Najednou jsem se obrátil... To vy jste přešla

za mnou... paní Giryová... Zdálo se mi, že jste o mne zavadila... Byla jste za mnou jenom vy sama... Ano, ještě vás vidím... ještě vás vidím!“

„Právě tak to bylo, pane řediteli, tak to bylo! Právě jsem ukončila ten manévr s vaší kapsou. Ta kapsa, pane řediteli, je pěkně pohodlná!“

A paní Giryová doprovází znovu svá slova pohybem. Přechází za panem Richardem a vsouvá obálku do kapsy jednoho šosu ředitelova kabátu tak hbitě, že i Moncharmin, který má oči na stopkách, je z toho celý pryč.

„Opravdu!“ volá pobledlý Richard „To už je od fantóma Opery trochu moc! Jemu jde o to: odstranit každého nebezpečného prostředníka mezi tím, kdo dává dvacet tisíc franků, a tím, kdo je bere! Nemohl přijít na nic lepšího, než mi je prostě vzít z kapsy, abych si toho nevšiml, protože jsem vůbec nevěděl, že je tam mám... Není to obdivuhodné?“

„Ó samozřejmě, obdivuhodné!“ přisazuje si Moncharmin. „Jenomže ty zapomínáš, Richarde, že jsem z těch dvaceti tisíc dal deset já a že mně nedal do kapsy nikdo nic!“

XVIII

Pokračování o záhadné roli zapínacího špendlíku

Moncharmin vyjádřil poslední větou velmi jasně podezření, které měl nadále na svého spolupracovníka. Vyústilo okamžitě v bouřlivý výstup a nakonec se dohodli, že se Richard ve všem Moncharminovi podřídí, aby mu pomohl odhalit bídníka, který si s nimi zahrává.

Tak se dostáváme k přestávce, kdy pan sekretář Rémy, jemuž nic neuteče, pozoroval s takovou zvědavostí podivné chování ředitelů. Nebude pro nás teď nic snazšího než najít důvod tohoto počínání tak prazvláštního a především tak neslučitelného s představou o ředitelské vážnosti.

Richardovo a Moncharminovo chování bylo cele poznamenáno nedávným odhalením:

1) Richard měl toho večera přesně opakovat pohyby, které dělal před měsícem, kdy zmizelo prvních dvacettisíc franků; 2) Moncharmin neměl ztratit z očí ani na vteřinu Richardovu zadní kapsu, do níž vsunula paní Giryová druhých dvacet tisíc.

Pan Richard se postavil přesně na místo, kde stál, když zdravil pana státního tajemníka krásných umění, a pan Moncharmin několik kroků za něho.

Paní Giryová přechází, otře se o pana Richarda, vsouvá dvacet tisíc do kapsy u ředitelova šosu a odchází...

Nebo spíš: je odváděna. Podle rozkazu, jenž dal Moncharmin několik okamžiků předtím, před rekonstrukcí scény, zavře Mercier milou dámu do správní kanceláře. Stařena se tak nebude moci dorozumět se svým fantómem. A

ona si to nechá líbit, protože je jen nebohou oškubanou a vyděšenou postavičkou, a třeští slepičí oči pod splihlým hřebínkem, slyší v chodbě dunět kroky komisaře, který si jde pro ni, a vzdychá, že by pukly sloupy hlavního schodiště.

Pan Richard se mezitím shýbá, dělá poklony, zdraví, couvá, jako by měl před sebou toho vysokého a všemocného úředníka — státního sekretáře krásných umění.

Kdyby před panem ředitelem stál pan státní sekretář, nevzbudily by tyto projevy zdvořilosti žádný údiv, ale když před ním nebyl nikdo, vyvolávala v pozorovatelích tato scéna, tak věrohodná, ale tak nevysvětlitelná, pochopitelný úžas.

Pan Richard zdravil do prázdna... klaněl se před nicotou... a couval, ustupoval pozpátku — před ničím… Ke všemu ještě několik kroků opodál dělal Moncharmin totéž co on.

... A odstrkávaje pana Rémyho, snažně prosil pana vyslance a pana ředitele Kreditní banky, aby se vůbec „nedotýkali pana ředitele“.

Moncharmin měl svou myšlenku a nerad by byl slyšel, aby mu za chvíli, až by dvacet tisíc franků zmizelo, Richard řekl:

„To možná pan vyslanec nebo pan ředitel Kreditní banky nebo dokonce pan sekretář Rémy.“

Tím spíše, že tenkrát při první scéně od chvíle, kdy se o něho otřela paní Giryová, nezastavil se už Richard, jak sám přiznal, v těchto prostorách divadla s nikým... Má-li tedy přesně opakovat pohyby, proč by se měl s někým zastavovat dnes?

Jestliže Richard zprvu couval, jako by zdravil, pokračoval v couvání dále z opatrnosti... až k chodbě správy divadla...

Tak byl zezadu neustále hlídán Moncharminem a on sám si hlídal „svůj přístup“ zepředu.

Tento zcela nový způsob procházky zákulisím, jaký si osvojili páni ředitelé Národní akademie hudby, nemohl samozřejmě projít bez povšimnutí.

Upoutali pozornost.

Naštěstí pro pány Richarda a Moncharmina byly v době této kuriózní scény téměř všechny „myšky“ ve svých šatnách.

Páni ředitelé mohli mít totiž u děvčat úspěch.

...Oni však myslí jen na svých dvacet tisíc franků. Když vešel Richard do polotemné chodby divadelní správy, řekl šeptem Moncharminovi:

„Vím určitě, že se mě nikdo nedotkl... teď půjdeš kus opodál a budeš mě v šeru hlídat až ke dveřím mé pracovny... Nesmíme na sebe nikoho upozorňovat a uvidím, co se bude dít.“

Moncharmin však namítá:

„Ne, Richarde! Ne!... Jdi napřed... půjdu *těsně* za tebou! Neopustím tě ani na krok!“

„Ale takhle nám nikdo nikdy nebude moci ukradnout našich dvacet tisíc franků!“ křičí Richard.

„V to také doufám!“ prohlašuje Moncharmin.

„Co děláme, je tedy nesmyslné!“

„Děláme přesně to, co jsme dělali posledně... Když jsi posledně vycházel z jeviště, dohonil jsem tě na rohu této chodby... a šel jsem ti *v patách*.“

„Přesně tak!“ vzdychne Richard, zavrtí hlavou a trpně poslouchá Moncharmina.

Dvě minuty nato se oba ředitelé zavřeli v ředitelské kanceláři.

Sám Moncharmin si dal klíč do kapsy a řekl:

„Takhle jsme oba posledně zůstali zamčení až do chvíle, kdy jsi odešel z Opery domů.“

„To je pravda! A nikdo nás nevyrušil?“

„Nikdo.“

„Tak to tedy...“, začal zpytavě Richard a usiloval si vybavit vzpomínky, „... tak to bych musel být určitě okraden při cestě z Opery domů...“

„Ne!“ řekl Moncharmin nezvykle suše, „ne... to není možné... Vezl jsem tě přece domů svým vozem. Dvacet tisíc franků *zmizelo u tebe doma*, o tom už ani trochu nepochybuji!“

To byla tedy myšlenka, kterou měl Moncharmin.

„To je nemožné!“ ohrazoval se Richard... „mohu se na své sluhy spolehnout! Kdyby to někdo z nich udělal, už by od té doby zmizel.“

Moncharmin pokrčil rameny, jako by chtěl říci, že nejde do takových detailů.

Richard nato začíná shledávat, že s ním Moncharmin mluví hezky zvysoka.

„Moncharmine, už toho mám dost!“

„A já toho mám nad hlavu!“

„Ty se opovažuješ mě podezřívat?“

„Ano, jen tak z žertu!“

„S dvaceti tisíci franky se nežertuje!“

„To si právě myslím!“ prohlašuje Moncharmin a rozvírá noviny a noří se okázale do jejich četby.

„Co budeš dělat?“ ptá se Richard. „Ty si teď budeš číst noviny?!“

„Ano, Richarde, až do té doby, než tě doprovodím domů.“

„Jako posledně?“

„Jako posledně.“

Richard vytrhává Moncharminovi noviny z rukou. Moncharmin vstává nadmíru podrážděně. Vidí před sebou rozhořčeného Richarda s rukama zkříženýma na prsou tak, jak se odedávna vyzývá k zápasu.

„Víš, na co myslím!“ říká Richard. „*Myslím na to, co bych si mohl myslet*, kdybys mě jako posledně po večeru, stráveném v důvěrném rozhovoru, doprovodil domů, a kdybych po tvém odchodu zjistil, že dvacet tisíc franků zmizelo z kapsy mého kabátu... jako posledně.“

„A co by sis mohl myslet?“ zvolal zrudlý Moncharmin. „Mohl bych si myslet — protože ses ode mne nehnul ani na krok a na své přání ses jediný ke mně přiblížil jako posledně — mohl bych si myslet, že těch dvacet tisíc franků, které nejsou již v mé kapse, mají to štěstí být v tvé!“

Moncharmin při té domněnce nadskočil.

„Ó!“ vykřikl. „Zapínací špendlík!“

„Co chceš dělat se zapínacím špendlíkem?“

„Sešpendlit tě!... Zapínací špendlík!... Zapínací špendlík!“

„Ty mě chceš sešpendlit zapínacím špendlíkem?“

„Ano, sešpendlit tě s těmi dvaceti tisíci franky!... Tak ucítíš, ať tady nebo na cestě domů i doma, ruku, která ti sáhne po kapse... a uvidíš, jestli je to moje, Richarde!... Tak teď podezříváš ty mne... Zapínací špendlík!“

To byla právě ta chvíle, kdy otevřel Moncharmin dveře na chodbu a křičel:

„Zapínací špendlík! Kdo mi dá zapínací špendlík?“

A víme také, jak v tom okamžiku ředitel přijal sekretáře Rémyho, který zapínací špendlík neměl, a jak nějaký kancelářský sluha řediteli tolik žádaný špendlík obstaral.

A co se stalo pak:

Moncharmin zavřel dveře a poklekl za Richardem.

„Doufám,“ řekl, „že dvacet tisíc franků tam ještě je?“

„Já také,“ pravil Richard.

„Ty pravé?“ zeptal se Moncharmin, který se tentokrát opravdu nechtěl dát napálit.

„Podívej se! Já se jich nechci dotýkat,“ prohlásil Richard..Moncharmin vytáhl obálku z Richardovy kapsy a vytáhl z ní rozechvěle bankovky. Tentokrát totiž obálku nezapečetili ani dokonce nezalepili, aby se mohli častěji přesvědčit, jsou-li bankovky uvnitř. Když zjistil Moncharmin, že tam jsou všechny tak, jak byly, uklidnil se. Znovu je srovnal, strčil do kapsy u šosu a velmi pečlivě zašpendlil. Potom si sedl za Richarda a nepouštěl jeho šos z dohledu, zatímco Richard seděl bez hnutí u svého psacího stolu.

„Trošku strpení, Richarde!“ poručil Moncharmin, „zbývá už jen několik minut... Hodiny brzy odzvoní půlnoc. Posledně jsme odcházeli právě o půlnoci.“

„Ó, budu mít strpení, kolik bude třeba!“

Čas plynul pomalu — těžký, tajemný a dusivý. Richard se pokusil o úsměv.

„Nakonec ještě uvěřím ve fantómovu všemocnost,“ řekl. „Nezdá se ti právě teď v této chvíli, že v atmosféře téhle místnosti je cosi, co zneklidňuje, oslabuje a děsí?“

„Máš pravdu,“ přiznal Moncharmin, který byl opravdu rozrušen.

„Fantóm!“ pokračoval Richard šeptem, jako by se bál, že ho uslyší neviditelné uši, „fantóm! Jestlipak to přece jen není fantóm... ten, co nedávno třikrát ostře zaťukal na tenhle stůl a my to moc dobře slyšeli... ten, co sem dává tajemné obálky... mluví v lóži číslo pět... zabíjí Josefa Buqueta... shazuje lustr... a nás okrádá! Ale vždyť přece... přece jsme tady jen ty a já!... a jestli peníze

zmizí a my jsme tu pro nic za nic, ty i já!... budeme muset opravdu uvěřit na fantóma... považ, na fantóma...“

V té chvíli spustilo bicí zařízení u hodin na krbu a zazněl první půlnoční úder.

Ředitelé se zachvěli. Sevřela je úzkost, kterou si nedovedli vysvětlit a marně se ji snažili překonat. Po čelech jim stékal pot. A dvanáctý úder jim podivně zvučel v uších.

Když hodiny utichly, ředitelé povzdechli a vstali.

„Myslím, že můžeme odejít,“ řekl Moncharmin.

„Myslím také,“ podvolil se Richard.

„Než odejdeme, dovolíš, abych se ti podíval do kapsy?“

„Jakpak ne, Moncharmine! To musíš!...“

„Tak co?“ zeptal se Richard Moncharmina, který ohmatával kapsu.

„No, cítím pořád špendlík.“

„Samozřejmě, jak jsi úplně správně říkal, nikdo nás teď nemůže okrást, abych si toho nevšiml.“

Ale Moncharmin, jehož ruce pořád pátraly kolem kapsy, zařval:

„*Cítím pořád špendlík, ale nečitím už peníze!*“

„Jdi, nežertuj, Moncharmine! Není na to chvíle.“

„Sáhni si tedy sám!“

Richard vysvlékl jediným pohybem kabát. Oba ředitelé se vrhají na kapsu... *Kapsa je prázdná!*

Nejpodivnější je, že špendlík zůstal na svém místě.

Richard a Moncharmin zbledli. Nebylo už pochyb, že jde o nějaké čáry.

„Fantóm,“ zabručel Moncharmin.

Richard se však náhle vrhl na svého kolegu.

„Jenom tys ohmatával mou kapsu!... Vrať mi mých dvacet tisíc franků!... Vrať mi mých dvacet tisíc franků!...“

„Na mou duši,“ vzdychá Moncharmin a vypadá, jako by měl každou chvíli omdlít, „přísahám ti, že je nemám...“

A protože ještě ke všemu někdo klepal na dveře, šel je Moncharmin téměř mechanicky otevřít. Jako by sotva poznával správce Merciera, vyměnil s ním pár slov, ale nechápal vůbec, co mu ten věrný služebník říká. Bezděčně vložil vyjevenému správci do ruky zapínací špendlík, který už nebyl k ničemu...

XIX

Policejní komisař, vikomt a Peršan

Když vešel pan policejní komisař do ředitelské kanceláře, zeptal se nejprve na zpěvačku:

„Není tu Christina Daaé?“

Za komisařem se tlačil, jak jsem už řekl, hustý zástup.

„Christina Daaé? Ne," odpovídá Richard. „Proč?"

Moncharmin nemá už sílu vypravit ze sebe jediné slovo... Jeho duševní stav je těžší než Richardův, protože Richard může ještě podezřívat Moncharmina, ale Moncharmin se ocitá tváří v tvář velkému mystériu... tomu, které rozechvívá lidstvo hrůzou od jeho počátku: Neznámému.

Protože dav kolem ředitelů a komisaře zachovává výmluvné ticho, opakuje Richard otázku:

„Proč se mě ptáte, pane komisaři, jestli je tu Christina Daaé?"

„Protože se musí opět najít, páni ředitelé Národní akademie hudby," prohlašuje stroze policejní komisař.

„Jak to, že se musí najít?! Cožpak zmizela?"

„Ano, při představení!"

„Při představení? To je zvláštní!"

„Viďte! A velmi zvláštní je také to, že její zmizení oznamuji já vám!"

„To opravdu...," přiznává Richard, tiskne si hlavu v dlaních a šeptá: „Co je to zase za divnou věc? Ach, rozhodně mám proč z tohohle místa se odporoučet!"

A vytrhne si úplně bezděky několik vousů z kníru.

„Tak ona tedy...," říká jako ze sna, „tak ona zmizela při představení?"

„Ano, byla unesena ve chvíli, kdy se dovolávala pomoci nebes, ale pochybuji, že byla unesena anděly."

„Ale já to vím jistě!"

Všichni se obracejí. Bledý mladík, chvějící se vzrušením, opakuje:

„Vím to jistě!"

„Co víte jistě?" ptá se Mifroid.

„Že Christina Daaé byla unesena andělem, pane komisaři, a mohl bych vám říci jeho jméno..."

„Á! á! pane vikomte de Chagny, vy tvrdíte, že slečna Christina Daaé byla unesena andělem, andělem Opery zajisté?"

Raoul se rozhlíží kolem sebe. Zřejmě někoho hledá. Ve chvíli, kdy se mu zdá nezbytné přivolat své snoubence na pomoc policii, rád by znovu spatřil toho tajemného neznámého, který mu před chvílí doporučoval diskrétnost. Nikde ho však nevidí. Musí tedy promluvit sám!... Nedovede však mluvit před tím davem, který se na něho dívá upřeně a s netajenou zvědavostí.

„Ano, pane, andělem Opery," odpovídá panu Mifroidovi, „a řeknu vám, kde bydlí, až budeme sami..."

„Máte pravdu, pane."

Policejní komisař posadil Raoula vedle sebe a vykazuje ze dveří všechny ostatní kromě ředitelů. Ti by ostatně nijak neprotestovali; jako by se jich to všecko ani netýkalo.

Raoul se odhodlává:

„Pane komisaři, ten anděl se jmenuje Erik. Bydlí v Opeře a je to *Anděl hudby!*“

„*Anděl hudby!* Opravdu? To je ale velice zajímavé! *Anděl hudby!*“

A policejní komisař se obrací k ředitelům a ptá se:

„Pánové, máte tu u vás takového anděla?“

Páni Richard a Moncharmin zavrtěli hlavou a ani se neusmáli.

„Ó!“ řekl vikomt, „tito pánové jistě slyšeli mluvit o fantómovi Opery. Mohu je tedy ujistit, že fantóm Opery a Anděl hudby je jedna osoba. A jmenuje se Erik.“

Pan Mifroid vstal a pozorně si Raoula prohlížel.

„Promiňte, pane, máte snad v úmyslu dělat si z policie blázny?“

„Já?!“ protestoval Raoul a myslel si s bolestí: Zase jeden, který mi nechce rozumět.

„Tak co mi vybájíte o tom svém fantómovi Opery?“

„Říkám, že tito pánové o něm slyšeli mluvit.“

„Pánové, vy zřejmě znáte fantóma Opery, ne?“

Richard povstal s posledními vousy svého kníru v rukou. „Ne, pane komisaři, ne, neznáme ho! Ale chtěli bychom ho opravdu poznat, protože nám právě teď večer ukradl dvacet tisíc franků!...“

A Richard se obrátil na Moncharmina výhružným pohledem, který jako by říkal: Vrať mi dvacet tisíc franků, nebo řeknu všechno! Moncharmin tomu dobře porozuměl a pokynul zoufale: „Jen řekni všechno! Řekni všechno!...“

Mifroid se díval střídavě na ředitele a na Raoula a v duchu se ptal, zda nezabloudil do blázince. Vjel si rukou do vlasů:

„Fantóm, který za jeden večer unese zpěvačku a ukradne dvacet tisíc franků, to je hodně zaměstnaný fantóm! Jestli dovolíte, rozdělíme si otázky. Nejprve zpěvačka, potom dvacet tisíc franků! Podívejte se, pane de Chagny, budeme mluvit vážně. Vy si tedy myslíte, že Christina byla unesena nějakým Erikem. A vy ho znáte? Viděl jste ho?“

„Ano, pane komisaři.“

„A kde?“

„Na jednom hřbitově.“

Pan Mifroid nadskočil, znovu bedlivě pozoroval Raoula a řekl:

„Jistě... tam obyčejně fantómy potkáváme. A co jste dělal na tom hřbitově?“

„Pane,“ řekl Raoul, „uvědomuji si velmi dobře bizarnost svých odpovědí i dojem, jakým na vás působí. Ale moc vás prosím, abyste věřil, že jsem plně při rozumu. Jde tu o záchranu člověka, který je mi spolu s milovaným bratrem Filipem nejdražším na světě. Rád bych vás přesvědčil několika slovy, protože čas běží a každá minuta je drahá. Naneštěstí, když vám nebudu vyprávět tu nejpodivnější historii, jaká jen může být, od začátku, vůbec mi neuvěříte. Řeknu vám, pane komisaři, všechno, co vím o fantómovi Opery. Bohužel, pane komisaři, nevím toho moc...“

„Jen mluvte! Jen mluvte!“ zvolali Richard a Moncharmin, náhle velmi zaujatí. Jejich chvilková naděje, že se dovědí nějakou rozhodnou podrobnost, jež by je přivedla na stopu podvodníka, byla však brzy zklamána. Přesvědčili se ke svému smutku, že pan Raoul de Chagny úplně ztratil hlavu. Celý ten příběh z Perros-Guirecu o umrlčích lebkách a čarovných houslích se mohl zrodit jen v pomateném mozku zamilovaného.

Bylo ostatně vidět, že pan komisař Mifroid čím dále tím více sdílí jejich mínění. Určitě by zarazil vikomtovy zmatené řeči, o nichž jste četli v první části tohoto vyprávění, kdyby je nepřerušily samy okolnosti.

Otevřely se dveře a vešel podivínsky oblečený člověk v širokém černém redingotu, s ošumělým a oblýskaným cylindrem, který mu padal až na uši. Běžel ke komisaři a něco mu šeptal. Byl to asi nějaký policejní úředník, který přišel něco naléhavého sdělit.

Během této rozmluvy nespouštěl pan Mifroid Raoula z očí.

Konečně ho oslovil:

„Pane, dost už o fantómovi. Budeme mluvit trochu o vás, jestli vám to nevadí. Vy jste měl dnes večer slečnu Christinu Daaé unést?“

„Ano, pane komisaři.“

„U východu z divadla?“

„Ano, pane komisaři.“

„Podnikl jste k tomu všechna opatření?“

„Ano, pane komisaři.“

„Kočár, kterým jste přijel, měl vás odvézt oba dva. Kočí o tom věděl... směr jeho cesty byl určen předem... Ba co víc: Měl mít na každém úseku připravené svěží koně...“

„To je pravda, pane komisaři.“

„A zatím je váš kočí pořád tady u Rotundy a čeká na vaše rozkazy, viďte?“

„Ano, pane komisaři.“

„Věděl jste, že tam vedle vašeho kočáru stojí tři jiné?“

„Vůbec jsem si toho nevšiml...“

„Byl to kočár slečny Sorelliové, který se už nevešel sem do dvora, dále kočár la Carlotty a vašeho bratra, pana hraběte de Chagny...“

„To je možné...“

„Ale jisté je naopak, že... že váš kočár a kočáry Sorelliové a la Carlotty jsou pořád na svém místě, vedle chodníku u Rotundy, ale... kočár pana hraběte de Chagny tam již není...“

„To s tím nemá co dělat, pane komisaři...“

„Promiňte! Nebyl pan hrabě proti vašemu sňatku se slečnou Daaé?“

„To je čistě rodinná záležitost.“

„Odpověděl jste mi... byl proti tomu..., a proto jste chtěl unést Christinu Daaé tak daleko, aby váš pan bratr nemohl zasáhnout... A dovolte mi tedy, pane de Chagny, abych vám oznámil, že váš bratr byl hbitější než vy!... To on unesl Christinu Daaé!“

„Proboha!“ naříkal Raoul a přitiskl si ruku na srdce, „to není možné... Víte to určitě?“

„Hned po zpěvaččině zmizení, zorganizovaném za účastenství, jež nám zbývá vyjasnit, vrhl se hrabě do svého kočáru, který se dal na zběsilou jízdu Paříží.“

„Paříží?“ opakoval nebohý Raoul. „Co tím myslíte: Paříží?“

„A za Paříž...“

„Za Paříž... kterou silnicí?“

„Na Brusel.“

Nešťastný mladík chraptivě křičí:

„Přísámbůh, že je dohoním!“

A dvěma skoky byl z kanceláře.

„A přiveďte nám je sem!“ křičí radostně komisař. „Vidíte, taková zpráva platí víc než Anděl hudby!“

Načež se pan Mifroid obrací ke svým ohromeným posluchačům a dává jim tuto malou lekci o poctivé, ale nikterak dětinské policii:

„Vůbec nevím, jestli opravdu pan hrabě de Chagny unesl Christinu Daaé..., ale potřebuji to vědět a myslím, že v této chvíli si nikdo nepřeje víc dát mi o tom zprávu než právě jeho bratr vikomt... Ted právě běží, letí! Je mým hlavním pomocníkem! Takové je, pánové, umění nás policistů, o němž si lidé myslí, že je tak složité, a zatím je tak prosté, jakmile zjistíte, v čem musí spočívat: v tom, udělat »policii« především z lidí, kteří policisty nejsou!“

Policejní komisař Mifroid by však nebyl asi tak spokojený sám sebou, kdyby byl věděl, že běh jeho rychlého posla byl zastaven před vchodem do první chodby, odkud odešel dav zvědavců. Chodba vypadala pustě.

Přesto však Raoulovi zatarasil cestu velký stín.

„Kam tak spěcháte, pane de Chagny?“ ptal se stín.

Netrpělivý Raoul zvedl hlavu a poznal kožešinovou čapku. Zastavil se.

„To jste zase vy!“ vykřikl horečně, „vy, který znáte Erikova tajemství a nechcete, abych o tom mluvil. A kdo vlastně jste?“

„Víte to dobře!... Jsem Peršan!“ pravil stín.

XX

Vikomt a Peršan

Raoul si přitom vzpomněl, že mu jeho bratr jednou při představení ukazoval tuto záhadnou osobu, o níž se nevědělo nic jiného, než že je to nějaký Peršan a že bydlí v malém starém bytě v ulici Rivoli.

Muž s ebenovou pletí, s nefritovýma očima a s astrachánovou čepicí se naklonil k Raoulovi.

„Doufám, pane de Chagny, že jste neprozradil Erikovo tajemství?“

„A proč bych měl váhat toho netvora prozradit?“ odvětil Raoul zvysoka, aby se dotěravce zbavil. „Je to snad váš přítel?“

„Doufám, že jste neřekl nic o Erikovi, pane, protože Erikovo tajemství je také tajemstvím Christiny Daaé! A mluvit o jednom znamená mluvit i o druhém!“

„Och pane!“ řekl Raoul čím dál netrpělivější, „zdá se, že víte mnoho věcí, jež mě zajímají, nemám však kdy vás poslouchat!“

„Jen ještě tohle, pane de Chagny; Kam tak spěcháte?“

„To neuhádnete? Na pomoc Christině Daaé...“

„Tak zůstaňte, pane, v Opeře..., protože Christina Daaé je tady!...“

„S Erikem?“

„Ano, s Erikem!“

„Jak to víte?“

„Byl jsem na představení a nikdo na světě než Erik nemůže provést takový únos!... Ano, ano!“ dodal s hlubokým povzdechem, „poznal jsem, že v tom má prsty ten netvor!...“

„Vy ho tedy znáte?“

Peršan neodpověděl, ale Raoul zaslechl nový povzdech. „Pane,“ řekl Raoul, „nevím, jaké máte úmysly..., ale můžete pro mne něco udělat?... Chci říci: pro Christinu Daaé?“

„Myslím, že ano, pane de Chagny, a proto jsem vás oslovil.“

„A co můžete udělat?“

„Pokusit se vás zavést k ní... a k němu!“

„Pane, o to jsem se před chvílí marně pokoušel..., ale jestli mi prokážete takovou službu, budu vám nadosmrti vděčný!... Ještě jednu věc, pane: policejní komisař mi sdělil, že Christinu Daaé unesl můj bratr, hrabě Filip...“

„Ach, pane de Chagny, tomu já nevěřím...“

„Není to možné, viďte?“

„Nevím, je-li to možné, ale sám víte, jak byla unesena, a pan hrabě Filip, pokud vím, kouzla nikdy neprováděl.“

„Vaše argumenty jsou pádné, pane, a já jen šílím!...

Pane, pospěšme si, pospěšme! Spoléhám se úplně na vás!... Jak bych vám nevěřil, když vy jste jediný, kdo věří mně?

Vy jediný se nesmějete, když se řekne jméno Erik!“ Při těch slovech uchopil mladý muž bezděčně svýma horečnatýma rukama ruce Peršanovy. Byly ledové.

„Tiše!“ řekl Peršan, zarazil se a naslouchal vzdálenému šumotu divadla i nejmenším šelestům, jež se ozývaly ve zdech a v přilehlých chodbách. „Nevyslovujme tu jeho jméno. Říkejme: *On*. Aspoň tak na sebe nepřipoutáme jeho pozornost...“

„Vy si tedy myslíte, že je někde blízko nás?“

„Všechno je možné, pane... není-li v této chvíli se svou obětí v *domě u jezera*.“

„Tak vy také znáte tento dům?“

„... není-li ve svém domě, může být v této zdi, v této podlaze, v tomto stropě! Cožpak vím?!... Může mít oko na tomto zámku!... Ucho na tomto trámu!...“

A Peršan poprosil Raoula, aby šel potichu a zavedl ho do chodeb, které vikomt nikdy neviděl. Ani tehdy, když ho Christina prováděla tímto labyrintem.

„Jen jestli...,“ začal Peršan, „jen jestli přišel Darius!“

„Kdo je to Darius?“ zeptal se ještě ve spěchu Raoul.

„Darius je můj sluha...“

Byli v té chvíli na opravdu pustém místě v ohromné prostoře, špatně osvětlené skomírající svítilnou. Peršan Raoula zadržel a zeptal se ho šeptem, takže mu Raoul sotva rozuměl:

„Co jste řekl komisaři?“

„Řekl jsem mu, že Christinu Daaé unesl Anděl hudby, zvaný Fantóm Opery, a že jeho pravé jméno je...“

„Pssst!... A komisař vám věřil?“

„Ne.“

„Nebral nijak vážně, co jste mu říkal?“

„Vůbec ne!“

„Měl vás tak trochu za blázna, že?“

„Ano.“

„Tím líp!“ oddechl si Peršan.

A šli znovu dál.

Když vystoupili a sestoupili po několika schodištích, jež Raoul neznal, ocitli se oba muži před nějakými dveřmi a Peršan je otevřel malým paklíčem, který vytáhl z kapsy u vesty. Peršan i Raoul byli samozřejmě ve fraku. Jenomže Raoul měl cylindr a Peršan astrachánovou čepici, jak jsem poznamenal. Byl to prohřešek proti pravidlům elegance, jimiž se řídilo operní zákulisí, kde byl od návštěvníků cylindr požadován. Je však známo, že ve Francii se cizincům povoluje vše: Angličanům cestovní čapka se štítkem, Peršanům astrachánová čepice.

„Pane,“ řekl Peršan, „cylindr vám bude vadit při cestě, kterou máme před sebou... Udělal byste lépe, kdybyste jej nechal v šatně...“

„V jaké šatně?“ zeptal se Raoul.

„Přece v šatně Christiny Daaé!“

A Peršan pustil Raoula dveřmi, které právě otevřel, a ukázal mu přímo naproti zpěvaččinu šatnu.

Raoul nevěděl, že k Christině vede jiná cesta než ta, kterou běžně chodíval. Byl nyní na samém konci chodby, kterou musel předtím vždycky proběhnout celou, než zaklepal na dveře šatny.

„Ó, pane, vy se v Opeře vyznáte dokonale!“

„Ne tak jako *on!*“ řekl skromně Peršan.

A postrčil vikomta do Christininy šatny.

V šatně bylo všechno tak, jak ji Raoul před nedávném opustil.

Když Peršan zavřel dveře, zamířil k tenké výplni, oddělující šatnu od prostorné komory. Poslouchal a pak hlasitě zakašlal.

Bylo slyšet, jak se v komoře někdo hýbá, a několik vteřin nato zaklepal kdosi na dveře šatny.

„Vejdi!“ řekl Peršan.

Vstoupil muž, také s astrachánovou čepicí na hlavě a v dlouhém plášti.

Pozdravil a vytáhl ze svého pláště bohatě cizelovanou skříňku. Položil ji na toaletní stolek, znovu pozdravil a zamířil ke dveřím.

„Neviděl tě nikdo vcházet, Dariuse?“

„Ne, můj pane.“

„Ať tě nevidí nikdo vycházet!“

Sluha se opatrně rozhlédl chodbou a hbitě zmizel.

„Pane,“ řekl Raoul, „myslím na to, že nás tu mohou velmi snadno přistihnout, a to by nám samozřejmě nebylo vhod. Komisař udělá jistě prohlídku této šatny co nevidět.“

„Ech! Komisaře se bát nemusíme!“

Peršan otevřel skříňku. Byl v ní pár dlouhých bambitek s nádhernými vzory a ornamenty.

„Hned po únosu Christiny Daaé jsem nařídil svému sluhovi, aby mi přinesl tyto zbraně, pane. Mám je už dlouho, neznám spolehlivější.“

„Chcete se bít v souboji?“ zeptal se vikomt v údivu.

„Vydáváme se opravdu na souboj, pane,“ odpověděl Peršan a zkoumal náboje bambitek. „A na jaký souboj!“

Poté podal jednu bambitku Raoulovi a řekl mu ještě:

„V tomto souboji budeme dva proti jednomu, ale buďte připravený na všechno, pane, protože vám neskrývám, že budeme mít co dělat s nejhroznějším protivníkem, jakého je možné si představit. Ale vy milujete Christinu Daaé, viďte?“

„Jak bych ji nemiloval, pane! Ale vysvětlete mi, proč vy, který ji nemilujete, jste připraven dát pro ni v sázku svůj život?... Jistě Erika nenávidíte!“

„Ne, pane,“ řekl Peršan smutně. „Necítím k němu nenávist. Kdybych ho nenáviděl, dávno by už nedělal zlo.“

„Udělal něco zlého vám?...“

„Co zlého udělal mně, to jsem mu odpustil.“

„Je to opravdu zvláštní, slyšet vás mluvit o tom člověku!“ pokračoval Raoul.

„Říkáte o něm, že je netvor, mluvíte o jeho zločinech, udělal vám něco zlého, a přitom nacházím u vás znovu ten neslýchaný soucit, který mě už uváděl v zoufalství u Christiny...“

Peršan neodpověděl. Vzal stoličku a opřel ji o zeď proti velkému zrcadlu, které tvořilo celou čelní stěnu. Pak si na stoličku stoupl a pečlivě na papíře, jímž byla zeď tapetována, něco hledal.

„Tak pane!“ řekl Raoul, jenž hořel nedočkavostí. „Čekám na vás. Pojďme!“

„Kam?“ zeptal se Peršan, aniž otočil hlavu.

„Za tím netvorem přece! Pojďme dolů! Což jste neříkal, že znáte prostředek?“

„Hledám ho.“

A Peršan dále prozkoumával zeď po celé délce.

„Á, tady to je!“ řekl náhle.

A jeho prst, zvednutý nad hlavu, spočinul v jednom rohu tapetového papíru.

Pak se obrátil a seskočil ze stoličky.

„Za půl minuty budeme *na naší cestě!*“ řekl.

Přešel šatnou a začal ohmatávat velké zrcadlo.

„Ne! Ještě nepovoluje...,“ zašeptal.

„Ó, my vyjdeme zrcadlem,“ řekl Raoul. „Jako Christina!...“

„Vy tedy víte, že Christina vyšla tímto zrcadlem?“

„Před mýma očima, pane!... Byl jsem schován tady za závěsem umývárny a viděl jsem ji zmizet ne zrcadlem, ale v zrcadle!“

„A co jste udělal?“

„Myslel jsem si, pane, že mě mámí smysly, že jsem se zbláznil, že se mi to zdá!“

„A byl to jen nový rozmar fantómův,“ ušklíbl se Peršan. „Ach, pane de Chagny,“ pokračoval a držel ruku pořád přitisknutou na zrcadle. „Kdyby Bůh dal, a neměli jsme nic s fantómem! Mohli bychom nechat ten pár bambitek v pouzdru!... Odložte klobouk, prosím vás... tady... a teď si přitáhněte frak co nejvíc můžete přes prsa... takhle jako já... zahrňte klopy... zvedněte límec... musí nás být co nejméně vidět...“

Peršan tlačil dále na zrcadlo a po krátké odmlce dodal: „Uvést do pohybu protiváhu takhle zevnitř šatny trvá trochu dlouho. Něco jiného je to z druhé strany, za zdí, kde můžete působit na závaží přímo. To se zrcadlo otočí okamžitě a pohybuje se bláznivou rychlostí...“

„Jaké závaží?“ zeptal se Raoul.

„Ale přece to, které pohybuje celou stěnou kolem její osy! Přece si nemyslíte, že se odsune samo od sebe, nějakým kouzlem!“

A Peršan přitáhl jednou rukou Raoula až k sobě a druhou (tou, ve které držel bambitku) se opíral o zrcadlo.

„Uvidíte hned, budete-li se dobře dívat, jak se zrcadlo o několik milimetrů nadzvedne a pak se posune o několik dalších milimetrů zleva doprava. Tak se dostane na čep a bude se točit. Nikdo neví, co se takovým vyvážením do rovnováhy dá docílit! Dítě může prstíkem roztočit dům... Když takovou stěnu, jakkoli těžkou, uvedete protiváhou do její osy, do rovnováhy, neváží víc než káča na špičce.“

„Netočí sel“ řekl netrpělivý Raoul.

„Počkejte přece l Na netrpělivost máte ještě času dost, panel Mechanismus je zřejmě zrezivělý nebo prasklo péro.“

Peršanovo čelo se zasmušilo.

„Anebo v tom může být něco jiného,“ řekl.

„Co, pane?“

„Možná, že prostě přeřízl šňůru u závaží a přerušil tak celý systém...“

„Proč? Neví přece, že tudy půjdeme.“

„Možná, že to tuší, protože ví, že já systém znám.“

„To on vám ho ukázal?“

„Ne! Sledoval jsem ho, pátral jsem, kudy on tak tajemně mizí, a našel jsem tohle. Je to nejjednodušší systém tajných dveří! Je to mechanismus starý jako posvátné paláce v Thébách, jež měly sto dveří, jako trůnní sál v Echatanu, jako třínožkový sál v Delfách.“

„Netočí se!... A Christina, pane!... Christina!...“

Peršan řekl rozvážně:

„Uděláme všechno, co je v lidských silách!... Mohl by nás ale zastavit při prvních krocích!“

„Cožpak je pánem těchto zdí?“

„Poroučí zdím, dveřím, propadlištím. U nás mu říkáme slovem, které znamená: *mistr tajných dveří.*“

„Opravdu takhle se mnou o tom mluvila i Christina... stejně tajemně... a stejně hroznou moc mu připisovala... Ale zdá se mi to všechno velmi zvláštní!... Proč ho tyhle zdi poslouchají, jenom jeho? Cožpak je stavěl?“

„Ano, pane!“

A protože se na něho Raoul díval tázavě, dal mu Peršan znamení, aby mlčel. Pak mu posuňkem ukázal na zrcadlo... Chvělo se. Jeho rozdvojený obraz se kalil jako v rozechvělé vlně a pak všechno znehybnělo.

„Vidíte, pane, že se netočí! Pojďme jinou cestou!“

„Dnes večer jinou nemáme!“ prohlásil Peršan neobyčejně truchlivě. „A teď pozor! A buďte připraven střílet!“

Sám namířil bambitku proti zrcadlu. Raoul napodobil jeho pohyb. Peršan přitáhl volnou rukou vikomta až na svá prsa a zrcadlo se náhle roztočilo, až se jim dělaly mžitky a křižovaly se oslepující blesky; otočilo se jako kruhovité dveře, které v dnešní době vedou do některých veřejných místností... Otočilo se, uchvátilo rázně Raoula i Peršana a vrhlo je zčistajasna z plného světla do nejhlubší tmy.

XXI

V podzemí Opery

„Ruku nahoru, připravenou ke střelbě!“ opakoval rychle Peršan.

Stěna za nimi se dále točila kolem své osy, až se zase uzavřela.

Oba muži zůstali několik okamžiků stát a zatajovali dech. V temnotě tu panovalo ničím nerušené ticho.

Peršan se konečně pohnul a Raoul ho slyšel, jak pokleká a potmě něco tápavě hledá.

Náhle se tma před Raoulem nesměle rozjasnila světlem tlumené lampičky a Raoul udělal instinktivně krok nazpět, jako by chtěl ucouvnout před tajným slídivým nepřítelem. Vzápětí však pochopil, že je to lampička Peršanova, a sledoval všechny jeho pohyby. Červený kotouček přejížděl pečlivě po stěnách nahoru dolů. Zprava byla zeď, zleva prkenná přepážka, nahoře zděný strop, dole zděná podlaha. Raoul si připomínal, že tudy šla Christina ten den, kdy následovala hlas *Anděla hudby*. Tudy jistě chodíval Erik, když přicházel skrze zdi zneužívat Christininy důvěřivosti a pletichařit s její prostomyslností. A když si Raoul připomněl Peršanova slova, pomyslel si, že tuto cestu potají zbudoval fantóm sám. Později se však dozvěděl, že Erik tu našel tajnou chodbu jakoby pro sebe připravenou a dlouho o ní věděl jenom on. Tuto chodbu udělali za Pařížské komuny, aby žalářníci mohli odvádět vězně přímo do žalářů ve sklepích. Komunardi totiž obsadili budovu hned po 18. březnu a vytvořili na střeše odletovou plochu pro mongolfiéry, které dopravovaly do departementů jejich revoluční proklamace, a ve sklepeních zřídili státní vězení.

Peršan poklekl a položil lucernu na zem. Byl zřejmě plně zaujat něčím na podlaze a náhle zhasl světlo.

Vtom zaslechl Raoul nepatrné zaskřípění a uviděl v podlaze chodby velmi bledý svítící čtverec. Jako by se právě otevřelo okno do podzemí Opery, kde ještě svítili. Raoul už Peršana neviděl, ale cítil ho najednou vedle sebe a slyšel jeho dech.

„Pojďte za mnou a dělejte to co já."

Raoul ho následoval k osvětlenému vikýři. Potom viděl, že Peršan znovu pokleká, zavěšuje se rukama o okraj a sesouvá se dolů. Bambitku přitom držel mezi zuby.

Je zvláštní, že vikomt Peršanovi plně důvěřoval. Přestože o něm nic nevěděl a většina jeho řečí jen ještě více zatemnila celé dobrodružství, věřil bez váhání tomu, že je Peršan v této rozhodné chvíli na jeho straně proti Erikovi. Rozhořčení, s nímž Peršan mluvil o „netvorovi", zdálo se Raoulovi opravdové a pomoc, kterou mu Peršan prokazoval, mu nebyla podezřelá. Kdyby s ním měl opravdu nějaký nekalý záměr, nedával by mu vlastníma rukama zbraň. A pak, mám-li říci všechno: což nechtěl Raoul za Christinou stůj co stůj?

Neměl na vybranou. Kdyby byl váhal, třeba i pro pochybnosti o Peršanových záměrech, byl by se považoval za nejposlednějšího zbabělce.

Raoul poklekl také a zavěsil se oběma rukama o okraj otvoru. „Pusťte se!" zaslechl. A padl do Peršanova náručí. Peršan mu hned poručil, aby se vrhl na břicho, sám zavřel vikýř nad nimi, aniž Raoul mohl zahlédnout jak, a přilehl k vikomtovi. Ten se ho chtěl na něco zeptat, ale Peršanova ruka mu přikryla ústa. Vzápětí uslyšel hlas, podle něhož poznal policejního komisaře, který ho krátce předtím vyslýchal.

Raoul i Peršan byli oba za přepážkou, která je dokonale skrývala. Blízko odtud vedlo úzké schodiště nahoru do malé místnosti, kde se zřejmě komisař při výslechu procházel. Bylo totiž slyšet zvuk kroků i jeho hlas.

Světlo, jež ozařovalo okolní prostor, bylo velmi slabé, ale při přechodu z té hluboké tmy v hořejší tajné chodbě rozeznával Raoul snadno tvary věcí.

A nemohl zadržet tlumený výkřik, když tam uviděl tři mrtvoly.

Jedna ležela na úzkém odpočívadle malého schodiště, vedoucího nahoru ke dveřím, za nimiž bylo slyšet komisařův hlas. Druhé dvě spočívaly se zkříženýma rukama na dolním konci tohoto schodiště. Kdyby Raoul prostrčil prsty příčkou, která ho oddělovala, mohl by se dotknout ruky jednoho z těchto nešťastníků.

„Ticho!“ zašeptal znovu Peršan jedním dechem.

Také on viděl ležící těla a měl na vysvětlenou jenom:

„*To on!*“

Vtom zazněl komisařův hlas silněji. Žádal od režiséra vysvětlení o systému osvětlení. Komisař byl tedy zřejmě u „varhan“ nebo někde poblíž. Tyto „varhany“ nebyly však určeny k hudbě, jak by se dalo předpokládat zvláště u operního divadla.

V té době se elektřiny používalo jen k ojedinělým scénickým efektům a ke zvonění. Ohromná budova i samo jeviště byly ještě osvětlovány plynem. Plynem se také regulovalo a měnilo osvětlení dekorací za pomoci zvláštního přístroje s mnoha trubkami, kterému se říkalo „varhany“.

Vedle nápovědní budky byl vyhrazen výklenek vrchnímu osvětlovači, který odtud dával pokyny a dohlížel na jejich provedení. V tomto výklenku byl při všech představeních Mauclair.

Tentokrát tam však Mauclair najednou nebyl a ani jeho podřízení nebyli na svých místech.

„Mauclaire! Mauclaire!“

Režisérův hlas se rozléhal podzemím jako úder bubnu. Mauclair však neodpovídal.

Řekli jsme, že malé schodiště vedlo z druhého podzemního patra nahoru ke dveřím. Komisař se opřel do dveří, ale ty nepovolily.

„No tak! No tak!“ řekl. „Podívejte se, pane režisére, nemohu ty dveře otevřít... jde to vždycky tak ztěžka?“ Režisér prudce strčil do dveří ramenem. Spatřil, že zároveň odstrkává lidské tělo, a nemohl potlačit výkřik, protože tělo okamžitě poznal:

„Mauclair!“

Všichni, kdo byli s komisařem na této prohlídce „varhan“, přistoupili rozčileně blíž.

„Nešťastník! Je mrtev,“ naříkal režisér.

Komisař Mifroid, kterého nic nepřekvapilo, skláněl se již nad statným tělem.

„Je dočista mrtvý,“ řekl, „ale z opilosti!“

„To by bylo poprvé,“ prohlásil režisér.

„Dostal tedy nějaké narkotikum... To je docela možné.“ Mifroid povstal, sestoupil ještě o několik schodů a vykřikl:

„Podívejte se!“

V záři červené svítilničky ležela pod schodištěm dvě jiná těla. Režisér poznal Mauclairovy pomocníky... Mifroid sestoupil a poslouchal, jestli dýchají.

„Spí jako zabití,“ řekl. „Moc podivná věc! Už není pochyb, že je to práce někoho neznámého... a ten neznámý pracoval samozřejmě pro únosce!... Ale co je to za nápad unést herečku z jeviště!... To znamená hrát si s ohněm, nebo se v tom už vůbec nevyznám! Ať mi zavolají divadelního lékaře.“

A komisař opakoval:

„Podivná, moc podivná záležitost!“

Pak se otočil do malé místnosti a oslovil nějaké přítomné, které Raoul ani Peršan nemohli ze svého úkrytu vidět.

„Co tomu říkáte, pánové?“ zeptal se. „Vy jediní vůbec neříkáte, co si o tom myslíte. Musíte přece mít aspoň nějaký názor...“

Vtom spatřil Raoul i Peršan, jak se nad odpočívadlem pohybují vyděšené obličeje pánů ředitelů. Nad zábradlím bylo vidět jen ty obličeje. A ozval se rozčilený hlas Moncharminův:

„Dějí se tu, pane komisaři, věci, které si nedovedeme vysvětlit.“

A obličeje zmizely.

„Děkuji vám za poučení, pánové,“ řekl Mifroid posměvačně.

Avšak režisér, bradu podepřenou pravou rukou, se hluboce zamyslel a řekl:

„Není to poprvé, kdy Mauclair v divadle usnul. Vzpomínám si, že jsem ho jednou večer přistihl v nápovědní budce, jak chrápal vedle tabatěrky.“

„Je to dávno?“ zeptal se pan Mifroid a osušoval si s úzkostlivou péčí skla u skřipce. Pan komisař byl totiž krátkozraký, jak se to stává i nejkrásnějším očím na světě. „Panebože!...“ řekl režisér, „ne, není to tak dávno... Počkejte!... Bylo to ten večer... Na mou duši, ano... bylo to ten pověstný večer, víte, pane komisaři, kdy Carlottě tak hrozně selhal hlas...“

„Opravdu, ten večer, kdy Carlottě tak hrozně selhal hlas?“

A pan Mifroid si znovu nasadil na nos skřipec s vyblýskanými skly a upřel na režiséra pozorný pohled, jako by chtěl proniknout do jeho myšlenek.

„Mauclair tedy šňupá?...“ zeptal se lehkým tónem.

„Ano, jistě, pane komisaři... Podívejte se, tady na prkénku je zrovna jeho tabatěrka... Ó, ten šňupá hodně!“

„A já také!“ řekl pan Mifroid a dal si tabatěrku do kapsy.

Raoul a Peršan, nikým nepozorováni, viděli, jak kulisáři odnášejí tři nehybná těla. Za nimi kráčel komisař a ostatní šli nahoru za ním. Ještě chvíli bylo slyšet, jak se jejich kroky rozléhají jevištěm.

Když osaměli, dal Peršan Raoulovi znamení, aby vstal. Raoul poslechl. Nezvedl však hned ruku nahoru před oči, Jako by se připravoval ke střelbě. Peršan to udělat neopomněl a Raoulovi přikázal, aby také znovu zaujal tento postoj a aby tak vydržel, ať se děje cokoli.

„Ale to zbytečně vysiluje ruku," zašeptal Raoul, „a když vystřelím, nebudu už mít jistou ránu."

„Přendejte si tedy zbraň do druhé ruky!" připustil Peršan. „Neumím střílet levou rukou!"

Nato odpověděl Peršan těmito podivnými slovy, která nemohla zřejmě Raoulovu vzrušenému mozku objasnit situaci:

„Nejde vůbec o střílení levou nebo pravou rukou. Jde o to, mít jednu ruku tak, jako byste chtěl zmáchnout spoušť bambitky; paži takhle ohnutou v lokti. Tu bambitku si můžete koneční strčit do kapsy."

A dodal:

„Poslechněte mě, jinak za nic neručím! Jde o život. A teď ticho a pojďte za mnou!"

Byli v druhém podzemním patře; Raoul jenom tušil při záři několika nehybných plamínků, uvězněných tu a tam za sklem, maličkou část těchto prapodivných hlubin pod jevištěm Opery. Byly to tajuplné hlubiny, poutavé jako strašidelné loutkové divadlo a hrozné jako propast.

Podzemní patra jsou ohromná a je jich pět. Každé jako by bylo kopií celého jeviště i s malými a velkými propadlišti. Jen místo hranic jeviště jsou tu kolejnice. Kolmé trámy podpírají propadliště. Kůly, spočívající na kvádrech z litiny nebo z kamene, na písku nebo „cylindrech", tvoří řady podpěr, které umožňují průběh „slavnostních obrazů" a jiných výjevů i triků. Tyto přístroje se spojují železnými háky do takové polohy, jaké je zrovna zapotřebí. Dále je tu v podzemí hojně rumpálů, bubnů a čepů na otáčení protiváhou. Slouží k přemísťování velkých dekorací, k uskutečňování proměn i k rychlému zmizení kouzelných postav. Pánové X. Y. Z., kteří věnovali zajímavou studii Garnierovu dílu, prohlásili, že jevištní podzemí umožňuje proměňovat neduživce v krásné kavalíry, ohyzdné čarodějnice ve víly, zářící mládím. Odtud z podzemí přichází satan a také se tam propadá. Vycházejí odtud pekelné plameny a odehrávají se tu reje duchů.

...A fantómové se tam procházejí jako doma...

Raoul šel za Peršanem, poslouchal do písmene jeho pokyny a nepokoušel se pochopit, proč mu přikázal tak divný postoj... Říkal si, že Peršan je jeho jediná naděje.

... Co by si počal bez svého společníka v tomto děsivém bludišti?

Nebyl by na každém kroku zastaven úžasnou spletí trámů a lanoví? Cožpak by nebyl chycen v této gigantické pavučině bez naděje, že se z ní vymotá?

A i kdyby se propletl touto nekonečnou sítí drátů a závaží, nevyhnul by se nebezpečí pádu do jedné z těch děr, které se chvílemi otvírají pod nohama a jejichž dna oko nedohlédne!

... Sestupovali... Pořád sestupovali...

Nyní byli v třetím podzemí.

A na cestu jim stále svítilo několik vzdálených plamínků...

Čím hlouběji sestupovali, tím byl Peršan obezřelejší... Nepřestával se obracet k Raoulovi a připomínat mu, jak má jít. Ukazoval mu, jak on sám drží pěst, sice teď beze zbraně, ale neustále připravenou ke střelbě, jako by v ní bambitku měl.

Náhle je zarazil jakýsi rozkazovačný hlas. Někdo nad nimi křičel:

„Všichni zavírači dveří na jeviště! Žádá je policejní komisař."

...Bylo slyšet kroky a tmou se pohybovaly stíny. Peršan vtáhl Raoula za trám... Kolem nich procházeli starci shrbení lety a bývalými břemeny operních dekorací. Někteří se sotva vlekli; jiní podle zvyku s ohnutým hřbetem a s napřaženýma rukama jako by tápali po dveřích, jež mají zavřít.

Byli to přece „zavírači dveří"... Už vysílení bývalí kulisáři, s nimiž mělo milosrdné ředitelství soucit. Stali se z nich zavírači dveří pod zemí i nad zemí. Chodili bez přestání sem a tam shora pod jeviště a zavírali dveře — a podle toho se jim tenkrát říkalo; od té doby jsou, myslím, ti „honci průvanu" všichni mrtví.

Průvan, ať přichází odkudkoli, velmi škodí hlasu.[3]

Peršan a Raoul si oddechli, když byl vyplněn příkaz, který je zbavil nepohodlných svědků. Někteří zavírači dveří, kteří měli po práci a neměli vlastně pořádný domov, zůstávali totiž z netečnosti nebo z nouze v Opeře a přespávali tu. Raoul s Peršanem mohli do nich vrazit, vzbudit je, a museli by pak všelicos vysvětlovat. Vyšetřování pana Mifroida ochránilo dočasně naše dva druhy před tímto nepříjemným setkáním.

Dlouho se však své samotě netěšili... Jiné stíny teď sestupovaly právě tudy, kudy šli „zavírači dveří" nahoru. Každý stín měl před sebou lucerničku... a mával jí nahoru dolů, prozkoumával všechno kolem sebe, jako by zřejmě cosi nebo kohosi hledal.

„K čertu," zašeptal Peršan, „nevím, co hledají, ale mohli by nás lehce objevit... utečme!... rychle... Ruku ve střehu, pane, pořád jako připravený ke střelbě!... Tady v lokti ohněte paži víc!... ruku do výše očí, jako byste se bil v souboji a čekal na velitele »palby«... Ale bambitku nechtě v kapse!... Rychle, sestupujme! (Vedl Raoula do čtvrtého podzemí)... ve výši očí, jde o život!... Tudy, tímto schodištěm! (přicházeli do pátého podzemí)... och, jaký souboj, pane, jaký souboj!..."

Když Peršan došel do pátého podzemí, oddechl si... Zdálo se, že má trochu větší pocit bezpečnosti než nahoře ve třetím podzemí, přesto však držel stále ruku ve střehu... Raoul se podivil ještě jednou — aniž však cokoli poznamenal, neboť k tomu opravdu nebyla vhodná chvíle — podivil se v duchu té podivné představě o osobní obraně: Člověk má bambitku v kapse, ale ruku drží tak, jako by chtěl vystřelit a jako by bambitku držel ve výši očí, ve vyčkávacím postoji na povel „pal" při tehdejších soubojích.

[3] Pan Pedro Gailhard mi vyprávěl, že zavedl zaměstnání zavíračů dveří pro staré kulisáře, které nechtěl propustit.

A ještě si o tom mohl myslet toto: Vzpomínám si dobře, jak mi řekl: „Na tyhle bambitky je spolehnutí.“

Z toho se dal logicky vyvodit tento závěr: Nač mu je spolehlivá bambitka, když si myslí, že jí nepoužije?

Peršan však zarazil jeho mlhavé pokusy o přemýšlení. Dal mu znamení, aby se nehýbal, a sám znovu vystoupil po schodišti, kterým právě sešli. Pak se rychle vrátil k Raoulovi.

„Jsme hloupí,“ zašeptal mu. „Brzy budeme mít pokoj od stínů s lucernami... Jsou to hasiči na obchůzce."[4]

Oba zůstali potom v obranném postoji nejméně dlouhých pět minut. Pak Peršan znovu přitáhl Raoula ke schodišti, po kterém sestoupili. Náhle mu však opět gestem nařídil, aby se nehýbal.

...Tma před nimi se pohnula.

„K zemi!“ zašeptal Peršan.

Lehli si na zem.

Byl nejvyšší čas.

...Nějaký stín, který neměl tentokrát lucernu... nějaký stín prostě procházel tmou.

Přešel kolem nich na dosah ruky.

Cítili na obličejích teplý závan z jeho pláště...

Mohli totiž dost dobře rozeznat, že stín měl plášť, který ho halil od hlavy k patě. Na hlavě měl měkký plstěný klobouk.

...Vzdaloval se. Otíral se nohou o zdi a několikrát v koutech do zdi kopl.

„Uf!“ oddechl si Peršan. „Vyvázli jsme šťastně... Tenhle stín mě zná a dvakrát mě už předvedl do ředitelské kanceláře.“

„To je někdo od divadelní policie?“ zeptal se Raoul.

„Někdo ještě mnohem horší!“ odpověděl Peršan bez dalšího vysvětlování.[5]

---

[4] V té době bylo ještě úkolem hasičů bdít i mimo představení nad bezpečností Opery; dnes je tato služba zrušena. Když jsem se ptal na důvod pana Pedra Gailharda, odpověděl mi, že „to je z obavy, aby tam hasiči při své úplné neznalosti podzemí, nezaložili oheň."

[5] Autor, právě tak jako Peršan, nepodá bližší vysvětlení o tomto stínu. Všechno ostatní bude v tomto historickém příběhu průběhem událostí, někdy zdánlivě abnormálních, normálně vysvětleno. Autor však výslovně čtenáři neobjasní, co chtěl říci Peršan těmi slovy: „Někdo ještě mnohem horší!“ (než od divadelní policie). Čtenář to bude muset uhádnout sám, protože autor slíbil bývalému řediteli Opery, panu Pedrovi Gailhardovi, že nevyzradí tajemství o neobyčejně zajímavé a užitečné osobě bludného stínu. Tato osoba v plášti, která se nadosmrti odsoudila k životu v operním podzemí, prokázala tak úžasné služby těm, kteří například o slavnostních večerech bez obav vstupovali do části budovy nad zemí. Mluvím tu o státních záležitostech a nemohu už na mou duši dále pokračovat.

„Není to... *on?*“

„*On?*... Nepůjde-li odzadu, uvidíme jistě jeho zlaté oči!... To je tak trochu ve tmě naše výhoda. Může však přijít zezadu... po špičkách... a jsme ztraceni, jestli nebudeme držet ruce, jako bychom chtěli střílet, ve výši očí...“ Peršan nestačil znovu zformulovat „nařízený postoj“, když se před nimi objevila fantastická tvář.

...Celá tvář... celý obličej; nejen dvě zlaté oči.

... Ale celý svítící obličej... celá hlava v ohni!

Ano, hlava v ohni, která se pohybovala ve výšce člověka, *ale bez těla!*

Ta tvář jako by plápolala.

Vypadala potmě jako plamen ve tvaru lidského obličeje. „Och!“ procedil Peršan mezi zuby, „to vidím poprvé!... Poručík hasičů nebyl tedy blázen! Viděl dobře!... Co je to za plamen? To není *on*, ale *on* nám ho možná posílá!... Pozor!... Pozor!... Pozor!... Ruku do výšky očí, proboha!... do výšky očí!“

Ohnivá tvář, která se podobala tváři pekelníka — planoucího démona — pohybovala se stále bez těla ve výši člověka před dvěma vyděšenými muži...

„To *on* nám možná posílá tuhle tvář zepředu, aby nás snáze překvapil zezadu... nebo ze strany... u něho člověk nikdy neví!... Znám jeho kousky!... ale tenhle!... tenhle... ještě neznám!... Utečme!... Opatrně!... Slyšíte?... Opatrně!... Ruku ve výši očí.“

A tak prchali oba dva až na konec dlouhé podzemní chodby, jež se před nimi otvírala.

Po několika vteřinách, které se jim zdály jako dlouhé, předlouhé minuty, se zastavili.

„On přece tudy chodí zřídka!“ řekl Peršan. „Tahle část ho nezajímá!... Nevede k jezeru ani k jeho domu!... Ale ví možná, *že jsme mu v patách*..., přestože jsem mu slíbil, že ho nechám napříště na pokoji a že se nebudu plést do jeho záležitostí.“

Při těchto slovech se otočil. Raoul také.

Spatřili, že je za nimi pořád ta ohnivá hlava. Pronásledovala je... A musela také běžet a možná rychleji než oni, protože se zřejmě přiblížila.

Zároveň zaslechli nějaký zvuk, jehož původ nemohli uhádnout. Všimli si jenom, že zvuk jako by se pohyboval a přibližoval s ohnivou lidskou hlavou. Bylo to skuhrání nebo spíše skřípění, jako by tisíce nehtů rozdíralo tabuli. Nesnesitelný zvuk, který také někdy vydává kamínek, přimísený do křídy, když skřípne o tabuli.

Ucouvli ještě, ale ohnivá hlava postupovala, pořád postupovala, až se přiblížila k nim. Velmi dobře nyní rozeznávali její rysy. Oči měla kulaté a pronikavé, nos trochu nakřivo a velká ústa s dolním rtem svislým do polokruhu. Podobně jako oči, nos a rty měsíce, když je celý krvavě červený.

Jak se mohl tento červený měsíc posunovat tmou ve výšce člověka bez jakékoli opory, bez těla, jež by jej podpíralo a bylo je alespoň trochu vidět? A jak se pohyboval tak rychle a úplně rovně s těma upřenýma očima? A odkud se

bralo to skřípění, vrzání a prskání, které se táhlo s ním? Pojednou nemohli Peršan a Raoul už dále couvat, přitlačili se ke zdi a nevěděli, co se s nimi stane. Podivná ohnivá hlava se totiž blížila a hlavně ten hluk stále sílil, byl skřípavější a pronikavější, „mnohotvárný“ — jistě se skládal ze stovek drobných šramotů, které se proplétaly pod planoucí hlavou.

Planoucí hlava se blíží... už je tu! i ten zvuk!... už je tu hlava ve výšce...

A oba společníci cítí, jak jim hrůzou vstávají vlasy, protože už vědí, odkud se to strašlivé šramocení bere. Přicházejí v houfu, valí se tmou v nesčíslných spěchajících vlnách, rychlejší než vlny, jež běhají po písku při přílivu; ve vlnách noci, čeřících se pod měsícem — planoucí hlavou.

A drobné vlnky jim pronikají do nohou a nezadržitelně po nich lezou výš. To už Raoul a Peršan nemohou zadržet výkřik hrůzy, zděšení a bolesti.

Nemohou déle držet ruce ve výšce očí — v postoji při souboji bambitkami před povelem „Pal!“. — Ruce jim klesají k nohám, odhánějí lesklé ostrůvky, valící před sebou drobounké ostré hroty a vlny plné pazourů a nehtů a drápů a zubů.

Ano, ano, Raoul i Peršan málem omdlévají jako hasičský poručík Papin. Ohnivá hlava se však obrátila po jejich výkřicích k nim. A říká:

„Nehýbejte se! Nehýbejte se!... Hlavně nechoďte za mnou!... Jsem krysař!... Nechtě mě s krysami projít!...“ A rázem ohnivá hlava mizí, ztrácí se v tmách, zatímco chodba před ní se do dálky osvětluje. Je to prostě tím, že krysař obrátil svou tlumenou svítilnu. Dříve, aby nepoplašil krysy před sebou, měl svítilnu otočenou na sebe a osvětloval vlastní hlavu. Nyní, aby mohl odcházet rychleji, svítí do temného prostoru vpředu... Klopýtá a táhne za sebou skřípějící a kvičící vlny krys, celou tu spleť zvuků... Peršan i Raoul jsou vysvobozeni a oddechují si, třebas jsou ještě rozechvělí.

„Mohl jsem si vzpomenout, že Erik se mnou mluvil o krysaři,“ říká Peršan. „Neříkal mi však, že se objevuje takhle... a je to divné, že jsem ho ještě nikdy nepotkal.

Myslel jsem si opravdu, že je to zas nějaký povedený kousek toho netvora!“ vzdychl! „Ale ne, nechodí nikdy do těchhle končin!“

„Jsme tedy hodně daleko od jezera?“ zeptal se Raoul. „Kdy tam vlastně dojdeme, pane?... Pojďme k jezeru! Pojďme k jezeru!... Až budeme u jezera, zavoláme, že se budou zdi otřásat, zakřičíme!... Christina nás uslyší!... A *on* nás uslyší také!... A když ho znáte, promluvíme sním!“

„Dětino!“ řekl Peršan. „Nikdy se nedáme do domu u jezera přes jezero!“

„Proč ne?“

„Protože právě tam soustředil všechnu svou obranu__

Ani já sám jsem nesměl nikdy připlout k druhému břehu!... Ke břehu, kde je dům!... Musí se nejprve přeplout jezero... a to je dobře střežené!... Obávám se, že nejeden z těch bývalých kulisářů, starých „zavíračů dveří“, které už nikdo nikdy nespatřil, se prostě pokoušel přeplout jezero... Je to hrozné... Sám jsem tam málem zůstal... Kdyby mě netvor včas nepoznal!... Jednu radu, pane, ne-

přibližujte se nikdy k jezeru... A hlavně si zacpete uši, uslyšíte-li zpívat *Hlas pod vodou*, hlas sirény.“

„Ale co vlastně děláme tady?“ namítl Raoul horečně, netrpělivý a popudlivý. „Nemůžeme-li pro Christinu nic udělat, nechtě mě alespoň pro ni umřít.“

Peršan se pokoušel vikomta uklidnit.

„Máme jedinou možnost, jak zachránit Christinu Daaé, věřte mi: proniknout do domu, aniž to netvor zpozoruje.“

„Můžeme v to doufat, pane?“

„Kdybych neměl tuhle naději, nepřišel bych za vámi!“

„A kudy se dá vejít do toho domu jinak než přes jezero?“

„Třetím podzemím, odkud jsme byli tak nešťastně vyhnáni... pane, a kam se ihned vrátíme... Řeknu vám,“ pravil náhle Peršan změněným hlasem, „řeknu vám přesné místo... Je to mezi dvěma dekoracemi z *Krále lahorského*, právě na tom místě, kde zemřel Josef Buquet...“

„Ten vrchní kulisář, co ho našli oběšeného?“

„Ano, pane, ten, jehož provaz nemohli najít,“ přisvědčil zvláštním tónem Peršan. „Pojďme! Odvahu!... Vyrazíme!... Dejte si zase ruku do střehu, pane... Ale kde to vlastně jsme?“

Peršan musel znovu rozsvítit svou lampičku. Namířil její paprsek na dvě široké chodby, jež se křižovaly v pravém úhlu a jejichž klenby se ztrácely v nedohlednu. Řekl:

„Musíme být v části, kde je vodovodní zařízení... Nevidím žádný záblesk z topného tělesa.“

Šel před Raoulem, hledal cestu a zastavoval se náhle, když se obával nějakého hydraulického vedení. Pak se museli Vyhnout záblesku jakési dohasínající podzemní kovárny, kde si Raoul vzpomněl na démony, o nichž Christina vyprávěla, že je viděla při čeřtě v den prvního zajetí.

Tak se pomalu vraceli k tajemnému podzemí jeviště.

Byli nyní jistě úplně na dně pánve, ve velké hloubce, pomyslíme-li na to, že tu vyhloubili kdysi zemi *do patnácti metrů pod vrstvy vody*, které se táhly celou touto částí hlavního města; a všechnu vodu museli odčerpat... Bylo jí tolik, že bychom si museli představit rozlohu nádvoří Louvrů, naplněnou do výšky jeden a půlkrát takové, jako jsou věže Notre-Dame. Přesto tam ještě zůstalo jezero.

Peršan se dotkl v té chvíli jedné stěny a řekl:

„Jestli se nemýlím, mohla by tahle stěna patřit k domu u jezera.“

Zaťukal přitom na stěnu. A bude snad užitečné, když se Čtenář dozví, jak bylo vystavěno dno a zdi této podzemní pánve.

Aby se vody, které konstrukci obklopovaly, nedostaly do přímého kontaktu se stěnami, ohrazujícími celé strojní zařízení, jehož tesařské, truhlářské a zámečnické dílny a kulisy, malované vodovými barvami, musely být obzvláště chráněny před vlhkem, *považoval architekt za nutné zbudovat všude dvojitou stěnu.*

Práce na této dvojité stěně si vyžádala celý rok. Když mluvil Peršan s Raoulem o domu u jezera, ťukal na vnitřní stěnu. Tomu, kdo by znal architekturu této stavby, Peršanovo gesto jako by naznačovalo, že *Erikův tajemný dům byl postaven uvnitř dvojité stěny*, tvořené silnou hrází, cihlovou zdí, mohutnou vrstvou cementu a další stěnou tlustou několik metrů.

Na Peršanova slova se vrhl Raoul ke zdi a soustředěně naslouchal.

...Neslyšel však nic... nic než vzdálené kroky, které sem doznívaly z podlahy horní části divadla.

Peršan znovu zhasl lampičku.

„Pozor!“ řekl, „nezapomeňte na ruku! A teď ticho. Pokusíme se vniknout k němu.“

A zavedl vikomta k malému schodišti, kterým před chvílí sestoupili.

... Šli vzhůru, zastavovali se na každém schodu a pátrali ve tmě a tichu...

Tak se dostali znovu do třetího podzemí...

Peršan dal Raoulovi znamení, aby si klekl, a takto po kolenou a pomocí jedné ruky — druhou měli pořád ve zmíněné pozici — se dostali až k nejzazší stěně.

O tuto stěnu se opíralo odložené rozměrné plátno z dekorace ke *Králi lahorskému.*

... A hned vedle této dekorace podstavec...

Mezi touto dekorací a podstavcem bylo právě tak místo pro jednoho člověka.

...Pro tělo, které tu jednoho dne našli oběšené... tělo Josefa Buqueta.

Peršan, pořád ještě na kolenou, se zarazil. Naslouchal.

Jednu chvíli jako by zaváhal a pohlédl na Raoula. Pak se upřeně podíval vzhůru k druhému podzemí, odkud svítila v mezeře mezi dvěma prkny bledá záře lampy.

Tato záře zřejmě Peršana znepokojovala.

Konečně potřásl hlavou a rozhodl se.

Protáhl se mezi podstavcem a dekorací z *Krále lahorského.* Raoul mu byl v patách.

Volnou rukou ohmatával Peršan stěnu. Raoul ho viděl jednu chvíli, jak se do stěny silně opírá, tak jako v Christinině šatně...

... A jeden kámen se pohnul...

Ve stěně se utvořil otvor...

Peršan vytáhl tentokrát bambitku z kapsy a naznačil Raoulovi, aby udělal totéž. Odjistil zbraň.

A odhodlaně se pustil stále vkleče do otvoru, jenž zůstal ve zdi po vysunutém kameni.

Raoul, který by rád prolezl první, musel se spokojit tím, že Peršana následoval.

Otvor byl velmi úzký. Peršan se téměř okamžitě zarazil. Raoul slyšel, jak ohmatává kameny kolem sebe. A pak vytáhl znovu lampičku, sklonil se

kupředu, prozkoumával něco pod sebou a vzápětí lampičku zhasl. Raoul slyšel, jak mu říká šeptem:

„Budeme muset seskočit několik metrů a dopadnout bez hluku; sundejte si boty.“

Peršan sám se již zouval. Podal boty Raoulovi:

„Položte je na zeď,“ řekl. „Najdeme je, až půjdeme zpátky."[6]

Poté se Peršan trochu posunul dopředu. Úplně se obrátil, stále vkleče, ocitl se tak tváří v tvář Raoulovi. Řekl mu: „Zavěsím se rukama na okraj kamene a seskočím *do jeho domu.* Vy pak uděláte přesně to co já. Nemějte strach: chytím vás do náručí.“

Peršan udělal, jak řekl. A Raoul slyšel vzápětí pod sebou tlumený zvuk, způsobený zřejmě Peršanovým dopadem. Zachvěl se strachem, zda tento zvuk neprozradí jejich přítomnost.

Více než tento hluk vzbuzovalo však v Raoulovi hroznou úzkost to, že není slyšet žádný jiný zvuk. Jak to? Podle Peršana pronikli přímo do domu u jezera, a nebylo vůbec slyšet *Christinu!...* Ani výkřik!... Ani volání o pomoc!... Ani nářek!... Proboha, snad nejdou příliš pozdě?...

Raoul se zavěsil nervózně o kámen, koleny drhnul o zeď a pak také seskočil.

A vzápětí cítil sevření paží.

„To jsem já!“ řekl Peršan. „Ticho!“

A zůstali stát a naslouchali...

Nikdy nebyla tma kolem nich tak hustá...

Nikdy nebylo ticho tak těžké a hrozné...

Raoul si zaťal nehty do rtů, aby nevykřikl: „Christino! To jsem já!... Nejsi-li mrtvá, odpověz mi, Christino!“

Konečně se rozsvítila lampička. Peršan posvítil na zeď nad jejich hlavy, hledal otvor, kterým se protáhli, ale nenašel jej...

„Och!“ řekl. „Kámen se zavřel sám od sebe.“

A světelný paprsek lampy klesal po zdi až k podlaze.

Peršan se sklonil a cosi zvedl, nějaký provaz, chvilku jej zkoumal a zděšeně ho odhodil.

„Pandžábský provaz!“ zašeptal.

„Co je to?“ zeptal se Raoul.

„Mohl to být ten oběšencův provaz, který tak hledali!...“ odpověděl Peršan.

A s novou úzkostí přejížděl červeným světelným kotoučkem lampičky po zdech... Osvětlil k velkému podivu kmen stromu, jenž byl zřejmě ještě živý a měl listí... a větve tohoto stromu se zvedaly po celé délce zdi a ztrácely se u stropu.

[6] Nikdo nikdy nenašel tyto dva páry bot, které podle Peršanova vyprávění byly položeny právě mezi dvěma dekoracemi z *Krále lahorského* na místě, kde byl nalezen oběšený Josef Buquet. Vzal je zřejmě nějaký kulisář nebo „zavírač dveří“.

Protože světelný kotouček byl malý, bylo zprvu těžké udělat si celkovou představu... bylo vidět kousek větvoví... a pak jeden list... a další... a vedle nebylo vidět nic... nic než světelný paprsek, který jako by se o něco odrážel... Raoul přejel rukou po tomto ničem, po tomto odrazu...

„Proboha!“ řekl. „To není zeď, ale zrcadlo!“

„Ano, zrcadlo!“ řekl Peršan tónem nejhlubšího rozechvění.

Přejel si rukou, v níž držel bambitku, po zpoceném čele a dodal:

„Octli jsme se v mučírně!“

XXII

Zajímavé a poučné starosti jednoho Peršana v podzemí Opery
Vyprávění Peršanovo

Peršan sám vyprávěl, jak se až do této noci marně snažil proniknout do domu u jezera přes jezero; jak objevil vchod z třetího podzemí a jak se nakonec s vikomtem de Chagny octli v zajetí fantómových ďábelských výmyslů v *mučírně*. Tu je vyprávění, které nám zanechal (za okolností, které upřesníme později) a v němž jsem nezměnil ani slovo. Zveřejňuji je beze změny, protože si myslím, že nemohu přejít mlčením, co Peršan zažil u jezera předtím, než tam seskočil s Raoulem. Jestliže se v prvních okamžicích zdá, že nás tato velmi zajímavá výpověď trochu odvádí od mučírny, je to jen proto, aby nás tam vzápětí znovu lépe zavedla. Vysvětlí vám totiž nejprve velice důležité věci a jisté Peršanovo chování a způsoby, které by se mohly zdát neobyčejně zvláštní.

Bylo to poprvé, co jsem pronikl do domu u jezera, píše Peršan. Prosíval jsem marně *milovníka tajných dveří* — tak u nás v Persii říkají Erikovi — aby mi otevřel tajemné dveře tohoto domu. Vždycky to odmítl. Já, znalec mnoha jeho tajemství a triků, marně jsem se pokoušel vymoci si přístup lstí. Od té doby, co jsem Erika po letech uviděl v Opeře, kterou si zřejmě vyvolil za domov, často jsem ho stopoval hned v chodbách nahoře, hned v podzemí, hned zase na samém břehu jezera, když si myslel, že je sám, a nastupoval do loďky a přistával naproti přímo u zdi. Ale šero, které ho obklopovalo, bylo vždy příliš husté a já jsem neviděl, na kterém místě uvádí do chodu dveře ve zdi. Zvědavost a také hrozivá myšlenka, která mě napadla, když jsem uvažoval o některých netvorových rozhovorech se mnou, přiměly mě jednoho dne, kdy jsem si myslel, že jsem sám, vstoupit také do loďky a zamířit k té části zdi, kde jsem vídal mizet Erika. Tenkrát jsem měl co dělat se Sirénou, která střeží přístup k těmto místům a jejíž kouzlo mi bylo malém osudné za okolností, které popíši. Sotva jsem odrazil od břehu, bylo ticho, jímž jsem vesloval, nenápadně rušeno jakýmsi sotva slyšitelným zvukem. Byl to zároveň jakoby dech a hudba. Znělo to tiše z vod jezera, obkličovalo mě to a já jsem nemohl vypátrat, jaký je v tom

uskok. Sledovalo mě to, pohybovalo se to za mnou a bylo to tak příjemné, že mi to nenahánělo strach. Naopak, přál jsem si být blíž zdroji této něžné a uchvacující harmonie a vykláněl jsem se z loďky k hladině. Nepochyboval jsem totiž o tom, že ten zpěv vychází přímo z jezerních vod. Byl jsem již uprostřed jezera a v loďce nebyl nikdo jiný než já; hlas — byl to totiž nyní zřetelně hlas — byl vedle mne, ve vodách. Vyklonil jsem se... Vyklonil jsem se ještě víc... Jezero bylo úplně klidné a osvětloval je paprsek měsíce, prosvítající sklepním okénkem ze Scribovy ulice. Ani ten neukázal zhola nic na hladké hladině, černé jako tuš. Protřel jsem si trochu uši, zda mi v nich nehučí, ale přesvědčil jsem se najisto, že žádné hučení v uších nemůže být tak harmonické jako zpívající dech, který mě provázel a přitahoval.

Kdybych byl pověrčivý nebo kdybych snadno podléhal dojmům, musel bych si myslet, že mám opravdu co dělat s nějakou sirénou, jež má zmást opovážlivce, plujícího po vodách u jezerního domu. Jsem však, zaplať pámbu, ze země, kde příliš milují všechno fantastické a dovedou tomu přijít na kloub. Sám jsem se tím také kdysi dost zabýval. Někdo, kdo se v tom vyzná, může nejjednoduššími triky nechat pracovat ubohou lidskou obrazotvornost.

Nepochyboval jsem tedy, že jsem obětí Erikova nového výmyslu. Tento výmysl byl však opět tak dokonalý, že když jsem se vykláněl z loďky, nepohánělo mě ani tak přání prozkoumat tento klam jako spíše touha těšit se z jeho kouzla.

A já jsem se vykláněl, vykláněl... až jsem se převrhl.

Hned se vynořily z hlubin vod dvě nestvůrné paže, uchvátily mě za krk a stáhly mě s nepřemožitelnou silou do víru. Byl bych určitě ztracen, nemít kdy vykřiknout. Podle výkřiku mě Erik poznal.

Stáhl mě totiž on — a místo, aby mě utopil, jak jistě předtím zamýšlel, plaval se mnou ke břehu, kde mě jemně položil.

„Vidíš, jak jsi neopatrný," řekl a stál nade mnou ještě celý promáčený tou pekelnou vodou. „Proč se pokoušíš vejít do mého domu! Nezval jsem tě. Nechci ani tebe, ani nikoho jiného na světě! Cožpak jsi mi zachránil život jen proto, abys mi ho učinil nesnesitelným? Ať jsi prokázal službu jakkoli velkou, Erik na ni nakonec možná zapomene a ty víš, že Erika nemůže nic zadržet, ani Erik sám." Mluvil, ale já jsem měl v té chvíli jen jediné přání: poznat to, co jsem už nazval: trik sirény. Chtěl uspokojit mou zvědavost, protože Erik — je to opravdu netvor, mně je to jasné, měl jsem bohužel příležitost vidět ho v Persii při práci — je také po jisté stránce skutečným domýšlivcem a ješitným dítětem. Když svou společnost udiví, nemá nic tak rád jako dokázat všechnu vskutku zázračnou důvtipnost svého rozumu.

Rozesmál se a ukázal mi dlouhou rákosovou lodyhu. „Na salát se nehodí!" řekl mi, „ale moc dobře se s ní dá dýchat a zpívat pod vodou! Naučil jsem se to od pirátů

v Tonkinu, kteří se tak mohou skrývat po celé hodiny na

dně řek."[7]

Řekl jsem mu drsně:

„Tvůj trik mě málem zabil!... A pro druhé lidi byl možná osudný!“

Neodpověděl mi, ale postavil se přede mnou s výrazem dětské hrozby, který u něho dobře znám.

Nedal jsem se tím „ošálit“. Řekl jsem mu bez obalu:

„Víš, co jsi mi slíbil, Eriku! Už žádné zločiny!“

„Cožpak jsem se opravdu dopustil zločinů?“ zeptal se a zatvářil se roztomile.

„Nešťastníce!...“ vykřikl jsem. „Ty jsi tedy zapomněl na *Růžové hodiny v Mazenderanu?*“

„Ano,“ odpověděl náhle posmutněle, „raději jsem na ně zapomněl, ale uměl jsem opravdu rozesmát malou sultánku.“

„To všechno je minulost...,“ prohlásil jsem. „Teď je však přítomnost... a ty mně máš skládat účty za přítomnost, protože kdybych byl chtěl, už by pro tebe neexistovala!... Vzpomeň si na to, Eriku: Zachránil jsem ti život!“

A využil jsem obratu v našem rozhovoru, abych s ním promluvil o věci, k níž jsem se v myšlenkách už delší dobu vracel.

„Eriku,“ žádal jsem. „Eriku, přísahej mi...“

„Co?“ řekl. „Víš dobře, že neplním své přísahy. Přísahy jsou dobré k napálení hlupáků.“

„Pověz mi... Mně to můžeš přece říci, ne?“

„A co?“

„Víš... Lustr... lustr? Eriku...“

„Jaký lustr?“

„Víš dobře, co chci říci, ne?“

„Ach! „ušklíbl se, „ten lustr... rád ti to řeknu... *Lustr, to není moje práce...* Byl moc opotřebovaný, ten lustr...“ Když se Erik smál, byl ještě hrůznější. Skočil do loďky a smál se přitom tak zlověstně, že jsem se třásl.

„Moc opotřebovaný, drahý *darogo!*[8] Moc opotřebovaný lustr... Spadl úplně sám... Udělal bum! A teď jednu radu, darogo, jdi se usušit, jestli si nechceš uhnat rýmu!... A nevstupuj nikdy do mé loďky... a hlavně se nikdy nepokoušej vejít do mého domu... nejsem tam pořád... darogo! A rmoutilo by mě, kdybych ti měl věnovat *svou mši za mrtvé!*“

Při těch slovech a úšklebcích stál na zádi loďky a kormidloval kolébavými opičími pohyby. Vypadal v té chvíli jako osudný útes, navíc se zlatýma očima. A brzy jsem viděl jen jeho oči a konečně zmizel ve tmě jezera.

Od toho dne jsem se vzdal pomyšlení proniknout do jeho obydlí přes jezero! Tento přístup byl zřejmě dobře střežen, zvláště když teď věděl, že ho znám. Ale

[7] Úřední zpráva, která přišla do Paříže z Tonkinu koncem července 1900, udává, jak slavný šéf bandy De Tham, pronásledovaný našimi vojáky, uprchl se všemi svými piráty díky takovémuto použití rákosu.

[8] Daroga — vrchní velitel vládní policie v Persii.

byl jsem přesvědčen o tom, že se musí najít jiný vchod. Když jsem si Erika hlídal, zmizel mi totiž najednou v třetím podzemí a nedovedl jsem si představit kudy. Nemusím opakovat, že od té doby, co jsem zjistil, že se Erik usídlil v Opeře, žil jsem v ustavičném strachu z jeho hrůzných rozmarů. Nešlo zajisté o mne, ale obával jsem se o ostatní.[9] A když se stala nějaká nehoda, nějaká osudná událost, neopomněl jsem si nikdy říci: „To možná Erik!...“ tak jako ostatní kolem mne říkali: „To fantóm!...“ Kolikrát jen jsem slyšel tato slova od lidí, kteří se usmívali! Nešťastníci! Kdyby byli věděli, že tento fantóm existuje živý, hrozný a není to jen neškodný stín v jejich představách, přestali by o něm jistě žertovat!... Kdyby jen věděli, čeho je Erik schopen, zvláště v takovém „manévrovacím prostředí“, jako je v Opeře!... A kdyby znali hluboké důvody mých hrozných obav!...

Už jsem neměl chvíli klidu!... Ačkoli mi Erik velmi slavnostně oznámil, že se doopravdy změnil a že se stal nejctnostnějším z lidí *od té doby, co je milován takový, jaký je* (tato věta mě na místě strašně omráčila), musel jsem se při pomyšlení na tohoto netvora třást. Jeho hrozná, úplná a odporná ošklivost ho uvrhla do lidské klatby a velmi často se mi zdálo, že už proto necítí žádné závazky k lidskému rodu. Způsob, jakým se mnou mluvil o své lásce, jen znásobil mou úzkost. Předvídal jsem totiž v této příhodě, na niž narážel svým známým chvástavým tónem, příčinu nových dramat, hroznějších než všechna ostatní. Věděl jsem, jakého stupně vznešeného a neblahého zoufalství může dosáhnout Erikova bolest, a slova, jež mi říkal — mlhavě naznačující nejhrůznější katastrofu — nešla mi z ustrašené mysli.

Na druhé straně jsem odhalil bizarní styky, jež se rozvinuly mezi netvorem a Christinou Daaé. Schován v komoře za šatnou mladé zpěvačky, sledoval jsem podivuhodné hudební představení, která zřejmě uváděla Christinu do čarovného okouzlení. Erikův hlas zvučel jako hrom nebo byl něžný jako hlasy andělské — jak se mu právě zachtělo. Přesto jsem však nikdy nepomyslel, že by tento hlas mohl dát zapomenout na Erikovu ošklivost. Všechno jsem pochopil, když jsem přišel na to, že Christina ho ještě neviděla! Měl jsem možnost vniknout do šatny, připomněl jsem si ponaučení, která mi on sám kdysi dával, a nedalo mi příliš práce přijít na to, jak se dá otáčet zdí se zrcadlem. Zjistil jsem, jak pomocí dutých cihel, používaných jako tlampačů, Erik dosáhl, že ho Christina slyšela, jako by byl vedle ní. Objevil jsem tam také cestu, vedoucí k prameni a k vězení — k vězení komunardů — a padací dveře, které umožňovaly Erikovi sestupovat přímo do podzemí jeviště.

[9] Tady mohl Peršan přiznat, že Erikovo počínání zajímalo i jeho; kdyby se totiž vláda v Teheráně dověděla, že Erik je ještě naživu, kynula by z toho pro bývalého darogu slušná penze — to Peršan věděl. Je ostatně na místě dodat, že Peršan měl štědré a šlechetné srdce, a nepochybujeme vůbec, že katastrofy, které podle něho hrozily ostatním lidem, silně zaměstnávaly jeho mysl. Jeho chování v celé této aféře to konečně přesvědčivě dokazuje a je nad všechny chvalořeči.

Jak jsem užasl několik dní nato, když jsem zjistil na vlastní oči a na vlastní uši, že se Erik s Christinou Daaé viděli, a když jsem přistihl netvora, skloněného nad crčícím praménkem na cestě komunardů (na samém konci podzemí), jak omývá čelo omdlelé Christiny Daaé! Vedle nich stál klidně bílý kůň, kůň z *Proroka*, který zmizel z podzemních stájí Opery. Přistoupil jsem k nim. Bylo to hrozné. Zahlédl jsem šlehat jiskry ze dvou zlatých očí, a než jsem stačil říci jediné slovo, dostal jsem přímo do čela ránu, která mě omráčila. Než jsem přišel k sobě, byli Erik, Christina a bílý kůň pryč. Nepochyboval jsem o tom, že nešťastnice byla uvězněna v domě u jezera. Bez váhání jsem se rozhodl vydat se znovu na břeh, navzdory nepochybnému nebezpečí. Čtyřiadvacet hodin jsem číhal na netvora, ukryt blízko černého břehu. Byl jsem totiž přesvědčen, že musí vyjít ven na nákupy. Když vycházel do Paříže, nebo když se odvažoval ukázat na veřejnosti, dával si na svůj hrozný nosní otvor nos z lisovaného papíru s knírem. Neubralo mu to příliš na hrůzném zjevu, a když přecházel, říkali za jeho zády: „Podívej, Smrťák jde!“, ale přece jenom byl skoro — říkám skoro — snesitelný na pohled.

Číhal jsem tedy na něho u jezera — u Podsvětního jezera, jak několikrát přede mnou s úšklebkem své jezero nazýval — a znaven dlouhým čekáním, říkal jsem si už: Šel druhými dveřmi, těmi do „třetího podzemí“. Vtom jsem však ve tmě zaslechl drobné šplouchání, spatřil jsem dvě zlaté oči jako majáky a záhy přistála loďka. Erik vyskočil na břeh a šel ke mně.

„Jsi tu už čtyřiadvacet hodin,“ řekl mi. „Mám toho dost! Upozorňuji tě, že to všechno skončí velmi špatně! A bude to jen tvou vinou! Protože já mám s tebou úžasnou trpělivost!...

Ty si myslíš, že mě sleduješ, nesmírný hlupče, — (doslova) — a zatím sleduji já tebe a vím všechno, co ty o mně víš. Ušetřil jsem tě tuhle, když jsi šel *po mé cestě komunardů;* ale říkám ti doopravdy, ať tě tam už nevidím! Je to všecko náramně pošetilé, to ti říkám! Nevím, jestli mi ještě vůbec rozumíš!“

Byl tak prudký ve svém hněvu, že jsem se ho v té chvíli neodvažoval přerušit. Zamručel jako tuleň a upřesnil svou hroznou myšlenku, která souhlasila s tím, čeho jsem se obával.

„Ano, abys věděl jednou provždy — jednou provždy, to znamená: do slova a do písmene! Jsi neopatrný. Nechal ses už dvakrát chytit tím stínem v plstěném klobouku, který nevěděl, co děláš v podzemí, a zavedl tě k ředitelům. Pokládali tě za podivínského Peršana, milovníka kouzelných triků a divadelního zákulisí (byl jsem tam... ano, byl jsem v kanceláři; víš dobře, že jsem všude). Říkám ti, že při tvé neopatrnosti se budou nakonec ptát, co tu pohledáváš... a dozvědí se nakonec, že hledáš Erika... a budou chtít, jako ty, hledat Erika... a objeví dům u jezera... Pak tedy tím hůř, kamaráde, tím hůř!... Neručím už za nic!“

Znovu zamručel.

„Za nic!... Jestliže Erikova tajemství nezůstanou Erikovými tajemstvími, tím hůř *pro mnohé z lidského plemene!* To je všechno, co jsem ti chtěl říci, a jestli

nejsi nesmírný hlupec — (doslova) — mělo by ti to stačit; jestli ještě víš, co to znamená, když něco řeknu!...“

Sedl si na záď loďky, podupával patami po dně malého plavidla a očekával, co mu odpovím.

Řekl jsem mu prostě:

„Nepřišel jsem hledat Erika!...“

„A koho tedy?“

„Víš to dobře: Christinu Daaé!“

Namítl mi:

„Mám přece právo dát si s ní schůzku u sebe doma. Miluje mě takového, jaký jsem.“

„To není pravda,“ řekl jsem. „Unesl jsi ji a vězníš ji!“

„Poslouchej,“ řekl mi. „Slibuješ mi, že se už nebudeš starat o mé záležitosti, když ti dokáži, že mě miluje takového, jaký jsem?“

„Ano, slibuji ti to,“ odpověděl jsem bez váhání, protože jsem byl přesvědčen, že netvor jako on nemůže podat takový důkaz.“

„Dobrá! Tady je! Je to úplně prosté!... Christina Daaé odtud odejde, kdy se jí zlíbí, a vrátí se sem!... Ano, vrátí se sem! Protože to udělá ráda... vrátí se sem sama od sebe, protože mě miluje takového, jaký jsem!...“

„Pochybuji, že se vrátí!... Ale je to tvá povinnost, nechat ji odejít.“

„Jaká má povinnost, nesmírný hlupče (doslova)! — Je to mé přání... mé přání, nechat ji odejít, a ona se vrátí... protože mě miluje!... Skončí to všechno, říkám ti to, svatbou... svatbou v kostele Madeleine, nesmírný hlupče (doslova)! Už mi konečně věříš? Když ti říkám, že mám svou svatební mši složenou... uslyšíš to *Kyrie*...“

Podupával znovu patami na dno loďky v jakémsi rytmu a polohlasně k tomu zpíval: *Kyrie!... Kyrie!... Kyrie Eleison!...* Uslyšíš, uslyšíš tuto mši!“

„Poslyš,“ dodal jsem. „Uvěřím ti, až uvidím Christinu Daaé vycházet z domu u jezera a svobodně se tam vracet!“

„Ale ty se zato nebudeš starat o mé záležitosti? Tak dobrá, uvidíš to dnes večer... Přijď na maškarní ples. Christina a já se tam půjdeme trochu projít... Ty se potom schováš do komory a uvidíš, že Christina se vrátí do své šatny a nebude chtít nic jiného než znovu odejít cestou komunardů.“

„Ujednáno!“

Jestli to doopravdy uvidím, budu se moci jen sklonit, protože velmi krásná bytost má vždycky právo milovat nejhrůznějšího netvora, zvláště když on vládne svůdným kouzlem hudby a ona je právě znamenitá zpěvačka.

„A teď odejdi, protože musím jít nakupovat!...“

Odešel jsem tedy, ale pořád jsem se obával o Christinu Daaé. V hloubi duše myslel jsem však především na to, jak mě poděsil slovy o mé neopatrnosti.

Říkal jsem si: „Jak to všechno dopadne!“ A ačkoliv jsem povahy dosti fatalistické, nemohl jsem se zbavit neurčitelné úzkosti z neuvěřitelné

odpovědnosti, kterou jsem vzal na sebe jednoho dne, kdy jsem nechal žít netvora, který dnes hrozí *mnohým z lidského plemene.*

K mému úžasnému překvapení se věci udaly, jak mi ohlašoval. Christina Daaé vycházela z domu u jezera a několikrát se tam vracela, aniž ji k tomu nutil. Chtěl jsem se už myšlenkami odpoutat od této záhadné zamilovanosti, ale bylo velmi nesnadné, zvláště pro mne, přestat myslet na Erika s obavami. Ačkoli jsem se zřekl přepjaté opatrnosti, nedopouštěl jsem se té chyby, abych se vracel na břeh jezera nebo chodil cestou komunardů. Časté používání tajných dveří ve třetím podzemí mi však nedalo spát a nejednou jsem se vypravil na toto místo, o němž jsem věděl, že je během dne nejčastěji opuštěné. Civěl jsem tam nekonečné hodiny, schovaný za dekorací z *Krále lahorského,* kterou tam bůhvíproč nechali stát, když *Krále lahorského* moc nehrávali. Taková trpělivost musela být odměněna. Jednoho dne jsem spatřil netvora, jak ke mně leze po kolenou. Věděl jsem určitě, že mě nevidí. Prolézal mezi dekorací a podstavcem, doplazil se až ke zdi a v místě, které jsem si zpovzdáli upřesnil, zmáčkl nějakou pružinu. Tím se odsunul kámen a otevřel se před ním průchod. Erik zmizel v tomto průchodu a kámen se za ním zavřel. Znal jsem netvorovo tajemství, jež mi mohlo v příhodnou dobu umožnit přístup do domu u jezera.

Abych se ujistil, čekal jsem nejméně půl hodiny a zmáčkl jsem pak pružinu také. Stalo se totéž co předtím. Netroufal jsem si však prolézt sám touto dírou, věda, že Erik je doma. Přitom ještě pomyšlení, že mohu být Erikem přistižen, připomnělo mi rázem smrt Josefa Buqueta. A protože jsem nechtěl vydat všanc takový objev, jenž mohl být užitečný pro mnoho lidí, pro *mnohé z lidského plemene,* opustil jsem podzemí divadla. Nejdříve jsem ovšem pečlivě uvedl kámen na své místo systémem, jakým se to dělávalo už ve staré Persii.

Napadá vás jistě, že jsem se pořád velmi zajímal o Erikovu zápletku s Christinou Daaé. Nebylo to jen z chorobné zvědavosti, ale také z obav, které mě — jak Jsem již řekl — neopouštěly. Jestliže Erik přijde na to, že ho Christina nemiluje pro to, jaký je — myslel jsem si — můžeme se nadít všeho. A protože jsem se nepřestával, ovšem opatrně, procházet po Opeře, dozvěděl jsem se brzy pravdu o netvorově žalostné lásce. Podmanil si Christinina ducha strachem, ale její čisté dětské srdce patřilo cele vikomtovi de Chagny. Když si ti dva hrávali jako nevinní snoubenci v budově Opery, střežíce se netvora, ani netušili, že nad nimi někdo bdí. Byl jsem rozhodnut ke všemu: i zabít netvora, kdyby to bylo třeba, a potom to soudu vysvětlit. Erik se však neukázal — a já tím nebyl nijak uklidněn.

Musím říci, s čím vším jsem počítal. Myslil jsem, že netvor, vypuzený z domova žárlivostí, mi tak umožní proniknout bez nebezpečí do domu u jezera průchodem ve třetím podzemí. Chtěl jsem se v zájmu všech lidí dopodrobna dozvědět, co tam může doopravdy mít. Jednou, když mě unavilo čekat na příležitost, odsunul jsem kámen a vzápětí jsem slyšel hrůznou hudbu; netvor pracoval na svém *Donu Juanu triumfujícím* a měl všechny dveře otevřené. Věděl jsem, že je to jeho životní dílo. Netroufal jsem se pohnout a zůstal jsem

opatrně v temné díře. Přestal na chvíli hrát a začal chodit po bytě jako blázen. A hřímavým hlasem říkal:

„Všechno to musím mít hotové *napřed*. Úplně hotové!“ Tato slova mě zase neuklidnila, a protože začal znovu hrát, uzavřel jsem docela tiše průchod. Pak, přestože byl kámen na svém místě, slyšel jsem i potom nejasně jako odněkud z velké dálky zpívající hlas, vystupující z hlubin země, tak jako tenkrát hlas sirény vystupoval z hlubin vod. A vzpomněl jsem si na slova některých kulisářů, při nichž se po smrti Josefa Buqueta ostatní usmívali: „V blízkosti oběšencova těla bylo slyšet šum, který se podobal zpěvu umrlců.“

V den únosu Christiny Daaé jsem přišel do divadla až dost pozdě večer a obával jsem se špatných zpráv. Prožil jsem krutý den. Po přečtení ranních novin, oznamujících Christinin sňatek s vikomtem de Chagny, nepřestal jsem uvažovat, zda bych po tom všem *neudělal lépe, kdybych netvora udal.* Přišel jsem však znovu k rozumu a uvědomil jsem si, že takové chování by mohlo katastrofu jen uspíšit.

Když jsem vystoupil před Operou, díval jsem se na tuto budovu, jako bych byl opravdu překvapen, *že ji vidím ještě stát!*

Jsem však jako každý dobrý orientálec trochu fatalista, a vstoupil jsem proto *připraven na všechno*.

Únos Christiny Daaé, který přirozeně každého překvapil, zastihl mě připraveného. Bylo jisté, že to provedl Erik — opravdový král eskamotérů. A myslel jsem si skutečně, že tentokrát je to konec Christinin a *možná všech ostatních.* Jednu chvíli mě dokonce napadlo, nemám-li poradit všem, kteří se v divadle zdrželi, aby se zachránili. Zahnal jsem však ještě tuto myšlenku na Erikovo odhalení, uvědomiv si jasně, že by mě jistě pokládali za blázna. Věděl jsem konečně, že kdybych ve snaze, aby všichni ti lidé odešli, vykřikl například „Hoří!“, mohl bych být příčinou katastrofy ještě horší — zadušení při útěku, podupání, divokých šarvátek.

Přesto jsem se rozhodl jednat bez meškání na vlastní pěst. Zdálo se mi, že nastal příznivý okamžik. Měl jsem oprávněnou naději, že Erik v této chvíli myslí jen na svou zajatkyni. Dalo se toho využít a proniknout do jeho domu třetím podzemím. Napadlo mě přibrat k tomu toho nebohého zoufalého vikomta a on bez váhání souhlasil s důvěrou, která mě hluboce dojala. Svého sluhu jsem poslal pro bambitky. Darius nám je přinesl do Christininy šatny. Dal jsem jednu bambitku vikomtovi a poradil jsem mu, aby byl připraven ke střelbě jako já. Erik nás totiž mohl prese všecko čekat za zdí. Museli jsme projít cestou komunardů a pak prolézt tajným vchodem.

Mladý vikomt se mě při pohledu na bambitky ptal, zda se jdeme bít v souboji. Pochopitelně! A řekl jsem: A v jakém souboji! Neměl jsem však samozřejmě kdy něco mu vysvětlovat. Vikomt je statečný, ale přece jen nevěděl téměř nic o svém protivníkovi. Tím líp!

Co je to souboj s nejhroznějším milovníkem soubojů proti zápasu s nejgeniálnějším eskamotérem? Mně samému bylo těžko při pomyšlení, že jdu

do boje s mužem, který je v podstatě viditelný, jen když chce, a který naopak vidí kolem sebe všechno, co vám zůstane skryto!... S člověkem, jemuž bizarní vědomosti, bystrost, obrazotvornost a zručnost dovolují vládnout všemi přírodními silami a spojit je k tomu, aby vytvořily vašim očím nebo vašim uším iluzi, která vás uvrhne do zkázy!... A to ještě v podzemí Opery, to znamená přímo v domově přeludů! Lze na to pomyslet bez rozechvění? Je možné si jen představit, co se mohlo stát očím a uším obyvatele Opery, kdyby tam zavřeli — do pěti pater podzemí a do dvaceti pěti vrchních pater — divokého „pistolníka“ Roberta Houdina, který chvíli žertuje, chvíli nenávidí, chvíli hmatá do kapes a chvíli zabíjí!... Pomyslete na to: Zápasit s milovníkem propadlišť a tajných dveří! Kolik jen udělal u nás v Persii po všech palácích úžasných otáčivých průchodů, které jsou nejlepšími tajnými dveřmi! — Zápasit s ním v jeho vlastním království!…

Na jedné straně jsem měl naději, že neopustil Christinu Daaé v domě u jezera, kam ji jistě dopravil zase v mdlobách; na druhé straně jsem měl hrůzu z toho, že je už někde kolem nás a chystá si pandžábskou smyčku.

Nikdo neumí házet pandžábskou smyčku lépe než on. Je vládcem škrtičů právě tak jako králem eskamotérů. Když během *Růžových hodin v Mazenderanu* pobavil kdysi malou sultánku, zadávala ho ona sama, aby udělal něco, co by jí nahnalo hrůzu. A Erik nepřišel na nic lepšího než na hru s pandžábskou smyčkou. Pobýval předtím v Indii a vrátil se odtud neuvěřitelně obratný ve skrčení. Nechával se zavřít do dvora, kam přivedli nějakého zajatce, nejčastěji odsouzence k smrti, ozbrojeného dlouhou pikou a širokým mečem. Erik sám měl jen svou smyčku a vždycky v okamžiku, kdy si už zajatec myslil, že Erika skolí strašnou ranou, zasvištěla smyčka vzduchem. Erik pohybem svého zápěstí utáhl tenké laso kolem krku svého nepřítele a vzápětí jej dovlekl před malou sultánku a její společnice, které se dívaly z okna a tleskaly. Také malá sultánka se naučila vrhat pandžábskou smyčku a zabila tak mnohé své společnice a dokonce přítelkyně, které k ní přišly na návštěvu. Raději však už nechám tohoto vyprávění o *Růžových hodinách v Mazenderanu*. Hovořil jsem o tom proto, že když jsme sestoupili s vikomtem de Chagny do podzemí Opery, musel jsem svého společníka upozornit, aby byl ve střehu před neustálou hrozbou uškrcení. Když jsme se dostali do podzemí, nebyly nám opravdu bambitky k ničemu. Věděl jsem totiž, že jestliže Erik nezabránil hned zpočátku našemu vstupu na cestu komunardů, už se před námi neukáže. Ale mohl by nás kdykoli zaškrtit. Neměl jsem vůbec kdy všechno to vikomtovi vysvětlovat, a i kdybych byl měl čas, nevím, zda bych jej použil k vyprávění o tom, že někde ve tmě je pandžábská smyčka, připravená zasvištět. Bylo opravdu zbytečné komplikovat situaci, a proto jsem jen panu de Chagny poradil, aby držel neustále ruku ve výšce oka, paži ohnutou v postoji střelce, očekávajícího rozkaz k palbě z bambitky. Tento postoj nedovoluje ani nejzručnějším škrtičům úspěšně vrhat pandžábskou smyčku. Zároveň s krkem obepne vám smyčka paži nebo ruku a je neškodná, protože se dá lehce uvolnit.

Když jsme se vyhnuli policejnímu komisaři a několika zavíračům dveří a pak hasičům a když jsme se poprvé setkali se zabíječem krys a nepozorováni minuli muže s plstěným kloboukem, dostali jsme se s vikomtem už bez překážek do třetího podzemí na místo mezi dvě dekorace z *Krále lahorského.* Odsunul jsem kámen a seskočili jsme do obydlí, které si Erik vystavěl uprostřed dvojité zdi základů Opery *(a to docela snadno, protože Erik jako jeden z prvních vedl zednické práce u stavitele Opery Filipa Garniera a pracoval tajemni dál, úplné sám v době, kdy byly práce úředně zastaveny — za války, za obléhám Paříže a za Komuny).*

Znal jsem Erika příliš dobře, než abych se domníval, že objevím všechny nástrahy a tajuplná zařízení, jež si mohl za celou tu dobu vymyslet. Proto jsem také nebyl nikterak klidný, když jsem skočil do jeho domu. Věděl jsem, co udělal z jistého paláce v Mazenderanu. Z nejpočestnější budovy na světě udělal záhy ďábelský dům, kde nebylo možné pronést slovo, aniž by nebylo odposloucháváno nebo přenášeno ozvěnou. Kolik rodinných dramat! Kolik krvavých tragédií nechával za sebou ten netvor se svými pastmi, triky, tajnými dveřmi a propadlišti! Nepočítajíc to, že v paláci, který takto „vybavil“, nemohl nikdo nikdy přesně vědět, kde je on. Byl úžasně vynalézavý. Nejzajímavější, nejstrašnější a nejnebezpečnější ze všeho byla ovšem *mučírna.* Až na výjimečné případy, kdy se malá sultánka bavila tím, že si vybrala za oběť nějakého měšťana, vpouštěli se do *mučírny* většinou odsouzenci k smrti. Byl to podle mého názoru nejkrutější výmysl *Růžových hodin v Mazenderanu.* Když návštěvník, který vešel do *mučírny*, „toho měl dost“, bylo mu také dovoleno, aby skoncoval sám se sebou pandžábskou smyčkou, kterou mu nechávali U paty železného stromu!

Jaké bylo proto nyní mé rozčilení, když jsem zpozoroval hned nato, co jsme vnikli s vikomtem de Chagny do netvorova obydlí, že místnost, kam jsme seskočili, je právě přesnou nápodobou mučírny z *Růžových hodin v Mazenderanu.*

U našich nohou jsem spatřil pandžábskou smyčku, které jsem se celý večer tolik obával. Byl jsem přesvědčen, že tato šňůra už byla použita na Josefa Buqueta. Vrchní kulisář zřejmě, podobně jako já, přistihl jednou večer Erika ve chvíli, kdy odsouval kámen u tajného vchodu v třetím podzemí. Ze zvědavosti zkusil také průchod otevřít, a než se za ním kámen znovu zavřel, ocitl se v mučírně a dostal se odtud jako oběšenec. Představoval jsem si velmi jasně, jak Erik vleče jeho tělo, kterého se chtěl zbavit, až k dekoraci z *Krále lahorského* a věší ho tam pro výstrahu nebo proto, aby *znásobil pověrečnou hrůzu, která mu mela pomoci střežit přístup do jeho jeskynního obydlí.*

Po úvaze se však Erik vrátil pro pandžábskou smyčku, která je vyrobena zvláštním způsobem z kočičích střev a mohla by vzbudit zvědavost vyšetřujícího soudce. To je vysvětlení, jak zmizel oběšencův provaz.

A tak jsem tedy spatřil tu smyčku u našich nohou v mučírně!... Ač nejsem nijak malomyslný, vyrazil mi na obličeji studený pot.

Lampička, jejímž červeným světelným kotoučkem jsem přejížděl po stěnách pověstné místnosti, se v mé ruce třásla.

Pan de Chagny si toho všiml a řekl mi:

„Co se děje, pane?“

Dal jsem mu zprudka znamení, aby mlčel, protože jsem mohl mít ještě tu krajní naději, že jsme sice v mučírně, ale netvor o tom neví!

Ani tahle naděje nebyla spásou. Dovedl jsem si totiž velmi dobře představit, že mučírna má střežit příchod *k domu u jezera* z třetího podzemí, a to možná automaticky.

Ano, mučení začne možná *automaticky*.

Kdo mohl vědět, jaký náš pohyb je vyvolá?

Doporučil jsem svému společníkovi, aby se pokud možno vůbec nehýbal.

Doléhalo na nás zdrcující ticho.

A moje červená lampička dále jezdila kolem dokola po mučírně... poznával jsem ji... poznával...

XXIII

V mučírně (Pokračování Peršanova vyprávění)

Byli jsme v malém sále tvaru pravidelného šestiúhelníku... jeho šest stěn bylo zevnitř obloženo zrcadly... odshora dolů... V rozích bylo velmi dobře vidět, jak se zrcadla „spojují“... malé výseče, které se mohou otáčet na svých bubíncích... ano, ano, poznával jsem je... a poznával jsem železný strom s železnou větví... pro oběšence. Uchopil jsem svého společníka za paži. Vikomt de Chagny se celý třásl, připraven vykřiknout na svou snoubenku, že jí jde na pomoc... Obával jsem se, že se již neovládne.

Náhle jsme zaslechli hluk zleva.

Bylo to zprvu, jako by někdo otvíral a znovu zavíral dveře V sousední místnosti, pak zaznělo tlumené zasténání. Sevřel jsem ještě silněji paži pana de Chagny. Pak jsme zřetelně slyšeli tato slova:

„Musíte se rozhodnout! Bud *svatební mši*, nebo *mši za mrtvé*.“

Poznal jsem netvorův hlas.

Ozvalo se nové zasténání.

Potom nastalo dlouhé ticho.

Byl jsem v té chvíli přesvědčen, že netvor o naší přítomnosti v obydlí neví, protože jinak by se jistě zařídil tak, abychom ho neslyšeli. Stačilo mu k tomu jen pevně uzavřít neviditelné okénko, jímž se milovníci mučení dívají do mučírny.

A byl jsem si také jist, že kdyby *on* věděl o naší přítomnosti, nastalo by mučení ihned.

Měli jsme tedy od té chvíle velikou výhodu oproti Erikovi : byli jsme v jeho blízkosti, a on o tom nevěděl.

Bylo důležité nedat mu to nijak najevo. Ze všeho nejvíc jsem se obával, že se vznětlivý vikomt de Chagny bude chtít vrhnout skrze stěny za Christinou Daaé, jejíž sténání jsme podle všeho chvílemi zaslechli.

„Mše za mrtvé, to není nic veselého!“ zazněl znovu Erikův hlas. „Zato svatební mše, to je něco velkolepého! Musíš se rozhodnout a vědět, co chceš! Já už nemohu dál žít pod zemí, v díře, jako krtek! *Don Juan triumfující* je skončen, teď chci žít jako ostatní lidé. Chci mít ženu jako jiní a v neděli budeme chodit na procházku. Přišel jsem na masku, která mi dá obličej, jako mají ostatní. Nikdo se už za mnou ani neotočí. Budeš nejšťastnější ženou. A budeme si zpívat jen sami pro sebe, budeme k smrti šťastní. Ty pláčeš! Ty máš ze mne strach! Nejsem přece v podstatě zlý! Měj mě ráda a uvidíš! *Abych byl dobrý, potřeboval jsem jen, aby mé někdo miloval!* Budeš-li mě mít ráda, budu mírný jako beránek a můžeš se mnou dělat, co chceš.“

Sténání, které provázelo tuto litanii lásky, bylo čím dál hlasitější. Nikdy jsem neslyšel nic tak zoufalého. Pan de Chagny i já jsme poznali, že tento strašný nářek vydává Erik sám. Christina stála asi někde za tou stěnou před námi a byla němá hrůzou, nemajíc už sil vykřiknout, a netvor jí klečel u nohou.

Jeho úpění bylo hlasité a hučivé jako sténání moře. Třikrát vyšel z Erikova hrdla tento drtivý nářek:

„Ty mě nemiluješ! Ty mě nemiluješ! Ty mě nemiluješ!“

A pak se ztišil:

„Proč pláčeš? Víš dobře, jakou mi tím děláš bolest.“

Ticho.

Každé ticho bylo pro nás nadějí. Říkali jsme si: „Nechal možná Christinu za zdí samotnou.“

Mysleli jsme jen na to, jak upozornit Christinu Daaé na svou přítomnost, aby to netvor netušil.

Mohli jsme se nyní dostat z mučírny jen tehdy, kdyby nám Christina otevřela dveře; a to byla první podmínka, abychom jí mohli pomoci, protože jsme ani nevěděli, kde by mohly dveře kolem nás být.

Ticho za stěnou bylo náhle porušeno elektrickým zvonkem. Někdo za zdí vyskočil a zazněl hromový hlas Erikův:

„Zvoní! Prosím, račte vstoupit!“

Truchlivě se uchechtl.

„Kdo nás to ještě přichází vyrušovat? Počkej tu chvíli... *jdu říci siréně, aby otevřela.*“

A kroky se vzdálily, nějaké dveře se zavřely. Neměl jsem ani kdy pomyslit na novou hrůzu, která se chystá; zapomněl jsem, že netvor zřejmě vychází jen za novým zločinem; chápal jsem jen jednu věc: Christina je za zdí sama!

Vikomt de Chagny na ni už zavolal:

„Christino! Christino!“

Když jsme my slyšeli, co se říkalo ve vedlejší místnosti, bylo jistě odtamtud slyšet vikomta. A přesto musel volání několikrát opakovat.

Konečně k nám dolehl slabý hlas:

„Něco se mi zdá," říkal.

„Christino! Christino! To jsem já, Raoul."

Ticho.

„Tak mi odpovězte, Christino! Jste-li sama, proboha, odpovězte mi!"

Tu zašeptal Christinin hlas Raoulovo jméno.

„Ano, ano! To jsem já! To není sen! Christino, věřte nám!... Jsme tu proto, abychom vás zachránili... ale buďte opatrná!... Když uslyšíte toho netvora, upozorněte nás."

„Raoule!... Raoule!"

Nechala si několikrát opakovat, že se jí to všechno nezdá a že Raoulovi de Chagny, vedenému oddaným společníkem, který zná tajemství Erikova obydlí, se podařilo dostat až k ní.

Ale vzápětí po náhlé radosti, kterou jsme jí způsobili, pojala Christinu co největší hrůza. Chtěla, aby Raoul okamžitě odešel. Bála se, aby ho Erik neobjevil, protože v tom případě by ho bez váhání zabil. Sdělila nám překotně, že Erik láskou úplně zešílel a že je rozhodnut *zabít každého, i sám sebe,* jestliže ona nesvolí stát se jeho ženou před starostou a farářem, před farářem z kostela Madeleine. Dal jí do zítřejšího večera do jedenácti hodin čas na rozmyšlenou. Je to poslední lhůta. Musí tedy volit, jak on říká, mezi svatební mší a mší za mrtvé!

A Erik pronesl před ní tuto větu, které Christina plné neporozuměla: „*Ano*, nebo *ne;* jestliže *ne*, všichni budou mrtvi a *pochováni.*"

Já jsem však tuto větu pochopil úplně, protože se hrůzně shodovala s mými strašnými obavami.

„Můžete nám říci, kde je Erik?" zeptal jsem se.

Odpověděla, že zřejmě vyšel z domu.

„Můžete se o tom ujistit?"

„Ne!... Jsem přivázaná... nemohu se ani pohnout."

Když jsme to uslyšeli, nemohli jsme s panem de Chagny potlačit pobouřený výkřik. Naše spása, všech nás tří, závisela na tom, aby se dívka mohla pohybovat.

„Moci ji osvobodit! Dostat se až k ní!"

„Ale kde vůbec jste?" zeptala se Christina. „V mém pokoji jsou jen dvoje dveře: do pokoje ve stylu Ludvíka Filipa, o němž jsem vám vyprávěla, Raoule!... Ty dveře, kudy vchází a vychází Erik, a pak ještě jedny, které nikdy přede mnou neotevřel a jimiž mi navždycky zakázal projít, protože jsou prý nejnebezpečnější ze všech dveří... dveře muk!..."

„Christino, my jsme právě za těmito dveřmi!..."

„Vy jste v mučírně?"

„Ano, ale dveře nevidíme."

„Ach! Kdybych se k nim jen mohla dovléci!... Zaklepala bych na ně a vy byste věděli, kde jsou.“

„Jsou to dveře se zámkem?“ zeptal jsem se.

„Ano, se zámkem.“

Myslel jsem si: Otvírají se z druhé strany klíčem jako všechny dveře, ale odtud se otvírají pružinou a protiváhou, a to nebude snadné najít.

„Christino!“ řekl jsem. „Musíte nám rozhodně otevřít tyto dveře.“

„Ale jak?“ odpověděla nešťastnice s pláčem... Slyšeli jsme, jak se hmoždí a pokouší se zřejmě vysvobodit z provazů, kterými byla spoutána...

„Dostaneme se odtud jedině lstí,“ řekl jsem. „Musíme mít klíč od těch dveří.“

„Vím, kde je,“ odpověděla Christina a zdálo se, že je vyčerpána úsilím, jež vynaložila. „Ale jsem pevně přivázána!... Ten bídník!...“

A zazněl vzlykot.

„Kde je klíč?“ zeptal jsem se a pokynul jsem panu de Chagny, aby mlčel a nechal mě jednat, protože jsme už nesměli promeškat ani chvilku.

„V pokoji vedle varhan ještě s jiným bronzovým klíčkem, na který mi také zakázal sahat. Jsou oba v malém koženém pytlíčku, kterému on říká: *Váček života a smrti*... Raoule! Raoule!... Prchněte!... Všechno je tu tajemné a hrůzné... a Erik se zblázní... A vy jste v mučírně!... Odejděte, kudy jste přišli. Ta komnata se tak jistě nejmenuje pro nic za nic!“

„Christino!“ zvolal vikomt. „Bud odtud společně odejdeme, nebo společně zemřeme!“

„Záleží jen na nás, abychom odtud vyvázli živí a zdraví, ale musíme zachovat jasnou hlavu!“ zašeptal jsem. „Proč vás připoutal? Přece od něho nemůžete utéci! Ví to dobře!“

„Chtěla jsem se zabít! Když mě sem dnes večer netvor donesl, v mdlobách a napůl narkotizovanou chloroformem, nakrátko odešel. Byl zřejmě, jak mi sám řekl, *u svého bankéře!*... Když se vrátil, našel mě se zkrvaveným obličejem... Chtěla jsem se zabít! Vrážela jsem čelem do zdi.“

„Christino!“ zaúpěl Raoul a začal vzlykat.

„Pak mě spoutal... Mám právo umřít až zítra večer v jedenáct hodin!...“

Celý tento rozhovor skrz zeď byl mnohem „trhanější“ a mnohem opatrnější, ale když ho tu popisuji, neumím vyvolat přesnou představu. Často jsme zmlkali uprostřed věty, protože se nám zdálo, že slyšíme zavrzání, kroky, neobvyklý pohyb... Říkala nám: „Ne, ne! To není on!... Odešel! Opravdu odešel! Slyšela jsem, jak se zavírá zeď k jezeru.“

„Christino!“ prohlásil jsem. „Netvor vás spoutal... a on vás také odváže. Jde jen o to, abyste s ním sehrála komedii!... Nezapomínejte, že vás miluje.“

„Já ubohá, jak bych na to mohla kdy zapomenout!“ slyšeli jsme.

„Vzpomeňte si na to a usmívejte se na něho... proste ho snažně... říkejte mu, že vás ty provazy zraňují.“

Ale Christina Daaé zašeptala:

„Pst!... Slyším, jak se otvírá zeď k jezeru!... To je on!... Odejděte!... Odejděte!... Odejděte!...“

„Nemohli bychom odtud odejít, ani kdybychom chtěli,“ ujistil jsem ji, abych na ni zapůsobil. „Nemůžeme už odejít! A jsme v mučírně!“

„Tiše!“ zašeptala ještě Christina.

Zmlkli jsme všichni tři.

Za zdí se pomalu vlekly těžké kroky, pak se zastavily a znovu pod nimi zasténala podlaha.

Poté zazněl strašlivý povzdech a vzápětí Christinin úděsný výkřik.

Slyšeli jsme Erikův hlas:

„Nezlob se, že se ti takhle ukazuji! Vypadám hrozně, viď? To je vinou toho *druhého!* Proč zvonil? Cožpak se já ptám těch, co jdou kolem mne, kolik je hodin? Už se nikdy nebude nikoho ptát. Je to vinou sirény...“

Ještě jeden povzdech, hlubší, strašnější, vycházející ze samých hlubin duše.

„Proč jsi křičela, Christino?“

„Protože trpím, Eriku.“

„Myslel jsem, že jsem ti nahnal strach...“

„Eriku, rozvažte mi ty provazy... cožpak jsem vaší zajatkyní?“

„Budeš chtít zase umřít...“

„Dal jste mi čas do zítřejšího večera do jedenácti hodin, Eriku...“

Kroky se znovu vláčejí po podlaze.

„Koneckonců, protože musíme umřít spolu... a já také spěchám jako ty... ano, já také, mám už dost takového života, rozumíš!... Počkej, nehýbej se, vyprostím tě... Stačí, když řekneš jedno slovo: *ne!* a bude okamžitě skoncováno *se všemi...* Máš pravdu... máš pravdu! Proč čekat až do zítřejšího večera do jedenácti hodin? Ach ano, protože to mohlo být krásnější!... potrpím si pořád na dekorum... velkolepost... jak je to dětinské!... Člověk má myslet v životě jen na sebe!... na svou vlastní smrt... ostatní je zbytečné... *Vidíš, jak jsem promoklý?...* Ach, má drahá, to protože jsem udělal chybu a chodil ven... Je takové počasí, že by člověk psa nevyhnal!... Jinak si myslím, Christino, že mám halucinace... Víš, ten, co předtím zvonil u sirény — zkus dohlédnout na dno jezera, když zvoní — nuže, ten se podobal... Takhle, obraťse... jsi spokojená? Jsi volná... Můj Bože, tvá zápěstí, Christino! Udělal jsem ti bolest, vid?... Už za to si zasloužím smrt... Když mluvím o té smrti, *musím mu zazpívat jeho mši!*“

Když jsem slyšel tato strašná slova, nemohl jsem se ubránit hrozné předtuše... Také já jsem jednou zvonil na netvorovy dveře... a jistě, aniž jsem o tom věděl... uvedl jsem do chodu nějaký rychlý signál... A vzpomněl jsem si na dvě paže, jež se vynořily z vod černých jako inkoust... Kdo byl dnes ten nešťastník, co zabloudil k těmto břehům? Pomyšlení na něho mi téměř bránilo, abych se radoval z Christininy šikovnosti, přestože mi vikomt de Chagny šeptal do ucha to kouzelné slovo: volná!... Kdo jen? Kdo jen vlastně byl *ten druhý?* Ten, za kterého jsme v té chvíli slyšeli mši za mrtvé?

Ach, ten vznešený a rozlícený zpěv! Burácel jím celý dům u jezera... chvěly se jím všechny útroby země... Přitiskli jsme uši na skleněnou stěnu, abychom lépe slyšeli, jak hraje svou roli Christina Daaé, tu roli, kterou hrála pro naše vysvobození; slyšeli jsme však už jen mši za mrtvé. Byla to spíše mše za prokleté... Vyvolávala v hloubi země rej běsů.

Vzpomínám si, že *Dies irae*, které on zpíval, obklíčily nás jako bouře. Ano, kolem nás byly hromy a blesky... Slyšel jsem ho ovšem zpívat už kdysi... Šel až tak daleko, že rozezpíval i kamenné tlamy mých androcefálních býků na zdech paláce v Mazenderanu... Ale aby zpíval takhle, to nikdy! Nikdy! Zpíval jako bůh hromu...

Náhle se hlas i zvuk varhan přervaly tak nenadále, že jsme s panem de Chagny zaraženě ucouvli od zdi... A hlas, zčistajasna změněný, úplně jiný, zřetelně kovově zaskřípěl: *„Co jsi udělala s mým koženým váčkem?“*

XXIV

Mučení začíná
(Pokračování Peršanova vyprávění)

Hlas opakoval vztekle:

„Co jsi udělala s mým koženým váčkem?“

Christina Daaé se jistě netřásla více než my.

„Chtělas mi vzít váček, a proto jsi prosila, abych tě vyprostil, vid?“

Bylo slyšet rychlé kroky. To Christina spěchala zpátky do pokoje ve slohu Ludvíka Filipa, jako by hledala útočiště za naší stěnou.

„Proč utíkáš?“ vykřikl nato zběsilý hlas. „Nechtěla bys mi vrátit můj váček? Cožpak nevíš, že je to váček života a smrti?“

„Poslechněte, Eriku,“ povzdychla Christina, „máme-li se dohodnout a žít nadále spolu... co máte proti tomu?... Všechno, co je vaše, patří i mně!...“

Bylo to řečeno tak rozechvěle, že to vzbuzovalo soucit. Nešťastnice musela vyvinout všechnu zbývající energii, aby překonala svůj strach... Tak dětinské vytáčky a jektání zubů nemohlo však netvora vyvést z míry.

„Víte dobře, že tam jsou jen dva klíče... Co s nimi chcete dělat?“ zeptal se.

„Chtěla bych se podívat do té místnosti, kterou neznám a kterou jste přede mnou vždycky skrýval...,“ řekla. „Je to ženská zvědavost!“ dodala tónem, který chtěl být laškovný, ale zněl tak falešně, že jen vystupňoval Erikovu nedůvěru...

„Nemám rád zvědavé ženy!“ namítl Erik. „A od historie s Modrovousem byste se měla mít na pozoru... No tak! Vraťte mi můj váček!... Vraťte mi můj váček!... Pusť ten klíči... Malá všetečko!“

A uchechtl se, zatímco Christina bolestně vykřikla... Erik jí vzal váček.

V té chvíli se vikomt už nedovedl udržet a vydal zběsilý a bezmocný výkřik, který jsem těžko mohl na jeho rtech utlumit...

„Co to?“ řekl netvor. „Co to je?... Tys neslyšela, Christino?“

„Ne! Ne!“ odpověděla nešťastnice. „Nic jsem neslyšela!“

„Zdálo se mi, že někdo vykřikl!“

„Vykřikl?... Což jste tak pošetilý, Eriku?... Kdo chcete, aby křičel tady v tomhle domě?... To já jsem vykřikla, protože jste mi ublížil!... Já, já, jinak nikdo!...“

„Jak to říkáš!... Chvěješ se!... Jsi velice rozčilená!... Lžeš!... Někdo křičel! Někdo křičel!... Někdo je v mučírně!... Ach, už rozumím!...“

„Není tam nikdo, Eriku...“

„Rozumím...“

„Nikdo!...“

„Tvůj snoubenec... možná!...“

„Ach, nemám snoubence!... Víte to dobře!...“

Znovu se zle uchechtl.

„Konečně, je to tak snadné to zjistit... Moje malá Christino, má lásko... nemusíme otvírat dveře a můžeme vidět, co se děje v mučírně... Chceš to vidět? Chceš to vidět?... Podívej se!... Jestli tam někdo je... jestli tam opravdu někdo je, uvidíš, že se rozsvítí docela nahoře u stropu neviditelné okénko... Stačí z něho stáhnout černou záclonu a pak tu zhasnout... Tak, už je to... Zhasněme! Nebojíš se přece tmy, když jsi se svým manželem!...“

Vtom zazněl Christinin jakoby se smrtí zápasící hlas:

„Ne!... Mám strach!... Říkám vám, že mám potmě strach!... Ta místnost mě vůbec nezajímá!... To vy mně pořád naháníte strach s touhle mučírnou jako malému dítěti!... Ano, byla jsem proto zvědavá, to je pravda!... Ale už mě vůbec nezajímá... vůbec!...“

A to, čeho jsem se obával nejvíc, začalo *automaticky*... Byli jsme náhle zaplaveni světlem!... Ano, uprostřed našich zdí jako by se všecko vzňalo. Vikomt de Chagny, který se toho nenadal, byl tak překvapen, že se zapotácel. A ve vedlejší místnosti vzplál hněvivý hlas:

„Říkal jsem ti, že tam někdo je!... Vidíš teď tamhle to okno?... To okno svítí!... Docela nahoře!... Ten, kdo je za tou zdí, je nevidí!... Ale ty vylezeš na žebřík. Je tu proto!... Ptala ses mě častokrát, k čemu slouží... Ted se to tedy dozvíš!... Slouží k tomu, aby se dalo oknem dívat do mučírny... malá všetečko!...“

„Jaká mučírna? Jaké mučení se tam provádí?... Eriku! Eriku! Řekněte mi, že mě chcete postrašit!... Řekněte mi to, jestli mě milujete, Eriku!... Že se tam neprovádí žádné mučení? To jsou povídačky pro děti!...“

„Jděte se podívat k okénku, má drahá!...“

Nevím, zda vikomt vedle mne slyšel dívčin ochablý hlas; byl cele zabrán neslýchanou podívanou, jež vyvstala před jeho zmatenýma očima...

Ale já jsem viděl tuto podívanou příliš často okénkem *Růžových hodin v Mazenderanu* a byl jsem soustředěn jen na to, co se říká vedle, a hledal jsem v tom nějaký podnět k jednání, důvod k rozhodnutí.

„Jděte se podívat, jděte se podívat k okénku!... Řeknete mi... řeknete mi pak, *jaký má nos!*“

Slyšeli jsme hluk žebříku přistavovaného ke stěně...

„Tak vylezte!... Ne?... Tak, já vylezu... já, má drahá!...“

„Ne já ... já se podívám... nechtě mě!“

„Ach, můj drahoušku!... Můj drahoušku!... Jak jste roztomilá... Jak je to od vás šlechetné, že mě chcete v mém věku ušetřit této námahy!... Řeknete mi, jaký má nos!... Kdyby lidé tušili, jaké je to štěstí mít nos... dobrý nos... nikdy by se nechodili procházet do mučírny!...“

V té chvíli jsme slyšeli zřetelně nad našimi hlavami tato slova:

„Můj drahý, není tam nikdo!...“

„Nikdo?... Víte jistě, že tam není nikdo?...“

„Opravdu ne... není tam nikdo...“

„Tak dobrá, tím líp!... Co je vám, Christino?... Copak? Není vám špatně?... Nikdo tam přece není!..., Pojďte!... Sestupte... sem ke mně!... Vzpamatujte se! když tam není nikdo... *Ale jak se vám líbí ta krajinka?...*“

„Ano, velmi!...“

„Tak, už je vám lépe?... Že je vám už lépe?!... To je dobře, že je vám lépe!... jen žádné rozrušení!... A jaký je to povedený dům, viďte, kde můžete vidět takové krajinky?...“

„Ano, jako by byl člověk v Grévinově muzeu!... Ale povězte mi, Eriku... neprovádí se tam žádné mučení, viďte?!... Víte, že jste mi nahnal strach!...“

„Proč, když tam nikdo není?!...“

„To vy jste vystavěl tuto místnost, Eriku?... Víte, že je velmi krásná! Jste opravdu velký umělec, Eriku...“

„Ano, velký umělec »ve svém oboru«.“

„Ale řekněte mi, Eriku, proč jste nazval tuto místnost mučírnou?...“

„Och, to je docela prosté. Nejprve povězte, co jste tam viděla?“

„Viděla jsem les!“

„A co je v tom lese?“

„Stromy!“

„A co je na jednom stromě?“

„Ptáci.“

„Tys viděla ptáky?...“

„Ne, neviděla jsem ptáky.“

„Co jsi tedy viděla? Vzpomínej!... Viděla jsi větve! A co je na jedné větvi?“ řekl hrůzný hlas. „*Je tam šibenice!* Proto nazývám svůj les mučírnou!... Vidíš, je to jen takový způsob vyjadřování! Je to všechno k smíchu!... Já se nevyjadřuji nikdy jako ostatní!... Nedělám nic jako ostatní!... Ale jsem z toho už hodně unavený!... hodně unavený!... Vidíš, mám toho dost, mít les ve svém domě v bedně s dvojitým dnem!... Mám toho dost! Mám toho dost!... Chci mít klidný byt s obyčejnými dveřmi a okny a s počestnou ženou jako každý jiný!... Měla bys to pochopit, Christino, a nemusel bych ti to každou chvíli Opakovat!... Ženu

jako každý jiný!... Ženu, kterou bych miloval, s níž bych se v neděli procházel a celý týden bych ji rozesmával! Ach ne, neměla bys se mnou dlouhou chvíli! Umím všelijaké kousky, nejen kouzla s kartami!... Podívej, nechceš, abych ti ukázal kouzla s kartami? To nám aspoň zkrátí o pár minut čekání na zítřejší večer... Má milá Christino!... Má milá Christino!... Slyšíš mě? Už mě nebudeš odmítat... řekni? Miluješ mě?... Ne, ty mě nemiluješ!... Ale to nevadí! Ty si mě zamiluješ!... Kdysi ses nemohla dívat na mou masku, protože jsi věděla, co je za ní... A teď se na ni díváš ráda a zapomínáš, co je za ní, a nechce se ti už mě odhánět!... Člověk přivykne všemu, když opravdu chce... když má dobrou vůli!... Kolik mladých lidí, kteří se před sňatkem nemilovali, se potom vzájemně zbožňovali! Ach, nevím už, co povídám... Ale bavila by ses se mnou dobře!... Není na světě například lepší břichomluvec, než jsem já... to ti přísahám před Bohem, který nás spojí, jsi-li rozumná — není druhý lepší břichomluvec! Jsem nejlepší břichomluvec světa!... Ty se směješ... Třeba mi nevěříš... Počkej! Poslouchej!“ Ten bídník (byl opravdu nejlepším břichomluvcem světa) ohromoval Christinu (poznal jsem to nepochybně), aby odvrátil její pozornost od mučírny... Ohavná vypočítavost!... Christina myslela jen na nás!... Opakovala několikrát nejněžnějším tónem, jakého byla schopna, a s nejvroucnější prosebností:

„Zakryjte okénko!... Eriku, zakryjte přece to okénko!...“ Myslela si totiž, že toto světlo, které se náhle objevilo v okénku a o němž netvor mluvil tak hrozivě, znamená opravdu něco strašného... Jediná věc ji mohla na okamžik uklidnit: to, že nás viděla oba dva za stěnou uprostřed úžasné záplavy světla živé a zdravé!... Ale byla by pochopitelně klidnější... kdyby světlo zhaslo...

Erik už začal se svým břichomluvectvím. Říkal:

„Podívej se, nadzvednu trochu masku. Jen trochu... Vidíš mé rty? Co je s mými rty? Nehýbají se!... Moje ústa jsou zavřená... Dá-li se říci, že jsou to ústa... a přece slyšíš můj hlas!... Mluvím břichem... je to docela přirozené... říká se tomu: břichomluvectví!... Je to známá věc: Poslouchej můj hlas... Kde chceš, aby zněl? Do tvého levého ucha? Do tvého pravého ucha?... Ze stolu?... Z ebenových skříněk na krbu?... Ach, to tě udivuje... Můj hlas je ve skříňkách na krbu! Chceš, aby byl daleko?... Chceš, aby byl blízko?... Hromový?... Ostrý?... Huhňavý?... Můj hlas se prochází všude!... Všude!... Poslouchej, má drahá... u pravé skříňky na krbu, co odtud hlas říká: *Má se otočit štír?*... A teď, ráz dva, poslouchej, co říká z levé skříňky: *Má se otočit kobylka?*... A teď, ráz dva! Hlas je tady v koženém váčku... Co říká? *Jsem váček života a smrti!* A teď, ráz dva!... můj hlas je v Carlottině hrdle, ve zlatém hrdle, v křišťálovém Carlottině hrdle, slovo na to!... Co říká? Říká »To jsem já, ropucha! To já zpívám: *Však slyším hlas... kvák... hlas, který zpívá... kvák!...*« A teď, ráz dva, můj hlas přišel k židli fantómovy lóže... a říká: »Carlotta zpívá dnes večer, *aby shodila lustr...*« A teď ráz dva!... Ach!... Kde je Erikův hlas? Poslouchej, Christino, má drahá!... Poslouchej... Je za dveřmi mučírny!... Poslouchej mě!... To já jsem v mučírně!... A

co říkám: »Běda těm šťastlivcům, co mají nos, opravdový nos, a přicházejí se projít do mučírny!... Och!«“

Prokletý hlas strašného břichomluvce! Byl všude, všude! ... Procházel neviditelným okénkem... skrze zdi... běhal okolo nás... mezi námi... Erik byl tady!... Mluvil k nám!... Udělali jsme pohyb, jako bychom se na něho chtěli vrhnout... ale vtom, rychleji, nepolapitelněji než jasný hlas ozvěny, proskočil Erikův hlas zdí!...

Brzy nato jsme už nemohli nic slyšet. Stalo se totiž toto: Christina řekla:

„Eriku! Eriku!... Unavujete mé svým hlasem... Mlčte, Eriku!... Nezdá se vám, že je tu teplo?...“

„Och! Ano!“ odpověděl Erikův hlas. „Teplo začíná být nesnesitelné!...“

A znovu Christinin úzkostí chroptící hlas:

„Co se to děje?... Stěna je úplně teplá!... Stěna úplně pálí!...“

„Řeknu vám to, Christino, má drahá, to je tím lesem vedle!...“

„Ale... co tím chcete říci?... Lesem?...“

„Vy jste zřejmě neviděla, že je to les z Konga, viďte?“

A netvorův smích zaburácel tak hrozivě, že jsme už nerozeznávali Christininy prosebné výkřiky... Vikomt de Chagny křičel a bušil jako blázen do stěny... Nemohl jsem ho už zadržet... Bylo však slyšet jen netvorův smích... a sám netvor nemohl slyšet nic než svůj smích... A pak zazněl hluk rychlého zápasu, těla padlého na podlahu a vláčeného po ní... a třeskot dveří zabouchnutých vší silou... a pak už nic, už nic víc kolem dokola jen horké polední ticho... v srdci afrického pralesa!...

XXV

„Sudy! Sudy! Máte sudy na prodej? (Pokračování Peršanova vyprávění)

Řekl jsem, že místnost, v níž jsme se octli s vikomtem de Chagny, byla pravidelně šestistěnná a celá vykládaná zrcadly. Od té doby bylo možné vidět zvláště při některých výstavách takovou místnost, uspořádanou úplně stejně a nazývanou „dům přeludů“ nebo „palác iluzí“. Ale prvenství patří plně Erikovi, který postavil před mýma očima první sál toho druhu v době *Růžových hodin v Mazenderanu.* Stačilo umístit do rohu nějaký dekorativní předmět, třeba jeden sloup, a okamžitě jste měli palác o tisíci sloupech, protože působením zrcadel se skutečný sál znásoboval šesti šestiúhelníkovitými sály a každý z nich se zmnožoval donekonečna. Kdysi tak zhotovil pro pobavení „malé sultánky“ dekoraci, která se stala „nesčíslným chrámem“; malou sultánku však brzy unavila taková dětinská iluze, a Erik proto proměnil svůj vynález v mučírnu. Místo architektonického motivu v rozích umístil k první stěně železný strom. Proč byl tento strom, napodobující dokonale svými zbarvenými listy strom opravdový, ze

železa? Protože musel být dost pevný, aby odolal všem útokům „odsouzence“, kterého do mučírny zavřeli. Uvidíme, jak se tato dekorace v okamžiku dvakrát za sebou promění ve dvě jiné působením automatického otáčení bubínků umístěných v rozích a rozdělených na třetiny; tyto třetiny určují úhel zrcadel a pohybují obrazem dekoračního předmětu, který se pak střídavě objevuje a mizí.

Stěny tohoto podivného sálu neposkytovaly odsouzenci žádnou možnost, aby se z nich vyprostil, protože kromě dekorace, tak pevné, že všemu odolala, byla tu jen zrcadla, a to zrcadla dost silná, že mohla bez obav vzdorovat zběsilosti ubožáka, jehož tam uvrhli ještě ke všemu s holýma rukama a bosého.

Žádný nábytek. Zářící strop. Důmyslný systém elektrického topení, který byl od té doby napodoben, dovoloval zvyšovat teplotu zdí podle práni a vytvořit tak v sále žádanou atmosféru...

Vypočítávám tu všechny přesné detaily vynálezu, který je velice přirozený a dává přitom tuto nadpřirozenou iluzi (několika pomalovanými větvemi iluzi rovníkového lesa rozpáleného poledním sluncem). Dělám to proto, aby nikdo nemohl brát v pochybnost můj zdravý rozum, aby nikdo neměl právo říkat:

„Ten člověk se zbláznil“ nebo „Ten člověk lže“ nebo „Ten člověk nás pokládá za hlupáky“.[10]

Kdybych to vyprávěl jednoduše takhle: „Jakmile jsme sestoupili na dno jakéhosi sklepa, spatřili jsme rovníkový les, rozpálený poledním sluncem“, získal bych tak krásný efekt k omračujícímu údivu. Já však nehledám žádný efekt; mým záměrem je vyprávět přesně, co se stalo panu vikomtovi de Chagny a mně v průběhu hrozného dobrodružství, jež jeden čas zaměstnávalo orgány spravedlnosti v této zemi.

Vracím se teď k událostem, u nichž jsem přestal.

Když se rozsvítil strop a kolem nás se osvětlil les, předčil vikomtův úžas všechno, co je možné si představit. Zjevení tohoto neproniknutelného lesa, jehož nesčetné kmeny a větve nás obstupovaly *až donekonečna*, uvrhlo vikomta do hrozného zděšení. Přejížděl si rukama čelo, jako by chtěl odehnat snový přízrak, a očima mžoural, jako by stěží při procitání nabýval vědomí skutečnosti. Na okamžik zapomněl proto *poslouchat.*

Řekl jsem, že objevení lesa mě vůbec nepřekvapilo. Poslouchal jsem také za nás oba, co se děje v sousedním pokoji. Konečně více než dekorací, od níž se mé myšlenky odpoutaly, byla má zvláštní pozornost přitahována zrcadly, která tu dekoraci vytvářela. Tato zrcadla byla místy *prasklá.*

Ano, měla trhliny; někomu se podařilo „osázet je hvězdami“, navzdory jejich důkladnosti, a to mi jasně dokazovalo, že mučírny, v níž jsme se ocitli, *bylo už použito!*

[10] V době, kdy to Peršan psal, je zcela pochopitelné, že se obával vyvolávat dojem něčeho neuvěřitelného. Dnes, kdy takové sály mohl každý vidět, jsou jeho obavy zbytečné.

Do této „smrtelné iluze“ zapadl jistě už nějaký nešťastník, který neměl nohy tak bosé a ruce tak holé jako odsouzenci z *Růžových hodin v Mazenderanu* a posedlý zběsilostí narážel do těchto zrcadel, která přes lehké šrámy dále obrážela jeho agónii. A větev stromu, kde skoncoval se svým utrpením, trčela tu jako před jeho smrtí. Jeho poslední útěchou bylo, že mohl vidět, jak třepe nohama tisíc oběšenců!

Ano! Ano! Josef Buquet byl tady!...

Zemřeme jako on?

Nemyslel jsem si to, protože jsem věděl, že máme před sebou několik hodin a že já bych jich mohl využít užitečněji, než mohl Josef Buquet.

Cožpak jsem důkladně neznal většinu Erikových „kousků“? Mohl jsem této znalosti použít teď anebo nikdy.

Především, ani jsem nepomyslel na to vrátit se cestou, která nás zavedla do této prokleté místnosti, nezabýval jsem se vůbec možností uvést znovu zevnitř clo pohybu kámen, který uzavíral průchod. Důvod byl prostý: neměl jsem k tomu možnost!... Seskočili jsme do mučírny z přílišné výšky a žádný nábytek nám pak neumožňoval dostat se k tomu průchodu, ani větev železného stromu, ani ramena jednoho z nás, kdyby si na ně druhý stoupl.

Byl už jediný možný východ, a to do pokoje ve slohu Ludvíka Filipa, kde byli Erik a Christina Daaé. Tento východ byl z Christininy strany obyčejnými dveřmi, ale pro nás absolutně neviditelný... Musel jsem se tedy pokusit otevřít jej, aniž jsem vůbec věděl, kde je, a to nebyla nijak lehká práce.

Když jsem si byl opravdu jist, že od Christiny Daaé nám nekyne žádná naděje, když jsem slyšel, jak netvor odvléká nebo spíše smýká nebohou dívku z pokoje ve slohu Ludvíka Filipa, *aby nerušila naše mučení*, rozhodl jsem se pustit ihned do práce, do hledání způsobu, jak dveře zevnitř otevřít.

Nejprve jsem však musel uklidnit pana de Chagny, který se procházel po „pasece“, jako by měl halucinace, a nesouvisle vykřikoval. Zlomky rozhovoru za stěnou, které mohl zachytit i přes své pohnutí, nemálo přispěly k tomu, že ztratil hlavu. Připočteme-li k tomu působení magického lesa a palčivé horko, v němž mu stékal pot po spáncích, dovedeme si snadno představit, že mysl pana de Chagny začínala propadat jisté pomatenosti. Přes všechno mé domlouvání neprojevoval žádnou obezřelost.

Chodil bez rozmyslu sem a tam a vrhal se do neexistujících prostorů. Myslel, že vchází do aleje, kterou se dostane k obzoru, a po několika krocích narazil čelem na světelný odraz své iluze lesa.

Nato pak volal:

„Christino! Christino!...“, mával bambitkou, volal netvora ze všech sil, vyzýval k souboji na smrt Anděla hudby a zároveň haněl jeho klamný les. Tak mučení vykonávalo své na nepřipraveného ducha. Pokoušel jsem se, jak jsem mohl, tomu čelit. Domlouval jsem ubohému vikomtovi co nejklidněji; přiměl jsem ho k tomu, aby se dotkl prstem zrcadel a odrazů železného stromu a

vysvětloval jsem mu podle optických zákonů celou tu světelnou iluzi, která nás obklopovala a jíž přece nesmíme jako nějací hloupí nevědomci podlehnout!

„Jsme v místnosti, v malé místnosti, což vám to musím neustále opakovat... a my se z této místnosti dostaneme, jen co najdeme dveře. Hledejme je tedy!“

A slíbil jsem mu, jestliže mě nechá hledat a nebude mě znepokojovat svým křikem a bláznivými promenádami, mohl bych přijít na způsob otvírání dveří za necelou hodinu.

Lehl si tedy na podlahu, jako by byl v lese, a prohlásil, že počká, až najdu dveře z toho lesa, protože neví, co by mohl udělat lepšího! A dodal, co si opravdu myslel: že z jeho místa je „skvělý pohled“. (Mučení přes všechno, co jsem mu řekl, působilo na jeho mysl dále.)

Já jsem *zapomněl na les*, soustředil jsem se na jednu zrcadlovou stěnu a zevrubně jsem ji ohmatával, hledaje její *slabé místečko*, do něhož se musí člověk opřít, aby se dveře otočily. Takový je systém Erikových otáčivých dveří a propadlišť. Někdy může být takovým slabým místečkem obyčejná skvrnka na zrcadle, drobná jako hrášek, a pod ní je pružina, jež uvádí mechanismus do chodu. Hledal jsem a hledal. Hmatal jsem tak vysoko, kam moje ruce dosáhly. Erik měl postavu asi takovou jako já, a proto jsem předpokládal, že pružina není výše, než kam on dosáhne — byla to ostatně jen domněnka, ale jediná moje naděje.

Rozhodl jsem se, že takto bez oddechu a velmi přesně prozkoumám všech šest skleněných stěn a potom stejné pozorně podlahu.

Ohmatával jsem stěny s největší pečlivostí, ale zároveň jsem se snažil neztratit ani minutu, protože horko mě přemáhalo víc a víc a doslova jsme se v tom rozpáleném lese pekli.

Pracoval jsem tak půl hodiny a měl jsem za sebou už tři stěny, když zlý osud chtěl, abych se otočil na vikomtovo tlumené zvolání.

„Dusím se!“ říkal. „Všechna ta zrcadla odrážejí pekelné horko. Najdete už brzy tu pružinu?... Jestli se trochu zdržíte, upečeme se tu!“

Docela mě upokojilo, jak mluvil. Neřekl ani slovo o lese a doufal jsem, že rozum mého společníka může ještě dost dlouho vzdorovat mučení. On však dodal:

„Těší mě, že netvor dal Christině lhůtu do zítřejšího večera do jedenácti hodin: jestli se odtud nebudeme moci dostat a pomoci jí, aspoň zemřeme s ní! Erikova mše bude pro nás pro všechny!“

A nadechl se teplého vzduchu a málem omdlel...

Protože jsem nechtěl bezmocně přijmout smrt jako pan vikomt de Chagny, obrátil jsem se po několika povzbuzujících slovech znovu ke stěně. Při hovoru jsem však naneštěstí udělal pár kroků, takže jsem v neslýchané spleti klamného lesa nenašel najisto tu stěnu, u níž jsem předtím stál. Viděl jsem, že budu muset začít úplně znova, nazdařbůh... Dal jsem také bezděky svou smůlu najevo a vikomt to pochopil. To mu dalo novou ránu.

„Nikdy se z toho lesa nedostaneme!“ sténal.

A jeho zoufalství vzrůstalo. A jak vzrůstalo, dávalo vikomtovi čím dále tím více zapomenout na to, že kolem dokola jsou jen zrcadla, a pořád víc věřil, že je v zajetí skutečného lesa.

Dal jsem se znovu do hledání... do ohmatávání... Také já jsem dostával horečku... nenacházel jsem totiž nic... vůbec nic... Ve vedlejším pokoji bylo pořád ticho. Opravdu jsme zabloudili v tom lese... bez východu... bez kompasu... bez průvodce... beze všeho. Och, věděl jsem, co nás čeká, jestliže nám nepřijde nikdo na pomoc... nebo nenajdu-li pružinu otáčecích dveří... Hledal jsem ji však marně, nacházel jsem jen větve... podivuhodně krásné větve, které se tyčily přímo přede mnou nebo se uměle stáčely nad mou hlavou... Nedávaly však žádný stín! Bylo to vlastně dost přirozené, protože jsme byli v rovníkovém lese se sluncem přímo nad našimi hlavami!... v Kongu...

Několikrát jsme si s panem de Chagny vysvlékli a znovu oblékli kabát. Chvíli se nám zdálo, že nás moc hřeje, chvíli zase, že nás naopak před horkem chrání.

Já jsem odolával ještě morálně, ale pan de Chagny se mí zdál celý „vyšinutý“. Tvrdil, že už chodí bez zastávky dobré tři dny a tři noci tímto lesem a hledá Christinu Daaé. Chvílemi se mu zdálo, že ji vidí za kmenem stromu, nebo jak se proplétá mezi větvemi, a volal ji prosebnými slovy, která mi vháněla slzy do očí. „Christino! Christino!“ říkal, „proč mi utíkáš? Ty mě nemiluješ?... Cožpak nejsme zasnoubeni?... Christino, zastav se!... Vidíš dobře, že jsem na konci svých sil!... Christino, měj slitování!... Umřu v lese... daleko od tebe!... Ach, mám žízeň!“ řekl nakonec zpola šílený.

A přesto jsem, nyní ve dřepu, dále hledal... a hledal... hledal jsem pružinu neviditelných dveří... tím usilovněji, že pobyt v lese se stával s blížícím se večerem nebezpečný... Začal nás už obklopovat stín noci... přišlo to velmi rychle, tak jako padá noc v rovníkových zemích... tak náhle, že není téměř soumrak...

Noc v rovníkových pralesích je vždycky nebezpečná, zvláště když člověk nemá, jako my dva, čím rozdělat oheň a zahnat divokou zvěř. Nechal jsem chvíli hledání a pokoušel jsem se ulomit větve, které bych zapálil svítilnou, ale narazil jsem na zrcadla a to mi včas připomnělo, že máme co dělat jen s odrazy větví...

Skončil den, ale horko nepřestalo, naopak... Pod modrým svitem měsíce bylo teď ještě tepleji. Doporučil jsem vikomtovi, aby měl zbraně připravené k palbě a aby se nevzdaloval z místa, které jsme si vyhlédli. Sám jsem dále hledal mechanismus dveří.

Náhle zazněl několik kroků od nás řev lva. Rvalo nám to uši.

„Och!“ řekl vikomt potichu. „Není daleko!... Vy ho nevidíte?... Tamhle za stromy v tom houští... Jestli ještě zařve, střelím!...“

Lev spustil znovu ještě strašnější řev. Vikomt vystřelil, ale lva nezasáhl; rozbil jen zrcadlo; zjistil jsem to nazítří ráno za svítání.

Za noc jako bychom urazili hodný kus cesty; byli jsme náhle na okraji pouště, nesmírné pouště písku, kamenů a skal. Byli jsme ve stejné situaci, Dostali jsme se z lesa a octli se v této poušti. Se silami u konce natáhl jsem se vedle vikomta, hrozné znaven marným hledáním pružiny. Byl jsem dokonale překvapen (a řekl jsem to vikomtovi), že nás už v noci nepotkalo nic zlého. Zpravidla následoval po lvu leopard a pak někdy ještě bzukot mouchy tse-tse. Byly to efekty, kterých se docilovalo velmi snadno. Když jsme odpočívali před přechodem pouště, vysvětloval jsem — panu de Chagny, že Erik vydává lví řev dlouhou tamburínou, potaženou jen na jedné straně oslí kůží. Přes tuto kůži je napjat provázek ze střeva a v jeho středu je přivázán jiný takový provázek, který vede celým bubínkem. Erikovi stačí jen třít tento provázek rukavicí natřenou kalafunou a podle toho, jak jej tře, napodobuje věrné řev lva nebo leoparda nebo dokonce bzukot mouchy tse-tse. Pomyšlení, že Erik je zřejmé v sousedním pokoji a že tyto triky provádí tam, přimělo mě náhle k rozhodnutí začít s ním vyjednávat, protože jsme se samozřejmě museli vzdát myšlenky, že ho překvapíme. Musel přece mít určitý záměr. Zavolal jsem ho: Eriku! Eriku!... Křičel jsem pouští, jak jsem mohl nejvíc, ale nikdo na mé volání neodpovídal... Všude kolem nás ticho a holá nesmírnost té *umělé* pouště... Co s námi bude uprostřed této hrozné samoty?...

Začínali jsme doslova umírat horkem, hladem a žízní... žízní především... Konečně jsem spatřil, jak se pan de Chagny pozvedá na lokti a ukazuje mi bod na obzoru... Objevil oázu!...

Ano, docela vzadu, tam vzadu ustupovala poušť před oázou... před oázou s vodou... s vodou čirou jako zrcadlo... s vodou, která obrážela železný strom!... Ach ano... byla to *fata morgána*... Poznal jsem to hned... ta nejstrašnější... Nikdo jí nemohl odolat... nikdo... Snažil jsem se zůstat při rozumu... *a nedoufat ve vodu*, protože jsem věděl, že když člověk věří ve vodu, v tu vodu, jež obráží železný strom, a když hnán touto důvěrou narazí na zrcadlo, nezbývá mu už nic jiného než se na železném stromě oběsit!...

Křičel jsem proto na pana de Chagny: „To je fata morgána, přelud!... To je přelud!... nevěřte, že je tam voda!... Je to zase jen hra zrcadel!...“ Nato mě poslal bez obalu, abych se šel klouzat s tou svou hrou zrcadel, se svými pružinami, s otáčecími dveřmi a s celým tím palácem přeludů!... Tvrdil zuřivě, že jsem blázen nebo slepec, když se mi zdá, že všechna ta voda, jež tam teče, mezi těmi nesčíslnými krásnými stromy, není pravá voda!... Poušť je opravdová! A les také!... to on si nenamluvil... dost toho procestoval... a ve všech zemích...

A plazil se a volal:

„Vodu! Vodu!...“

A měl ústa otevřená, jako by pil...

A také já měl ústa otevřená, jako bych pil...

Protože jsme ji nejen viděli, tu vodu, ale dokonce *jsme ji slyšeli!* Slyšeli jsme ji téct... šplouchat!... Rozumíte tomu slovu: *šplouchat?*... To je slovo, které slyšíte jazykem!... Jazyk vylézá z úst, aby lépe slyšel!…

A konečně muka nejnesnesitelnější: slyšeli jsme déšť, a ono nepršelo! Byl to ďábelský výmysl... Och, věděl jsem moc dobře, jak toho Erik dosáhl! Naplnil drobnými kamínky velmi úzkou a velmi dlouhou skříňku, rozdělenou dřevěnými a kovovými příčkami. Padající kamínky narážejí na tyto příčky a odrážejí se jeden od druhého, vyvolávají tak trhané zvuky, které věrně připomínají bubnování deště před bouří.

... Museli byste také vidět, jak jsme s panem de Chagny vyplazovali jazyk, když jsme se vlekli k šplouchajícímu břehu... *naše oči i uši byly plné vody, ale jazyk nám zůstával suchý jako z rohoviny!...*

Když došel pan de Chagny k zrcadlu, olizoval je... a já... já jsem olizoval zrcadlo také...

Bylo žhavé!...

Tu jsme se sesuli na zem se zoufalým chropotem. Pan de Chagny přibližoval k svému spánku jedinou nabitou bambitku a já jsem se díval ke svým nohám na pandžábskou smyčku.

Věděl jsem, proč se v této třetí proměně znovu objevil železný strom!...

Železný strom na mě čekal!...

Když jsem se však díval na pandžábskou smyčku, spatřil jsem něco, co mě rozechvělo tak prudce, že to pana de Chagny zarazilo v sebevražedném pohybu. Šeptal právě: „Sbohem, Christino!...“

Uchopil jsem ho za paži. Vzal jsem mu bambitku... a pak jsem se plazil po kolenou až k tomu, co jsem zahlédl.

Objevil jsem vedle pandžábské smyčky v rýze podlahy hřebík s černou hlavičkou a věděl jsem, k čemu je...

Konečně! Našel jsem tlačítko pružiny!... Pružiny, kterou se otvírají dveře!... Dveře, které nám dají svobodu!... které nás vydají Erikovi.

Zmáčkl jsem hlavičku hřebíku... Pohlédl jsem na pana de Chagny s rozzářenou tváří!... Hřebík s černou hlavičkou povoloval pod mým tlakem... A pak...

... A pak se neotevřely žádné dveře ve zdi, ale uvedlo se do pohybu malé propadliště v podlaze.

Hned nás z této černé díry ovál svěží vzduch. Sklonili jsme se nad tímto stinným čtvercem jako nad čirým pramenem. Pili jsme vzduch s bradou nakloněnou do svěžího stínu.

Nahýbali jsme se víc a víc nad otvorem. Co tam mohlo být, v této díře, v tomto sklepení, které otevřelo tajemně své dveře v podlaze?...

Byla tam snad voda?...

Voda k pití...

Natáhl jsem ruku do tmy a nahmátl jsem kámen a pak další... Schodiště... černé schodiště, vedoucí dolů do sklepa. Vikomt byl už připraven vrhnout se do té díry!...

I kdyby tam nebyla voda, mohli jsme alespoň uprchnout z palčivého vězení těch ohavných zrcadel.

Zadržel jsem však vikomta, protože jsem se obával nějaké nové netvorovy nástrahy, a sestoupil jsem s rozsvícenou lucernou první...

Schodiště se nořilo do nejhlubší tmy a točilo se kolem vlastní osy. Ach! Rozkošná svěžest schodiště a tmy!...

Tuto svěžest nepůsobil ani tak ventilační systém, zařízený zřejmě Erikem, jako sama svěžest země, která byla v těch místech jistě nasycena vodou... A pak, jezero nemohlo být daleko!...

Brzy jsme byli na dolním konci schodiště... Naše oči začaly přivykat tmě a rozeznávat tvary kolem nás... kulaté tvary... Namířil jsem na ně světelný paprsek lucerny...

Sudy!...

Byli jsme v Erikově sklepě!

Tady zřejmě skladoval víno a možná i pitnou vodu...

Věděl jsem, že Erik je velkým milovníkem dobrých vín...

Ach, měl tu opravdu co pít!...

Pan de Chagny objímal bachraté nádoby a opakoval neustále:

„Sudy! Sudy!... Kolik sudů!...“

Bylo jich tam opravdu dost a byly přesně symetricky vyrovnány ve dvou řadách kolem nás...

Byly to malé soudky a měl jsem zato, že si je Erik vybral proto, aby je mohl snadno vynášet nahoru do domu u jezera...

Zkoumali jsme je jeden po druhém a hledali jsme, zda některý nemá kohoutek, což by znamenalo, že se z něho občas čerpá.

Všechny sudy byly však hermeticky uzavřené.

Nejprve jsme jeden z nich napůl nadzvedli, abychom zjistili, je-li plný, a pak jsme se vrhli na kolena a já začal čepelí nožíku, který jsem měl u sebe, vydloubávat zátku. V té chvíli se mi zdálo, že slyším jakoby z velké dálky jakýsi monotónní zpěvavý hlas, jehož rytmus jsem znal, protože jsem ho slyšel velmi často v pařížských ulicích: „Sudy!... Sudy!... Máte sudy... na prodej?...“

Ruka na čepu mi znehybněla. Pan de Chagny slyšel ten hlas také. Řekl mi:

„To je divné!... Jako by to vyvolával ten sud!...“

Hlas se ozval znovu z ještě větší dálky...

„Sudy!... Sudy!... Máte sudy na prodej?...“

„Och!“ řekl vikomt, „ten hlas se na mou duši vzdaluje *dovnitř sudu!*“

Zvedli jsme se a nahlíželi jsme za sud!...

„Je to uvnitř!“ řekl pan de Chagny, „je to uvnitř!...“ Neslyšeli jsme však už nic... a z toho jsme usoudili, že se nám to všechno předtím jen zdálo po všem tom vyčerpání a zmatení smyslů...

A vrhli jsme se znovu na čep. Pan de Chagny nastavil pod otvor obě dlaně a já jsem s posledním vypětím sil zátku vyrazil.

„Co to je?“ vykřikl vzápětí vikomt. „To není voda!“

Vikomt přistrčil obě naplněné dlaně k mé lucerně... Sklonil jsem se k vikomtovým rukám... a ihned jsem odhodil lucernu daleko od nás tak prudce, že se rozbila a zhasla. Nebyla nám už k ničemu...

To, co jsem viděl ve vikomtových dlaních... byl střelný prach!

XXVI

Má se otočit štír? Má se otočit kobylka? (Závěr Peršanova vyprávěni)

Tak jsem narazil na dně sklepa na příčinu svých obav! Ten bídník mě nijak neklamal mlhavými hrozbami na adresu mnoha těch z lidského rodu. Vzdálen lidstvu, vystavěl si stranou od lidí brloh podzemního zvířete a byl rozhodnut vyhodit všechno do povětří a přivodit tak úžasnou katastrofu v případě, že ho ti, kteří žijí na zemi, budou pronásledovat v jeho jeskyni, kam se utekl se svou nestvůrnou ošklivostí.

To, co jsme objevili, přivedlo nás tak z míry, že jsme zapomněli na všechna prožitá muka, na všechno nynější utrpení...

Ačkoli jsme byli krátce předtím na samém pokraji sebevraždy, nejevilo se nám naše prapodivné postavení ještě nikdy tak hrůzyplně. Pochopili jsme teď všechno, co chtěl říci, a všechno, co řekl ten netvor Christině Daaé a co znamenala ta ohavná věta: *„Ano, nebo ne!... Jestliže ne, všichni budou mrtvi a pochováni!...“* Ano, pochováni pod troskami toho, co bylo předtím velkou pařížskou Operou!... Umíte si představit děsnější zločin na rozloučenou s tímto světem v apoteóze hrůzy? Katastrofa mu měla zaručit nerušený odchod a měla pomstít nenaplněné lásky nejhroznějšího z netvorů, jaký kdy byl na tomto světě!... „Zítra večer v jedenáct hodin, poslední lhůta!...“ Ach, vybral si dobře svou hodinu!... Bylo by při té „slávě“ mnoho lidí!... Mnoho těch z lidského rodu... tam nahoře... v lesknoucích se prostorách paláce hudby!... O jakém krásnějším průvodu své smrti by mohl snít?... Chtěl sestoupit do hrobu a držet nejkrásnější rámě na světě, zdobené všemi šperky... Zítra večer v jedenáct hodin!... Musíme vyletět do povětří, když bude představení v plném proudu... Řekne-li Christina Daaé NE!... Zítra večer v jedenáct hodin!... A jak by Christina Daaé neřekla Ne? Cožpak se raději nesezdá se samou smrtí než s živou mrtvolou? Vždyť ona neví, že na jejím odmítnutí závisí zdrcující osud mnoha z lidského rodu... Zítra večer v jedenáct hodin!...

Tápeme tmou, prcháme před střelným prachem, snažíme se najít kamenné schody..., protože tam nahoře nad našimi hlavami... zhasl i vchod do zrcadlové síně... a opakujeme si: Zítra večer v jedenáct hodin!...

...Konečně nacházím schodiště... náhle se však na prvním schodě napřimuji, protože mi mozkem zčistajasna proletěla hrozná myšlenka:

„Kolik je hodin?“

Ach, kolik je hodin? Kolik je hodin!... Vždyť možná „zítra večer v jedenáct hodin“ je už dnes, je to možná právě teď... jak se dozvědět, kolik je hodin?... Zdá se mi, že jsme v tomhle pekle zavřeni už dlouhé dny... už léta... od začátku světa... Všechno to tu vyletí do povětří možná právě teď!... Ach, nějaký zvuk!... Nějaký praskot!... Slyšel jste, pane?... Tamhle!... Tam v tom rohu... proboha!... jako skřípot mechanismu!... Zase!... Ach, světlo!... Je to možná mechanismus, který všechno vyhodí do povětří!... Říkám vám: nějaký praskot!... Copak jste hluchý?

Pan de Chagny i já jsme začali křičet jako pominutí... dohánělnás k tomu strach... vylézali jsme po schodišti a klopýtali jsme o schody... Možná, že poklop nahoře je uzavřen! Možná, že právě proto je tu taková tma... Ach! Dostat se z té tmy! Dostat se z tmy!... Najít zase smrtelný jas zrcadlové síně!...

...Došli jsme však po schodišti nahoru... ne, poklop není zavřený, ale v zrcadlové síni je teď stejná tma jako ve sklepě, který opouštíme... Vylézáme ze sklepa úplně... Ploužíme se po podlaze mučírny... po podlaze, která nás odděluje od té prachárny... Kolik je hodin?... Křičíme, voláme!... Pan de Chagny spouští ze všech svých obnovených sil: „Christino!... Christino!...“ A já volám Erika!... Připomínám mu, že jsem mu zachránil život!... Nikdo nám však neodpovídá!... Jen naše vlastní zoufalství... jen vlastní šílenost... Kolik je hodin?... „Zítra večer v jedenáct hodin!...“ Přeme se... snažíme se určit, jak dlouho už tam jsme... nejsme však schopni uvažovat... Kdybychom se jen mohli podívat na ciferník hodinek s ručičkami, které jdou! ... Mé hodinky se zastavily už dávno... hodinky pana de Chagny však ještě jdou... Říká mi, že je natahoval, když se převlékal večer před příchodem do Opery... Pokoušíme se z toho vyvodit jakýsi závěr, jenž nám dává naději, že ještě nenastala osudová minuta...

... Sebemenší náznak hluku, vycházející z padacích dveří, které jsem se marně pokoušel zavřít, vyvolává v nás nejkrutější úzkost... Kolik je hodin?... Nemáme u sebe už. ani jednu zápalku... A přitom bychom to měli vědět... Pan de Chagny rozbíjí sklíčko u hodinek a nahmatává postavení ručiček konečky prstů. Kroužek u hodinek mu slouží za orientační bod... Podle postavení ručiček odhaduje, že je asi právě jedenáct hodin...

Ale jedenáctá hodina, které se obáváme, možná už minula... Je možná jedenáct hodin a deset minut... a mohli bychom mít aspoň ještě dvanáct hodin před sebou.

A náhle vykřikuji:

„Ticho!“

Zdálo se mi, že slyším v sousední místnosti kroky.

Nemýlil jsem se! Slyším hluk dveří a vzápětí rychlé kroky. Někdo tluče na zeď. Christinin hlas:

„Raoule! Raoule!“

Ach, křičíme teď současně na obou stranách stěny. Christina vzlyká, nevěděla vůbec, zastihne-li ještě pana de Chagny naživu!... Netvor byl zřejmé hrozný... Propadl úplně šílenství v očekávání jejího „ano“, které ona odmítala

vyslovit... Slíbila mu však toto „ano“, jestliže ji pustí do mučírny!... On s tím však umíněně nesouhlasil a děsivě vyhrožoval všem z lidského rodu... Po dlouhých hodinách tohoto pekla konečně vyšel teď ven... a nechal ji samotnou, aby si to naposled rozvážila... Po dlouhých hodinách!...

„Kolik je hodin? Kolik je hodin, Christino?...“

„Je za pět minut... jedenáct!...“

„Ale jakých jedenáct?...“

„Jedenáct hodin, jež mají rozhodnout o životě nebo smrti!... Právě mi to před odchodem opakoval,“ pokračuje Christina třaslavým hlasem... „Je strašný!... Šílí a strhl si masku a jeho zlaté oči vrhají plameny! A pořád se jen směje!... Řekl mi se smíchem: — Pět minut! Nechávám tě o samotě, vím o tvém studu!... Nechci, aby ses přede mnou červenala jako bázlivé snoubenky, až mi budeš říkat »ano«!... K čertu! Vím, co se patří!“ — Říkala jsem vám, že byl jako opilý démon!... — Tu máš (a hrábl do váčku života a smrti) Tu máš! — řekl mi — tady máš bronzový klíček k ebenovým skříňkám, které jsou na krbu v pokoji ve slohu Ludvíka Filipa... V jedné z těchto skříněk najdeš štíra a v druhé kobylku. Obě zvířata jsou moc pěkně udělaná z japonského bronzu; tato zvířata řeknou ano, nebo ne! To znamená, že stačí, když otočíš štírem kolem jeho osy tak, aby byl obráceně, než jak ho najdeš... uvidím to hned, jak se vrátím do pokoje ve slohu Ludvíka Filipa, do zásnubního pokoje, a bude to pro mne znamenat: *ano!* ...Otočíš-li kobylkou, bude to pro mne znamenat: *ne!*, až se vrátím do pokoje ve slohu Ludvíka Filipa, do pokoje smrti!... — A smál se jako opilý démon! Já jsem se jen na kolenou doprošovala klíče od mučírny a slibovala jsem mu přitom, že budu navždy jeho ženou, vyplní-li mé prosby... On mi však řekl, že ten klíč nebude už nikdo nikdy potřebovat a že ho hodí na dno jezera!... A pak mě opustil a před odchodem mi řekl, že se vrátí až za pět minut, protože je galantní muž a ví, čím je povinován ženskému studu!... Ach! ano, ještě na mě křičel: — Kobylka!... Dej pozor na tu létající kobylku!... Nejde jen o to, že otočíš tou létající kobylkou, ale zároveň *vyletí všechno... vyletí... a vyletí to velice pěkně!...*“

Pokouším se tu zachytit útržky vět a výkřiky — smysl Christininých zmatených slov!... Také ona totiž v posledních dvaceti čtyřech hodinách dohlédla až na dno lidské bolesti... a trpěla možná více než myl... Každou chvíli přerušovala své vyprávění a naše napjaté poslouchání a volala: Raoule! trpíš?... a ohmatávala zdi, které byly nyní chladné, a ptala se, proč byly předtím tak horké... Pět minut ubíhalo a v mém ubohém mozku škrábali nohama štír a kobylka!...

Zachoval jsem si nicméně dost jasnozřivosti, abych pochopil, že jestliže se otočí kobylkou, kobylka vyletí... a s ní mnoho těch z lidského rodu!... Vůbec jsem nepochyboval o tom, že kobylkou se zapíná nějaké elektrické vedení, určené k vyhození prachárny do vzduchu!... Pan de Chagny, který sotva zaslechl Christinin hlas, jako by znovu ožil. Vysvětlil dívce spěšně, v jaké hrozné situaci jsme, my i celá Opera... *Musí otočit štírem*, okamžitě...

Tento štír, který znamenal Erikem tak žádané *ano*, mohl snad nějakým způsobem zabránit hrozící katastrofě.

„Jdi!... Jen jdi, Christino, má zbožňovaná ženo!...“ rozkázal Raoul.

Nastalo ticho.

„Christino, kde jste?“ zavolal jsem.

„U štíra!“

„Nedotýkejte se ho!“

Protože jsem znal Erika, napadlo mě, že ten netvor třeba zase mladou ženu oklamal. Možná, že právě štír způsobí, že všechno vyletí do povětří. Proč tam totiž vlastně není on — Erik? Pět minut už dávno uplynulo... a on se nevrátil... Utekl bezpochyby někam do úkrytu!... A očekával možná strašný výbuch... Čekal už jen na to!... Nemohl ve skutečnosti doufat, že by Christina kdy přivolila být jeho dobrovolnou kořistí!... Proč se nevrátil?... Nedotýkejte se štíra!...

„On!...“ vykřikla Christina. „Slyším ho!... Je tady!...“

Opravdu přicházel. Slyšeli jsme jeho kroky, jak se blíží k pokoji ve slohu Ludvíka Filipa. Došel k Christině. Nepromluvil ani slovo...

Tu jsem pozvedl hlas:

„Eriku! To jsem já! Poznáváš mě?“

Na toto zvolání odpověděl hned kupodivu mírně:

„Vy jste ještě nezemřelí?... Jen buďte klidní.“

Chtěl jsem mu skočit do řeči, ale řekl mi tak chladně, že mě za zdí úplně zmrazil:

„Už ani slovo, *darogo*, nebo všechno vyhodím do povětří!“ A vzápětí dodal:

„Musíte za to vzdát čest slečně!... Slečna se nedotkla ani štíra (jak mluvil pomalu!), ani kobylky (s jakou děsnou chladnokrevností!), ale není tak pozdě to ještě udělat. Podívejte se, otevřu skříňky bez klíče, jsem totiž mistrem propadlišť, tajných dveří a pastí a otvírám i zavírám všechno, co chci a jak chci... Otevřu ebenové skříňky. Podívejte se tam, slečno, do těch ebenových skříněk... pěkná zvířátka... Jsou velice hezky udělána... a jak neškodně vypadají... Ale zdání klame! (To všechno bezbarvým, jednotvárným hlasem...) Když se otočí kobylkou, vyletíme do povětří všichni... Pod nohama máme dost prachu, aby vyletěla celá pařížská čtvrť!... Když se otočí štírem, bude všechen tento prach potopen... Christino, k naší svatbě dáte krásný dárek stovkám Pařížanů, kteří tleskají v této chvíli ubohoučkému mistrovskému dílu Meyerbeerovu... Dáte jim dar života... protože vy, slečno, svýma krásnýma rukama (jak omrzelý je jeho hlas!) vy otočíte štírem!... A zvesela, zvesela uzavřeme sňatek!“

Po chvilce ticha:

„Jestliže do dvou minut neotočíte štírem — mám hodinky,“ dodal Erikův hlas, „hodinky, které jdou velmi dobře — jestliže tedy neotočíte štírem, otočím já kobylkou... a kobylka, *ta vylétá moc dobře!...*“

Nastalo znovu ticho, děsivější než všechna předešlá. Věděl jsem, že když Erik nasadí tento smířlivý, klidný a unavený hlas, je v koncích se vším a je schopen nejtitánštějšího zločinu nebo nejšílenější oddanosti a že jediná nepříjemná slabika může rozpoutat uragán. Pan de Chagny pochopil, že už mu zbývá jen modlitba, a modlil se na kolenou... Mně bušila krev tak prudce, že jsem si musel položit ruku na srdce z obavy, aby mi nepuklo... To proto, že jsme tušili příliš hrozivě, co se v těch svrchovaných vteřinách odehrává v nanejvýš vzrušené mysli Christiny Daaé... proto, že jsme rozuměli, proč váhá otočit štírem... A co když měl ještě ke všemu právě štír vyhodit všechno do povětří?... Co když se Erik rozhodl, abychom všichni zahynuli s ním?

Konečně zazněl hlas Erikův, tentokrát jemný andělskou něhou...

„Dvě minuty uplynuly... sbohem, Christino!... Poskoč, kobylko!...“

„Eriku!“ vykřikla Christina, která se zřejmě vrhla po Erikově ruce, „přísahej mi, ty bídáku, přísahej mi na tu svou pekelnou lásku, že mám otočit štírem...“

„Ano, máme-li slavit svatbu...“

„Ach, uvidíš, budeme ji slavit!“

„Na naši svatbu, lehkověrné dítě!... Štír zahajuje ples!... Ale dost už s tím!... Ty nechceš štíra? Tak tedy já kobylku!!“

„Eriku!...“

„Dost!...“

Vykřikl jsem spolu s Christinou. Pan de Chagny stále klečel a modlil se...

„Eriku! Otočila jsem štíra!!...“

Ach, ta vteřina, kterou jsme prožili!

V očekávání.

V očekávání, že z nás zbudou už jen cáry uprostřed hromobití a zbořenišť...

...Jako by cosi praskalo v otevřené propasti pod našima nohama... cosi... cosi, co mohlo být začátkem děsivé apoteózy...Otevřenými padacími dveřmi ve tmě, černou tlamou v černé noci, přicházel znepokojivý sykot, jako by se začalo odvíjet vřeteno...

...Nejprve to znělo úplně tence... a pak sytěji... pak silněji...

Poslouchejte však! Poslouchejte a zadržte oběma rukama své srdce, připravené vyletět do povětří s mnoha těmi z lidského rodu.

Není to praskot ohně.

Je to snad spíše pramínek vody?...

Ke dveřím do sklepení! Ke dveřím!

Slyšte! Slyšte!

Klokotá to teď... klokotá...

K padacím dveřím!... Ke dveřím!... Ke dveřím!...

Jaká svěžest!

Za osvěžujícím douškem! Za douškem! Všechna naše žízeň, na niž jsme v tom zděšení zapomněli, vrátila se ještě naléhavěji při zvuku vody.

Voda! Voda! Voda, jež stoupá!...

Stoupá ve sklepě nad sudy nad všechny sudy s prachem (Sudy! Sudy!... Máte sudy na prodej?) Voda!... Voda, k níž jsme sestupovali s rozpálenými hrdly... voda, která stoupá až k našim bradám, k našim ústům...

A my pijeme... Na dně sklepa pijeme, přímo ve sklepě... A stoupáme v černé tmě po schodišti schod za schodem, po schodišti, jímž jsme předtím sestupovali vodě vstříc a po němž nyní stoupáme s vodou.

Prach bude doopravdy zničen, utopen! Ve velké vodě!... Je to dobře zařízeno! V domě u jezera se na vodu nehledí! Bude-li to pokračovat dále, přelije se do sklepa celé jezero...

Nikdo totiž nyní neví, kde se voda zastaví...

A voda také vystupuje ze sklepa, rozlévá se po podlaze... Bude-li to pokračovat dále, bude jí zaplaven celý dům u jezera. Podlaha v zrcadlovém pokoji je už opravdovým jezírkem, v němž brouzdají naše nohy. Už je vody dost! Erik by měl zavřít kohoutek: Eriku! Eriku! Už je vody dost na ten prach! Otoč kohoutkem! Otoč zpět štírem! Erik však neodpovídá... Je slyšet jen stoupající vodu... sahá nám už po kolena!...

„Christino! Christino! voda stoupá! Stoupá nám až ke kolenům," křičí pan de Chagny.

Christina však neodpovídá... Je slyšet jen stoupající vodu. Ze sousedního pokoje nic! Nic!... Nikoho!... Nikoho, kdo by otočil kohoutkem! Nikoho, kdo by obrátil štíra! Jsme úplné sami ve tmě s černou vodou, která nás svírá, šplhá po nás a mrazí nás! Eriku! Eriku! Christino! Christino!

Ztratili jsme půdu pod nohama a otáčíme se ve vodě, uchváceni pohybem neodolatelné rotace, protože voda se točí s námi a my narážíme na černá zrcadla, která nás odstrkávají... naše hrdla trčí z víru a hlasitě sténají...

Cožpak tady umřeme? Cožpak se utopíme v mučírně?... Nikdy jsem něco takového neviděl! Erik mi to nikdy neukázal neviditelným okénkem v době *Růžových hodin v Mazenderanu!*... Eriku! Eriku! Zachránil jsem ti život! Vzpomeň si!... Byl jsi odsouzen!... Měl jsi umřít!... Otevřel jsem ti dveře života!... Eriku!...

Ach, točili jsme se ve vodě jako trosky!...

Náhle jsem se však zachytil zmateně mávajícíma rukama kmene železného stromu... a volám pana de Chagny... a jsme teď oba dva zavěšeni na větvi železného stromu... A voda stoupá dál!

Ach! Připomeňte si! Kolik bylo prostoru mezi větví železného stromu a kupolovitým stropem zrcadlové komnaty?.., Zkuste si vzpomenout!... Voda se možná konečně zastaví... jistě dosáhne své hladiny... Počkejte! Zdá se mi, že se zastavuje!... Ne! Ne! Hrůza!... Plavat! Plavat!... Naše paže se při plování zaplétají; dusíme se!... Zmítáme se v černé vodě!... Už se nám sotva dostává k

dechu černého vzduchu nad černou vodou... vzduchu, který uniká... a slyšíme, jak uniká nad našimi hlavami nevímjakým ventilačním zařízením... Ach, točme se! Točme sel Točme se, až najdeme ústa vzduchu... přisajeme se svými ústy k ústům vzduchu... Opouštějí mě však síly, pokouším se zachytit stěn! Ach! Jak kluzké jsou zrcadlové stěny pro mé tápající prsty!... Točíme se stále!... Topíme se... Poslední vzepětí!... Poslední výkřik!... Eriku!... Christino!... Glu, glu, glu!... v uších... Glu, glu, glu!... v hlubinách černé vody nám klokotá v uších!... A ještě než ztrácím vědomí, zdá se mi, že slyším mezi dvojím klokotem... „Sudy!... Sudy!... Máte sudy na prodej?“

XXVII

Konec fantómovy lásky

Tady končí psané vyprávění, které mi zanechal Peršan.

Navzdory hrůzné situaci, v níž měli být beznadějně odsouzeni k smrti, byli pan de Chagny a jeho společník zachráněni ušlechtilou oddaností Christiny Daaé. A celý konec příběhu znám přímo z darogových úst.

Když jsem ho chodil navštěvovat, bydlil stále v malém bytě v ulici Rivoli naproti Tuilleriím. Byl vážně nemocný a musel jsem vynaložit všechnu svou zanícenou horlivost reportéra — historika ve službách pravdy, abych ho přiměl k tomu, že se mnou znovu prožil to neuvěřitelné drama. Pořád mu sloužil a uváděl mě k němu starý a věrný sluha Darius. Daroga mě přijímal v koutě u okna vedoucího na zahradu. Sedal ve velkém křesle a snažil se držet zpříma své tělo, jež zřejmě kdysi nepostrádalo krásy. Peršan měl ještě pořád nádherné oči, ale jeho vyzáblá tvář byla velmi unavená. Hlavu si dal ostříhat dohola a měl na ní jako obyčejně astrachánovou čepici. Na sobě měl široký volný plášť, velice jednoduchý. Ruce měl sepjaté a bezmyšlenkovitě točil palci. Ducha si však zachoval velmi jasného. Při vzpomínce na dávné předsmrtné úzkosti nemohl se ubránit jisté horečce, takže jsem z něho mámil překvapivý konec této podivné historie po drobkách. Někdy se dával dlouho prosit, než mi odpověděl, a jindy zas, vzrušen vzpomínkami, vyvolával přede mnou spontánně a s úchvatnou výrazností hrůzný obraz Erikův a strašlivých hodin, strávených s vikomtem de Chagny v domě u jezera.

Museli byste vidět, jak se chvěl, když mi líčil své probuzení v znepokojivém pološeru pokoje ve slohu Ludvíka Filipa... po dramatu s podzemními vodami... A tu je konec této hrůzyplné historie, tak, jak mi jej vyprávěl, aby dovršil psané vyprávění, které mi chtěl svěřit:

Když otevřel *daroga* oči, viděl, že leží na posteli... Pan de Chagny ležel na pohovce vedle skříně se zrcadlem. Anděl a démon bděli nad nimi...

Po přeludech a iluzích mučírny vypadaly titěrné měšťanské drobnosti tohoto klidného pokojíku jako vymyšlené proto, aby zmátly smrtelníkův rozum, který

by se dal dost nerozvážně svést tímto živým snem. Ta pérovaná postel, židle z leštěného mahagonu, ten prádelník a jeho měděné kování, pečlivé rozložené háčkované dečky na opěradlech lenošek, kyvadlové hodiny a na krbu skříňky na pohled tak neškodné... a konečně ta etažérka s lasturami, červenými polštářky na špendlíky, s perleťovými lodičkami a velkým pštrosím vejcem... to všechno diskrétně osvětlené lampou se stínidlem, postavenou na kulatém stolku... všechno toto zařízení, které bylo dojemně ošklivé svou šetrnou spořádaností, tak pokojné a tak solidní *„ve sklepních hlubinách Opery“*, mátlo obrazivost více než všechny předešlé přeludy.

A stín maskovaného muže v tomto starobylém, precizním a čisťoučkém rámečku se zdál ještě hrůznější. Muž se nakláněl k Peršanovu uchu a říkal mu šeptem:

„Už je ti lépe, darogo?... Díváš se na můj nábytek?.., To je vše, co mi zbylo po mé ubohé, bědné matce...“

Říkal mu ještě cosi, na co si Peršan už nevzpomínal. Co se však zdálo Peršanovi velmi zvláštní: vzpomínal si přesně, že během této dávné vidiny v pokoji ve slohu Ludvíka Filipa hovořil jenom Erik. Christina Daaé nepromluvila ani slovo; pohybovala se tiše jako milosrdná sestra, která složila slib mlčenlivosti... Přinášela v šálku posilující lék... nebo horký čaj... Muž s maskou jí jej bral z rukou a podával Peršanovi.

Pan de Chagny spal...

Erik nalil do šálku pro darogu trochu rumu a pak mu ukázal na ležícího vikomta:

„Přišel k sobě dřív, než jsme stačili zjistit, *zda ještě někdy budete mezi živými, darogo*. Daří se mu velmi dobře... Spí... Nemá cenu ho budit...“

Jednu chvíli opustil Erik pokoj. Peršan se pozvedl na lokti a rozhlédl se kolem sebe... Zahlédl u krbu sedící bílou postavu Christiny Daaé. Oslovil ji... volal na ni... byl však ještě příliš slabý a klesl opět na polštář... Christina k němu přistoupila, položila mu ruku na čelo, pak se vzdálila... A Peršan si vzpomínal, že tehdy, když od něho odcházela, ani nepohlédla na pana de Chagny, který opodál, pravda, velmi klidně spal... vrátila se a usedla do křesla u krbu beze slova jako milosrdná sestra, která složila slib mlčenlivosti...

Erik se vrátil s malými lahvičkami a postavil je na krb. Usedl v hlavách postele, nahmatal Peršanův puls a pák mu řekl zase úplně potichu, aby nevzbudil pana de Chagny: „Ted jste oba dva zachráněni. A já vás brzy doprovodím nahoru na zem, *abych udělal radost své ženě!*“

Poté se bez dalšího vysvětlování zvedl a znovu zmizel. Peršan se díval na klidný profil Christiny Daaé pod lampou. Čtla si v docela malé knížce se zlatou ořízkou, jakou mívají náboženské knížky. V takovém vydání vycházejí *Podobenství*. A Peršanovi zněl ještě v uších přirozený tón Erikových slov: „Abych udělal radost své ženě...“

Daroga znovu docela tiše zavolal, ale Christinu jako by četba odváděla *do velké dálky*, takže nic neslyšela...

Erik se vrátil... dal darogovi vypít nějaký lék, ale předtím ho vyzval, aby víc neoslovoval „jeho ženu“ a nikoho jiného, *protože by to mohlo být velmi nebezpečné pro zdraví všech.* Od té chvíle si Peršan ještě vzpomíná na černý stín Erikův a na bílou siluetu Christininu, jak přecházeli po špičkách pokojem a nakláněli se nad panem de Chagny. Peršan byl ještě velmi slabý a nejmenší hluk, například vrznutí dveří u skříně se zrcadlem, mu působil bolesti hlavy... a pak usnul jako pan de Chagny.

Tentokrát se probudil až ve svém bytě, ošetřovaný svým věrným Dariusem. Ten mu oznámil, že ho minulou noc našli před dveřmi jeho bytu, kam ho zřejmě přinesl nějaký neznámý člověk, který před odchodem ještě pečlivě zazvonil.

Hned jakmile daroga znovu nabyl svých sil a pocitu odpovědnosti, poslal do domu hraběte Filipa zjistit, co se děje s vikomtem.

Dozvěděl se v odpověď, že mladý muž se ještě neukázal a že hrabě Filip je mrtev. Jeho mrtvolu našli na břehu jezera pod Operou směrem ke Scribově ulici. Peršan si připomněl pohřební mši, kterou vyslechl za zdí zrcadlové komnaty, a nepochyboval už o zločinu ani o zločinci. Znal Erika a dovedl si, žel, snadno zrekonstruovat to drama. Protože se Filip domníval, že jeho bratr unesl Christinu Daaé, ihned ho pronásledoval bruselskou silnicí, na níž bylo, jak on věděl, všechno připraveno k únosu. Nikde se s mladými lidmi nesetkal, a proto se vrátil do Opery. Připomněl si podivná Raoulova sdělení o jeho fantastickém sokovi, dozvěděl se, že vikomt se všelijak pokoušel vniknout do podzemí divadla a konečně že zmizel a zanechal svůj klobouk ve zpěvaččině šatně vedle skříňky na bambitky. A hrabě, který už nepochyboval o šílenosti svého bratra, vrhl se také do toho podzemního pekelného bludiště. Podle Peršana to stačilo k tomu, aby našli pak mrtvolu hraběte na břehu jezera hlídaného zpěvem sirény, Erikovy sirény, této vrátné jezera mrtvých.

Peršan proto neváhal. Zděšen tímto novým zločinem, nechtěl zůstat v nejistotě o konečném osudu vikomtově a rozhodl se oznámit všechno spravedlnosti.

Vyšetřování aféry bylo tehdy svěřeno soudci Faurovi a Peršan šel zaklepat na jeho dveře. Dá se předpokládat, jak přijal darogovu výpověď člověk tak skeptický, všední, povrchní (říkám, co si myslím) a zcela nepřipravený na takové sdělení. Choval se k Peršanovi jako k bláznovi.

Peršan, zoufalý tím, že nebude nikdy vyslyšen, pustil se do psaní. Když nechtěl jeho svědectví vyslechnout soudce, možná že ho pochopí tisk. A tak jednoho večera dopsal Peršan poslední řádku vyprávění, které jsem tu doslovně zveřejnil, a v tom mu jeho sluha Darius ohlásil nějakého cizince který neřekl své jméno, měl zahalený obličej a prohlásil prostě, že se odtud nehne, dokud si nepromluví s *darogou*.

Peršan tušil hned, kdo je tento zvláštní návštěvník, a rozkázal, aby byl okamžitě vpuštěn.

Daroga se nemýlil.

Byl to fantóm! Byl to Erik!

Zdál se být krajně zesláblý a přidržoval se zdi, jako by se bál, že upadne.., Když smekl klobouk, odhalil své voskově bledé čelo. Zbytek obličeje měl zakryt maskou.

Peršan se před ním vztyčil.

„Vrahu hraběte Filipa, co jsi udělal s jeho bratrem a s Christinou Daaé?“

Po tomto strašném oslovení Erik zavrávoral a okamžik mlčel, pak se dovlekl ke křeslu a klesl tam s hlubokým povzdechem. A poté ze sebe přerývavě vypravil.

„*Darogo*, neříkej mi o hraběti Filipovi... Byl mrtev... už... když jsem vyšel z domu... byl mrtev... už... když... siréna zpívala... je to nehoda... smutná... žalostně ... smutná... nehoda... Padl prostě velmi neobratně do jezera!...“

„Lžeš!“ vykřikl Peršan.

Nato Erik sklopil hlavu a řekl:

„Nepřicházím sem..., abych s tebou mluvil o hraběti Filipovi ..., ale abych ti řekl, že... umřu...“

„Kde jsou Raoul de Chagny a Christina Daaé?...“

„Umřu.“

„Raoul de Chagny a Christina Daaé?“

„Láskou... darogo... umřu láskou... je to tak... tolik jsem ji miloval!... A miluji pořád, darogo, a protože tím umírám, říkám ti... Kdybys věděl, jak byla krásná, když mi dovolila, abych ji líbal *živoucí* pro její věčnou blaženost... To bylo poprvé, *darogo*, poprvé, slyšíš... co jsem líbal ženu... Ano, živou, líbal jsem ji živou a byla krásná jako mrtvá!...“

Peršan vstal a odvážil se dotknout Erika. Zatřásl mu paží.

„Řekneš mi konečně, jestli je mrtvá nebo živá?...“

„Proč mnou takhle třeseš?“ odpověděl Erik namáhavě.

„Říkám ti, že umřu... ano, líbal jsem ji živou...“

„A teď je mrtvá?“

„Říkám ti, že jsem ji líbal takhle na čelo... a ona vůbec čelo neodtáhla od mých úst!... Ach, je to šlechetná dívka! Jestli je mrtvá? Myslím, že ne, ačkoli se mě to už netýká... Ne! Ne! Není mrtvá! A běda, kdybych se dozvěděl, že jí někdo zkřížil vlásek na hlavě! Je to hodná a poctivá dívka a zachránila ti život, darogo, ve chvíli, kdy bych nedal za tvou perskou kůži ani krejcar. Tebou se vlastně nikdo nezabýval. Proč jsi tam byl s tím mladíčkem? Hodlals umřít pro nic za nic! Ruku na to, snažně orodovala za svého mladíčka, ale já jí odpověděl, že když otočila štírem, stal jsem se tak z její dobré vůle jejím snoubencem a že nepotřebuje, snoubence dva. Ty, ty jsi neexistoval, neexistoval jsi už, opakuji ti to, a měl jsi umřít s tím druhým snoubencem!

Jenomže, poslouchej dobře, darogo, když jste křičeli jako posedlí kvůli té vodě, přistoupila Christina ke mně, upřela na mě své krásné velké modré oči a přísahala mi při své věčné spáse, že svoluje *být mou živou ženou!* Až do té doby jsem v hloubi jejích očí, darogo, viděl vždy jen svou mrtvou ženu; bylo to poprvé, co jsem tam *viděl svou ženu živou.* Byla upřímná při své věčné spáse.

Uvěřil jsem, že se nezabije. Domluvili jsme se. Půl minuty nato se všechny vody vrátily do jezera a já jsem tě uspal, darogo, protože jsem si na mou duši myslel, že bys nechtěl odejít!... Dohodli jsme se ostatně s Christinou takhle: měl jsem vás dopravit domů. A když jste konečně zmizeli z pokoje ve slohu Ludvíka Filipa, vrátil jsem se tam úplně sám.“

„Co jsi udělal s vikomtem de Chagny?“ přerušil ho Peršan.

„Ach, rozumíš... toho jsem, darogo, nechtěl dopravit nahoru na zem hned... Byl rukojmím... Nemohl jsem ho však ani nechat v domě u jezera, kvůli Christině. Zavřel jsem ho tedy velmi pohodlně, uvěznil jsem ho šetrně. Parfém z Mazenderanu způsobil, že byl povolný jako hadrový panák. Nechal jsem ho v hrobce komunardů, která je v nejpustší části nejodlehlejšího sklepení Opery, níž než páté podzemí, tam, kam nikdo nikdy nepřijde a odkud se nelze nikoho dovolat. Byl jsem velmi spokojen a vrátil jsem se k Christině. Čekala mě...“

V tom místě svého vyprávění fantóm vstal a vypadal tak slavnostně, že Peršan, který si předtím znovu usedl do svého křesla, musel povstat také, jako by podléhal témuž hnutí mysli a cítil, že nemůže zůstat sedět ve chvíli tak významné a dokonce (jak mi říkal Peršan sám), přestože mel holou hlavu, sundal svou astrachánovou čapku.

„Ano! Čekala mě!“ pokračoval Erik a rozechvěl se jako list, ale opravdovým slavnostním vzrušením, „čekala mě celá vzpřímená, živá, jako skutečná živá snoubenka, pro svou věčnou spásu... A když jsem přistoupil, bázlivěji než malé dítě, neutekla... ne, ne... zůstala... čekala na mne... myslím si dokonce, darogo, že trochu... och, ne moc... ale trochu, jako živoucí snoubenka, ke mně naklonila čelo... A... já ji... políbil!... Já!... Já!... Já!... A ona není mrtvá!... A ona zůstala docela přirozeně vedle mne, když jsem ji políbil, tak, ...na čelo... Ach, jak je to krásné, darogo, někoho políbiti... Ty to nemůžeš vědět, ty!... Ale já! Já!... Moje matka, darogo, má ubohá matka nikdy nechtěla, abych ji políbil... Utíkala přede mnou... a házela mi masku!... Ani žádná jiná žena!... Nikdy! Nikdy!... Ach! A vtom jsem takovým štěstím plakal. A v pláči jsem padl k jejím nohám... a líbal jsem její nohy, její nožky, a plakal jsem... Ty také pláčeš, darogo; a ona také plakala... anděl plakal...“

Erik při svém vyprávění vzlykal a Peršan skutečně nemohl zadržet slzy před tímto maskovaným mužem, který s třesoucími se rameny a s rukama na prsou chroptěl hned bolestí a hned zase pohnutím.

„...Och, darogo, cítil jsem, jak její slzy kanou na moje čelo, na moje, na moje čelo! Byly teplé... byly něžné! Její slzy kanuly všude pod mou maskou! Mísily se s mými slzami v mých očích!... Stékaly až do mých úst... Ach, její slzy na mě! Poslouchej, darogo, poslouchej, co jsem udělal... Strhl jsem masku, abych nepřišel ani o jedinou z jejích slz... A ona neuprchla!... A ona neumřela! Zůstala naživu a plakala... na mne... se mnou... Plakali jsme společně!... Pane na nebesích, dal jsi mi všechno štěstí světa!...“

Erik se zhroutil a chrčel v křesle.

„Ach! Neumřu ještě... teď hned... ale nech mě plakat!“ řekl Peršanovi.

Za chvíli pokračoval:

„Poslouchej, darogo... poslouchej dobře... Když jsem klečel u jejích nohou... slyšel jsem, jak říká: *»Ubohý, nešťastný Eriku!«* a vzala mě za ruku!... Já, já, chápeš, byl jsem už jen ubohý pes, připravený zemřít pro ni... tak je to, darogo!

Představ si, že jsem měl v ruce prstýnek, zlatý prstýnek, který jsem jí předtím dal..., který ona ztratila... a já jej našel... snubní prsten, víš!... Vsunul jsem jí ho do ručky a řekl jsem jí: Tu máš!... Vem si ho!... Vem si ho pro sebe... a pro něho... To bude můj svatební dar... dar od *ubohého, nešťastného Erika*... Vím, že ho miluješ, toho mladíka ... neplač už!... Ptala se mě něžně, co jsem tím chtěl říci; vysvětlil jsem jí to tedy a ona porozuměla hned, že se před ní cítím jen jako ubohý pes, připravený umřít... ale že ona, ona že se může za toho mladého muže vdát, kdy bude chtít, protože plakala se mnou... Ach! darogo... uvědomuješ si... že... když jsem jí tohle řekl, bylo mi, jako bych si vědomě rozťal srdce. Ale ona plakala se mnou... a řekla: »Ubohý, nešťastný Eriku!«“

Erikovo pohnutí bylo tak silné, že musel varovat Peršana, aby se na něho nedíval, protože se dusil a musel si sejmout masku. Daroga mi vyprávěl, že on sám poodešel k oknu a otevřel je se srdcem rozbušeným soucitem, ale že velmi usilovně upíral oči, aby se díval pevně na vrcholky stromů v sadu Tuillerií a aby nezavadil pohledem o netvorovu tvář.

„Šel jsem vysvobodit mladého muže,“ pokračoval Erik, „a řekl jsem mu, aby šel se mnou za Christinou... Objali se přede mnou v pokoji ve slohu Ludvíka Filipa... Christina měla můj prsten... Christina musela přísahat, že až umřu, přijde jednou v noci Scribovou ulicí, přepluje jezero a ve vší tajnosti mě pohřbí se zlatým prstenem, který bude až do té chvíle nosit... řekl jsem jí, jak najde mé tělo a co s ním má udělat... Poté mě také Christina poprvé políbila, tady, na čelo... (nedívej se, darogo!) tady, na čelo... na moje čelo!... (nedívej se, darogo!) a odešli oba dva... Christina už neplakala... jen já jsem plakal... darogo, darogo... jestli Christina splní svou přísahu, vrátí se brzy!...“

A Erik zmlkl. Peršan se ho dále nevyptával. Neměl už starost o osud Raoula de Chagny a Christiny Daaé a nikdo z lidského rodu, kdyby to byl toho večera vyslechl, nemohl by brát v pochybnost slova plačícího Erika. Netvor si znovu nasadil masku a sebral všechny své síly, aby darogu opustil. Oznámil mu, že až bude cítit blížící se konec, pošle mu jako poděkování za dobro, jež mu Peršan kdysi prokázal, nejdražší, co na světě má: všechny papíry Christiny Daaé, které napsala v této době Raoulovi a nechala je Erikovi, a několik drobností, které jí patřily: dva kapesníky, pár rukavic a šňůrku ze střevíce. Peršanovi Erik oznámil, že oba mladí lidé, jakmile poznali, že jsou volní, se rozhodli vyhledat kněze na nějaké samotě, kam by se ukryli se svým štěstím, a že se s tímto úmyslem vydali na „nádraží zemského severu“. Erik ještě dodal, že spoléhá na to, že jakmile od něho Peršan obdrží slíbené relikvie a papíry, oznámí mladé dvojici jeho smrt. Stačí jen zaplatit řádku v úmrtních oznámeních deníku *Doba*.

To bylo všechno.

Peršan vyprovodil Erika ke dveřím svého bytu a Darius ho odvedl až na chodník a cestou ho podpíral. Tam čekal fiakr. Erik do něho nastoupil. Peršan, který se vrátil k oknu, slyšel, jak Erik říká kočímu: „K Opeře!“

A pak se fiakr pohroužil do tmy. Peršan viděl ubohého, nešťastného Erika naposledy.

Tři týdny poté noviny *Doba* uveřejnily toto úmrtní oznámení:

„ERIK JE MRTEV.“

epilog

To je pravdivá historie fantóma Opery. Jak jsem oznámil na začátku tohoto díla, nelze nyní pochybovat o tom, že Erik skutečně žil. Dnes je přístupno každému tolik důkazů o jeho existenci, že se dají *rozumně* sledovat všechny Erikovy skutky průběhem celého dramatu bratří de Chagny.

Není třeba, abych tu opakoval, jak tato aféra vzrušila hlavní město. Unesená zpěvačka, smrt hraběte de Chagny za tak výjimečných podmínek, zmizení jeho bratra a spánek všech tří osvětlovačů v Opeře!... Jaká dramata! Jaká utrpení! Jaké zločiny se odehrály kolem idyly Raoula a něžné a rozkošné Christiny!... Co se stalo s tou vznešenou a tajemnou zpěvačkou, o níž země už nikdy, nikdy neslyšela?... Líčili ji jako oběť sporu dvou bratří a nikoho nenapadlo, co se stalo; nikdo nepochopil, že Raoul a Christina zmizeli spolu, a to proto, že se uchýlili někam daleko od společnosti, aby prožívali své štěstí, z něhož nechtěli po nevysvětlené smrti hraběte Filipa dělat veřejnou záležitost... Nasedli jednoho dne do vlaku na „nádraží zemského severu“... Možná, že i já jednoho dne nasednu do vlaku na tomto nádraží a pojedu hledat kolem tvých jezer, ó Norsko, ó mlčenlivá Skandinávie, pojedu hledat dosud možná živé stopy Raoula a Christiny a také paní Valériusové, která zmizela v téže době!... Snad jednoho dne uslyším na vlastní uši na severu světa osamělou ozvěnu, opakující zpěv té, která poznala Anděla hudby?... Brzy potom, co byla aféra po lhostejném řízení vyšetřujícího soudce Faura uzavřena, snažil se tisk ještě čas od času proniknout tajemstvím... a ptal se dále, čí nestvůrná ruka připravovala a vykonávala tolik neslýchaných katastrof! (Zločin a únos.)

Jen jedny bulvární noviny, které znaly všechny klepy ze zákulisí, napsaly:

„Byla to ruka fantóma Opery.“

A ještě to poznamenaly samozřejmě v ironickém tónu.

Celou pravdu znal jen Peršan, kterého odmítli vyslechnout a který se po Erikově návštěvě už nepokoušel o jednání u soudu.

A měl v rukou nejpádnější důkazy, které dostal se zbožňovanými relikviemi, jak mu to fantóm tenkrát ohlásil... Byla mi dána možnost doplnit tyto důkazy za darogovy pomoci. Den co den jsem ho zpravoval o svém pátrání a on je řídil. Dlouhá léta se vůbec neobjevil v Opeře, ale zachoval si tuto budovu v co nejčerstvější paměti a nebylo lepšího rádce, jenž by odhalil její nejskrytější kouty. On také mi označil prameny, odkud jsem mohl čerpat, lidi, kterých jsem se mohl vyptat. On mě přiměl zaklepat na dveře pana Polignyho v době, kdy ten ubožák byl téměř v agónii. Nevěděl jsem předtím vůbec, že pan Poligny je tak drobný, a nikdy nezapomenu, jakým dojmem na něho zapůsobily mé otázky, týkající se fantóma. Díval se na mě jako na ďábla a odpověděl mi jen několika nesouvislými větami, které však potvrdily (a to bylo to základní), jaký převrat způsobil fantóm Opery v jeho životě beztak již velmi vzrušeném.

Když jsem vyprávěl Peršanovi o skrovném výsledku své návštěvy u pana Polignyho, *daroga* se neurčitě usmál a řekl mi: „Poligny se nikdy nenadal, jak

ho ten neobyčejný lump Erik (někdy mluvil Peršan o Erikovi jako o nějakém bohu, jindy jako o podlém bídákovi) naučí „tancovat“. Poligny byl pověrčivý a Erik to věděl. Erik věděl také mnoho o veřejných i soukromých záležitostech kolem Opery.

Když slyšel pan Poligny tajemný hlas v lóži číslo pět, neuvažoval, co mu zbývá. Zprvu jako by byl zasažen hlasem nebes, domníval se, že je zatracen, a pak, když ho hlas žádal o peníze, viděl nakonec, že má co dělat s nějakým vyděračem, jehož obětí byl i Debienne. Oba dva, omrzelí již z mnoha důvodů ředitelováním, odešli z Opery a nikdy se nepokoušeli pořádně poznat osobu toho podivného fantóma Opery, který jim poslal tak zvláštní smluvní podmínky. Odkázali všechno tajemství svým nástupcům a zhluboka si spokojeně oddechli, že se zbavili záležitosti, která je silně znepokojovala a nebyla k smíchu ani jednomu, ani druhému.

Tak se vyjádřil Peršan o pánech Debiennovi a Polignym. Nato jsem s ním hovořil o jejich nástupcích a divil jsem se, že v *Pamětech jednoho ředitele* od pana Moncharmina se hovoří v první části tak dopodrobna o skutcích fantóma Opery, zatímco v druhé části se o něm nemluví vůbec nebo téměř vůbec. Nato mě Peršan, který znal tyto paměti, jako by je napsal sám, upozornil, že najdu vysvětlení celé věci, budu-li se trochu namáhat a zamyslím-li se nad několika řádky, které pan Moncharmin věnoval fantómovi právě v druhé části těchto pamětí. Uveřejňuji tyto řádky, které nás ostatně obzvláště zajímají, protože se v nich dočteme o tom, jak velice prostě skončila pověstná historka o dvaceti tisíci francích:

„Pokud jde o fantóma Opery, o jehož několika zvláštních rozmarech jsem tu vyprávěl na začátku svých pamětí (hovoří pan Moncharmin), chci říci už jen tolik, že vyvážil krásným gestem všechny trampoty, které způsobil mému drahému spolupracovníkovi a musím přiznat, také mně. Usoudil bezpochyby, že každý žert má své hranice, zvláště když je tak drahý a když je do něho »zatažen« policejní komisař. V téže chvíli, kdy jsme si dali ve své kanceláři, několik dní po zmizení Christiny Daaé, schůzku s panem Mifroidem, abychom mu vyprávěli celý případ, našli jsme totiž na Richardově stole v krásné obálce, na níž jsme četli červeným inkoustem: *Od F.O.*, značnou sumu, kterou se fantómovi podařilo jakousi hrou vymámit z ředitelské pokladny. Richard byl hned toho mínění, že se s tím máme spokojit a aféru dále nerozmazávat. Souhlasil jsem s Richardovým míněním. A všechno je dobré, co dobře skončí. Viďte, drahý fantóme Opery?“

Moncharmin zřejmě zvláště po tomto vrácení peněz nadále věřil, že byl na čas obětí burleskních nápadů Richardových a Richard na druhé straně nepřestával věřit, že celou aféru s fantómem vymyslel Moncharmin, aby se pomstil za nějaké žerty.

To byla vhodná chvíle, abych se zeptal Peršana, jakým uskokem nechal fantóm zmizet dvacet tisíc franků z Richardovy kapsy navzdory zavíracímu špendlíku. Odpověděl mí, že vůbec nezkoumal hlouběji tento nepatrný detail,

ale chci-li na tom „pracovat“ já sám, musím hledat klíč k záhadě jistě přímo v ředitelské kanceláři a připomenout si, že Erik nebyl jen tak pro nic za nic nazýván *mistrem propadlišť a tajných dveří.* A já slíbil Peršanovi, že až budu mít kdy, pustím se do příhodného pátrání v tomto směru. Řeknu okamžitě čtenáři, že výsledky těchto pátrání byly plně uspokojivé. Po pravdě jsem se ani nenadal, že objevím tolik nepopiratelných důkazů o hodnověrnosti neobyčejných vlastností, připisovaných fantómovi.

A je dobré, aby se vědělo, že Peršanovy papíry, dopisy Christiny Daaé, výpovědi bývalých spolupracovníků pana Richarda a Moncharmina i malé Meg (výtečná paní Giryová byla už bohužel zesnulá) a Sorelliové, která žila nyní na odpočinku v Louveciennes — je dobré, opakuji, aby se“ vědělo, že to všechno, co tvoří dokumentární materiál o fantómově exitenci, který uložím do archívů Opery, bylo ověřeno několika důležitými objevy, z nichž mohu po právu čerpat plné zadostiučinění.

Nemohl jsem objevit dům u jezera, protože Erik definitivně zatarasil všechny tajné vchody (a přece jsem si jist, že by bylo možné do domu proniknout, kdyby se vysušilo jezero, jak jsem to několikrát žádal od správy krásných umění).[11] Objevil jsem však tajnou chodbu komunardů, jejíž prkenná stěna se místy bortí, našel jsem dokonce i tajné sklápěcí dveře, kudy Peršan s Raoulem sestupovali do podzemí divadla. Ve vězení komunardů jsem zjistil mnoho iniciál, vyrytých do zdí nešťastníky, kteří tu byli vězněni. A mezi těmito iniciálami jedno R a jedno C — R C? Není to nápadné?

Raoul de Chagny! Písmena jsou ještě dnes jasně viditelná. Nespokojil jsem se samozřejmě jen s tím. V prvním a ve třetím podzemí jsem otevřel dvoje dveře, otáčející se v čepech, o nichž kulisáři, používající jen vodorovných propadlišť, vůbec nevěděli.

Mohu konečně říci čtenáři s plnou znalostí věcí: „Navštivte jednoho dne Operu, požádejte, abyste se tam mohli v klidu projít, bez hloupého ciceróna, vstupte do lóže číslo pět a zaklepejte na ohromný sloup, který odděluje tuto lóži od proscénia; zaklepejte holí nebo pěstí a poslouchejte... až po výši vaší hlavy: *sloup duní, je dutý!* A potom se nedivte, že z něho mohl znít fantómův hlas; v tomto sloupu je místa pro dva lidi. A divíte-li se, že během těch neobyčejných jevů v lóži číslo pět nikdo neobrátil pozornost k tomuto sloupu, nezapomeňte, že vypadá jako z masivního mramoru a že hlas, který tam byl zavřen, přicházel spíše jakoby z opačné strany (hlas fantóma — břichomluvce přicházel totiž,

[11] Mluvil jsem o tom ještě osmačtyřicet hodin před vydáním tohoto díla s panem Dujardinem-Beaumetzem, naším sympatickým státním tajemníkem krásných umění, který mi dal nějakou naději. Řekl jsem mu, že je úkolem státu skoncovat s legendou o fantómovi a uvést na pravou míru zajímavou historii Erikovu. K tomu je třeba — a bylo by to korunováním mé vlastni práce — objevit dům u jezera, v němž jsou možná ještě poklady pro hudební umění. Nelze pochybovat, že Erik byl výjimečným umělcem. Kdo ví, zda neobjevíme v domě u jezera proslulou partituru jeho Dona Juana triumfujícího?

odkud fantóm chtěl). Sloup je opracován, otesán, všelijak rozryt umělcovým dlátem. Neztrácím naději, že jednoho dne objevím na tomto sochařském díle část, která se dala sklápět a zvedat podle libosti a otevírala tak tajemnou možnost fantómových velkodušných styků s paní Giryovou. Zajisté všechno to, co jsem viděl, prozkoumal a ohmatal, není nic v porovnání s tím, co ve skutečnosti taková ohromná a báječná postava jako Erik musela vytvořit v budově tak tajemné, jakou je Opera. Ale dal bych všechny tyto objevy za ten, který jsem mohl zažít před správcem v ředitelské kanceláři několik centimetrů od křesla: otvor délky podlažního prkénka, délky předloktí, ne větší... dvířka, která se sklápějí jako víko kufru, dvířka, jimiž jsem viděl prostrčenou ruku dovedně pracovat v plouživém šosu fraku...

Tudy zmizelo těch čtyřicet tisíc franků!... Tudy se také, díky nějakému prostředníkovi, vrátily...

Když jsem o tom vyprávěl s pochopitelným vzrušením Peršanovi, řekl jsem:

„Jestli se těch čtyřicet tisíc vrátilo, tak to tedy znamená, že Erik s těmi svými smluvními podmínkami jen tak žertoval, ne?...“

Odpověděl mi:

„To si vůbec nemyslete!... Erik potřeboval peníze. Protože si připadal jako vyvrženec, nebránilo mu žádné svědomí a popřával si neobyčejných darů s obratností a obrazivostí, které mu byly dány přírodou náhradou za jeho ukrutnou ošklivost. Vydíral smrtelníky, a to někdy nejnápaditějším způsobem na světě, že to bylo téměř k nezaplacení.

Jestliže sám od sebe vrátil těch čtyřicet tisíc franků pánům Richardovi a Moncharminovi, znamená to, *že je v té chvíli už nepotřeboval!* Vzdal se sňatku s Christinou Daaé. Vzdal se všech pozemských věcí.

Podle toho, co říkal Peršan, pocházel Erik z malého města v okolí Rouenu. Byl synem tesaře. Záhy utekl z otcovského domu, kde vyvolávala jeho ošklivost hrůzu a zděšení rodičů. Nějaký čas vystupoval na jarmarcích a jeho impresário ho předváděl jako „živou mrtvolu“. Procestoval snad celou Evropu od jarmarku k jarmarku a dovršil svůj podivný výcvik artisty a kouzelníka přímo u pramene artistického umění a magie, u cikánů. Celé údobí Erikovy existence bylo dost temné. Nacházíme ho znovu na výročním trhu v Nižním Novgorodu, kde vystupoval v celé své děsivé kráse. Zpíval už jako nikdo jiný na světě; dělal břichomluvce a prováděl tak neobyčejné kejkle, že si o nich karavany, vracející se do Asie, vyprávěly po celou dlouhou cestu. Tak se donesla pověst o něm za zdi paláce v Mazenderanu, kde mladá sultánka, šachová milostnice, měla dlouhou chvíli. Jeden obchodník s kožešinami, který se vracel z Nižního Novgorodu a přijel do Samarkandu, vyprávěl o zázracích, jež viděl v Erikově stanu. Obchodníka povolali do paláce a mazenderanský daroga ho měl vyslechnout. Pak byl daroga pověřen, aby se pustil do pátrání po Erikovi. Přivezl jej do Persie, kde několik měsíců, jak se říká v Evropě, „každý skákal, jak Erik pískal“. Způsobil tam nemálo hrůz. Zdálo se totiž, že nerozeznává dobro a zlo; podílel se na několika významných politických vraždách tak klidně,

jako ve válce bojoval s ďábelskou vynalézavostí proti afgánskému emirovi. Šach si ho oblíbil. V té době se datují *Růžové noci v Mazenderanu*, o nichž se zmiňoval daroga ve svém vyprávění. Protože měl Erik zcela osobité představy o architektuře a pojímal palác, jako si eskamotér vymýšlí kouzelnou skříňku, poručil mu šach, aby postavil takovou stavbu. Erik ji šťastně dokončil a byla zřejmě tak důmyslná, že se v ní Jeho Veličenstvo mohlo procházet kdekoli, nikým neviděno, a zmizet, aniž kdo věděl jak. Když se šach stal pánem takového klenotu, udělal totéž co jistý car geniálnímu architektovi jednoho chrámu na Rudém náměstí v Moskvě — nařídil, aby Erikovi vypíchli jeho zlaté oči. Uvážil však, že i slepý Erik by mohl postavit stejné nebývalé sídlo i pro jiného panovníka a že koneckonců, dokud je Erik naživu, zná někdo jiný než šach tajemství čarovného paláce. Bylo rozhodnuto o Erikově smrti, stejně jako o smrti všech dělníků, kteří podle jeho pokynů palác stavěli. Mazenderanský daroga byl pověřen provedením tohoto ohavného rozkazu. Erik mu předtím prokázal lecjakou službu a rozesmával ho svými kousky. Proto mu daroga zachránil život tím, že mu opatřil prostředky k útěku. Málem by však byl zaplatil za tuto šlechetnou slabost svou hlavou. Naštěstí pro darogu našli na břehu Kaspického moře mrtvolu napůl oklovanou mořskými ptáky. Darogovi přátelé jí navlékli Erikovy svršky a vydávali ji za mrtvolu Erikovu. Daroga z toho vyvázl ztrátou přízně, majetku a exilem. Protože však pocházel z královského rodu, perská státní pokladna mu přece jen dále vyplácela malou rentu několika set franků měsíčně a daroga utekl do Paříže.

Erik se uchýlil do Malé Asie, potom do Cařihradu, kde vstoupil do sultánových služeb. Objasním, jaké služby mohl prokázat panovníkovi, který často propadal strachu, když řeknu, že právě Erik postavil všechny ty proslulé padací dveře a tajné komnaty a tajemné ohnivzdorné pokladny, které byly nalezeny v Yildiz-Kiosku po poslední turecké revoluci. On také měl nápad zhotovit jakési automaty, oblečené jako panovník a podobné mu k nerozeznání, automaty, které budily dojem, že otec věřících dlí na nějakém viditelném místě, zatímco on si ve skutečnosti dopřával oddechu někde jinde.[12]

Musel samozřejmě opustit sultánovy služby z týchž důvodů, pro něž musel prchnout z Persie. Věděl příliš mnoho. Byl velice znaven svým dobrodružným, strašným a ohavným životem a chtěl *žít jako ostatní lidé.* Zřídil si stavební podnik, obyčejné zednictví, jež staví domy pro každého z obyčejných cihel. Převzal zakázku na některé práce při kladení základů Opery. Když se ocitl v podzemí tak rozlehlého divadla, nabyla znovu vrchu jeho umělecká, fantaskní a magická povaha. A pak, což nebyl pořád tak ošklivý? Snil o tom, vytvořit si obydlí, které by zůstalo skryto, o němž by ostatní pozemšťané nevěděli a které by ho navždycky ukrylo před zraky lidí.

[12] Interview zvláštního zpravodaje listu „Matin“ s Mohamedem-Alim bejem nazítří po vstupu soluňských vojsk do Cařihradu.

Známe už a předpovídáme, co následovalo. Celý tento neuvěřitelný, a přece pravdivý příběh. Ubohý, nešťastný Erik! Máme ho litovat? Máme ho proklínat? Nechtěl nic jiného než být jako ostatní! Byl však příliš ohyzdný! Musel svého génia skrývat nebo ho propůjčit zlu, zatímco s obyčejnou tváří by byl jedním z nejšlechetnějších z lidského rodu. Mel srdce, jež mohlo obsáhnout pozemskou říši, a musel se nakonec spokojit sklepením. Rozhodně zaslouží fantóm Opery soucit!

Modlil jsem se nad jeho pozůstatky, aby se nad ním Bůh přes všechny jeho zločiny smiloval. Proč stvořil tak ohyzdného člověka?

Jsem si jist, opravdu jist, že jsem se to modlil nad jeho mrtvolou tenkrát, když ji vykopali ze země v místě, kam ukrývali fonografické záznamy; byla to jeho kostra. Nepoznal jsem ho podle ošklivé hlavy, protože všichni lidé tak dlouho mrtví jsou ošklivi, ale podle zlatého prstenu, který mu jisté Christina přišla navléci na prst, dřív než ho podle svého slibu pochovala.

Kostra se našla docela blízko studánky, v tom místě, kde Anděl hudby poprvé držel ve svých rozechvělých pažích omdlelou Christinu Daaé, když ji unášel do podzemí divadla.

A co nyní hodlají udělat s touto kostrou? Hodí ji do hromadného hrobu?... Já říkám, že místo pro kostru fantóma Opery je v muzeu Národní akademie hudby; není to obyčejná kostra.

Fantóm opery
Gaston Leroux

Z francouzského originálu Le Fantóme de l’Opera, | vydaného nakladatelstvím Livre de Poche v Paříži, | přeložil Jiří V. Svoboda. | Obálku a vstupní kresbu navrhl Jaroslav Fišer. | Vazbu navrhl Václav Sivko. | Grafickou úpravu navrhl Jan Wild. | Vydání první. Praha 1967. | Vydala Mladá fronta, nakladatelství ÚV ČSM, jako svou 2481. publikaci. | Edice Smaragd. Svazek 42. | Rozsah 268 str. | Odpovědná redaktorka Klára Vachulová. | Vytiskl Mír, n.p., závod 2, provoz 22, Legerova 22, Praha 2. | 15,59 AA, 15,84 VA. | D-12*70031 70.000 výtisků. | 13.34 | 23-042-67 | Cena brož. Kčs 16,70, váz. Kčs 20,— 602/22/8.5